

ΕΠΙΤΗΡΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

| 2

1949

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ. 8271
ΑΡΙΘ. ΑΡΙΘ. 100 47

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 2.

1949

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1949

Θεωρῶ καθήκόν μου καὶ δημοσίᾳ νὰ ἐκφράσω τὰς
θερμοτάτας εὐχαριστίας μου καὶ τὴν βαθυτάτην εὐ-
γνωμοσύνην μου πρὸς τε τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν
καὶ τὴν Διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν
εὐγενῇ χορηγίαν τῆς ὁποίας ὀφείλεται ἡ ἐκτύπωσις
τῆς ἐργασίας ταύτης, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς τὸν ἀξιότι-
μον Διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Μαν-
τζαβῖνον, τὸν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος Πρόεδρον τῆς
Ἀκαδημίας καθηγητὴν κ. Κ. Τριανταφυλλόπουλον,
τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ἀκαδημίας καὶ σεβα-
στόν μου διδάσκαλον καθηγητὴν κ. Γ. Π. Οἰκονόμον.

Η ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΚΡΑΤΟΣ¹Εἰσαγωγή²

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Δημοκρατίας, καθ' ἣν ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἐπέτυχε τὴν παγκόσμιον κυριαρχίαν, τὴν ἐξωτερικὴν ὅσον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν οὐσιαστικῶς διηύθυνεν ἡ σύγκλητος, ἐπιδείξασα εἰς πᾶσαν περίστασιν εὐστροφίαν, ἐμμογήν καὶ ἀντοχὴν ἀξιοθαύμαστον ἂν καί, δέον νὰ σημειωθῇ, ἐνίοτε αἱ πράξεις τῆς δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμέναι σκληρότητος καὶ βαναυσότητος. Ὡς ὁρθῶς παρετήρησεν ὁ B. Kübler³, σπανίως ὑπῆρξε σῶμα δυνάμενον νὰ παραβληθῇ εἰς πολιτικὴν σύνεσιν, ἀξιοπρεπῇ στάσιν καὶ κοινοβουλευτικὰς ἱκανότητας πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν σύγκλητον.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειῶν, ὧν μέλη κατεῖχον ἔδραν εἰς τὴν σύγκλητον, ἦτο περιορισμένος· ὥς ἐκ τούτου, οἱ νέοι συγκλητικοὶ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐμνοῦντο εἰς τὴν τέχνην τοῦ διοικεῖν καὶ τοῦ διεξάγειν κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις.

Πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις αἱ ἀφορῶσαι τὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς ἀπετέλουν ἀντικείμενον τῶν συσκέψεων καὶ ἀποφάσεων τῆς συγκλήτου. Διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς διαχειρίσεως τῶν κρατικῶν οἰκονομικῶν ἡδύνατο αὕτη μεγάλως νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων, προσδιορίζουσα τὴν δι' ἑκάστην πολεμικὴν ἐπιχείρησιν δαπάνην, τὴν ἐπιβολὴν φορολογίας καὶ λοιπά. Ἄν καὶ ἡ τελικὴ περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου ἀπόφασις λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ, κατ' οὐσίαν ἡ σύγκλητος εἶναι ἡ ἀποφασίζουσα, διότι κατὰ κανόνα ἡ συνέλευσις τοῦ λαοῦ περιορίζεται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑπ' ἐκείνης εἰσαγομένου ψηφίσματος. Ἡ σύγκλητος ἐπίσης δέχεται πρεσβευτὰς ξένων κρατῶν, διεξάγει

¹ Τὸ δεύτερον κεφάλαιον, τῆς παρουσίας ἐργασίας, ὑποβλήθην ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβῇ εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐνεκρίθη παρ' αὐτῆς.

² Ἀνάλυσιν τῶν συντηρήσεων βλ. εἰς τὸ τέλος τοῦ κειμένου. Ἡ μετὰ παραπομπὴν ἐν παρενθέσει μνεῖα αὐτοκράτορος, δηλοῖ τὸν χρόνον, εἰς ὃν τὸ ἱστορούμενον γεγονὸς ἀνάγεται.

³ KÜBLER σ. 101.

μετ' αὐτῶν διαπραγματεύσεις, ὁρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῶν προοριζομένων δι' ἕκαστον στρατιωτικὸν ἡγέτην, ὡς καὶ τὸν τομέα τῆς δράσεως αὐτοῦ. Μόνον ἔμμεσος εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς συγκλήτου κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης. Διὰ τῆς *auctoritas patrum* ἥσκει αὕτη ἐπίδρασιν εἰς τὴν νομοθεσίαν· πρὸς τούτοις εἶχεν ἀνωτέραν, τρόπον τινα, ἐπὶ τῆς λατρείας ἐποπτεῖαν.

Διὰ τῆς καταλήψεως τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου λαμβάνει τέλος ἡ προέχουσα θέσις τῆς συγκλήτου, ἣτις ἐξακολουθεῖ μὲν νὰ ὑφίσταται ἀλλὰ μὲ δικαιώματα καὶ ἀρμοδιότητας κατὰ πολὺ περιορισμένας, οὕτως ὥστε ἡ κρατικὴ ἐξουσία εὐρίσκεται νῦν οὐσιαστικῶς εἰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἡγεμονίας ἡ σύγκλητος ἀπέβαλε τὸ δικαίωμα τῆς διευθύνσεως τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ κατ' οὐσίαν τῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ κράτους, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ διαχειρίζεται τὸ *aerarium*. Ἀντιθέτως ὅμως, ἀπέκτησε μεγαλύτεραν νομοθετικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐνεργότεραν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων (*magistratus*), ὑφισταμένη ὅμως καὶ εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα ἔντονον τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡγεμόνος.

Ἡ βυζαντινὴ σύγκλητος ἀποτελοῦσα ἄμεσον συνέχειαν τῆς ρωμαϊκῆς—ἣτις ἀπὸ τῆς περιόδου τῆς Μοναρχίας εἶχε μεταβληθῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν καὶ τὸν τρόπον συγκροτήσεως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐπὶ Δημοκρατίας—ἀπέκτησεν ἅμα τῇ ἰδρύσει τῆς τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἀρμοδιότητας τῆς τελευταίας, διεμόρφωσεν ὅμως ἴδιον χαρακτῆρα κατὰ τὴν ἐν Βυζαντίῳ ὑπερχυλιετῇ ἱστορίαν τῆς καὶ δύναται νὰ ἐπιδείξη, ἄλλοτε ὀλιγώτερον ἄλλοτε περισσότερον, ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ Κράτους¹.

Ὁ χαρακτῆρ αὐτῆς εἶναι κυρίως συμβουλευτικὸς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ εἰς πᾶσαν σοβαρὰν πρᾶξιν του, εἴτε αὕτη τὴν ἐξωτερικὴν εἴτε τὴν ἐσωτερικὴν εἴτε τὴν στρατιωτικὴν εἴτε τὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν εἴτε οἷονδήποτε ἄλλον τομέα τῆς κρατικῆς δράσεως ἀφορᾷ, δὲν παραλείπει νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν ἀπόψεων τῆς συγκλήτου². Βεβαίως ἡ τελικὴ ἀπόφασις ἐναπόκειται εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἀλλ' ἡ συμ-

¹ Εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν ἐνδιαφέρομαι διὰ τὰ τὴν σύγκλητον Κωνσταντινουπόλεως ἀφορῶντα προβλήματα, περιλαμβανομένης καὶ τῆς περιόδου, καθ' ἣν ἡ ἔδρα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἶχε μεταφερθῇ εἰς Νίκαιαν, οὐχὶ δὲ διὰ παρεμφερεῖς θεσμοὺς ἄλλων κρατῶν, ὧν σποραδικὴν μνησίαν ποιοῦνται οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι (π.χ. Μαλ. 472, Θεοφ. 264, Σκυλ. - Κεδρ. II 440 : σύγκλητος καὶ συγκλητικοὶ περσικοῦ κράτους, Θεοφ. 175, Σκυλ. - Κεδρ. I 643 : Ἐρούλων, Θεοφ. 216, Σκυλ. - Κεδρ. I 650 : Ἰβήρων, Θεοφ. Συνεχ. 119 : Ἀράβων κλπ.), οὔτε πάλιν δι' ὁμοίους θεσμοὺς ἐλληνικῶν κρατῶν ὡς π.χ. τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος (Νικ. Γρηγ. II 680, 682).

² Πρβλ. M. DENDIAS, *Études sur le gouvernement et l'administration à Byzance* ἐν *Studi bizantini e neoellenici* τ. 5 (1939) σ. 124 - 126.

μετοχή τῆς συγκλήτου εἰς τὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς οὐδόλως ἦτο ἐστερημένη σημασίας. Κατ' ἐπανάληψιν, αἱ πηγαὶ ἐμφανίζουν τὴν σύγκλητον ἐπὶ ζητημάτων ἐξωτερικῆς ἰδίᾳ πολιτικῆς νὰ διατυπώνῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην της, ἥτις οὐχὶ σπανίως ἦτο διάφορος τῆς τοῦ αὐτοκράτορος¹. Οὕτως ἡ σύγκλητος δὲν ἀποτελεῖ ἀπλοῦν διακοσμητικὸν στοιχεῖον τοῦ βυζαντινοῦ πολιτεύματος, χορήσιμον μόνον διὰ τὰς ἀνακτορικὰς ἐορτὰς ἀλλ' ἔχει οὐσιαστικωτέραν συμβολὴν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους.

Οἷκοθεν νοεῖται ὅτι δσάκις τὸν θρόνον κατεῖχεν ἰσχυρὰ προσωπικότης, ἡ σύγκλητος περιήρχετο εἰς ὑποδεστέραν μοῖραν καὶ ἡ ἐπιρροή της καθίστατο ἀσθενεστέρα. Ἀντιθέτως, εἰς περιόδους, ἐν αἷς ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο ἔτι ἀνήλικος—παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀσκῶν τὴν ἀντιβασιλείαν κατὰ θεωρίαν ἔχει τὴν αὐτὴν μὲ τὸν βασιλέα ἐξουσίαν—ἡ σύγκλητος φαίνεται ἔχουσα μεγαλυτέραν ἰσχὺν ἢ συνήθως². Οὐχὶ σπανίως ἄλλωστε παρατηρεῖται, ὡς εὐνόητον, ἡ ὑψηλὴ ἢ δύνამις τῆς συγκλήτου ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοκρατόρων ἀσθενοῦς χαρακτῆρος ἢ πολιτικῶς ἀνίσχυρων.

Διὰ τὴν σημαντικωτέραν ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει πολιτειακὴν πρᾶξιν, τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοκράτορος, ἀπητεῖτο ἡ τυπικὴ τουλάχιστον συναίνεσις τῆς συγκλήτου.

¹ Θεοφ. Σμ. 178, 218, 224, 272, Θεοφ. 268, 279, Γεωρ. Μον. II 659: *συνελήφθη οὖν λαὸς πολὺς. τῆς δὲ συγκλήτου παρακαλεσάσης τὸν βασιλέα τοῦ ἀγορασθῆναι αὐτοὺς, εἷξας ὁ βασιλεὺς* (sc. Μανουίλιος) *ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν βαρβάρων, ἵνα τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κρατηθέντας ἀπολύσῃ*, Θεοφ. Συνεχ. 12-13, βλ. καὶ Θεοφ. 498, Ζων. III 315 (Μιχαήλ Α'), Νικ. Μυστ. Ἐπιστ. ἐν PG. τ. PIA' στ. 192, 193 ἀρ. 33 (Κωνσταντῖνος Ζ' ἀνήλικος), Θεοφ. Συνεχ. 474-475 (Ρωμανὸς Β'). Ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Ἀνεκδότων 91 συνάγεται ὅτι ὁ Προκόπιος θεωρεῖ ὡς φυσικὴν κατάστασιν τὸ νὰ ἐκφέρῃ ἡ σύγκλητος ἐπὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἀνεμποδίστως τὴν γνώμην της, μέμφεται δὲ τὸν Ἰουστινιανόν, ἀκριβῶς διότι περιήγαγεν αὐτήν, ἐν ἀντιθέσει προφανῶς πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε συμβαίνοντα, εἰς σκιώδη ὑπαρξιν: *ἡ μὲν γὰρ βουλὴ ὥσπερ ἐν εἰκόνι ἐκάθητο, οὔτε τῆς ψήφου οὔτε τοῦ καλοῦ κυρία οὔσα, σχήματος δὲ μόνον καὶ νόμου ξυνειλεγμένη παλαιοῦ εἵνεκα, ἐπεὶ οὐδὲ φωνὴν ἀφείναι τινα διοῦν τὸ παράπαν ἐξῆν...*

² Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ διάδοχος τοῦ Ρωμανοῦ Β' ἦτο ἀνήλικος, ἡ σύγκλητος ἐκέκτητο τόσην ἰσχὺν ὥστε ἡδυνήθη νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἰδικήν της ἄποψιν ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ θὰ ἀνέτιθετο ἡ διεξαγωγὴ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐλθούσα μάλιστα εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν διοικοῦντα τότε τὰ κοινὰ Ἰωσήφ, εὐνοοῦμενον τῆς αὐτοκρατείας. Ὁ διηγούμενος τὰ γεγονότα ἱστορικὸς παραδίδει ὅτι ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς ἀνεκνήρυσθη αὐτοκράτωρ στρατηγὸς τῆς Ἀσίας κατόπιν προτάσεως τοῦ πατριάρχου, ἣν ἐπενήφριζε τε ἡ βουλὴ, συνήνει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσήφ οὐχ ἑκὼν τῇ δὲ ροπῇ τῆς συγκλήτου ἐκβιαζόμενος (Λέων διάκ. 33-34).

Ἡ σύγκλητος διετήρησεν ἐπίσης τὴν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἡγεμονίας ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων δικαιοδοσίαν της, ἀπέβαλεν ὅμως πλήρως πᾶσαν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ὃ δὲ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Σ' διὰ τῆς νεαρᾶς 78 καὶ τυπικῶς πλέον καταργεῖ τὴν ἀπὸ μακροῦ εἰς ἀχρησίαν περιελθοῦσαν νομοθετικὴν ἀρμοδιότητα τῆς συγκλήτου¹.

Τὴν αἴγλην τῆς συγκλήτου μαρτυροῦν ἔτι αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν διαφόρων τελετῶν ἐπευφημίας τῶν δήμων, ἐν αἷς μετὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν εὐφημεῖται πρώτη κατὰ σειρὰν συνήθως ἡ σύγκλητος², ὡς καὶ αἱ κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν συνόδων, ἔνθα κατὰ κανόνα μόνῃ ἡ σύγκλητος μετὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν ἀνώτατον θρησκευτικὸν ἀρχηγὸν ἐπευφημεῖται³.

Ἡ σύγκλητος δὲν ἀποτελεῖ μόνον πολιτικὸν παράγοντα ἀλλ' ἐμφανίζεται πολλάκις ὡς ὁ κυριώτερος φορεὺς ὠρισμένης πολιτικῆς κατευθύνσεως, ἀντιτιθεμένης πρὸς τὸ πρόγραμμα ἢ τὰς ἐνεργείας ἄλλων τάξεων ἢ ὁμάδων. Κατὰ ταῦτα, δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ κόμματος τῆς συγκλήτου χωρὶς δι' αὐτοῦ νὰ ἐννοῶμεν, ὅτι ἡ σύγκλητος ὡς τοιαύτη ἀπετέλει τὴν ὀργανωμένην ἡγεσίαν τοῦ ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν πολιτικῆς μερίδος, ἐπιδιωκούσης τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐν τῇ πολιτικῇ ὀργανισμῶ ἐπιρροῆς τῆς συγκλήτου, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας ἐστρατολογοῦντο, ὡς φυσικόν, τὰ ἡγετικά της στελέχη, καθ' ὅμοιον τρόπον ὡς ὁμιλοῦμεν περὶ κόμματος τῆς συγκλήτου κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς ρωμαϊκῆς δημοκρατίας ἢ τοῦ κόμματος τοῦ Parlement κατὰ τοὺς ἀντιστοίχους τῆς γαλλικῆς Μοναρχίας.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐργασίᾳ περιορίζομαι εἰς τὴν ἔρευναν τῆς συγκλήτου ὡς θεσμοῦ καὶ τὴν ἀποκατάστασιν, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν νομικῶν κανόνων, οἵτινες, ἀφ' ἐνὸς μὲν διεῖπον τὴν συγκρότησιν καὶ λειτουργίαν αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθώριζον τὰς ἀρμοδιότητάς της⁴, καταλείπουσα τὴν ἐξέτασιν τῆς δράσεως τοῦ συγκλη-

¹ ... τὸν εἰσάγοντα νόμον πρὸς νομοθεσίαν τὴν σύγκλητον τῆς ἐν τοῖς νόμοις συμπολιτείας θεσπιζόμεν διακρίνεσθαι. τῶν γὰρ πραγμάτων ἀχρησίαν αὐτοῦ καταγνόντων, ἐξ οὗ τὸ μόναρχον κράτος τὴν τούτων ἀνηῖται διοίκησιν, καὶ ἄκαιρον καὶ μάταιον τὸν ἀχρηστον μετὰ τῶν χρεῖαν παρεχομένων συντάττεσθαι. Πρβλ. ZACHARIÄ, Geschichte σ. XIII, H. MONNIER, Les nouvelles de Léon le Sage, Paris 1923 σ. 10, M. MITARD, Le pouvoir imperial au temps de Léon le Sage ἐν Melanges Ch. Diehl τ. I, Paris 1930 σ. 218-219, C. SPULBER, Les nouvelles de Léon le Sage, Cernauti 1934 σ. 51, M. DENDIAS ἐνθ' ἀνωτ. σ. 124.

² Βασ. Τάξ. 216, 223, 321, 410, 439, 443, 651· βλ. καὶ σ. 295.

³ ACO τ. II 1.1 (1933) σ. 70, 111, 143, 195 (ἔτ. 451), αὐτ. τ. III (1940) σ. 85, 86 (ἔτ. 518), Mansi τ. XI στ. 345 (ἔτ. 680), τ. XII στ. 1154 (ἔτ. 787), τ. XVI στ. 43, 53, 74, 81, 96, 157 (ἔτ. 869).

⁴ Ὑπὸ νεωτέρων μελετητῶν ἡρευνήθησαν κατὰ τρόπον ἱκανοποιῶντα πάσας τὰς ἐπιστημονικὰς ἀξιώσεις ὀλίγα μόνον ἐκ τῶν πρὸς τὴν σύγκλητον συνδεομένων προβλημάτων

τικοῦ κόμματος εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου¹.

Τὴν μετὰ Διοκλητιανοῦ καὶ Ἰουστινιανοῦ Α΄ χρονικὴν περίοδον ἐκθέτω ὀλιγώτερον ἐκτεταμένως, τοῦτο μὲν, διότι αὕτη ἐρευνᾶται κατὰ παραδόσιν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου², καὶ ἐπομένως ὑφίσταται ἐπ' αὐτῆς ὁπωσδήποτε

(π.χ. πρόεδρος συγκλήτου, συμβολὴ αὐτῆς κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοκράτορος), ἔλλειπει δὲ μέχρι τοῦδε εἰδικὴ περὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου πραγματεία, διότι αἱ ἐργασίαι τῶν CH. LÉCRIVAIN καὶ O. ELLISSEN εἶναι παλαιόταται καὶ πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξαντλοῦν τὰς πηγὰς, τὰς ὁποίας ἄλλωστε δὲν κατανοοῦν πάντοτε πλήρως. Ὅθεν ἤδη πρὸ πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ὁ K. J. NEUMANN γράφει: Eine Monographie über den byzantinischen Senat, deren Schwierigkeit ich sehr wohl kenne, wäre dringend zu wünschen. Was an Litteratur vorhanden ist, taugt nicht. K. J. NEUMANN, Die Weltstellung des byzantinischen Reiches vor den Kreuzzügen, Habilitationsschrift, Heidelberg 1894 σ. 76 σημ. 1. Ὡς σημειωθῇ πρὸς τούτοις ὅτι νεώτερα ἔργα, εἰδικῶς ἐξετάζοντα τὰ στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ τὸν ἐν γένει πολιτισμὸν του, παρέχουν πολὺ ἀσαφῆ καὶ ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένην εἰκόνα τῆς συγκλήτου. Βλ. π.χ. F. W. BUSSEL, The Roman Empire. Essays on the constitutional history from the accession of Domitian (81 a. D.) to the retirement of Nicephorus III (a.D. 1081) τ. II, London 1910 ἰδίως σ. 11-12, 64-65, 79, 89-90, 134, 141, 178-179, 288, St. RUNCIMAN, Byzantine Civilisation, London 1933 σ. 72-74, N. JORGA, Histoire de la vie byzantine τ. I-III, Bucarest 1934 passim.

¹ Τὰ τῆς δράσεως τοῦ κόμματος τούτου ἐκτίθενται εἰς πᾶσαν ὁπωσοῦν ἐκτεταμένην βυζαντινὴν ἱστορίαν, ἔτυχον δὲ ἰδιαίτερας προσοχῆς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ CH. DIEHL συγγραφείσαν· CH. DIEHL-G. MARÇAIS κλπ., Le monde oriental καὶ L'Europe orientale, Paris 1936 καὶ 1945. Ὁ τονισμὸς τοῦ σπουδαιότητος τούτου διὰ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους παράγοντος ἀποτελεῖ, ὡς πιστεύω, μίαν τῶν μεγαλυτέρων ἀρετῶν τοῦ καὶ ἄλλως ἐξαιρετοῦ ἔργου τοῦ γάλλου ἱστορικοῦ.

² Περὶ τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου βλ. τὸ διεξοδικὸν ἄρθρον τοῦ O'BRIEN MOORE ἐν RE συμπλ. τ. VI (1935) στ. 660-800, ἐνθα καὶ ἡ παλαιότερα βιβλιογραφία. Τὴν μετὰ τὸν Διοκλητιανὸν περίοδον ἐπραγματεύθη μονογραφικῶς ὁ CH. LÉCRIVAIN, Le sénat romain depuis Dioclétien à Rome et à Constantinople. Thèse, Paris 1888, οὗτινος ἡ ἐργασία δὲν ἀντικατεστάθη εἰσέτι. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ὁ TH. MOMMSEN δὲν περιέλαβε τὴν ἐρευναν καὶ τῆς ἀνωτέρω περιόδου εἰς τὸ μνημειώδες ἔργον του Römisches Staatsrecht τ. I³, II³, III Leipzig 1887-1888, τῆς παραλείψεως ταύτης ἐν μέρει μόνον δυναμένης νὰ ἀναπληρωθῇ διὰ τῆς πραγματείας αὐτοῦ, Ostgothische Studien (1889) ἐν Gesammelte Schriften τ. VI, Berlin 1910 σ. 362-482. — Ἐκ τῆς ἐν τοῖς ἐγχειρίδιοις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς συγκλήτου ἀναπτύξεως θὰ ἤθελον νὰ ἐξάρω τὴν ὑπὸ τοῦ B. KÜBLER, παρὰ τὴν συντομίαν τῆς, λίαν σαφῆ καὶ ἐμπεριστατωμένην ἐκθεσιν (σ. 100-109, 205-209, 252, 331-334). Εἰς τὴν παρὰ τῷ O'BRIEN MOORE βιβλιογραφίαν πρόσθετες καὶ τὰς ἐξῆς, νεώτερας τοῦ ἁρθρου του ἐργασίας: J. M. COBBAN, Senate and provinces 78-49 b. C., Cambridge 1935, P. LAMBRECHTS, La composition du sénat romain de l'accession au trône d'Hadrien à la mort de Commode, Budapest 1936, τοῦ αὐτοῦ, La composition du sénat romain de

σχετική βιβλιογραφία, εις ἣν πρὸς ἀποφυγὴν ἀσκόπων ἐπαναλήψεων καὶ καθ' ὃ μέτρον οὐδὲν εἶχον νὰ προσθέσω εἰς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνης, διὰ τὰ ἐπὶ μέρους παραπέμπεται, τοῦτο δὲ διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχομεν πλουσιωτάτας νομοθετικὰς πηγὰς (ἰδίᾳ Codex Theodosianus καὶ Codex Justinianus), αἱ ὁποῖαι λύουν ἀπ' εὐθείας τὰ πλεῖστα τῶν τὴν σύγκλητον ἀφορώντων ζητημάτων καὶ ἐπομένως δὲν ἀπαιτεῖται κατὰ τὸ ἴδιον μέτρον, καθ' ὃ γίνεται διὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἡ ἐξ ἐπαγωγῆς ἀποκατάστασις τῶν νομικῶν κανόνων διὰ τῆς ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς των, ὡς αὕτη διαπιστοῦται ἐκ τῶν εἰς τὰς ὀλιγώτερον ἀσφαλεῖς φιλολογικὰς πηγὰς κατεσπαρμένων πληροφοριῶν.

Διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς παρούσης ἐργασίας ἐστηρίχθην εἰς τὰς ἀκολουθούς πηγὰς:

1) Τὰ νομοθετικὰ ἔργα· ἡ ἀξία των ὡς ἱστορικῆς πηγῆς εἶναι κατὰ τοῦτο σχετικῶς μικρά, καθ' ὅσον πολλάκις περιορίζονται καὶ διὰ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν θέμα, ὅπως καὶ δι' ἄλλους θεσμοὺς τοῦ βυζαντινοῦ δημοσίου δικαίου εἰς ἀπλὴν μόνον παράφρασιν ἢ περίληψιν παλαιότερων κανόνων δικαίου, ὧν ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐκδόσεως τοῦ κωδικοποιητικοῦ ἔργου πρακτικὴ ἰσχὺς εἶναι πολλάκις πλέον ἢ ἀμφίβολος, τοσούτω δὲ μᾶλλον ὅσῳ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εὐρίσκεται ἐνίοτε εἰς εὐθείαν ἀντίθεσιν πρὸς ὅσα ἐξ ἄλλων ἀξιόπιστων πηγῶν γνωρίζομεν.

Τὸ αὐτὸ δύναται, κατὰ μείζονα λόγον, νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰ συμπληματικὰ ἰδιωτικὰ νομικὰ ἔργα.

2) Τὰ ἔγγραφα, ἀποτελοῦντα ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν τὴν ἀσφαλεστέραν πηγὴν.

3) Τὰς σφραγίδας.

4) Τὰ ἐπισήμου χαρακτῆρος μετέχοντα ἐθιμοτυπικὰ ἔργα (Κλητορολόγιον Φιλοθέου, Βασίλειος Τάξις).

5) Τοὺς ἱστορικοὺς καὶ χρονογράφους· ἡ ἀξιόπιστία ὅμως ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν εἶναι, ὡς γνωστόν, διάφορος.

6) Ἐπιστολάς, παραινετικὰ καὶ ρητορικὰ ἔργα.

7) Ἀγιογραφικὰ κείμενα.

8) Ποιήματα εἷς τε τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν δημώδη γλῶσσαν.

Septime Sevère à Diocletien, Budapest 1937 (καὶ αἱ τρεῖς ἐργασίαι γνωσταί μοι μόνον ἐκ παραπομπῆς), J. STROUX, Die Versäumnisbusse der Senatoren ἐν Philologus τ. 93 (1938) σ. 85-101, A. BISCARDI, Auctoritas patrum ἐν Bullettino dell'Istituto di diritto romano τ. 48 (1941) σ. 403-521, ὡς καὶ τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν ἐκδοθέντα ἢ ἐπανεκδοθέντα ἐγχειρίδια ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἐν οἷς ἐξέχουσιν θέσιν κατέχει τὸ νεώτατον τοῦ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, Ἀθῆναι 1944 παρ' ᾧ σ. XXI ἐπ. παραπομπὴ καὶ εἰς τὰ λοιπά.

I

Ὅρολογικὰ

Ἀναγκάζομαι διεξοδικώτερόν πως νὰ ὀμιλήσω περὶ τῆς ἐν ταῖς πηγαῖς εἰς τὴν σύγκλητον καὶ τοὺς συγκλητικούς ἀναφερομένης ὀρολογίας καὶ νὰ ἐπιμείνω ἐνίοτε εἰς μεμονωμένα χωρία, διότι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ καθορισθῇ, ἐὰν οἱ ἑκάστοτε ἀπαντῶντες ὄροι καὶ ἐκφράσεις δηλοῦν τὴν σύγκλητον καὶ τοὺς μετέχοντας αὐτῆς, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ περαιτέρω χρησιμοποίησις τοῦ χωρίου κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν προβλημάτων.

Τοὺς κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς καὶ ρωμαϊκοὺς χρόνους πρὸς ἀπόδοσιν τῆς λέξεως *senatus* χρησιμοποιουμένους ὄρους συνεκέντρωσεν ὁ D. Magie¹. Κατὰ ταῦτα, γίνεται χρῆσις συνηθέστερον μὲν τοῦ *σύγκλητος*, εἶτα δὲ τοῦ *βουλῆς*. Ἀκολουθοῦν οἱ ὄροι *σύγκλητος βουλῆς*, *γερουσία*, σπανιώτερον δὲ *συνέδριον*, *βουλευτήριον*, ἔτι δὲ σπανιώτερον τὸ *συνέδριον τῆς βουλῆς*. Ἄπαξ ἢ δις μαρτυρεῖται τὸ *βουλευτικὸν συνέδριον*, τὸ *βουλευτικὸν τῶν γερόντων συνέδριον*, τὸ *συνέδριον τῆς γερουσίας*.

Εἰς τὴν βυζαντινὴν περίοδον τόσον τὰ ἐπίσημα κείμενα ὅσον καὶ οἱ συγγραφεῖς ἀποδίδουν κατὰ κανόνα τὸν λατινικὸν ὄρον *senatus* διὰ τοῦ *σύγκλητος* ἢ *σύγκλητος βουλῆς*, προτάσσοντες ἐνίοτε καὶ τὸ ἐπίθετον *ιερός* (π. χ. *ιερὰ σύγκλητος*). Ἡ προσθήκη αὕτη ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος² καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν τάσιν τῆς ἐποχῆς, ὅπως περιβληθῇ πᾶν τὸ ἔχον σχέσιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἱερὸν χαρακτῆρα (οὕτω *sacrum palatium*, *sacrum cubiculum*, *comes sacrarum largitionum* κλπ.)³. Πολλοὶ ὅμως τῶν ἱστορικῶν, ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν νὰ μιμηθοῦν ἀρχαῖα πρότυπα καὶ νὰ ἀποδώσουν θεσμοὺς καὶ γεγονότα τῆς ἐποχῆς τῶν δι' ἐκφράσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, χρησιμοποιοῦν ὄρους οἷον *γερουσία*, *ἐκκλησία*, *συνέδριον*⁴.

¹ D. MAGIE, De romanorum juris publici sacrique vocabulis sollemnibus in graecam sermonem conversis, Lipsiae 1905 σ. 43 - 44.

² Βλ. τὰς παρὰ D. MAGIE αὐτόθι σ. 43 παραπομπάς.

³ KÜBLER σ. 309 καὶ διὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον O. TREITINGER, Die oströmische Kaiser - und Reichsidee nach ihrer Gestaltung im höfischen Zeremoniell, Jena 1938 σ. 41 - 42.

⁴ Βλ. κατωτέρω περὶ τῶν κατ' ἰδίαν πηγῶν.

Παράλληλως πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν τούτων τύπων εὐρίσκουμεν κατὰ τοὺς πρώτους βυζαντινοὺς χρόνους παραδείγματα μαρτυροῦντα τὴν χρῆσιν καὶ λατινικῶν ὄρων οὐχὶ ἐν μεταφράσει ἀλλὰ μόνον ἑλληνιστὶ μεταγεγραμμένων. Οὕτως ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Α' πατρικίος τις μνημονεύεται ὡς *σενάτωρ* (Προκ. Κτισμ. 21). Ἀνάλογα παραδείγματα παρέχουσιν ἐπιγραφαὶ ἀναγόμεναι εἰς τοὺς προῖουστινιανέους χρόνους¹.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου προχωρεῖ καὶ ὁ γλωσσικὸς ἐξελληνισμὸς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἐκ τῆς λατινικῆς εἰλημμένοι ὄροι ἀντικαθίστανται δι' ἑλληνικῶν². Τὰ τελευταῖα παραδείγματα τοῦ τύπου *senator* = συγκλητικὸς δὲν εἶναι, καθ' ὅσον γνωρίζω, νεώτερα τῆς ἰουστινιανείου περιόδου³. Ἡ εἰς μεταγενέστερα κείμενα σποραδικῶς ἀπαντῶσα μνεῖα *συνατόρων* δὲν δηλοῖ συγκλητικούς. Οἱ ἐν τῷ Κλητορολογίῳ τοῦ Φιλοθέου μνημονευόμενοι *σινάτορες*, *σενάτορες* (Κλητ. Φιλ. 746, 752, 767) εἶναι κατώτεροι ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τὸν δομέστικον τῶν ἐξκουβίτων⁴. Ἡ παράλληλος μνεῖα τούτων πρὸς τοὺς σκηπτροφόρους, σιγνοφόρους, εὐτυχοφόρους, δρακοναρίους, δουκινιάτορας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ χωρίον τῆς Βασ. Τάξ. 11 (τὰ σκευὴ τῶν προσικτόρων καὶ σινατόρων) δεικνύει σαφῶς, ὅτι οὗτοι ἔφερον ὠρισμένα στρατιωτικὰ σύμβολα ἢ ἐμβλήματα. Ἡ λέξις εἶναι προφανῶς μεταγραφὴ τοῦ κατὰ τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους ὑπὸ κατωτέρων ἀξιωματικῶν φερομένου ἀξιώματος *senator*⁵. Τοῦτο δὲ καθίσταται ἔτι σαφέστερον ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Βασιλικῶν τ' 1. 59: οἱ κόμητες τῶν σχολῶν μηκέτι τοὺς *σενάτορας* ἢ *δουκινιάτορας* τυπτεύσθωσαν ἢ καταβιβάζεσθωσαν, ἀποδίδοντας τὴν ἐν Cod. Just. I. 31. 3 (ἐτ. 441) διάταξιν: ... *viris spectabilibus comitibus scholarum verberandi regrandive senatores ac ducenarios licentiam denegamus*⁶.

¹ Στέφανος *σενάτορον* νείος Ἀνδρέου A. v. DOMASZEWSKI, Inschriften aus Kleinasien ἐν Archæologisch - Epigraphische Mitteilungen aus Oesterreich τ. 7 (1883) σ. 178 ἀρ. 28· πρβλ. J. H. MORDTMANN, Senator ἐν Hermes τ. 20 (1885) σ. 313· *γυνή* *σενάτορος*... παρὰ J. H. MORDTMANN αὐτ. σ. 311 - 312.

² Βλ. ἐπὶ τοῦ θέματος H. ZILLIACUS, Zum Kampf der Weltsprachen im oströmischen Reiche, Helsingfors 1935, ἐνθα καὶ ἡ παλαιότερα βιβλιογραφία· πρβλ. F. DÖLGER ἐν BZ. τ. 36 (1936) σ. 108 - 117.

³ Περὶ τοῦ *σενάτου*, ὡς τοῦ οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ ἐστεγάζετο ἡ σύγκλητος, βλ. κατωτέρω κεφ. III.

⁴ Περὶ τούτων γίνεται διὰ μακρῶν λόγος εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

⁵ CIL V 8760, VIII 17414, Ammian. Marc. XXVI 6. Πρβλ. J. KROMAYER-G. VEITH, Heerwesen und Kriegführung der Griechen und Römer, München 1928, σ. 585.

⁶ Βλ. καὶ Cod. Just. XII 29 1 (ἐτ. 441).

Θεωρῶ δὲ ὡς λίαν πιθανὸν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ: *Στεφάνου συνάτορος σχολῆς ἀρματούρου*¹ πρόκειται περὶ τοιοῦτου κατωτέρου στρατιωτικοῦ.

Ὁ τύπος *Σινάτωρ* ὡς κύριον ὄνομα φαίνεται ὅτι ἐπεχωρίσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν ἔτι κατὰ τοὺς ΙΑ' - ΙΓ' αἰῶνας², ἐνῶ τὸ χρονικῶς τελευταῖον ἐξ ἄλλων περιοχῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ γνωστὸν μοι παράδειγμα μαρτυρεῖται εἰς τὰ πρακτικά τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου³. Μόνον εἰς ἔγγραφον ἐκ Σικελίας τοῦ ἔτους 1270⁴ ἡ λέξις *σινάτωρ* διατηρεῖ τὴν ἀρχικὴν τῆς σημασίαν (= συγκλητικὸς) ἀλλὰ τὸ κείμενον καθίσταται πλέον ἢ σαφὲς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς συγκλήτου Κωνσταντινουπόλεως ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῇ παπικῇ Ρώμῃ ὑφισταμένης ἔτι καὶ τότε τοιαύτης⁵. Ἴσως δὲ εἶναι τυχαῖον ὅτι εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἐνθα ἡ λέξις σημαίνει τὸν συγκλητικόν, ἀπαντᾷ ὁ τύπος *σινάτωρ* ἐνῶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔγγραφα, ἐνθα πρόκειται περὶ κυρίου ὀνόματος, φέρεται *σινάτωρ*.

Ἡ περὶ συγκλήτου ὀρολογία εἰς τὰ καθ' ἕκαστον κείμενα

Αὐθεντικὰ κείμενα (Νόμοι, ἔγγραφα, Βασίλειος Τάξις, Κλητορολόγιον Φιλοθέου). Εἰς τὰ κείμενα ταῦτα πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ *senatus* γίνεται σχεδὸν πάντοτε χρῆσις τοῦ ὅρου *σύγκλητος*⁶. Καὶ δὴ εἰς τοὺς *νόμους* ἀποκαλεῖται αὕτη

¹ Παρὰ H. DESSAU, *Inscriptiones latinae selectae* τ. II 2, Berolini 1906 ἀρ. 8883.

² G. SOLA, *Una carta greca di Gerace del 1067* ἐν *Archivio storico per la Calabria e la Lucania* τ. 1 (1931) σ. 534-535, Fr. TRINCHERA, *Syllabus graecarum membranarum*, Neapoli 1865 σ. 56-57 (ἔτ. 1058), σ. 58 (ἔτ. 1059), σ. 141, ἐνθα εἰς *Συνάτωρ Μαλένος* περὶ τὸ ἔτος 1190 ὑπογράφει ὡς μάρτυς ἀπόγραφον χρυσοβούλλου τοῦ ἔτους 1130. Τὸν τελευταῖον τοῦτον ταυτίζουν ὁ C. E. ZACHARIAE a LINGENTHAL εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τῶν *Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ* τ. I, Lipsiae 1881 σ. VIII-IX καὶ οἱ H. MONNIER - G. PLATON, *La meditatio de pactis nudis* ἐν *Nouvelle revue historique de droit français et étranger* τ. 37 (1913) σ. 137 πρὸς τὸν μέγαν κριτὴν *Σινάτωρα Μαλείνον*, τὸν δωρητὴν τοῦ *Μαρκιανοῦ κώδικος* gr. 179, ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ G. KROLL, εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τῶν *Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ*, θεωρεῖ τὸν τελευταῖον τοῦτον μεταγενέστερον τοῦ ὑπογράφοντος τὸ ἀπόγραφον τοῦ χρυσοβούλλου. Τὴν πρώτην ἄποψιν θεωρεῖ πιθανὴν καὶ ὁ P. NOAILLES, *Les collections de nouvelles de l'empereur Justinien*, Paris 1914 σ. 8.

³ ACO τ. II 1.1 (1933) σ. 55, τ. II 1. 2 (1933) σ. 266, 280, 334.

⁴ Fr. TRINCHERA ἐνθ' ἀνωτ. σ. 475, ὁ Κάρολος τῆς Σικελίας ... *δούκας τῆς πούλλειας καὶ προῖξ τῆς κάποιας ἀγίας πόλεως σινάτωρ*.

⁵ Περὶ τῆς ρωμαϊκῆς μεσαιωνικῆς συγκλήτου βλ. τὴν παρὰ P. S. LEICHT ἀρθ. *Senato* ἐν *Enciclopedia Italiana* τ. XXXI (1936) σ. 336-368, βιβλιογραφίαν.

⁶ Εἰς ἃς περιπτώσεις ἀπαντᾷ ὁ αὐτὸς ὅρος πλέον ἢ δις εἰς τὸν ἴδιον συγγραφέα ἢ εἰς ὁμάδα ὁμοειδῶν κειμένων (π.χ. ἔγγραφα, βίους ἀγίων) δὲν ἀναγράφω τὴν παραπομπὴν ἐνταῦθα ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν Πίνακα πηγῶν, εἰς ὃν παραπέμπεται δι' ἐνὸς Π.

σύγκλητος (Π), *ιερά* (*ιερωτάτη*) σύγκλητος (Π), σύγκλητος βουλή¹. οἱ μετέχοντες αὐτῆς καλοῦνται *συγκλητικοί* (Π)· ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ ἐν τῇ νεαρᾷ 2 (ἔτ. 1065) τοῦ Κωνσταντίνου Ι' ἐκφράσεις: *συγκλητικαὶ τιμαί, συγκλητικὸν ἀξίωμα*.

Εἰς τὰ *ιδιωτικὰ νομικὰ ἔργα* ἀναφέρεται αὕτη ὡς σύγκλητος (Π), *ιερά καὶ ὑπερφυῆς σύγκλητος*², τὰ δὲ μέλη αὐτῆς ὡς *συγκλητικοί* (Π), *ἄρχοντες τῆς συγκλήτου*³, **πρόκριτοι τῆς συγκλήτου βουλῆς*⁴, **λογάδες τῆς ἱερᾶς συγκλήτου*⁵, **τὸ ὑπέριστατον τῆς συγκλήτου βουλῆς*⁶· εὐρηται ἐπίσης *συγκλητικὴ* (Πεῖρα ΜΘ' 4).

Εἰς τὰ *ἔγγραφα* ἀπαντᾷ σύγκλητος (Π), σύγκλητος βουλή⁷, *ιερά σύγκλητος* (Π), *ἀγία σύγκλητος*⁸, *ἐνδοξος σύγκλητος*⁹, *ιερά καὶ ἐνδοξος σύγκλητος*¹⁰, *μεγαλοφυῆς σύγκλητος*¹¹, *ὑπερφυῆς σύγκλητος* (Π). Διὰ τῆς ἐν ἔγγραφῳ τοῦ ἔτους 1388 φράσεως *συγκλητικὴ σύνοδος* δηλοῦται ἡ πατριαρχικὴ σύνοδος, ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καθίσταται δῆλον: ὦ *παναγιώτατε δέσποτα καὶ ἡ ὑπὸ σὲ θεία τε καὶ συγκλητικὴ σύνοδος*...¹². Οἱ μετέχοντες αὐτῆς ἀναφέρονται ὡς *συγκλητικοὶ ἄρχοντες* (Π), *συγκλητικοί* (Π), οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς (Π), οἱ τῆς συγκλήτου ἄρχοντες¹³, *βουλευταί*¹⁴, οἱ τῆς συγκλήτου¹⁵, οἱ τῆς συγκλητικῆς ἀξίας¹⁶.

Εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν τῶν αὐθεντικῶν κειμένων ἀνήκει καὶ τὸ περὶ τῆς *Βασιλείου Τάξεως* ἔργον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὡς ἐκ τοῦ ἐπισήμου αὐτοῦ χαρακτηῖρος, σκοποῦντος τὴν ἀναγραφὴν τῆς ἐν τοῖς ἀνακτόροις κρατούσης

¹ Νεαρὰ Ἰουστινιανοῦ Α' 13 κ. 1 (ἔτ. 535), Ρωμανοῦ Α' νεαρὰ 5 κ. 1. (ἔτ. 934). Μοναδική, καθ' ὅσον γνωρίζω, εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου *σύγκλητος βουλή* πρὸς δῆλωσησιν *cuius* πόλεως ἐν νεαρᾷ Ἰουστινιανοῦ 38 πρ. (ἔτ. 536).

² Λαυρεωτικὸς κώδιξ I 114 (κεφ. 80), πρ. *Λεοντοπόλεως Σωφρονίου*, Προνόμια τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐν Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς τ. 1 (1932) σ. 321.

³ Λαυρεωτικὸς κώδιξ I 114 (κεφ. 72) ἐνθ' ἀνωτ. σ. 320.

⁴ Βαλσαμῶν ἐν *Συντάγματι* τ. Α' σ. 50. Περὶ τῶν ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις δι' * σημειουμένων ἐκφράσεων θὰ γίνῃ λόγος εἰς τὸ ἐπόμενο κεφάλαιον.

⁵ Βαλσαμῶν ἐν *Συντάγματι* τ. Α' σ. 80.

⁶ Βαλσαμῶν αὐτόθι τ. Δ' σ. 523.

⁷ Mansi τ. XIV στ. 33 (ἔτ. 869), τ. XVIIA στ. 460 (ἔτ. 879), Οὐσπένσκη Δίκη Ἰταλοῦ σ. 42 (ἔτ. 1083).

⁸ Mansi τ. XVI στ. 357 (ἔτ. 869).

⁹ ACO τ. II 1. 1. (1933) σ. 55, τ. II 1. 2 σ. 266, 280 (ἔτ. 451).

¹⁰ ACO τ. II 1. 2 σ. 208 (ἔτ. 451).

¹¹ ACO τ. II 1. 2 σ. 310 (ἔτ. 451).

¹² Actes de l'Athos τ. V σ. 336, 337.

¹³ AD τ. I σ. 430, 431 (πατρ. Κάλλιστος Α').

¹⁴ AD τ. V σ. 294 (ἔτ. 1077).

¹⁵ Mansi τ. XVI στ. 329, 396 (ἔτ. 869).

¹⁶ Mansi τ. XVI στ. 384 (ἔτ. 869).

ἐθιμοτυπίας. Σχεδὸν ἄνευ ἐξαιρέσεως γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου *σύγκλητος* (Π), *ἱερὰ σύγκλητος* (Π), *ἐνδοξοτάτη σύγκλητος* (424). Σημειωτέον ὅτι ὁ Πορφυρογέννητος πρὸς δῆλωσιν τοῦ συμβουλίου τῶν ἡγεμόνων ξένων λαῶν χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς τὸν ὅρον *γερουσία*¹. Τὰ μέλη τῆς συγκλήτου ἀποκαλοῦνται *συγκλητικοί* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π), *οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου* (374). Προσέτι ἀναφέρονται αἱ *γυναικες τῶν συγκλητικῶν* (504) καὶ αἱ *συγκλητικαί* (Π). Διὰ τῶν ἐκφράσεων *συγκλητικὸν σύστημα* (5), *τὸ σέκρετον τῶν συγκλητικῶν* (616), *συγκλητικὸν πλήρωμα* (405), οὐδὲν ἄλλο δηλοῦται ἢ συγκλητικοὶ (*corpus senatorium*). Ἡ ἐν τῇ Βασ. Τάξει (ὡς καὶ ἐν τῷ Κλητ. Φιλοθέου 790) φράσις *συγκλητικὴ τάξις* δὲν ὑποδηλοῖ κοινωνικὴν διάκρισιν τῶν συγκλητικῶν ἀλλὰ τὴν ἀφορῶσαν τὴν σύγκλητον ἐθιμοτυπίαν. Ἡ διατύπωσις τοῦ χωρίου *ὁ περὶ τῆς βασιλικῆς καὶ συγκλητικῆς τάξεως λόγος ἐπέπερ πολυσεδῆς τις ἔστιν...* (σ. 516), καθιστᾷ ἀσφαλῆ τὴν ἀνωτέρω ἐρμηνείαν. Περὶ τῶν φράσεων *ὁ πρῶτος τῶν συγκλητικῶν* (414), *ἡ πρώτη τῶν συγκλητικῶν* (210), *τῶν μεγιστάνων καὶ οἰκιοτέρων ἀνθρώπων τῆς συγκλήτου* (18) βλ. κατωτέρω τὸ κεφ. III.

Τὸ συγγενὲς πρὸς τὴν Βασ. Τάξιν ὑπὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Φιλοθέου (ἐν ἔτει 899) συνταχθὲν *Κλητορολόγιον* παρουσιάζει ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χρησιμοποιομένην ὀρολογίαν ὡς καὶ ἐν τῷ τίτλῳ αὐτοῦ δηλοῦται. Ἀπαντᾷ ἄνευ ἐξαιρέσεως ὁ ὅρος *σύγκλητος* (Π), προτασσομένου ἐνίοτε ἐπιθέτου τινος, οἷον *βασιλικὴ σύγκλητος* (741), *λαμπρὰ σύγκλητος* (766), *παράδοξος σύγκλητος* (762), *περιφανὴς σύγκλητος* (761). Οἱ μετέχοντες αὐτῆς φέρονται ὡς *συγκλητικοί* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π), *οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου* (782), *οἱ ἐκ τῆς συγκλήτου* (780), *συγκλητικοὶ βασιλικοὶ ἄνθρωποι* (780), **οἱ τῆς συγκλήτου πρόκριτοι* (766), *ἄρχοντες τῆς περιφανοῦς συγκλήτου* (761). Μόνον εἰς τὸ κείμενον τοῦτο ἀπαντῶσι, κατ' ἐμὴν γνῶσιν, οἱ ἀκόλουθοι ὅροι: *ἡ ὑπὸ καμπάγιν σύγκλητος* (742, 781), *οἱ ὑπὸ καμπάγιν συγκλητικοί* (752, 759), *οἱ ὑπὸ καμπάγιν ἄρχοντες τῆς συγκλήτου* (757), *οἱ ἐκ τῆς συγκλήτου ὑπὸ καμπάγιν ὄντες* (774' πρβλ. 773)².

Ἀφηγηματικὰ ἔργα

Α' Ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ χρονογράφοις ὀρολογίαν κρίνω ἀναγκαῖον νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐξῆς παρατήρησιν. Οὐχὶ σπανίως ὁ αὐτὸς ἱστο-

¹ Βασ. Τάξ. 683: *γερουσία* ἀμηρᾶ Ταρσοῦ, 683: *γερουσία* ἀμηρᾶ ἀδήλου πόλεως, 686: *γερουσία* ἡγεμόνος Αἰγύπτου.

² Περὶ τούτων ὁμιλῶ διεξοδικῶς εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

ρικός ἢ χρονογράφος κατὰ τὴν διήγησιν γεγονότων διαφόρων χρονικῶν περιόδων χρησιμοποιεῖ διὰ τὴν μὲν κατ' ἐξοχὴν τὸν ὄρον σύγκλητος, φέρ' εἰπεῖν, ἐνῶ διὰ τὴν ἄλλην μεταχειρίζεται περισσότερον ἕτερον π.χ. γερουσία. Τοῦτο ὀφείλεται, ὡς νομίζω, εἰς τὴν διαφορὰν τῶν ἐκάστοτε ὑπ' αὐτοῦ χρησιμοποιηθεισῶν πηγῶν· ὁ συγγραφεὺς δηλ. κατὰ τὴν διήγησιν τῶν γεγονότων τῆς πρώτης περιόδου ἤντησεν ἐκ πηγῆς, ἐν ἣ γίνεται μεγαλυτέρα χρῆσις τοῦ ὄρου σύγκλητος, ἐνῶ διηγούμενος τὰ γεγονότα τῆς δευτέρας ἔλαβεν ὑπ' ὄψει περισσότερον ἕτερον πηγὴν, εἰς ἣν ἀπαντᾷ συνηθέστερον ὁ ὄρος γερουσία. Τοῦτο δὲ παρατηρεῖται κυρίως εἰς τοὺς χρονογράφους, οἵτινες συνήθως ἀντλοῦν τὰς πληροφορίας των ἀπὸ πλείονας τῆς μιᾶς παλαιότερας πηγᾶς, διαφόρους δὲ δι' ἐκάστην χρονικὴν περίοδον. Οὕτω κείμενα εὐρισκόμενα ἐν ἑξαρτήσει πρὸς ἄλληλα, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἱστορικὸν περιεχόμενον παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν ἑξάρτησιν καὶ κατὰ τὴν χρησιμοποιουμένην ὀρολογίαν.

Οἱ ἱστορικοὶ

Ἡ γνωστὴ πρὸς τὰ κλασσικὰ πρότυπα προσήλωσις καὶ ἡ ἀρχαῖζουσα γλῶσσα τῶν ἱστορικῶν ἰδίᾳ τοῦ ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς χρονογράφους εὐνοεῖ τὴν ὑπ' ἐκείνων χρῆσιν ἐκφράσεων ἀπομακρυνομένων ἐν πολλοῖς τῆς ἀπλῆς ὀρολογίας τῶν αὐθεντικῶν κειμένων, περὶ ὧν ὠμίλησα ἀμέσως ἀνωτέρω, καὶ τεινουσῶν εἰς τὴν δι' ἄλλων συνωνύμων ἢ περιφράσεων, ἐνίοτε ρητορικῶς πως κεχρωσμένων, ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας σύγκλητος ἢ συγκλητικός.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἰσχύουν κυρίως διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος καὶ ἑξῆς ἱστορικούς, διότι διὰ τοὺς τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος, λίαν ἀποσπασματικῶς διασωθέντας δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συναγωγὴ γενικωτέρων συμπερασμάτων· τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἱστορικούς τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου, ἐνδιαφερομένους, ὡς φυσικόν, κυρίως διὰ τὰς τὴν ἐκκλησίαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συνταρασσούσας αἰρέσεις, καὶ ἐν παρόδῳ ποιοιμένους μνηίαν γεγονότων τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, καὶ δὴ καθ' ὅσον ταῦτα συνδέονται πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν τῶν ἐκάστοτε αὐτοκρατόρων. Ἐκ τῶν τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος εἰς μεγαλύτερα πῶς ἀποσπάσματα διασωθέντων ἱστορικῶν ἀπαντᾷ παρ' **Εὐναπίου** βουλὴ (= curia πόλεως)¹. παρ' **Ὀλυμπιοδώρου**, συγκλητικός². παρὰ **Πρόσκου** βουλὴ³, οἱ ἐν τῇ

¹ FHG τ. IV σ. 55 ἀπ. ἀρ. 106.

² Αὐτ. σ. 67-68 ἀπ. ἀρ. 44.

³ Αὐτ. σ. 72 ἀπ. ἀρ. 1' ἐν σ. 77 ἀπ. ἀρ. 7 βουλὴ = σκέψις.

γερουσία ἀναγεγραμμένοι¹. παρὰ **Μάλχῳ** βουλὴ², γερουσία³, σύγκλητος⁴, ἄνδρες τῆς βουλῆς⁵, οἱ ἀπὸ βουλῆς⁶. παρὰ **Κανδίδῳ** βουλὴ⁷. παρ' **Εὐσταθίῳ** γερουσία⁸. παρ' **Ἡσυχίῳ** **Μιλησίῳ** συγκλητικός⁹, σύγκλητος βουλὴ¹⁰.

Τὸ εἰς συνεκλήτου διήγησιν διασωθὲν ἔργον τοῦ **Ζωσίμου** παραδίδει τοὺς ἀκολουθοῦντες ὅρους: γερουσία (Π), οἱ ἀπὸ (ἐκ) τῆς γερουσίας (Π), οἱ τὴν γερουσίαν πληροῦντες (261 - 262), οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς (115)· διὰ τοῦ βουλῆ (224) καὶ βουλευταὶ (140) δηλοῦται ἡ curia καὶ οἱ decuriones Ἀντιοχείας.

Ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν παρὰ μὲν τῷ **Φιλοστοργίῳ** εὗρηται σύγκλητος (206, 216), βουλὴ σύγκλητος (22, 153), γερουσία (31), βουλευτὴς (πόλεως, 82), συγκλητικὰ ἀξιώματα (233), παρὰ δὲ τῷ **Σωκράτει** σύγκλητος γερουσία (στ. 721), ἡ τῆς συγκλήτου βουλῆ (στ. 380), συγκλητικοὶ (στ. 457), οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς (στ. 293, 756), οἱ τῆς γερουσίας συγκλητικοὶ (στ. 840), πρῶτος τῆς (ἐν Ρώμῃ) συγκλήτου (στ. 601), πρῶτοι τῆς συγκλήτου (στ. 676 - 677), συγκλητικὸν γένος (στ. 577), βουλευτήρια (τῶν πόλεων στ. 348) καὶ τέλος παρὰ τῷ **Σωξομενῶ** σύγκλητος (Π), γερουσία (στ. 1612), μεγάλη βουλὴ (στ. 1568), βουλὴ (στ. 1032), μέγα βουλευτήριον (στ. 937 - 940)· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ βουλευτήρια τῶν πόλεων (στ. 877, 1324), ὧν τὰ μέλη καλεῖ βουλευτάς (στ. 877)· τὰ μέλη τῆς συγκλήτου χαρακτηρίζει ὡς τοὺς τῆς συγκλήτου (στ. 1124), τοὺς ἀπὸ τῆς μεγάλης βουλῆς (στ. 1185), τὸ λαμπρότατον τάγμα τῆς συγκλήτου (στ. 1433).

Ἐκ τῶν ἱστορικῶν τοῦ 5' αἰῶνος, ὁ **Προκόπιος** οὐδαμοῦ χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον σύγκλητος μόνον ἀλλὰ πάντοτε ὡς σύγκλητος βουλὴ (Π), ξύγκλητος βουλὴ (Πολ. II 666 - 667), **Ρωμαίων** ξύγκλητος βουλὴ (Πολ. II 666 - 667), **Ρωμαίων** βουλὴ σύγκλητος (Κτισμ. 39, 41), βουλὴ (Πολ. I 123, Ἀνεκδ. 11), **Ρωμαίων** βουλὴ¹¹. Ὁμοίως πρὸς δῆλωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ συγκλητικός

¹ Αὐτ. σ. 74 ἀπ. ἀρ. 5. Εἰς τὸ ἐν σ. 74 ἀπ. ἀρ. 4 διὰ τοῦ *Σηνάτωρ* δηλοῦται πιθανῶς τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου καὶ οὐχὶ ἡ ιδιότης αὐτοῦ ὡς συγκλητικοῦ.

² Αὐτ. σ. 114 ἀπ. ἀρ. 3, σ. 119 ἀπ. ἀρ. 10· ἐν σ. 113 ἀπ. ἀρ. 1 δηλοῦται πιθανῶς ἡ συνεδρίασις τῆς συγκλήτου.

³ Αὐτ. σ. 113 ἀπ. ἀρ. 1.

⁴ Αὐτ. σ. 122 ἀπ. ἀρ. 15.

⁵ Αὐτ. σ. 119 ἀπ. ἀρ. 10.

⁶ Αὐτ. σ. 119 ἀπ. ἀρ. 10, σ. 122 ἀπ. ἀρ. 15.

⁷ Αὐτ. σ. 136.

⁸ Αὐτ. σ. 141 ἀπ. ἀρ. 5.

⁹ Αὐτ. σ. 154 ἀπ. ἀρ. 4 = Scr. orig. Const. I 17.

¹⁰ FHG τ. IV σ. 154 ἀπ. ἀρ. 4 = Scr. orig. Const. I 17.

¹¹ Πολ. I 315, 332, Ἀνεκδ. 78· τὰ δύο πρῶτα χωρία ἀναφέρονται ἀσφαλῶς εἰς τὴν σύγκλητον Ρώμης, πιθανῶς δὲ καὶ τὸ τρίτον.

ἀλλ' ἐκφράσεις, οἷον ἀνὴρ ἐκ βουλῆς (Π), ἀνὴρ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς (Π), οἱ ἐκ βουλῆς (Π), σπανιώτερον δὲ Ρωμαῖοι οἱ ἐκ βουλῆς (Πολ. II 102), οἱ ἀπὸ βουλῆς (Πολ. I 125), οἱ ἀπὸ τῆς ξυγκλήτου βουλῆς (Πολ. II 666 - 667), ἀνὴρ ἐκ γερουσίας (Πολ. I 327, 336), οἱ ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς (Ἀνεκδ. 77). Τέλος παρὰ Προκοπίῳ εἶναι συνήθεις αἱ φράσεις βουλῆς ἀξίωμα λαβεῖν, ἄγειν, αἶρειν, ἥκειν, κλπ. (Π).

Παρὰ τῷ **Ἀγαθία** εὐρηται σύγκλητος βουλὴ (Π), *ἓνα τῶν πρῶτα λαχόντων τῇ συγκλήτῳ βουλῇ (170).

Εἰς τὰ ὀλίγα διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ **Πέτρου πατρικίου** ἀναγράφεται ἅπαξ ὁ τύπος συγκλητικός¹.

Εἰς τὸ Περὶ ἀρχῶν ἔργον τοῦ **Ἰωάννου Λυδοῦ** γίνεται χρῆσις συχνότερον μὲν τοῦ βουλῆ (Π), σπανιώτερον δὲ τοῦ γερουσία (63 - 64, 166), σύγκλητος (115). Διὰ τῶν ὄρων βουλευτικά συστήματα (135) καὶ βουλευτήρια τῶν πόλεων (135) δηλοῦνται αἱ curiae τῶν κατ' ἰδίαν πόλεων. Τὰ μέλη τῆς συγκλήτου καλοῦνται βουλευταὶ (138, 153) οἱ πατρίκιοι ὀνομάζονται ἐν σ. 164 - 165 πατέρες τῆς βασιλείας².

Ὁ **Εὐάγγελος**³ χρησιμοποιεῖ τοὺς ὄρους σύγκλητος (Π), γερουσία (Π), ἱερὰ γερουσία (226), σύγκλητος βουλὴ (124, 197) καὶ διὰ τοὺς μετέχοντας αὐτῆς τοὺς συγκλητικοὶ (73), οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς (44), ἀνὴρ τῆς συγκλήτου βουλῆς (197, 208), *ἐπίσημος τῆς γερουσίας (54-55), *οἱ τὰ κορυφαῖα τῆς ὑπερφυνοῦς γερουσίας ἔχοντες (42, 67) ἐν σ. 144 μνημονεύονται βουλευτήρια τῶν πόλεων. Περὶ τῆς φράσεως οἱ ἐν ἀξιώσει τελοῦντες (146, 208 - 209) βλ. εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου.

Εἰς τὸ ἀποσπασματικῶς διασωθὲν ἔργον τοῦ **Μενάνδρου** οὐδεμίαν τῶν συνήθων περὶ συγκλήτου ἐκφράσεων μνημονεύεται. Νομίζω ὅμως ὅτι διὰ τῆς λέξεως ἐκκλησία⁴ καὶ ἱερὸς ξύλλογος⁵ δηλοῦται ἡ σύγκλητος. Ὁρθὴν θεωρῶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις πατρῶσι τελῶν διὰ τοῦ πατρίκιος⁶.

Εἰς τὰ ὀλίγα περισωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ **Ἰωάννου**

¹ FHG τ. IV σ. 190 ἀπ. ἀρ. 16.

² Βλ. Μένανδρον FHG τ. IV σ. 204 ἀπ. ἀρ. 8, σ. 241 ἀπ. ἀρ. 39, σ. 253 ἀπ. ἀρ. 49-πρβλ. REISKE σ. 68-69.

³ Ἐνταῦθα ἀναγράφω μόνον τὰς εἰς τὸ διηγηματικὸν μέρος τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου παραπομπάς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς εἰς τὰ αὐτόθι παρατιθέμενα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα, χρησιμοποιηθέντα εἰς τὸ προηγούμενον τμήμα τοῦ παρόντος κεφαλαίου (αὐθεντικά κείμενα).

⁴ FHG τ. IV σ. 222-223 ἀπ. ἀρ. 17.

⁵ Αὐτ. σ. 203 ἀπ. ἀρ. 5.

⁶ Αὐτ. σ. 204 ἀπ. ἀρ. 8, σ. 241 ἀπ. ἀρ. 39, σ. 253 ἀπ. ἀρ. 49.

Ἐπιφανέως εὐρηται σύγκλητος βουλή¹, ἀνὴρ τῆς συγκλήτου βουλῆς², πατρίκιος τῆς συγκλήτου βουλῆς³.

Παρὰ τῷ **Θεοφυλάκτῳ Σιμοκάττῃ** ἀπαντᾷ σύγκλητος (Π), σύγκλητος βουλή (Π), ἅπαξ δὲ βουλή (178) καὶ ὁ τῶν ἱερῶν ἀξιωματῶν σύλλογος (39)⁴. Ἐπίσης οἱ εἰς τὸ χωρίον σ. 173-174 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἐπόμενον σ. 178 ἀναγραφόμενοι ὄροι ἐκκλησία, συνέδριον δηλοῦν τὴν σύγκλητον διότι ἡ ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὡς ἐκκλησία, συνέδριον χαρακτηριζομένη συγκέντρωσις, ἀποκαλεῖται εἰς τὸ δεύτερον βουλή. Ἀντιθέτως ἡ ἐν σ. 296 μνημονευομένη ἐκκλησία δὲν συνδέεται, νομίζω, πρὸς τὴν σύγκλητον ἀλλὰ δηλοῖ εὐρυτέραν συνάθροισιν λαοῦ. Μέλη τῆς συγκλήτου δηλοῦν αἱ φράσεις *ἐς σύγκλητον βουλὴν ἐν τοῖς κορυφαιοτέροις προλάμποντα (126) καὶ *οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἐς σύγκλητον βουλὴν (218).

Τὴν ἀπλουστεράν ὀρολογίαν τοῦ **Γενεσίου** δεικνύουν οἱ παρ' αὐτῷ ἐν χρήσει ὄροι σύγκλητος (Π), ἱερὰ σύγκλητος (51-52), γερονσία (6), γερούσιος βουλὴ (100), συγκλητικοί (Π).

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ **Λέοντος διακόνου** πολλάκις ἀναγράφεται ὁ τύπος σύγκλητος (Π), ἐνῶ ὅλως σπανίως ὁ ὄρος βουλὴ (34), σύγκλητος βουλὴ (31) καὶ συγκλητικός (33). Συνεδριάσις τῆς συγκλήτου φέρεται παρὰ τῷ ἱστορικῷ τούτῳ ὡς σύλλογος (34).

Εἰς τὸ ἱστορικὸν πόνημα τοῦ **Μιχαὴλ Ἀταλειάτου** ἀπαντοῦν οἱ ὄροι: σύγκλητος (Π), σύγκλητος βουλὴ (71, 298, 314), ἱερὰ σύγκλητος (293), γερονσία (99, 192, 308), οἱ τῆς συγκλήτου (Π), συγκλητικοί (122, 319), βουλευταί⁵. Ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου καθίσταται συχνότερα ἢ χρήσις ποικιλωτέρων καὶ μᾶλλον περιπλόκων ἐκφράσεων οἷον *οἱ πρῶτοι τῶν συγκλητικῶν (304), *οἱ πρῶτοι τῆς συγκλήτου βουλῆς (98, 167), *οἱ μεγιστᾶνες τῆς βουλῆς (143), *οἱ τῆς πρώτης βουλῆς (100), *τὸ ἔκκριτον τῆς συγκλήτου βουλῆς (308), *οἱ τοῦ βουλευτηρίου προϊστάμενοι (101)⁶, δι' ὧν δηλοῦνται μέλη τῆς συγκλήτου.

¹ Αὐτ. σ. 274 § 3, σ. 276 § 5.

² Αὐτ. σ. 274 § 2.

³ Αὐτ. σ. 274 § 3, σ. 276 § 5.

⁴ Τὸ χωρίον περιγράφει τὴν εἰς αὐτοκράτορα ἀναγόμευσιν τοῦ Μαυρικίου, εἰς ἣν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους (252), τοῦ Σκυλίτη (παρὰ Κεδρηνῷ I 691), καὶ τοῦ Ζωναρᾶ (III 182), παρίσταντο ὁ πατριάρχης, ἡ σύγκλητος καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ στρατοῦ ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης μνημονεύει, παραλλήλως πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς τὸν σύλλογον τῶν ἱερῶν ἀξιωματῶν, ὅστις, κατὰ συνέπειαν, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σύγκλητον τῶν λοιπῶν πηγῶν.

⁵ Ἀτταλ. 319 βλ. τοῦ αὐτοῦ καὶ τυπικὸν ἐν AD τ. V σ. 294.

⁶ Ὑπενθυμίζω ὅτι περὶ τῶν ἐνταῦθα ὡς καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἐπομένους ἱστορικοῖς, δι' ἀστερίσκου σημειουμένων ἐκφράσεων θὰ γίνῃ λόγος εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

Παρά τῷ **Μιχαήλ Ψελλῷ**¹, ἐκ τῶν τυπικωτέρων ἐκπροσώπων τῆς, περὶ ἧς ἀνωτέρω σ. 16 ὁ λόγος, ἀρχαϊζούσης τάσεως, εὗρηνται οἱ ὅροι *σύγκλητος* (Π), *σύγκλητος βουλὴ* (Π), *γερονσία* (Π), *βουλὴ* (Χρον. I κ. XLVI Μιχαήλ Δ'), **ἐκκριτος βουλὴ*², **ἡ πρώτη βουλὴ*³, **ἡ ἄνω βουλὴ*⁴, **ἡ ἀρίστη βουλὴ*⁵, *συγκλητικὴ βουλὴ*⁶, *Ρωμαϊκὴ σύγκλητος*⁷, *συγκλητικοί* (Π), οἱ τῆς συγκλήτου⁸, οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς⁹, οἱ ἀπὸ τῆς βουλῆς¹⁰, **οἱ τῆς πρώτης βουλῆς* (Π), οἱ τῆς γερονσίας¹¹, **οἱ πρῶτοι τῆς γερονσίας*¹², *βουλευτῆς* (Scr. Min. I 22), *βουλευφόρος* (αὐτ. 111), **μοῖρα τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐκκριτος*¹³, **τὰ πρῶτα τῆς συγκλήτου*¹⁴, **τὰ πρῶτα Ρωμαίων κορυφαῖον τῆς συγκλήτου βουλῆς*¹⁵, **τὰ πρῶτα τῆς συγκλήτου βουλῆς* (Scr. Min. I 153), **τὰ πρῶτα τῆς γερονσίας*¹⁶, *συγκλητικὴ τάξις* (Π). Αἱ ἐκφράσεις *συγκλητικὸν γένος*¹⁷, καὶ *συγκλητικὸς κατάλογος*¹⁸, δηλοῦν ἐπίσης τὴν συγκλητικὴν τάξιν. Προσέτι ἀπαντοῦν αἱ φράσεις *συγκλητικοὶ θρόνοι*¹⁹, *συγκλητικὴ κρίσις* (=ἀπόφασις τῆς συγκλήτου· Scr. Min. I 251-252), *συγκλητικὴ ψῆφος* (Μεσ. Βιβλ. V 388), *συγκλητικὸν βῆμα* (Μεσ. Βιβλ. IV 393), *συγκλητικὸν μέρος* (αὐτ. 431). Ὁρθῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐρμηνεύει ὁ ἐκδότης τὴν φράσιν οἱ τῆς βουλῆς πρῶτοι²⁰ = οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατηγοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ.

¹ Παρβλ. καὶ E. RENAULD, *Étude de la langue et du style de Michel Psellos*, Paris 1920.

² Χρον. I κ. XVIII (Ζωή - Θεοδώρα), Scr. Min. I 244.

³ Χρον. I κ. III (Ζωή - Θεοδώρα), II κ. CIV (Κωνσταντῖνος Θ').

⁴ Χρον. II κ. XVIII (Μιχαήλ Γ').

⁵ Αὐτ. II κ. XI (Κωνσταντῖνος Ι').

⁶ Αὐτ. II κ. XXXVI (Μιχαήλ Γ'), Μεσ. Βιβλ. IV 430.

⁷ Scr. Min. I 22.

⁸ Χρον. I κ. IX (Κωνσταντῖνος Η'), Scr. Min. I 246-247.

⁹ Χρον. I κ. III (Μιχαήλ Δ'), Scr. Min. I 276.

¹⁰ Χρον. II κ. VI (Θεοδώρα).

¹¹ Αὐτ. I κ. X, XLVII (Μιχαήλ Ε').

¹² Αὐτ. I κ. XXII (Κωνσταντῖνος Θ').

¹³ Αὐτ. II κ. XCIII (Κωνσταντῖνος Θ').

¹⁴ Αὐτ. I κ. X (Κωνσταντῖνος Θ').

¹⁵ Αὐτ. II κ. XVIII (Μιχαήλ Γ').

¹⁶ Αὐτ. II κ. CLXXVII (Κωνσταντῖνος Θ').

¹⁷ Αὐτ. II κ. XV (Κωνσταντῖνος Ι').

¹⁸ Αὐτ. II κ. XLVII (Ἰσαάκιος Α' Κομνηνός).

¹⁹ Αὐτ. I κ. XI (Ζωή - Θεοδώρα).

²⁰ Αὐτ. II κ. XXII (Μιχαήλ Γ').

Ὁ **Νικηφόρος Βενένιος** χρησιμοποιεῖ ἀπλουστάτην ὀρολογίαν: *σύγκλητος* (122-123), οἱ τῆς *συγκλήτου βουλῆς* (Π), *οἱ τῆς *συγκλήτου λογάδες* (48).

Ἡ **Ἄννα Κομνηνὴ** μεταχειρίζεται ἀποκλειστικῶς τὸν τύπον *σύγκλητος* (Π), ἐνῶ πρὸς δήλωσιν τῶν μελῶν τῆς προτιμᾶ συνθιτωτέρας ἐκφράσεις, ὡς *οἱ *λογάδες τῆς συγκλήτου* (Π), οἱ τῆς *συγκλήτου βουλῆς* (Π 229), *τῆς *συγκλήτου λογάδος τὰ πρῶτα φέρων* (Π 158), οἱ τῇ *συγκλήτῳ κατειλεγμένοι πρόκριτοι ἄνδρες* (Π 44). Αἱ ἐκφράσεις *συγκλητικὸς κατάλογος* (I 109) καὶ τὸ *συγκλητικὸν* (Π 297), εἶναι ταυτόσημοι πρὸς τὸ *σύγκλητος*. Αἱ λέξεις *ἐκκλησία* καὶ *συνέδριον* εἰς τὸ χωρίον I 189: *ἐνθεν τοι καὶ ἐκκλησίαν κηρύττει* (sc. ὁ Ἀλέξιος Α') καὶ *συνέδριον μέγιστον εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα* δὲν δηλοῦν τὴν *σύγκλητον* ἀλλ' εὐρυτέραν συνάθροισιν λαοῦ ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων δεικνύεται, ἐνθα διευκρινίζεται ὅτι εἰς τὸ ἀνωτέρω *συνέδριον* ἔλαβον μέρος ... ἡ *σύγκλητος* *ἅπασα* καὶ τὸ *στρατιωτικὸν* καὶ ὅσον τοῦ *ἱερατικοῦ καταλόγου*.

Ἐνῶ ὁ ὅρος *συγκλητικὸς* οὐδαμοῦ εὑρεται παρὰ τῷ **Κιννάμῳ**, ἀπαντοῦν παρ' αὐτῷ οἱ: *σύγκλητος βουλὴ* (99, 100), *Ρωμαίων γερονσία* (31), *Ρωμαίων γερούσιον* (277-278), *Ρωμαίων βουλὴ* (18-19, 184-185), *ἀνὴρ τῆς Ρωμαίων βουλῆς* (136-137). Προσέτι κατ' ἐπανάληψιν μνημονεύονται ὑπ' αὐτοῦ *ἄνδρες τῶν ἐπὶ δόξης*¹. Ἐξ αὐτῶν, τοὺς εἰς τὰ χωρία 135 καὶ 210 ἀναφερομένους, δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν ἀσφαλῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, πρὸς συγκλητικὸς διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος χαρακτηρίζεται ἐν μὲν τῇ σελ. 135 ὡς *ἀνὴρ τῶν ἐπὶ δόξης*², ἐνῶ εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα (136-137) ὡς *ἀνὴρ τῆς Ρωμαίων βουλῆς*³, εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις φέρει τὸν τίτλον τοῦ σεβαστοῦ. Τὸ ἕτερον χωρίον τοῦ Κιννάμου (210) πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ἐν συνδυασμῷ πρὸς μαρτυρίαν τοῦ Νικήτα Χωνιάτη (151). Ἀμφοτέροι ὁμιλοῦν περὶ ἀποστολῆς πρέσβων ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ πρὸς τὸν ρῆγα Ἀντιοχείας πρὸς σύναψιν μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων ἐπιγαμίας. Τοὺς πρέσβεις τούτους ὁ μὲν Κιννάμος χαρακτηρίζει ὡς *ἄνδρας τῶν ἐπὶ δόξης* (παραθέτων τὸ ὄνομα, τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα συγγένειαν ἐνὸς ἐκάστου), ὁ δὲ Νικήτας Χωνιάτης ἀποκαλεῖ ... *ἐκ τῶν τῆς γερονσίας καὶ τὸ γένος ἐπισήμους ἄνδρας*. Ἐὰν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων χωρίων τοῦ Κιννάμου ἡ ἐκφρασις *ἄνδρες τῶν ἐπὶ δόξης* δύναται νὰ θεωρηθῇ ταυτόσημος πρὸς συγκλητικὸς ἢ ὡς χαρακτηρισμὸς σημαινόντων προσ-

¹ Κίνν. 135, 185, 7-8, 185, 14-15, 210, 269, 287.

² ... *ἄνδρες τῶν ἐπὶ δόξης ἐσαῦθις ἐστέλλοντο Μιχαὴλ τε ὁ Παλαιολόγος καὶ Ἰωάννης ὁ Δούκας ἅμφοι εἰς τὸ τῶν σεβαστῶν ἀξίωμα ἤκοιτε* ...

³ ... *ἀνὴρ βουλῆς μὲν τῆς Ρωμαίων ὧν (Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος), εἰς δὲ τὸ τῶν σεβαστῶν ἀξίωμα* ...

ώπων δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω. Ἐν σ. 242-243 ἡ φράσις *βουλὴν σὺν τοῖς μεγιστῶσι καθίζει* (sc. ὁ βασιλεὺς) δὲν δηλοῖ συνεδρίασιν τῆς συγκλήτου ἀλλὰ, ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καθίσταται δῆλον, σύσκεψιν τοῦ βασιλέως μετ' ἀνωτέρων στρατιωτικῶν. (Σημειωτέον ὅτι ἡ σύσκεψις αὕτη ἔλαβε χώραν μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ἐκστρατεία).

Παρὰ τῷ **Νεοφύτῳ Ἐγκλείστῳ** γίνεται μνεία τῆς συγκλήτου βουλῆς¹.

Συνήθης εἶναι παρὰ τῷ **Νικήτῃ Χωνιάτῃ** ἡ χρῆσις τῶν ὄρων *σύγκλητος* (Π), *γερουσία* (Π), *σπανιωτέρα* δὲ ἡ τῶν *γερούσιον* (424), *τὸ τῆς πολιτείας γερούσιον* (574), *τὸ γερουσιάζον* (631), *τὸ τῆς συγκλήτου μέρος* (600). Οἱ μετέχοντες αὐτῆς καλοῦνται *οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς* (Π), *οἱ τῆς γερουσίας* (151), *οἱ γερουσιάζοντες* (206), * *οἱ ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄριστοι* (429), * *ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας ἦσαν κεφάλαιον* (279-280). Πρὸς τούτοις σημειῶ καὶ τὰς ἐξῆς ἐκφράσεις: *ἐπὶ τοῦ ἄκρου στήσαι τῆς συγκλήτου βατῆρος* (749), *εἰς βουλῆς ἀξίωμα ἤρθη* (593-594), *συγκλητικῶς* (351). Παρὰ τῷ **Νικήτῃ Χωνιάτῃ**, ὡς καὶ παρὰ τοῖς συγχρόνοις ἢ μεταγενεστέροις αὐτοῦ ἱστορικοῖς, ἀπαντοῦν ἐκφράσεις, αἵτινες δὲν δύνανται ἀνεπιφυλάκτως νὰ ἐρμηνευθοῦν ὡς δηλοῦσαι συγκλητικούς. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἐμφαίνουσιν ἀνωτέρους ἀξιωματούχους καὶ ἐν γένει πρόσωπα κατέχοντα ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἱεραρχίαν. Παραδειγματικῶς ἀναφέρω: *τὸ συγγενὲς* (sc. τοῦ βασιλέως) *καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν* (56), ... *οἱ δὲ τῷ γένει λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι δι' ἡγεμονίαν ἢ ἀρχηγίαν* (508), *τινὰς τῶν κατ' ἀξίωσιν καὶ γένος περιφανῶν...* (551), ... *οἱ λαμπροὶ τοῖς ἀξιώμασι καὶ τῇ τοῦ βασιλέως εὐνοίᾳ περίκλυτοι...* (206). Διὰ τοῦ ἐν σ. 349 *συνεδρίου* νοεῖται πιθανῶς συνεδρίασις τῆς συγκλήτου.

Ἐνῶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ σύγχρονοι τῷ **Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ** πηγαὶ ποιοῦνται, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἐλέχθη, μνείαν συγκλήτου καὶ συγκλητικῶν, ὁ συγγραφεὺς οὗτος, καὶ κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν αὐτῶν μὲ ἐκεῖνας γεγονότων, ὁμιλεῖ μόνον περὶ *προυχόντων* (Π), καὶ *ἐν τέλει* (Π). Παρὰ τὴν ὀρολογικὴν ταύτην διαφορὰν, νομίζω ὅτι εἰς τὰς περισσοτέρας τοὐλάχιστον τῶν περιπτώσεων οὐδὲν ἄλλο καὶ οὗτος νοεῖ ἢ συγκλητικούς. Ἄνδρας κατέχοντας ἐξέχουσιν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν θέσιν χαρακτηρίζει ὁ Γ. Ἀκροπολίτης ὡς *περιφανεῖς* (I 11=202), *ἐκκρίτους* (I 140=242 βλ. καὶ 66), *ἐπιφανεῖς* (I 36-37=225), *τῶν ἀρχόντων οἱ πρόκριτοι* (I 188) κλπ. Ἄλλ' εἶναι ἀμφίβολον ἔάν, πάντες οὗτοι ἦσαν μέλη τῆς συγκλήτου.

Παρὰ τῷ **Γεωργίῳ Παχυμέρῃ** ἀπαντᾷ κατ' ἐξοχὴν ὁ ὄρος *σύγκλητος* (Π),

¹ Νεοφύτου τὸ πρότερον μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου Περὶ τῶν κατὰ τὴν χώραν Κύπρον σκαιῶν παρὰ Κ. ΣΑΘΑ, Μεσαιων. Βιβλιοθήκη τ. II Ἐν Βενετίᾳ 1873, σ. 3.

σπανιώτερον δὲ γερούσια (Π 498, 504), ἡ περὶ τὸν βασιλέα βουλὴ (Π 68-69) καὶ ἐν I 160 ἡ φράσις *συνάμα τῇ γερούσια πάση καὶ τῇ συγκλήτῃ*... Οἱ μετέχοντες τῆς συγκλήτου καλοῦνται *συγκλητικοί* (Π), *συγκλητικοὶ ἄρχοντες* (I 377), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π), *τὸ τῆς συγκλήτου* (I 260), *οἱ τῆς γερούσιας* (Π), *τὸ τῆς γερούσιας* (I 40-41, 135-136), **οἱ πρώτιστοι τῆς γερούσιας* (Π 498), **τὸ τῆς συγκλήτου ἅπαν περιφανές* (Π 90). Οἱ ἐν τ. Π 499 *βουλευφόροι* ταυτίζονται πρὸς *συγκλητικούς*¹, πιθανῶς δὲ καὶ οἱ ἐν τ. Π 70 *βασιλικοὶ ἄρχοντες καὶ βουλευφόροι*.

Ὁ Παχυμέρης κατ' ἐπανάληψιν μεταχειρίζεται τὴν λέξιν *μεγιστᾶνες* ὡς δηλωτικὴν ἀνωτέρων ἀξιοματούχων, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν, εἰς οὓς περιλαμβάνονται, ὡς εὐνόητον, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν συγκλητικοί, ὡς ἐνίοτε ρητῶς ἐν ταῖς πηγαῖς μαρτυρεῖται. Οὕτως ἐν τ. I 41 1-3 λέγεται περὶ τοῦ Γεωργίου Μουζάλωνος, ἐπιτρόπου τοῦ ἀνηλίκου Ἰωάννου Δ': *ἔγνω συνετὸς ὢν πείρα τὸ στράτευμα δοκιμάσαι, ἅμα δὲ καὶ τοὺς μεγιστᾶνας γνωρίσαι ὅπως ἔχοιεν ἐκείνῳ διαθέσεως*..., εὐθὺς δὲ ἀμέσως (I 41 5-7): *τότε τοῖνυν συγκαλεσάμενος* (sc. ὁ Μουζάλων) *ὅσον ἦν τὸ τῆς γερούσιας καὶ ὅσον τοῦ βασιλείου γένους ὅσον τε τῶν ἀρχόντων καὶ ὅσον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως*... Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ φράσει διατυπῶνται ἀναλυτικώτερον ὅτι ἐν τῇ προηγουμένῃ διὰ τοῦ *μεγιστᾶνες* νοεῖται. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἱστορικὸς διηγούμενος τὰ τῆς ἀνωτέρω συνεδρίας, ἐπανειλημμένως πρὸς δῆλωσιν τῶν μετεχόντων ταύτης χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν *μεγιστᾶνες* (I 48, 53). Ἐξ ἴσου χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ Γεωργίου Ἀκροπολίτου, ὅστις ἐν I 377 φέρεται ὡς *εἰς τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων*, ἀκολούθως δὲ (I 521) ὡς ἀνήκων εἰς τοὺς *μεγιστᾶνας*, εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις φέρει οὗτος τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Ἀλλαχοῦ μνημονεύονται παραλλήλως *μεγιστᾶνες* καὶ *συγκλητικοί*, δηλουμένου οὕτως, ὡς πιστεύω, ὅτι κατὰ τὴν δεδομένην περίπτωσιν συμπράττουν μετὰ τῶν ἀνωτάτων ἀξιοματούχων καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς συγκλήτου. Π.χ. *συγκαθέζοντο* δὲ καὶ οἱ *μεγιστᾶνες*, καὶ ὅσον ἐν ἀξιώμασιν ἦν, *συνεδρίαζον* δ' οἱ *ἀρχιερεῖς*, καὶ *πᾶν τὸ τῆς συγκλήτου παρίσταντο* (I 210): *προὔκασθητο βασιλεὺς καὶ ἀμφ' ἐκείνον ἦσαν ὅσοι τῶν μεγιστάνων καὶ τὸ τῆς συγκλήτου ἅπαν περιφανές*... (Π 90)².

Παρὰ Παχυμέρῃ ἀπαντοῦν φράσεις οἷαι: *τῶν τῆς πολιτείας ὅσον περιφανές τε καὶ ἔκκριτον* (Π 188), *τὸ τῆς πολιτείας ὅσον καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον* (Π 197, 366), *τὸ περιφανές μέρος τῆς πόλεως* (Π 290-291), *τὸ τῆς πολιτείας ὅσον ἦν ἔκκριτον* (Π 405) κλπ. Περὶ αὐτῶν ἰσχύουν ὅσα περὶ τῶν ἀντιστοιχούντων

¹ Ὁ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο πρῶτος τῶν *βουλευφόρων* ἀναφέρεται προηγουμένως ὡς εἰς *τῆς γερούσιας* (Π 498).

² *Μεγιστάνων* γίνεται μνεῖα καὶ ἐν I 158, Π 154, 162, 267, 378, 432, 533.

παρά Νικ. Χωνιάτη, Γεωργ. Ἀκροπολίτη ἐκφράσεων, ἀνωτέρω ἐλέχθησαν. Μεταξύ τῶν ἐν Π 381, 12 ὡς *προεχόντων ἐν ἀξιώμασιν* χαρακτηριζομένων, περιλαμβάνονται καὶ συγκλητικοί, ὡς ἐκ τοῦ χωρίου Π 381, 4-5 δεικνύεται (*θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος ἣ τε σύγκλητος...*). Ἡ φράσις *κοινὴ βουλὴ* (I 66) σημαίνει κοινὴ σκέψις καὶ ἀπόφασις.

Ὑπὸ τοῦ *Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ* χρησιμοποιεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὁ ὅρος *σύγκλητος* (Π), ἀνὰ μίαν δὲ φορὰν *βασίλειος σύγκλητος καὶ βουλὴ* (Π 696-697), *γερουσία* (Π 761: *καὶ συγκλήτω πάση καὶ γερουσίᾳ τοσαύτῃ*). Τὰ μέλη αὐτῆς ἀποκαλοῦνται *συγκλητικοί* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π), *οἱ τῆς βασιλικῆς γερουσίας* (Π 598), *εἰς τῶν εὐγενῶν τῆς συγκλήτου* (I 263), *ἄνδρες τῆς συγκλήτου καὶ εὐγενῶν* (Π 1038), **οἱ τῆς συγκλήτου λαμπροὶ* (I 72), **οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες* (I 557, Π 604), **οἱ τῆς συγκλήτου προύχοντες* (Π 242). Πρὸς τὴν σύγκλητον συνδέονται καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἐκφράσεις: *τὸ τῆς βουλῆς ἀξίωμα* (Π 606-607), *τὸ τῆς βουλῆς συγκλητικὸν ἀξίωμα* (Π 606), *τὸ τῆς συγκλήτου βῆμα* (Π 701-702), *συγκλητικαὶ ἀρχαὶ* (I 291), *τὰ βουλευτήρια τῆς συγκλητικῆς ἐργασίας* (Π 64). Ὁρθωτέραν θεωρῶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως *βουλευτήριον* ἐν τ. I 60 καὶ I 70 διὰ τοῦ σύσκεψις.

Καὶ παρὰ Νικηφόρῳ Γρηγοῤῥᾶ ἀπαντῶσιν παρόμοιαι πρὸς τὰς λοιπὰς ὡς ἄνω πηγὰς ἐκφράσεις, δηλοῦσαι ἀορίστως εὐγενεῖς καὶ ἐν γένει ἀνωτέρους τιτλούχους καὶ ἀξιωματούχους, ὧν τὴν σχέσιν πρὸς τὴν σύγκλητον δὲν δύναμαι ἐπακριβῶς νὰ καθορίσω ὡς ὁπόσοι τῶν ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν (I 53, Π 507), *οἱ γένει καὶ δόξῃ προύχοντες* (Π 578, 607, 614 καὶ *passim*), *οἱ γένει καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ τῶν πολλῶν ὑπερέχοντες* (Π 613), *τὰ τῶν εὖ γεγονότων συστήματα* (I 405) κλπ.

Παρὰ τῷ *Ἰωάννῃ Καντακουζηνῷ* εὗρηται ἀπλουστερά ὀρολογία: *σύγκλητος* (Π), *σύγκλητος βουλὴ* (Π), *συγκλητικοί* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π) καὶ σπανιότερον αἱ ἐκφράσεις **οἱ προύχοντες τῆς συγκλήτου* (I 392-393), **οἱ τῆς συγκλήτου προέχοντες* (I 156), **τῶν συγκλητικῶν οἱ μάλιστα ἐπιφανεῖς* (Π 23). Παρὰ τῷ ἱστορικῷ τούτῳ ἡ λέξις *βουλὴ* σημαίνει τρία τινά: α') τὴν σύγκλητον (Π 218 s, Π 218 23), β') συνεδρίασιν (Π 145), γ') τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ζήτημα (Π 20, 546). Εἰς τὸ χωρίον Π 21 2-3: *οὗτος γὰρ* (sc. ὁ πατριάρχης) *ἥδη προΐστατο τῆς βουλῆς*, ἡ λέξις δυνατὸν νὰ δηλοῖ τὴν σύγκλητον (ἥτοι ὁ πατριάρχης προΐστατο τῆς συγκλήτου), ἢ ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον, τὴν συνεδρίασιν (ἥτοι ὁ πατριάρχης προΐστατο ἐκείνης τῆς συνεδριάσεως). Ἀντιθέτως ἐν Π 211 διὰ τοῦ *βουλῆ* νοεῖται, ὡς νομίζω, ἡ σύγκλητος.

Ὡς οἱ λοιποὶ τῶν τελευταίων αἰώνων ἱστορικοί, οὕτω καὶ ὁ Καντακουζηνὸς χρησιμοποιεῖ πρὸς δῆλωσιν σημαίνοντων προσώπων ἀορίστους ἐκφράσεις, ὡς *ἐπιφανεῖς* (I 162-163, 166 καὶ *passim*), *εὐγενεῖς* (I 357 καὶ *passim*), περὶ ὧν

βλ. ὅσα ὀλίγον προηγουμένως ἐλέχθησαν. Εἷς τινὰς περιπτώσεις ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ κειμένου εἶναι δυνατὴ ἡ ταύτις τούτων πρὸς συγκλητικούς, ὡς εἰς τὰ χωρία I 181-182, III 256-258, ἐνῶ ἀλλοῦ εἶναι σαφὴς ἡ ἀντιδιαστολὴ τῶν μὲν ἀπὸ τῶν δέ. Π. γ. τῶν τε συγκλητικῶν καθ' ἓνα καὶ τῶν ἄλλως εὐγενείᾳ διαφερόντων (II 63-64), μετὰ τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου ἦσαν (III 260), μετὰ πάντων τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ λαμπρυνομένων (III 295).

Ἐκ τῶν ἰδιαιτέρως παρὰ τῷ Καντακουζηνῷ ἐν χρήσει ὄρων σύλλογος καὶ ἐκκλησία, δηλοῦται διὰ μὲν τοῦ πρώτου συνεδρίασις τῆς συγκλήτου (II 25, III 295), διὰ δὲ τοῦ δευτέρου δύο τινὰ α') σύσκεψις συγκλητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρισκομένων (I 430-431, II 79, 173, 237 καὶ passim), β') συγκέντρωσις εὐρυτέρου χαρρακτῆρος, τῇ συμμετοχῇ τοῦ κλήρου καὶ λαϊκῶν στοιχείων ἀλλ' ἄνευ ἰδιαιτέρας μνείας τῆς συγκλήτου· παραδειγματικῶς σημειῶ: πατριάρχης τε ἐκκλησίαν ἀπὸ πάντων Βυζαντίων ποιησάμενος (II 420), ... κοινὴν ἐκκλησίαν ἐκ πάσης ἰδέας βίου συναθροίσας (sc. ὁ Καντακουζηνός) ἐκ τῶν Βυζαντίων πολιτῶν (III 34), ἐκκλησίαν αὐθις πάνδημον συναγαγών... (sc. ὁ Καντακουζηνός) (III 80).

Ἐνῶ παρὰ τῷ **Λαονίκῳ Χαλκοκονδύλῃ** οὐδεὶς περὶ συγκλήτου γίνεται λόγος, παρὰ τῷ **Δούκα** μνημονεύεται αὕτη, συνήθως μὲν ὡς σύγκλητος (II), οἱ δὲ μετέχοντες αὐτῆς ὡς οἱ τῆς συγκλήτου (20), ὅσον τῆς γερουσίας (21).

Παρὰ τῷ **Γεωργίῳ Φραντζῇ** κατ' ἐξοχὴν ἐν χρήσει εἶναι ὁ τύπος σύγκλητος (II), ἅπαξ δὲ μόνον βουλὴ (67)· τὰ μέλη αὐτῆς ἀποκαλοῦνται οἱ τῆς συγκλήτου (II), οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς (32), ἄρχοντες τῆς συγκλήτου (176-177), * οἱ τῆς συγκλήτου ἔγκριτοι ἄρχοντες (206), οἱ τῆς βουλῆς τοῦ βασιλέως... ἄρχοντες (111), ἄρχοντες τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου (67). Παρ' αὐτῷ ἀπαντοῦν ἐπίσης αἱ ἀνωτέρους ἀξιωματούχους δηλοῦσαι ἐκφράσεις ὡς: τινὲς τῶν ἐν ἀξιώματι καὶ λαμπρότητι... (12-13), τινὲς τῶν ἐν δόξῃ καὶ γένους καὶ λαμπρότητι ἐπερέχοντες (16).

Εἰς τὸ ἔργον **Κριτοβούλου τοῦ Ἰμβρίου** οὐδαμοῦ γίνεται μνεία συγκλήτου.

Οἱ χρονογράφοι¹

Παρὰ τῷ **Ἰωάννῃ Μαλάλᾳ** ἀπαντᾷ σύγκλητος (II), συγκλητικός (II), συγκλητικὴ (384), πρῶτος τῆς συγκλήτου (371).² Διὰ τοῦ πολιτενόμενοι τῆς βουλῆς

¹ Διὰ τὴν παρὰ τοῖς χρονογράφοις ὀρολογίαν λαμβάνω ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἐξῆς τμήμα τοῦ ἔργου τῶν.

² Βλ. περὶ αὐτοῦ κεφ. III.

(400) δηλοῦνται βουλευταὶ πόλεων (decuriones) καὶ διὰ τοῦ συγκλητικὸν αἷμα (352-353) νοεῖται ἡ ἐκ συγκλητικῶν καταγωγή.

Τὸ ἰσχυρὰν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Μαλάλα δεχθὲν ἐπίδρασιν *Πασχάλιον Χρονικὸν* ἐμφανίζει, ὡς ἐπόμενον, καὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν περὶ συγκλήτου ὁρολογίαν. Οἱ κυρίως ἐν χρήσει ὄροι εἶναι *σύγκλητος* (Π) καὶ *συγκλητικοί* (Π), ὅλως δὲ σπανίως *συγκλητικὴ* (604), οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς (521), * *ὁ πρῶτος τῆς συγκλήτου* (596), * *ὁ πρῶτος συγκλητικὸς* (587)¹.

Παρὰ τῷ *Ἰωάννῃ Ἀντιοχεῖ* μνημονεύεται *σύγκλητος βουλή*², *γερουσία*³, *συγκλητικὸς*⁴, οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς⁵, τὸ τῆς βουλῆς *τάγμα*, (= συγκλητικὴ τάξις)⁶, * *προεσιῶτες τῆς συγκλήτου*⁷.

Ὁ *Θεοφάνης ὁμολογητὴς* χρησιμοποιεῖ κυρίως τὸν τύπον *σύγκλητος* (Π) καὶ ἐν ἥσσονι μοῖρα *σύγκλητος βουλή* (Π), ἅπας δὲ *ἱερὰ σύγκλητος* (384)· τὰ μέλη αὐτῆς καλεῖ *συγκλητικούς* (Π), οἱ τῆς συγκλήτου (Π). Περὶ τοῦ ἡγουμένου πάσης τῆς συγκλήτου βουλῆς (135-136) βλ. τὰ ἀμέσως ἐπόμενα δύο κεφάλαια. Συγκέντρωσις τῆς συγκλήτου, τοῦ πατριάρχου, ἱερέων καὶ πολιτευομένων χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους ὡς *σύλλογος* (248-249). Ὁρθῶς ἐρμηνεύει ὁ ἐκδότης τοὺς ἐν σ. 104, 105⁸ *πατέρας* διὰ τοῦ πατρίκιου⁹.

Οἱ παρὰ τοῖς *Συνεχισταῖς τοῦ Θεοφάνους* κυρίως ἐν χρήσει ὄροι εἶναι *σύγκλητος* (Π), *σύγκλητος βουλή* (Π), *συγκλητικοί* (Π). Λόγω τῆς ὑπὸ πλειόνων προσώπων συγγραφῆς τῆς χρονογραφίας ταύτης εἶναι εὐεξήγητοι αἱ μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῆς τμημάτων ὁρολογικαί, ὡς πρὸς τὴν σύγκλητον, διαφοραί. Ἐνῶ δὲ εἰς τὸ πρῶτον τμήμα ἀπαντῶσι προσέτι οἱ τύποι *γερουσία* (Π), οἱ ἐκ τῆς συγκλήτου (199), εἰς τὸ δεύτερον - ἐκ τῶν δύο τελευταίων βιβλίων ἀποτελούμενον - παρουσιάζεται μεγαλυτέρα ποικιλία: *ἐντιμος βουλή* (255), * *οἱ μέζονες τῆς συγκλήτου* (229), * *οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς* (350 - 351), * *οἱ ὑπερέχοντες τῆς γερουσίας* (350), * *οἱ πρῶτοι τῆς συγκλήτου* (469 - 470), * *οἱ πρόκριτοι τῆς γερουσίας καὶ ἐν ἀξιώμασι προύχοντες* (255 - 256). Ἐν σ. 79 *συγκλητικῷ προστάγματι* = τῇ προτροπῇ τῆς συγ-

¹ Περὶ τῶν δύο τελευταίων ἐκφράσεων βλ. κατωτέρω κεφ. III.

² FHG τ. IV σ. 605 ἀπ. ἀρ. 179.

³ Αὐτ. σ. 615 ἀπ. ἀρ. 201, σ. 616-617 ἀπ. ἀρ. 206.

⁴ Αὐτ. σ. 614 ἀπ. ἀρ. 200.

⁵ Αὐτ. σ. 610 ἀπ. ἀρ. 189.

⁶ Αὐτ. σ. 608 ἀπ. ἀρ. 186.

⁷ Αὐτ. σ. 611 ἀπ. ἀρ. 190.

⁸ Θεοφ. 104, 105 = Σκυλ. — Κεδρ. I 604 2-3, 604 7-9, Συν. Σάθα 79-80, 80.

⁹ Θεοφ. τ. II σ. 765 s. v.

κλήτου. Τὸ χωρίον σ. 447: *συναγαγὼν* (sc. ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Ζ') *τῇ ὑπὸ χεῖρα βουλευτικῇ ποιεῖται μεθόδῳ*, κακῶς ἴσως παραδοθέν, δὲν μοῦ εἶναι κατανοητόν¹.

Ἐν ταῖς χρονογραφίαις τοῦ *πατριάρχου Νικηφόρου, Γεωργίου Μοναχοῦ, Ψευδο-Συμεῶνος Μαγίστρου*², *Λέοντος Γραμματικοῦ, Θεοδοσίου Μελιτηνοῦ, Συνεχιστοῦ Γεωργίου Μοναχοῦ*, εὔρηται οἱ ὅροι: *σύγκλητος* (Π), *σύγκλητος βουλῆ*³, *βουλῇ* (Γεωρ. Μον. II 518), *ἱερὰ σύγκλητος*⁴, *συγκλητικοί*⁵, *οἱ τῆς συγκλήτου*⁶, *οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς*⁷, * *οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς* (ΨΣυμ. Μαγ. 698), * *πρῶτοι τῆς συγκλήτου* (αὐτ. 757). Ἡ παρὰ ΨΣυμ. Μαγ. 612 λέξις *βουλῇ* δηλοῖ σύσκεψιν. Οἱ ὑπὸ τοῦ Λέοντος Γραμματικοῦ 128-129 (= Σκυλ. - Κεδρ. I 645-646) μνημονευόμενοι *συγκλητικοί* φέρονται εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τοῦ Γεωρ. Μοναχοῦ II 645 (= Μιχ. Γλυκ. 501) ὡς *μεγιστᾶνες*. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποκαλεῖ τοὺς μετασχόντας συνεδριάσεως τῆς συγκλήτου *μεγιστᾶνας* (Γεωρ. Μον. II 778), ὁ δὲ Συν. Γ. Μον. τὰ αὐτὰ πρόσωπα χαρακτηρίζει *σύγκλητον* (766, 14) καὶ ἀκολουθῶς *μεγιστᾶνας* (766, 19).

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λοιποὺς χρονογράφους ἡ παρὰ *Σκυλίτῃ (-Κεδρηνῷ)* καὶ *Ζωναρᾷ* ὀρολογία χαρακτηρίζεται ἀπὸ ποικιλίαν ἐκφράσεων· ἰδιαίτερος παρατηρεῖται τοῦτο εἰς τὸ τὰ γεγονότα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος πραγματευόμενον τμήμα τῆς χρονογραφίας των.

Ὁ παρὰ *Σκυλίτῃ (-Κεδρηνῷ)* συνηθέστερον ἐν χρήσει ὅρος εἶναι *σύγκλητος* (Π), καὶ σπανιώτερον *σύγκλητος βουλῇ* (Π), *γερουσία* (Π), ἅπαξ δὲ ὕπατος *βουλῇ* (I 610)· τὰ μέλη αὐτῆς φέρονται ὡς *συγκλητικοί* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου* (Π), *οἱ τῆς συγκλήτου ἄρχοντες* (II 563), *βουληφόρος* (I 563), *οἱ τῆς γερουσίας* (I 314), *ἡ λογὰς τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων* (II 726), * *οἱ προύχοντες τῆς συγκλήτου* (Π), * *οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς* (II 247), * *οἱ τῆς συγκλήτου ἑξοχοί* (II

¹ Ἡ πληροφορία ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ζ' διὰ τὴν προστασίαν τῆς μικρᾶς ιδιοκτησίας ληφθέντα νομοθετικὰ μέτρα· πρβλ. τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἔτει 947 ἐκδοθεῖσαν νεαράν ἀρ. 6 ἰδίᾳ κ. 1.

² Τὸ γνήσιον κείμενον τοῦ Συμεῶνος μαγίστρου καὶ λογοθέτου, ἐξ οὗ ἠντλήσαν οἱ Λέων Γραμματικὸς καὶ Θεοδοσίος Μελιτηνὸς παραμένει εἰσέτι ἀνέκδοτον. Εἰς τὴν ἑκδοσιν τῆς Βόννης ἐξεδόθη ὁ λεγόμενος Ψευδο-Συμεών.

³ Γεωργ. Μον. II 563, Θεοδ. Μελ. 221.

⁴ Λέων Γραμ. 171, Θεοδ. Μελ. 118.

⁵ Νικηφ. πατρ. 48, Γεωρ. Μον. II 562, 575, Συν. Γ. Μον. 847, 879, ΨΣυμ. Μαγ. 700. Θεοδ. Μελ. 183, Λέων Γραμ. (II).

⁶ Γεωρ. Μον. II 624, ΨΣυμ. Μαγ. 697, Λέων Γραμ. 217.

⁷ ΨΣυμ. Μαγ. 737, Λέων Γραμ. 311-312, Συν. Γ. Μον. 900.

265), *οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες (Π), *τῆς συγκλήτου ὅσον ἐπίσημον (Π 335), *οἱ ἐξοχώτεροι τῆς συγκλήτου (Π 743). Προσέτι γίνεται μνεῖα συγκλητικῶν ἀξιωματῶν (Π 656 - 657). Τέλος ἡ φράσις πάντας προσκαλεσάμενος (sc. ὁ βασιλεὺς) ἐπὶ συγκλήτου σημαίνει: ὁ βασιλεὺς συνεκάλεσεν συνεδρίασιν τῆς συγκλήτου.

Ὁ **Ζωναρᾶς** περισσότερον ἢ οἱ λοιποὶ ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι χρησιμοποιοῦν τὸν τύπον γερουσία (Π) καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐκφράσεις. Πρὸς τοῦτοις ἀναφέρεται σύγκλητος (Π), σύγκλητος βουλὴ (Π), βουλὴ (Π 113), τὰ δὲ μέλη της μνημονεύονται ὡς συγκλητικοὶ (Π), οἱ τῆς συγκλήτου (Π), οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς (Π), οἱ τῆς βουλῆς (Π 392, 611), οἱ τῆς γερουσίας (Π), *λογάδες τῆς γερουσίας (Π 10, 506), *ἐξοχοὶ τῆς γερουσίας (Π 349), *τῆς γερουσίας τὸ ἔκκριτον (Π 651), *τὸ ἐξοχὸν τῆς γερουσίας (Π 613), *προύχοντες τῆς συγκλήτου (Π 385, 438), *οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες (Π 418), *οἱ προύχοντες τῆς βουλῆς (Π 600), *οἱ τῆς πρώτης βουλῆς (Π 613 - 614), *κορυφαῖοι τῶν τῆς βουλῆς (Π 649), *οἱ ἔκκριτοι τῆς συγκλήτου βουλῆς (Π 661), *οἱ ἐξοχοὶ τῆς συγκλήτου (Π 680). Τέλος ἀπαντῶσιν αἱ ἐκφράσεις συγκλητικὴ κορυφή (Π 645) καὶ συγκλητικὴ ἀξία (Π 458).

Παρὰ τοῖς χρονογράφοις **Κωνσταντῖνῳ Μανασσῇ, Μιχαὴλ Γλυκῇ, Ἰωὴλ** ἀπαντᾷ κυρίως ὁ ὅρος σύγκλητος (Π), σπανιότερον δὲ βουλὴ (Μανασ. 110), γερουσία (Μιχ. Γλυκ. 545, 547) καὶ διὰ τὰ μέλη της συγκλητικοὶ (Μιχ. Γλυκ. Π), οἱ τῆς συγκλήτου¹, οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου (Μανασ. 167, 194), *λογάδες τῆς συγκλήτου (αὐτ. 271), *προύχοντες τῆς συγκλήτου (αὐτ. 111), τὸ συγκλητικὸν (Μιχ. Γλυκ. 622 = οἱ συγκλητικοί).

Εἰς τὴν **Σύνοψιν Σάθα**² εὑρηνται οἱ ὅροι σύγκλητος (Π), γερουσία (92), βουλὴ (413)· πιθανῶς ἐν σ. 333 τὴν φίλιον ἀθροίζει (sc. ὁ Ἀνδρόνικος Α') βουλὴν τὴν ἐκείνῃ συμπράττουσαν τὰ ἀνόσια νοεῖται ἡ σύγκλητος ἢ τουλάχιστον τὰ ἐκ τῶν μελῶν της πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον εὐμενῶς διακείμενα. Οἱ μετέχοντες τῆς συγκλήτου καλοῦνται συγκλητικοὶ (Π), οἱ τῆς συγκλήτου (Π), συγκλητικὸς ἄρχων (64), οἱ τῆς συγκλήτου ἄρχοντες (117, 171), οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς (218, 327),

¹ Μανασ. 129, 257, Μιχ. Γλυκ. 580.

² Ὡς εἰδείξεν ὁ Α. HEISENBERG, συγγραφεὺς τῆς Σύνοψεως Σάθα, οὗτω κληθείσης ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότος ταύτην, εἶναι ὁ Θεόδωρος Σκουταριώτης, ὁ κατόπιν μητροπολίτης Κυζίκου. Α. HEISENBERG, *Analecta. Mitteilungen aus italienischen Handschriften byzantinischer Chronographen*, München 1901 σ. 3 - 18. Πρβλ. τὰς προσθήκας εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Γεωργ. Ἀκροπολίτου, *Georgii Acropolitae, Opera* τ. I (1903), σ. XIV, ὡς καὶ τὰς τοῦ Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗ, *Περὶ τὸ σχῆμα τῶν Ἀρσενιατῶν ἐν Ἑλληνικῇ* τ. 2 (1929) σ. 267 σημ. 2.

οί τῆς γερονσίας (232, 248), * πρῶτοι συγκλητικοί (53), * οἱ ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄριστοι (351). Πρὸς τούτοις ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ ἐκφράσεις, παρόμοιαι πρὸς τὰς, περὶ ὧν ἂνωτέρω¹ ὁ λόγος, τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν (Νικήτα Χωνιάτη, Γεωργ. Ἀκροπολίτη κλπ.), οἷον ἄνδρες τῶν ἐπιφανῶν καὶ πρώτων τοῦ παλατίου (181), τὸ συγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὅσον ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασι (212), οἱ δὲ τὸ γένος λαμπροὶ καὶ δι' ἡγεμονίαν ἢ ἀρχηγίαν ἐπίσημοι (382) κλπ.

Εἰς τὸ περὶ Ὀφφικιαλίων ἔργον τοῦ **Ψευδο-Κωδινού** ἀναφέρονται συγκλητικοί (Π), οἱ τῆς συγκλήτου (98), αἱ γυναῖκες τῶν συγκλητικῶν (107) καὶ εἰς τὰ σχόλια τοῦ ἐκδότου ἐξ ἀδεσπότητος κειμένου * ὁ πανυπερσέβαστος συγκλήτου πρῶτος (216).

Ἐπιστολαί, παραινετικά καὶ ρητορικά ἔργα

Ἡ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, παραινετικοῖς καὶ ρητορικοῖς κειμένοις περιτέχνος ὀρολογία εἶναι εὐεξήγητος ἐκ τοῦ ρητορικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἔργων τούτων. Γίνεται λόγος κυρίως περὶ συγκλήτου (Π), συγκλήτου βουλῆς (Π), γερονσίας (Π), σπανιώτερον δὲ περὶ βουλῆς², ἱερᾶς συγκλήτου³, καλῆς συγκλήτου βουλῆς⁴, συγκλήτου λογάδος⁵, γερονσίου⁶ (οὐδεν.). Οἱ μετέχοντες αὐτῆς καλοῦνται συγκλητικοί⁷, οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς⁸, συγκλητικοὶ ἄρχοντες⁹, οἱ τῆς συγκλήτου¹⁰, * οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες¹¹, * οἱ τῆς συγκλήτου προέχοντες¹², οἱ τῆς βουλῆς¹³, οἱ τῆς γερονσίας¹⁴,

¹ Βλ. ἄνωτ. σ. 22 ἐπ.

² Κυδωνία ἐπιστ. ἀρ. 30 σ. 84. Διὰ τῆς ἐν ἐπιστολῇ τοῦ πατρ. Νικολάου Μυστικοῦ λέξεως βουλῆ (PG τ. PIA' στ. 72) δηλοῦται, νομίζω, σύσκεψις.

³ Ρωμανοῦ Α' ἐπιστ. ἐν ΔΙΕΕ τ. 2 (1885-1889) σ. 398.

⁴ Εὐστάθιος ἐν PG τ. ΡΑ' στ. 45.

⁵ Αὐτ. στ. 33.

⁶ Γρηγ. Ἀντίοχος ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 382.

⁷ Χοιροσφάκτης σ. 129, Πρὸς υἱὸν Ρωμανὸν 234, Στρατηγικὸν Κεκαυμένου σ. 98.

⁸ Δημ. Χωματιανὸς στ. 488-490, Εὐστάθιος ἐν PG τ. ΡΑ' στ. 28.

⁹ Ρωμανοῦ Α' ἐπιστ. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 398-399.

¹⁰ Πρὸς υἱὸν Ρωμανὸν σ. 112, Εὐστάθιος ἐνθ' ἄνωτ. στ. 44, Θεόδωρος Ὑρτακηνὸς παρὰ FR. BOISSONADE, *Anecdota graeca*, τ. I Paris 1829 σ. 290' ὑπ' αὐτοῦ παραλλήλως πρὸς τοὺς τῆς συγκλήτου ἀναγράφονται *μεγιστᾶνες*.

¹¹ Νικ. Μυστ. ἐπιστ. ἐν PG τ. PIA' στ. 53.

¹² Αὐτ. στ. 53.

¹³ Θεόδωρος Ὑρτακηνὸς ἐνθ' ἄνωτ. σ. 290.

¹⁴ Γεώργ. Κύπριος ἐν PG τ. PMB' στ. 364.

* τὸ ἔγκριτον τῆς συγκλήτου βουλῆς¹, * τὰ πρῶτα τῆς βουλῆς φέρων², * τῆς μεγάλης συγκλήτου κορυφή³, τὸ γερουσιάζον πλήρωμα⁴, συγκλητικὸν βουλευτήριον⁵. Παρὰ Μιχαὴλ Χωνιάτη⁶ ἡ λέξις βουλή σημαίνει σκέψιν, ὥς αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ χωρίου τὸν πολυειδήμονα Ἰωάννην, τὸν μέγαν ἐν βουλῇ καὶ ἐν συνέσει πολὺν, ὑποδηλοῦν.

Βίοι Ἀγίων

Ἡ εἰς τοὺς Βίους τῶν Ἀγίων ἀπλουστέρα γλωσσικὴ διατύπωσις εἶναι ἔκδηλος καὶ εἰς τὴν περὶ συγκλήτου ὀρολογίαν, χρησιμοποιοιμένων τῶν τύπων *σύγκλητος* (Π), *σύγκλητος βουλή* (Π), *ἱερὰ σύγκλητος* (Π), ἡ τοῦ παλατίου *σύγκλητος*⁷, ἡ περὶ τὸν βασιλέα *βουλή*⁸, *γερουσία*⁹. Οἱ μετέχοντες αὐτῆς φέρονται ὡς *συγκλητικοὶ* (Π), οἱ τῆς *συγκλήτου* (Π), οἱ ἀπὸ τῆς *συγκλήτου* (Π), οἱ περὶ τὴν *σύγκλητον ἀνδρες*¹⁰, *ἄρχοντες τῆς συγκλήτου βουλῆς*¹¹, *τὸ πρῶτεῦν τῆς συγκλήτου βουλῆς *ἐπιφερόμενος*¹², *τῆς συγκλήτου βουλῆς ὅσον *ἐγκριτον καὶ προῦχον*¹³, *πρῶτος τῆς *συγκλήτου βουλῆς*¹⁴. Τέλος εὗρηται εἰς τὸν βίον τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰσιδώρου ἡ ἔκφρασις *συγκλητικὰ βάρη* (130).

Ποιητικὰ ἔργα

*Ελάχιστα εἶναι τὰ ποιητικὰ ἔργα, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς συγκλήτου. Ἀπαντᾷ *σύγκλητος* παρὰ τῷ Συμεῶν Μεταφράστῃ¹⁵, *σύγκλητοι* παρὰ τῷ Ἰωάννῃ

¹ Ἀνέκδοτος μονοδιά Ρωμανοῦ Β' ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Βέρθας ἐκδ. ὑπὸ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ ἐν Bulletin de Correspondance hellénique τ. 2 (1878) σ. 271.

² Ἰωάννης Δοκειανὸς παρὰ CH. HOFF, Chroniques greco-romanes, Berlin 1874 σ. 250-251.

³ Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α' σ. 314.

⁴ Νικήτας Χωνιάτης παρὰ Κ. ΣΑΘΑ, Μεσ. Βιβλ. τ. Ι' σ. 85.

⁵ Γεωρ. Βαρδάνη ἐπιστολὴ παρὰ [Α. ΜΟΥΣΤΟΧΙΔΙ], Delle cose corcirese τ. I, Corfu 1848 App. LIII.

⁶ Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α' σ. 356.

⁷ Β. Γρηγ. Ἀκραγ. ἐν PG τ. 47H' στ. 612-613.

⁸ Αὐτ. στ. 220-221.

⁹ Β. Φιλαρέτου ἐν Byzantion τ. 9 (1934) σ. 149.

¹⁰ Β. Συμεῶν νέου σ. 144 (κ. 101).

¹¹ Β. Μιχαὴλ συγκ. σ. 241.

¹² Β. Ἰωσήφ ἐν PG τ. PE' στ. 968-969.

¹³ Β. Νικηφόρου σ. 154.

¹⁴ Β. Νίκωνος Μετανοεῖτε ἐκδ. ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ ἐν NE τ. 3 (1906) σ. 178.

¹⁵ Β. ΒΑΣΙΛΙΕΦΣΚΗ, Δύο ἐπιτύμβια Συμεῶνος λογοθέτου ἐν Βυζαντινὰ Χρονικὰ τ. 3 (1896) σ. 578.

Μαυρόποδι¹, *συγκλητικοί* παρὰ τῷ Χριστοφόρῳ Μυτιληναίῳ². Προσέτι εἰς τὰ ἐν δημῳδῇ γλώσσει ποιήματα εὔρηται ὡς *βουλή*³, *γερονσία*⁴, *οἱ τῆς συγκλήτου*⁵.

Πρὸς τούτοις δέον ἐνταῦθα νὰ ἐξετασθῇ ποία ἡ σχέσις τῶν κατ' ἐπανάληψιν ἐν ταῖς πηγαῖς ἀπαντώντων ὄρων ἐν *τέλει*, *ἄρχοντες* πρὸς τὴν σύγκλητον.

Κατὰ κανόνα εἰς τὰ κείμενα ἀντιδιαστέλλονται *οἱ ἐν τέλει* πρὸς τοὺς στρατιωτικούς, τῆς λέξεως *τέλος* δηλούσης ἀξίωμα καὶ δὴ πολιτικόν⁶.

Ὡς θὰ δειχθῇ εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, τὴν βυζαντινὴν σύγκλητον ἀπετέλουν αὐτοδικαίως οἱ περιβεβλημένοι ἀνωτέρους τίτλους καὶ ἀξιώματα ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπη οἱ ὡς *οἱ ἐν τέλει* (σπανιώτερον *οἱ ἐν ἀξιώσει τελούντες*) χαρακτηριζόμενοι ἐν ταῖς πηγαῖς νὰ συμπίπτουν κατὰ μέγα μέρος πρὸς τοὺς συγκλητικούς. Καὶ ἐπὶ τῆς *de facto* ταύτης συμπτώσεως τῶν πρώτων πρὸς τοὺς δευτέρους, στηρίζεται ἡ ἐνίστε ἐν τοῖς φιλολογικοῖς κειμένοις παρατηρουμένη σύγχυσις μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν. Διὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, ἥτις ἀντανανκλάται ἐνταῦθα, ἤρκει βεβαίως ἡ κατὰ μέγιστον μέρος ταυτότης τῶν ἐν *τέλει* πρὸς τοὺς *συγκλητικούς*, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν παρὰ στερουμένοις νομικῆς σκέψεως καὶ νομικὴν κυριολεξίαν μὴ ἐπιδιώκουσι, οὐχὶ δύσκολον ἐννοιολογικὴν ἐξίσωσιν τῶν πρώτων πρὸς τοὺς τελευταίους. Ὡστε δὲν εἶναι σπάνιον ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς ἀναγράφων γεγρονός τι νὰ ἀποκαλῇ *σύγκλητον*, *συγκλητικούς* κλπ. τὰ αὐτὰ πρόσωπα, ἅτινα μετὰ τινὰς στίχους ὀνομάζει ἐν *τέλει*⁷. Σύνηθες εἶναι ἐπίσης πλείονες τοῦ ἐνὸς ἱστο-

¹ P. DE LAGARDE, *Johannis Euchaitorum metropolitae quae supersunt* ἐν *Abhandlungen der Göttinger Gesellschaft d. Wissens. Hist.-phil. Classe* τ. 28 (1881) σ. 15.

² *Die Gedichte des Christophoros Mitylenaios* ἔκδ. ED. KURTZ, Leipzig 1903 σ. 15.

³ Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων παρὰ WAGNER σ. 141-148, στ. 78, 109, στ. 504 ἐν στ. 21 *βουλή*=ἀπόφασις.

⁴ Αὐτ. στ. 111.

⁵ Πουολόγος παρὰ WAGNER σ. 179 στ. 259.

⁶ Οὕτω Θεοφ. 443: τοὺς δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἀναλαβέσθαι ἐπιτηδεύσαντας ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐν στρατείᾳ ἢ ἐν *τέλει*, Νικηφ. Ἰστ. 72-73: πλείστους τῶν τε ἐν *τέλει* καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ, Ἀκροπ. I 156-157 *οἱ τε τῶν ἐν τέλει καὶ οἱ τῶν στρατιωτικῶν* βλ. ἀκόμη μεταξὺ ἄλλων Ζωναρᾶν III 310, Λεοντ. Γραμμ. 196, Σκνλ.-Κεδρ. II 24, Ἀκροπ. I 159, Νικ. Γρηγ. I 186, Καντακ. I 97, 110, 113 καὶ passim, Συν. Σάθα 538-539 κλπ.

⁷ Οὕτω Λέων Γραμ. 278-279 (=Συν. Γ. Μον. 864): *παρεγγύησεν* (sc. Λέων ὁ Γ') τῷ Δουκὶ μὴ εἰπεῖν τοῦτο ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ὅτε παρ' αὐτοῦ ἐρωτηθῇ... προσκαλεσάμενος (sc. Λέων ὁ Γ') οὖν Κωνσταντῖνον τοῦ Δουκὸς ἔμπροσθεν τῶν ἐν *τέλει* ἔφη... Ὁ Σκυλίτσης (παρὰ Κεδρηνῶ II 304) μαρτυρεῖ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων ἐπεζήτησεν ἀποσταλῆναι αὐτῷ τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τινὰς τῶν ἐν *τέλει* ὥστε περὶ εἰρήνης διαλεχθῆναι... κατόπιν τούτου οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἰθύνοντες συνεζήτησαν ὁποίους δεῖ τῶν *συγκλητικῶν* τούτῳ (sc. τῷ

ρικοί διηγούμενοι τὸ αὐτὸ γεγονός, νὰ ἀποκαλοῦν τὰ ἴδια πρόσωπα, οἱ μὲν σύγκλητον, οἱ δὲ ἐν τέλει¹. Σημειωτέον ὅτι ἐνῶ εἰς τὰς φιλολογικὰς πηγὰς ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου οἱ ἐν τέλει εἶναι συνήθης, εἰς τὰ ἔγγραφα, νομικὰ κείμενα καὶ λοιπὰ ἀνθεντικά ἔργα ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον βλέπω, μόνον ἅπαξ καὶ δὴ ἐν ἔγγραφῳ τοῦ ἔτους 1347, ἐνθα οἱ ἐν τέλει ἀντιδιαστέλλονται πρὸς τὴν σύγκλητον². Ἐννοιολογικῶς ὁμως, πιστεύω ὅτι οἱ δύο ὄροι δὲν ταυτίζονται καὶ συνεπῶς δὲν δικαιούμεθα νὰ ὑποκαθιστῶμεν παντοῦ ὅπου τοὺς συναντῶμεν τὸν μὲν εἰς τὸν δὲ καὶ δὴ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς, ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ποιοὶ τίτλοι καὶ ἀξιώματα ἤνοιγον εἰς τοὺς κατόχους τῶν τὰς πύλας τῆς συγκλήτου. Δυνατὸν νὰ ὑπῆρχαν ἀξιωματοῦχοι (ἐν τέλει) οἵτινες δὲν ἦσαν μέλη τῆς συγκλήτου, θὰ ὑπῆρχον δὲ καὶ συγκλητικοί, οἵτινες δὲν θὰ κατεῖχον ἀξίωμα, εἴτε ὥς ἀποβαλόντες τὸ ὅπερ ποτε ἐκέκτηντο τοιοῦτο, εἴτε ὥς περιβεβλημένοι μόνον ἀνώτερον τίτλον. Ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι σπάνια ἐν ταῖς πηγαῖς μαρτυρίαι ἀντιδιαστέλλουσαι σαφῶς τοὺς ἐν τέλει πρὸς τὴν σύγκλητον³.

πατριάρχῃ) συνεξελέσθην. Ἡ ἀδιάφορος χρῆσις τῶν ὄρων τούτων εἶναι συνηθεστέρα παρὰ τῷ Καντακουζηνῷ, ἐξ οὗ παραθέτω χαρακτηριστικὰς τινὰς μαρτυρίας: ἔδοξε τοῖς ἐν τέλει πᾶσι καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς στρατιᾶς συνελθοῦσι πρεσβείαν ὡς βασιλεῖα τὸν πρεσβύτερον ἀποστεῖλαι (I 126), καὶ μετ' ὀλίγον: τοιαῦτα πρὸς βασιλεῖα τὸν πρεσβύτερον οἱ τῆς συγκλήτου πάντες καὶ οἱ τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνες ἐγγράφως διαπρεσβευσάμενοι... (I 128), ὁμιλῶν δὲ περαιτέρω περὶ τῶν ἰδίων προσώπων ἀποκαλεῖ αὐτοὺς συγκλητικοὺς (I 130-131, 133)· ἕτερον παράδειγμα Καντακ. I 154 καὶ 157-158.

¹ Οὕτως ἀφ' ἐνός μὲν Εὐάγγελος 208-209: οἱ ἐν ἀξιώσει τελοῦντες, ἀφ' ἑτέρου δὲ Θεοφ. Σιμ. 132-133, Θεοφ. 248-249, Λέων Γραμμ. 135-136, Σκυλ.-Κεδρ. I 685-686, Ζωναρᾶς III 178: σύγκλητος. — Ἀφ' ἐνός Θεοφ. 297, Ζωναρᾶς III 202: σύγκλητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ Μιχ. Γλυκ. 511: οἱ ἐν τέλει. — Θεοφ. 454, Λέων Γραμμ. 192: τινὲς τῶν ἐν τέλει ἀφ' ἐνός, Σκυλ.-Κεδρ. II 20: τινὲς τῆς συγκλήτου ἀφ' ἑτέρου. — Μιχ. Γλυκ. 551: οἱ ἐν τέλει ἀφ' ἐνός, Θεοφ. Συν. 350-351, καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 698, Σκυλ.-Κεδρ. II 247: οἱ πρῶτοι τῆς βουλῆς ἀφ' ἑτέρου. — Ἀφ' ἐνός μὲν Θεοφ. Συν. 364, Λέων Γραμμ. 273, Θεοδ. Μελ. 191: οἱ ἐν τέλει, ἀφ' ἑτέρου δὲ Σκυλ.-Κεδρ. II 259: σύγκλητος. — Θεοφ. Συν. 370, Λέων Γραμμ. 279, Θεοδ. Μελ. 195: οἱ ἐν τέλει ἀφ' ἐνός, Σκυλ.-Κεδρ. II 265: ἔξοχοι τῆς συγκλήτου ἀφ' ἑτέρου. — Σκυλ.-Κεδρ. II 281: πολλοί... τῶν συγκλητικῶν ἀφ' ἐνός, Θεοφ. Συν. 384: πολλοὶ τῶν ἐν τέλει ἀφ' ἑτέρου. — Θεοφ. Συνεχ. 407, Λέων Γραμμ. 311-312, καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 737, Θεοδ. Μελ. 221: οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀφ' ἐνός, Σκυλ.-Κεδρ. II 305: οἱ ἐν τέλει ἀφ' ἑτέρου. — Ψελλ. Χρον. I κ. XXIII (Μιχαὴλ Δ'): οἱ ἐν τέλει ἀφ' ἐνός, Ζωναρᾶς III 597-598: γεροσσία ἀφ' ἑτέρου. — Ἀφ' ἐνός μὲν Σκυλ.-Κεδρ. II 743: οἱ ἐξοχώτεροι τῆς συγκλήτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ Ζωναρᾶς II 725: οἱ ἐν τέλει.

² AD τ. I 245.

³ Οὕτω Ζωναρᾶς III 275: πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς, Θεοφ. Συνεχ. 149: ἡ τῶν πολλῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐν τέλει... πληθὺς, αὐτόθι 254: συμ-

Ἡ Ἐπαναγωγή 5' 1 καὶ τὰ Βασιλικά 5' 1. 35 μεταφράζουν διὰ τῆς λέξεως ἄρχων τὸν praeses provinciae τῶν μετακλασσικῶν καὶ ἰουστινιανείων πηγῶν καὶ ἀποδίδουν τὸ ἀσφαλῶς παρεμβεβλημένον χωρίον τοῦ Macer Dig. I. 18. 1¹, ὡς ἑξῆς: Τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα, γενικὸν ἐστὶ καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχιῶν διοικητάς, εἰ καὶ συγκλητικοὶ ὦσιν. Εἰς πολλὰ χωρία ὁ ὅρος λαμβάνει γενικωτέραν σημασίαν δηλῶν ἀνωτέρους στρατιωτικούς καὶ πολιτικούς ὑπαλλήλους, ἐν οἷς καὶ συγκλητικούς². Ἐνίοτε ὅμως ἀναγράφονται ρητῶς συγκλητικοὶ ἄρχοντες, οἱ τῆς συγκλήτου ἄρχοντες³, ὁπότε νοοῦνται προφανῶς μόνον μέλη τῆς συγκλήτου. Σπανιώτερον διοικηταὶ μεγάλων στρατιωτικῶν μονάδων χαρακτηρίζονται ὡς ἄρχοντες⁴.

Ἐν ταῖς φιλολογικαῖς πηγαῖς παρατηροῦμεν ἐνίοτε μεταξὺ συγκλητικῶν καὶ ἀρχόντων τὴν αὐτὴν καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους σύγχυσιν ἐννοιῶν πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν μεταξὺ ἐν τέλει καὶ συγκλητικῶν. Ἐντεῦθεν ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἀδιάκριτος χρῆσις ἀμφοτέρων τῶν ὄρων ἐπὶ τῶν ἰδίων προσώπων⁵, ὡς καὶ ὁ κατὰ τὴν ὑπὸ διαφόρων πηγῶν διήγησιν τοῦ αὐτοῦ γεγονότος χαρακτηρισμὸς τῶν αὐτῶν προσώπων ὑπὸ τῆς μὲν ὡς συγκλητικῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ὡς ἀρχόντων⁶.

Δὲν εἶναι συγκλητικοὶ οἱ εἰς πολλὰ ἔγγραφα ἀπαντῶντες θεοφιλέστατοι δεσποτικοὶ ἄρχοντες, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσω ἐκτενέστερον εἰς τὸ κεφάλαιον IV.

φρονήσαντες τῶν ἐν τέλει οἱ δοκιμώτατοι καὶ τὸ ἔμφρον τῆς συγκλήτου βουλῆς..., Ψελλ. Χρον. I. γ. XXII (Ζωή-Θεοδώρα): οὐ τῶν ἐν τέλει μόνον καὶ τῶν πρώτων τῆς γερονσίας... Ῥσαύτως Συν. Σάθα 46, Ζωναράς III 613-614, Ψελλ. Χρον. II γ. CIV (Κωνσταντίνος Θ'), αὐτ. γ. XI (Κωνσταντίνος I'), Νικ. Χων. 82, Παχυμ. I 135-136, Καντακ. I 42-43, 53-54, 100, 551, καὶ ἄλλαχού.

¹ Praesidis nomen generale est eoque et proconsules et legati Caesaris et omnes provincias regentes licet senatores sint praesides appellantur: proconsulis appellatio specialis est.

² Π. γ. πολλοί... τῶν συγκλητικῶν καὶ λοιπῶν ἀρχόντων, Λέων Γραμμ. 261, Θεοδ. Μελ. 182. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐννοιαν κεῖται, νομίζω, ἡ λέξις παρὰ Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννήτῳ, Πρὸς υἱὸν Ῥωμαῖον 234: βλ. καὶ Νικηφ. Ἰστ. 52: οἱ τε στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες.

³ Πλείονας παραπομπάς βλ. ἀνωτέρω εἰς τὰ κατ' ἰδίαν κείμενα.

⁴ Θεοφ. 160, 474, Γεωρ. Μον. II 776.

⁵ Οὕτως ἐν Συν. Σάθα οἱ ἀπὸ Ῥώμης μετοικήσαντες χαρακτηρίζονται ἐν σ. 53 ὡς συγκλητικοί, ἐνῶ ἐν σ. 136 ὡς ἄρχοντες. Οἱ παρὰ Παχυμ. I 377 συγκλητικοὶ ἄρχοντες ἀποκαλοῦνται μετ' ὀλίγους στίχους ἀπλῶς ἄρχοντες.

⁶ Οὕτω Νικηφ. Ἰστ. 52: οἱ τε στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες ἀφ' ἐνός, Θεοφ. 390: ἡ σύγκλητος ἀφ' ἐτέρου.—Ζωναράς III 719: τὸ ὑπερέχον ἐν ἄρχουσιν ἀφ' ἐνός, Ἀτταλ. 270: οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες ἀφ' ἐτέρου.—Δούκας 212: ἄρχοντες ἀφ' ἐνός, Φραντζῆς 176-177: ἄρχοντες τῆς συγκλήτου ἀφ' ἐτέρου.

II

Συγκρότησις τῆς συγκλήτου

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἰδρύων τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν ἐξομοιώσῃ ὡς πρωτεύουσαν πρὸς τὴν Ρώμην, εἰσήγαγεν εἰς αὐτὴν πολλοὺς τῶν ρωμαϊκῶν θεσμῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν τῆς συγκλήτου¹. Κατὰ τοὺς μεταδιοκλητιανείους χρόνους ὁλοκληροῦται ἡ ἐντὸς τῆς συγκλητικῆς τάξεως διαμόρφωσις διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων τάξεων εὐγενείας· εἶναι δὲ αὗται κατὰ σειρὰν αἱ τῶν *illustres, spectabiles καὶ clarissimi*, ἐνῶ οἱ *perspectissimi* καὶ οἱ *egregii* δὲν μετεῖχον τῆς συγκλήτου. Ἡ συγκλητικὴ ἰδιότης ἦτο διὰ τοὺς υἱοὺς τῶν συγκλητικῶν κληρονομιή· οὗτοι ὅμως ὑπερχρεοῦντο, ὥπως πρὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὴν σύγκλητον ἀσκήσουν τὸ λειτουργήμα τοῦ κοιαιστωρός, μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος ἐν τῇ πράξει ἐξάλειψιν αὐτοῦ τὸ τοῦ πραιτωρός². Οἱ μὴ ἐκ συγκλητικῶν γεννηθέντες ἠδύναντο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν συγκλητικὴν τάξιν δι' ἐνὸς τῶν ἑξῆς τρόπων: 1) δι' ἀτομικῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος παρεχομένων *codicilli clarissimatus*, 2) δι' ἀποφάσεως τῆς συγκλήτου κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ αὐτοκράτορος ἢ διὰ συγκλητικῆς ἀποφάσεως ἐπικυρουμένης ἀκολούθως ὑπ' αὐτοῦ, 3) δι' ἀνυψώσεως εἰς ἐν

¹ Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου IV 67, Φιλοστόργιος 22 καὶ 206, Σωζομένους PG τ. ΕΖ' σσ. 937-940 καὶ 1032, Θεμίστιος IV 66. 4, Πασχ. Χρον. 529, Anon. Vales. 6. 30, Mamert. gratiar. actio Juliano c. 24· βλ. καὶ Ammian. Marc. XXII 2.4. Χαρακτηριστικὰ εἶναι καὶ τὰ σχόλια ἐπὶ τοῦ 28ου κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου (451), ἐξαίροντος τὸ γεγονός τῆς ἰδρύσεως συγκλήτου ἐν τῇ νέᾳ πρωτεύουσῃ, διὰ τὸ εἶναι ταύτην (sc. τὴν Κωνσταντινούπολιν) *Νέαν Ρώμην καὶ τιμηθῆναι βασιλείᾳ τε καὶ συγκλήτῳ*... Σύνταγμα τ. Β' σ. 174, 176, 281· βλ. καὶ AD τ. I σ. 437. Πρβλ. O. KARLOWA, Römische Rechtsgeschichte τ. I, Leipzig 1885 σ. 888, LÉCRIVAIN σ. 217-218, MOMMSEN, Ostgothische Studien σ. 428, τοῦ αὐτοῦ, Strafrecht σ. 255 καὶ σημ. 4, 5, O. SIECK, Geschichte des Untergangs der antiken Welt τ. IV² σ. 68, 274, KÜBLER σ. 332, STEIN, Geschichte τ. I, σ. 194, O'BRIEN MOORE σσ. 796 καὶ 800, OSTROGORSKY, Geschichte σ. 26. Ὁ J. B. BURY εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του: History of the Later Roman Empire from the death of Theodosius I to the death of Justinian (A.D. 395 to A.D. 565) τ. I, London 1923 σ. 18 ἐγκατέλιπε τὴν εἰς τὴν πρώτην: A History of the Later Roman Empire from Arcadius to Irene τ. I, London 1889 σ. 39 σημ. 1 διατεταμένην ἀποψιν, ἣν ἐστήριξεν εἰς τὴν μεμονωμένην μαρτυρίαν τοῦ Ζωσίμου 139 καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἵδρυσις τῆς συγκλήτου Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλεται εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν.

² LÉCRIVAIN σ. 12.

τῶν ἀξιωματίων, ἅτινα αὐτοδικαίως συνεπήγοντο τὸν τίτλον τοῦ *illustris, spectabilis* ἢ *clarissimus* καὶ 4) διὰ γενικῆς διατάξεως, παρεχούσης εἰς κατηγορίαν ὅλην ἀξιωματούχων τὸν τίτλον τοῦ *illustris, spectabilis, clarissimus* κατὰ τὴν ἀποχωρησιν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἢ ὡς ἀνταμοιβὴν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ὀρισμένων ἐτῶν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὑπηρεσίαν¹. Ὁ δι' ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω τρόπων εἰσελθὼν εἰς τὴν συγκλητικὴν τάξιν, ἵνα καταστῇ ἐνεργὸν μέλος τῆς συγκλήτου, ἔδει νὰ ἀσκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦ προαίτωρος, ἐκτὸς ἐὰν κατὰ τὴν πρόσκτισιν τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος ἀπηλλάγῃ εἰδικῶς τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης (*adlectio*)². Ὑπὸ ὀρισμένας προϋποθέσεις ἦτο δυνατόν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν σύγκλητον *decuriones* καὶ γενικώτερον ὄργανα τῆς ὑφισταμένης ἐτι τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν πόλεων³. Ἀπὸ τοῦ ᾧ ὅμως αἰῶνος τὸ ἀργότερον ἐνεργὰ μέλη τῆς συγκλήτου μὲ δικαίωμα ψήφου εἶναι μόνον οἱ *illustres*⁴.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τρόπων εἰσόδου εἰς τὴν σύγκλητον ἀπαντᾷ κατὰ τοὺς μεταϊουστινιανεῖους χρόνους, καθ' ὅσον βλέπω, ὁ ὑπ' ἀριθ. 3 ἦτοι ὁ πρὸς ὀρισμένους τίτλους καὶ ἀξιώματα *ipso jure* σύνδεσμος τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος⁵, ὅστις καίπερ οὐδαμοῦ ρητῶς μαρτυρούμενος, συνάγεται ἐν τούτοις ἐξ οὐχὶ εὐαρίθμων ἐν ταῖς φιλολογικαῖς κυρίως πηγαῖς κατεσπαρμένων ἐνδείξεων, αἵτινες ἐν τῷ συνόλω των, καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἀλλήλας καθιστῶσι τὴν ὑπαρξίν του σχεδὸν βεβαίαν. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν μαρτυριῶν τούτων χρονολογικῶς κατατασσόμεναι, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

¹ LÉCRIVAIN σ. 16-19.

² LÉCRIVAIN σ. 22-23 καὶ 62-63, J. SCHMIDT, ἀρθρ. *adlectio* ἐν RE τ. I 1894 ἰδίᾳ στ. 368· πρβλ. O' BRIEN MOORE στ. 797.

³ LÉCRIVAIN σ. 37-43.

⁴ Dig. I 9. 12 § 1. = Βασίλ. Γ' 1. 12, νεαρὰ Ἰουστινιανοῦ 62 (ἔτ. 537) κ. 2. Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω βλ. E. KUHN, *Die städtische und bürgerliche Verfassung des römischen Reichs bis auf die Zeit Justinians*, I Theil Leipzig 1864 σ. 197, H. SCHILLER, *Geschichte der römischen Kaiserzeit* τ. II Gotha 1887 σ. 41, LÉCRIVAIN σ. 63-65, MOMMSEN, *Ostgothische Studien* σ. 423-426, τοῦ αὐτοῦ: *Album ordinis Thamugadensis* ἐν *Gesammelte Schriften* τ. VIII, Berlin 1913 σ. 315, KÜBLER σ. 332-333, STEIN, *Geschichte* τ. I σ. 388, O'BRIEN MOORE στ. 797 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

⁵ Εἰς τὸ Βυζάντιον ὑφίσταται μὲν συγκλητικὴ τάξις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι οἱ ἐγγύτατοι συγγενεῖς τοῦ συγκλητικοῦ λέγονται ἐπίσης συγκλητικοὶ (βλ. ἀνωτ. σ. 14, 15, 29, καὶ κατωτ. κεφ. V), ἀλλ' οὐδαμοῦ συνήνευσα τὸ κληρονομητὸν τῆς ιδιότητος τοῦ μέλους τῆς συγκλήτου. — Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ζ' πιθανώτατα αἰῶνος κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῶν βουλῶν τῶν πόλεων, ἐπομένως καὶ τῶν *decuriones*, ἐκλείπει αὐτομάτως εἰς ἀκόμη τρόπος προσκλήσεως τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος.

Θεοφ. Σιμ. 141: *κεχειροτονηκώς* (sc. ὁ Τιβέριος) *προσβευτὰς Ἰωάννην καὶ Πέτρον, ἐν τῇ κορυφαίᾳ τῆς συγκλήτου βουλῆς τελοῦντας ἀξία (πατρικίοι δ' ἄρα ὄντες ἐτύγχανον).*

Βίος ὁσίου Μιχαὴλ Μαλεΐνου: *ἀδελφὸν ἔσχε Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν, βουλῆς τε συγκλήτου μετέχοντα (ἐν γὰρ τοῖς πατρικίοις καὶ αὐτὸς κατηγίμνητο...)*¹.

Ἐν τῇ ἰδρυτικῇ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νεαρχίᾳ τοῦ Κωνσταντίνου Θ', ἐν ᾗ τὸ πρῶτον θεσπίζεται τὸ ἀξίωμα τοῦ νομοφύλακος, ὁρίζεται ὅτι ὁ κατέχων τοῦτο καθίσταται συγκλητικός: *τοιούτοις δὲ χρήσεται δικαίοις καὶ προνομίοις* (sc. ὁ νομοφύλαξ)· *ἐναριθμηθήσεται μὲν τοῖς μεγαλοδόξοις συγκλητικοῖς, ἔξει δὲ καὶ καθέδραν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐπὶ τῶν κρίσεων...*².

Εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνάγεται μαρτυρία τοῦ Ψελλοῦ· οὗτος δέχεται ὅτι ἐνῶ μέχρι τοῦδε ἐτηρεῖτο ποιά τις τάξις καὶ κλιμάκωσις κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν ἀξιωματῶν καὶ τὴν προαγωγὴν εἰς αὐτὰ (*τάξιν ἐχούσης τῆς τιμῆς ἐν τῷ πολιτικῷ δήμῳ, καὶ ὅρου τινος ἐπικειμένου ἀμεταθέτου τῆς ἀναβάσεως*), ὁ Κωνσταντῖνος Θ' ἔπαυσε νὰ συμμορφῶται πρὸς τὴν συνήθειαν ταύτην καὶ ἀνύψου εἰς τὰ ὑψίστα τῶν ἀξιωματῶν (*τὰς ὑπερηφάνους ἀρχάς*) πρόσωπα μὴ προὔπηρετήσαντα εἰς κατώτερα ἀξιώματα καὶ οὕτω μικροῦ δεῖν τὸν ἀγοραῖον καὶ ἀγύρτην δῆμον ξύμπαντα *κοινωνοὺς τῆς γερουσίας πεποίηκε*³. Διὰ τὸν Ψελλὸν οὕτως, ἡ πρόσκτησις ἀνωτέρων ἀξιωματῶν συνεπάγεται καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν σύγκλητον.

Νικ. Χων. 749: *τὸν κηδεστὴν Φιλοκάλλον, ὃν οὐχ ἑτέρως ἔχων* (sc. ὁ Ἀλέξιος Ε') *ἐπὶ τοῦ ἄκρου στήσαι τῆς συγκλήτου βασιλῆρος, ἡμᾶς μὲν ἀπ' οὐδεμιᾶς εὐσχήμονος προφάσεως τοῦ τοῖς σεκρέτοις λογουθεῖν παραλέλυνκεν, ἐκεῖνον δ' ἀντιπροβέβληκεν.*

Ἐν ἐγγράφῳ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' ἀπονέμεται εἰς τὸν ἐντιμότεον

¹ Παρὰ L. PETIT, Vie de Saint Michael Maleinos ἐν Revue de l'Orient Chretien τ. 7 (1902) σ. 556 (Νικηφόρος Φωκάς). Πρβλ. τὰ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀναφερόμενα χωρία τοῦ Προκοπίου: *καὶ μὴν λέγουσιν Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ βουλομένῳ εἶναι ἔς τε βουλὴν ἀνάγκραπτον σε ποιήσασθαι τιμῆς μεταλαχόντα τῆς ἀνωτάτω, ἣν δὴ πατρικίων καλοῦσιν* (Πολ. I 446) καὶ ... *ἦν δὲ γέ τις τῶν ἐπικρέων ἔς τε τῶν πατρικίων ἢ ἄλλο βουλῆς ἀξίωμα ἀγαγεῖν βούληται...* (Πολ. II 28).

² Νεαρχὰ ἔτ. 1045 παρὰ Ζέφυ JGR τ. I App. ἀρ. 5 § 11. Ἀνάλυσιν τῆς νεαρχῆς βλ. παρὰ K. ΜΠΟΝΗ, Ἰωάννης ὁ Ξιφιλίνος ὁ νομοφύλαξ, ὁ μοναχός, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ, Ἀθήναι 1938 σ. 52-54, ἐνθα καὶ παραπομπαὶ εἰς τὴν παλαιότεραν βιβλιογραφίαν.

³ Ψελλ. Χρον. I κ. XXIX (Κωνσταντῖνος Θ'). Ἀνάλογα, γράφει ὁ συντάκτης τῆς Συνόψεως Σάθα, συνέβησαν ἐπὶ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου· *Συν. Σάθα 171 ἐπ.: ἀνθρώπων τῶν χθὲς δούλων... αἰφνης συγκλητικῶν σχεδιαζομένων καὶ ὑπάτων ἢ πατρικίων ἀξιώματι τετιμημένων σὺν οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἀφορμῇ· ὁ μᾶλλον ἔβρις ἦν τῆς συγκλήτου...*

ἐν πατριαρχικοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ τῶν δεήσεων¹ καὶ Θεόδωρον τὸν Σκουταριώτην τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαιοφύλακος², ὁρίζεται δὲ περὶ αὐτοῦ ἐν ἐπακολουθοῦντι ἐτέρῳ ἐγγράφῳ τοῦ αὐτοῦ αυτοκράτορος τιμῆς καταξιῶσθαι τῆς κρείττονος τόσῳ ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου ὅσῳ καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν, διότι ὡς συγκλητικὸς ὀρθὸν εἶναι... καὶ τῆς τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων αὐτὸν (sc. τὸν Σκουταριώτην) ἀναλόγως μετέχειν τιμῆς τε καὶ τάξεως ἐν τε τῷ ἐκκλησιαστικῷ ὁφικίῳ καὶ ταῖς καθέδραις καὶ στάσεσι³. Τὰ κείμενα ταῦτα εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικά, τοῦτο μὲν ὡς προερχόμενα ἐξ αὐτῆς τῆς αυτοκρατορικῆς γραμματείας, τοῦτο δέ, διότι εἰς τὸ δεύτερον ὁ Σκουταριώτης φέρεται ὡς συγκλητικὸς, ἐνῷ οὐδὲν ἕτερον ἐμεσολάβησε δικαιολογοῦν τὴν νέαν του ιδιότητα, εἰμὴ ὁ διὰ τοῦ πρώτου ἐγγράφου διορισμὸς του εἰς δικαιοφύλακα. Καθίσταται οὕτω σαφές ὅτι ὁ νεωστὶ τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ δικαιοφύλακος ἐγένετο αὐτομάτως συγκλητικὸς⁴.

Ὁ Ἀτταλειάτης 87 (Κωνσταντῖνος Ι'), 122 (Ρωμανὸς Δ'), ὁ Σκυλίτης παρὰ Κεδρηνῷ II 656 - 657 (Κωνσταντῖνος Ι') καὶ νεαρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ι' ἀρ. 2 (ἔτ. 1065) ὁμιλοῦν περὶ συγκλητικῶν ἀξιωμάτων, ἥτοι περὶ ἀξιωμάτων, ἅτινα προσδίδουν εἰς τοὺς δι' αὐτῶν τιμωμένους τὴν ιδιότητα μέλους τῆς συγκλήτου⁵. ἡ διατύπωσις αὕτη συνάδει πρὸς τὴν ἐν τῷ Κλητορολογίῳ τοῦ Φιλοθέου (716) γινομένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀξιωμάτων διάκρισιν εἰς ταγματικούς, θεματικούς καὶ

¹ Δὲν πρέπει νὰ γίνῃ σύγχυσις τοῦ πολιτικοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὅπερ ἔδιδε δικαίωμα εἰσόδου εἰς τὴν σύγκλητον (βλ. κατωτέρω), πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοιοῦτο, ὅπερ ἐκέκτητο ὁ ἡμέτερος Σκουταριώτης· βλ. Ψευδο-Κωδινὸν σ. 5, ἐνθα μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων τῆς τρίτης πεντάδος καταλέγεται καὶ τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

² Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 8 = AD τ. V σ. 246 - 247 (Μάιος 1270).

³ Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 9 = AD τ. V σ. 247 - 248 (Μάιος 1270).

⁴ Βλ. πρὸς τοῦτοις τὰς ἀκολουθοῦσας ἀναλόγους μαρτυρίας: Περὶ πρωτοσπαθαρίου ἐξ ἐπιστολῆς Θεοδώρου μητρ. Κυζίκου (I' αἰών) παρὰ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΩ, Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ Βιενναίου κώδ. Phil. gr. 342 ἐν NE τ. 19 (1925) σ. 277, περὶ σπαθαροκουβικουλαρίου ἐκ τοῦ βίου Συμεὼν νέου σ. 4 κ. 3 (I' αἰών), περὶ πρωτοσπαθαρίου, μικροῦ βασιλικῷ νοταρίου εἰς τὸ τοῦ ἀντιφωνητοῦ σέκρετον, κριτοῦ τοῦ ἱπποδρόμου, τιμηθέντος ἀκολούθως κριτοῦ τοῦ βήλου, θεσμογράφου, μυστογράφου, πατρικίου ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως παρὰ Κ. ΣΑΘΑ, Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 205 καὶ 209 (ἔτ. 1056).

⁵ Παραβλητέα καὶ τινα χωρία τῶν Βασιλικῶν ἐκ τῶν Πανδεκτῶν εἰλημμένα, εἰς τὰ ὅποια ὁ ὄρος senator τοῦ λατινικοῦ κειμένου ἀποδίδεται ἐνίοτε διὰ τοῦ ἀξιωματικός: Dig. I 9.6 § 1 = Βασιλ. Γ' 1.6· Dig. I 9.7 §§ 1 καὶ 2 = Βασιλ. Γ' 1.7· Dig. I 9.9 = Βασιλ. Γ' 1.9· Dig. I 9.11 = Βασιλ. Γ' 1.11· Dig. V 1.36 § 1 = Βασιλ. Ζ' 5.35· Dig. XI 4.3 = Βασιλ. Ξ' 7.3· Dig. XXIII 2.42 § 1 = Βασιλ. ΚΗ' 5.6· Dig. XXVII 1.43 = Βασιλ. ΑΗ' 1.42· Dig. L 16.238 = Βασιλ. Β' 2.229.

συγκλητικούς. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ χωρίον τοῦ Θεοφ. Σιμ. 39: ὁ ξύλλογος τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων (Τιβέριος), ὡς καὶ ἡ ἔκφρασις εἰς βουλῆς ἀξίωμα ἤρθη¹.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι ἐπίσης ὅτι ἐπὶ τῶν εἰς χιλιάδας ἀριθμουμένων βυζαντινῶν σφραγίδων ἀναγράφονται τὰ ἀξιώματα καὶ οἱ τίτλοι τῶν κατόχων των, οὐδέποτε ὁμῶς καὶ ἡ συγκλητικὴ ιδιότης². Τοῦτο ἐξηγεῖται μόνον, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ἡ μνεῖα τῆς τελευταίας ταύτης ἦτο περιττή, ἀφοῦ πᾶς τις ἐγνώριζεν ὅτι δὲν εἶχε κατὰ νόμον αὐθύπαρκτον ὑπόστασιν ἀλλ' ἀπετέλει ἀναγκαῖον παρακολούθημα τοῦ ἐπὶ τῆς σφραγίδος τίτλου ἢ ἀξιώματος. Ὅτι ἰσχύει διὰ τὰς σφραγίδας δύναται, νομίζω, νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς ἐπιγραφάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων, καθ' ὅσον κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω, οὐδαμῶς μνημονεύονται συγκλητικοί. Τὰ τελευταῖα χρονικῶς παραδείγματα ἐπιγραφῶν ποιουμένων μνεῖαν συγκλητικῶν εἶναι τὰ ἐν σ. 12 σημειωθέντα, ὧν οὐδὲν φαίνεται νεώτερον τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' ³.

Ἐὰν ἡ ἀπονομὴ ὠρισμένων τίτλων ἢ ἀξιωμάτων δὲν συνεπήγετο τὴν αὐτόματον πρόσκτησιν τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος, ἀλλ' ἔδει αὕτη νὰ ἀπονεμηθῇ ἰδιαιτέρως, θεωρῶ σφόδρα πιθανόν, ὅσον καὶ ἂν τὸ argumentum a silentio εἶναι ἐπικίνδυνον, ὅτι θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὴν Βασιλείον Τάξιν — ἐν ἣ σειρᾷ ὅλη κεφαλαῖον περιγράφει τὰ τῆς προαγωγῆς εἰς πλείστους τίτλους ἢ ἀξιώματα ⁴ — ἴδιον κεφάλαιον πραγματευόμενον τὰ τῆς προβλήσεως συγκλητικοῦ, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον διὰ τὴν προαγωγὴν προέδρου τῆς ἀπάσης συγκλήτου, — τίτλου δημιουργηθέντος μετὰ τὴν

¹ Νικ. Χων. 594, Συν. Σάθα 413 (Ἀλέξιος Γ'), Νικ. Γρηγ. II 606-607: τὸ τῆς βουλῆς ... διοικεῖν ἀξίωμα (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος). Πρβλ. τὰς παρὰ Προκοπίῳ ἀναλόγους ἐκφράσεις: βουλῆς ἀξίωμα κομισάμενος (Πολ. II 15), εἰς βουλῆς ἀξίωμα ἀγαγεῖν (Πολ. II 28), ἐς ἀξίωμα βουλῆς ἦκον (Ἀνέκδ. 21, 65), ἐς βουλῆς ἀξίωμα ἦλθε (Ἀνέκδ. 167, 170-171), ὡς καὶ ἐν νεοαῖ Ἰουστινιανοῦ Α' 74 κ. 4 (ἔτ. 538): ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μεζόνων ἀξιωμάτων καὶ ὅσα μέχρι τῶν ἡμετέρων ἐστὶ συγκλητικῶν...

² Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ V. LAURENT, Sceaux byzantins inédits ἐν Échos d'Orient τ. 32 (1933) σ. 49 δημοσιευθεῖσαν σφραγίδα:

[+Κύ(ρι)ε β(οή)θ]ει τῷ σῷ δ(ούλῳ)+
Συνκ[λη]τικ[ῷ] β(ασιλικῷ πρωτο)[σ]παθ(αρίῳ) κ(αί) ἐπ[ι]
[τ(οῦ)] χρυσ[ο]τ(ρι)κλή[νου]

εἶναι προφανές ὅτι Συγκλητικός εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τῆς σφραγίδος, οὗτινος ἀκολούθως ἀναγράφονται ὁ τίτλος καὶ τὸ ἀξίωμα.

³ Εἰς τὴν ἐκ Μεσσήνης τῆς Ἰταλίας ἐπιγραφὴν τοῦ ἔτους 1198 CIG τ. IV ἀρ. 9540 στ. 4-6: ἐκ μὲν γένους γὰρ οὗτος εὐκλεοῦς ἔφν τῆς π(α)τρικίων εὐφροῦς ρί[ζ]ης κλάδος συγκλητικῶν τε π(α)τρίων καὶ πλουσίων δηλοῦται ὅτι ὁ νεκρὸς κατὰγεται ἐκ συγκλητικῶν. Ἄλλωστε εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν πρόκειται περὶ προσώπου ἀνήκοντος εἰς τὴν βυζαντινὴν σύγκλητον, δεδομένου ὅτι ἡ Σικελία ἀπὸ μακροῦ εἶχε παύσει νὰ ἀποτελῇ τμήμα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους.

⁴ Βασ. Τάξ. 229-275, 525-532, 622-627.

σύνταξιν τῆς Βασιλείου Τάξεως—προσετέθη ἰδιαίτερον κεφάλαιον ἐν αὐτῇ¹. Ἡ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Πορφυρογενήτου ἔλλειψις ἀναλόγου διὰ τὸν διορισμὸν συγκλητικοῦ κεφαλαίου ὀφείλεται ὅθεν εἰς τὸ ὅτι δὲν θὰ ἐλάμβανε χώραν τοιαύτη πρόβλησις.

Δεδομένου ὅμως ὅτι μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος, οὐ μόνον ἡ ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου τοσαύτην σημασίαν ἔχουσα διάκρισις εἰς τάξεις εὐγενείας (*illustres, spectabiles, clarissimi* κλπ.) ἐκλείπει², ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν παλαιῶν ρωμαϊκῶν ἀξιωματικῶν καταργοῦνται ἀντικαθιστάμενα διὰ νέων³, δέον νὰ ἐρευνηθῇ, ποῖοι εἶναι οἱ τίτλοι καὶ τὰ ἀξιώματα, ἅτινα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προσδίδουν τὴν συγκλητικὴν ιδιότητα.

Ἀφετηρίαν λαμβάνω τὸ Κλητορολόγιον τοῦ Φιλοθέου, διότι τοῦτο λόγῳ τοῦ κανονιστικοῦ του χαρακτῆρος παρέχει σαφεστέρας πληροφορίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς πηγὰς, ἐν αἷς αἱ περὶ συγκλητικῶν ἀξιωματικῶν μαρτυρίαι μόνον ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀπαντῶσι. Ἐν τῷ Κλητορολόγιῳ γίνεται διάκρισις εἰς ἀξίας διὰ βραβείων ἥτοι τίτλους τιμητικούς, μὴ ἀνταποκρινομένους εἰς ὑπηρεσίας καὶ λειτουργήματα καὶ ἀξίας διὰ λόγου ἥτοι ἀξιώματα πραγματικά, καθιστῶντα τὸν κάτοχον αὐτῶν ὑπάλληλον τοῦ κράτους εἴτε ἐν τῇ πολιτικῇ εἴτε ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ.

Αἱ πρῶται πάλιν διακρίνονται εἰς συγκλητικούς καὶ εἰς προελευσιμαίους (Κλητ. 707) καὶ δὴ αἱ μὲν πέντε ἀξίαι τῇ συγκλήτῳ ἀρμόζονται, ὅσον ἡ ἀπὸ ἐπαρχῶν, ἡ τῶν σιλεντιαρίων, ἡ τῶν βεστητόρων⁴, ἡ τῶν ὑπάτων καὶ δισυνάτων (712). Αἱ ἀνώτεραι διὰ βραβείων ἀξίαι: πατρικίος, ἀνθύπατος, μάλιστα, ζωστή πατρικία, κουροπαλάτης, νωβελήσιμος, καῖσαρ εἶναι δυνατόν νὰ κατέχωνται ὑπὸ προσώπων ἀνηκόντων τόσον εἰς τὸν συγκλητικὸν ὅσον καὶ τὸν στρατιωτικὸν κλάδον⁵.

¹ Βασ. Τάξ. 440-443. Ἐκτενέστερον περὶ τοῦ προέδρου τῆς συγκλήτου εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

² Ἡ εἰς νομικά καὶ νομοθετικά ἔργα ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς μνεῖα *illustres* εἶναι εἰλημμένη ἀπ' εὐθείας ἐξ ἀρχαιοτέρων πηγῶν. Π.χ. Βασιλ. Γ' 1. 12: *ἰλλούστριοι*=Dig. I 9. 12 § 1: *illustres* Βασιλ. ΝΓ' 17. 53: *ἰλλούστριοι*=Cod. Just. XII 60. 2: *illustres*. Ἄλλαι πάλιν μεταϊουστινιάνειοι πηγαὶ ἀποδίδουν τοὺς *illustres* τοῦ Corpus Juris Civilis διὰ τοῦ ὅρου *συγκλητικοί*: διότι ὁ πρῶτος τίτλος ἦτο πλέον ἄγνωστος εἰς τὴν βυζαντινὴν κοινωνίαν καὶ ὥς ἐκ τούτου ἀπεδόθη μὲ τὸν ἐγγύτερον πρὸς αὐτὴν κείμενον, τοῦ συγκλητικοῦ. Οὕτω Βαλαμών ἐν Συντάγματι τ. Δ' σ. 451-452 ἐν σχέσει πρὸς Cod. Just. IV 32. 26=Βασιλ. ΚΓ' 3. 74.

³ Περὶ τῆς προσκλήσεως καὶ τῆς ἀπωλείας τῶν βυζαντινῶν τίτλων ἐν γένει βλ. τὴν πρόσφατον ἐργασίαν τοῦ R. GUILLAND, *La collation et la perte ou la déchéance des titres nobiliaires à Byzance* ἐν *Revue des Études byzantines* τ. 4 (1946) σ. 24-69.

⁴ Περὶ τούτων βλ. REISKE σ. 833.

⁵ Περὶ BURY, *Adm. system* σ. 22-23. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ εἰς πολλὰ χωρία τῆς Βασ. Τάξεως διαστολή τῶν πατρικίων, μαγίστρων ἀπὸ τῶν (λοιπῶν) συγκλητικῶν π.χ.: οἱ δὲ

Αἱ ἀξίαι διὰ λόγου διακρινόμεναι εἰς ταγματικούς, εἰς θεματικούς καὶ συγκλητικούς (Κλητ. 716) διαιροῦνται εἰς 7 κατηγορίας: I. στρατηγοί, II. δομέστικοι, III. κριταί, IV. σεκρετικοί, V. δημοκράται, VI. στρατάρχαι, VII. εἰδικαὶ μόναι ἀξίαι. Ἐκ τούτων ὡς ταγματικοὶ χαρακτηρίζονται οἱ ὑπὸ τοὺς δομεστικούς ὑπαγόμενοι ἀξιωματοῦχοι, ὡς θεματικοὶ οἱ ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοιοῦτοι καὶ κατὰ συνέπειαν οἱ ὑπόλοιποι, ἀνήκοντες εἰς τὰς κατηγορίας III-VII (κριταί, σεκρετικοί, δημοκράται, στρατάρχαι, εἰδικαὶ μόναι ἀξίαι) εἶναι οἱ συγκλητικοί¹. Οὗτοι εἶναι οἱ ἐξῆς²:

III. Κριταὶ ἤτοι

1) ὁ ἑπαρχος τῆς πόλεως καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: σύμπονος, λογοθέτης τοῦ πραιτωρίου, κριταὶ τῶν ρεγεώνων, ἐπισκεπτῆται, πρωτοκαγκελλάριοι, κεντυρίων, ἐπόπται τῆς πόλεως, ἔξαρχοι, γειτονιάρχαι, νομικοί, βουλλωταί, προστάται, καγκελλάριοι, ὁ παραθαλασσίτης

2) ὁ κνέστωρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: ἀντιγραφεῖς, σκρίβας, σκέπτωρ, λιβελίσσιος, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλάριοι

3) ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

IV. Σεκρετικοὶ ἤτοι

1) ὁ σακελλάριος

2) ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: χαρτουλάριοι μεγάλοι τοῦ σεκρέτου, χαρτουλάριοι τῶν ἀρχῶν, ἐπόπται τῶν θεμάτων, κόμητες ὑδάτων, ὁ οἰκιστικός, κουμερκιάριοι, ὁ τῆς κουρατωρίας, ὁ κόμης τῆς λαμίας, διοικηταί, κομεντιανός, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλάριοι

3) ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: χαρτουλάριοι τοῦ σεκρέ-

πατριῖκοι καὶ ἡ οὐγκλητος (150, 164, 174 καὶ passim), οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατριῖκοι καὶ ἡ οὐγκλητος ἅπαντα (542), προσκαλεῖται βῆλον α' μαγίστρον, βῆλον β' πατριῖκον, βῆλον γ' συγκλητικούς ἐπάτους κόμητας (258-259· βλ. καὶ 193, 202, 235 καὶ passim). Ἐπίσης ὁ Θεοφάνης 457 (Εἰρήνη) καὶ 494 (Μιχαὴλ Α') φαίνεται διαστέλλων τρόπον τινὰ τοὺς πατριῖκους τῶν συγκλητικῶν· βλ. καὶ Μαλ. 361 (Θεοδόσιος Β'). Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας νοοῦνται πάντες οἱ φέροντες τὸν τίτλον τοῦ πατριῖκου, μαγίστρου, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἀνήκον εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἢ τὸν συγκλητικὸν κλάδον, τῶν δύο τούτων διακρινομένων, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, αὐστηρῶς ἀπ' ἀλλήλων· ὡς ἐκ τούτου, μέρος μόνον τῶν μαγίστρων, πατριῖκων ἦσαν συγκλητικοὶ καὶ ἐντεῦθεν ἡ διάκρισις αὐτῶν ὡς συνόλου ἀπὸ τῶν λοιπῶν συγκλητικῶν.

¹ Πρβλ. BURY, Adm. system σ. 37-38. Ὁρθῶς λέγει οὗτος ὅτι συγκλητικοὶ δύνανται ἐπίσης νὰ εἶναι πρόσωπα ἔχοντα συγχρόνως ἀξίαν διὰ βραβείων βασιλικῶς καὶ ἐν τῶν εἰς τὰς κατηγορίας III-VII ὑπαγομένων ἀξιωματῶν. Βλ. καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τῆς Βασ. Τάξ. 61 22.

² Κλητ. Φιλ. 716-720.

του, χαρτουλάριοι τῶν θεμάτων, χαρτουλάριοι τῶν ταγμάτων, λεγατάριοι, ὀπίονες, πρωτοκαγκελλάριος, μανδάτορες

4) ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, χαρτουλάριοι τοῦ δρόμου, ἐπισκεπτήται, ἐρμηνευταί, ὁ κουράτωρ τοῦ ἀποκρισισαριείου, διατρέχοντες, μανδάτορες

5) ὁ χαρτουλάριος τοῦ σακελλίου καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: νοτάριοι βασιλικοὶ τοῦ σεκρέτου, πρωτονοτάριοι τῶν θεμάτων, ξενοδόχοι, ὁ ζυγοστάτης, μετρηταί, γηροκόμοι, χαρτουλάριοι τῶν οἴκων, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλάριοι, δομέστικος τῆς θυμέλης

6) ὁ χαρτουλάριος τοῦ βεστιαρίου καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ σεκρέτου, κένταρχος, λεγατάριος, ἄρχων τῆς χαραγῆς, ἐξαρτιστής, χαρτουλάριος, κουράτορες, χοσβαῖται, πρωτομανδάτωρ, μανδάτορες

7) ὁ πρωτασηκρήτης καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: ἀσηκρῆται, νοτάριοι βασιλικοί, ὁ δεκανός

8) ὁ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ σεκρέτου, ἄρχοντες τῶν ἐργοδοσιῶν, ἐβδομάριοι, μειζότεροι τῶν ἐργοδοσιῶν

9) ὁ μέγας κουράτωρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: πρωτονοτάριος, βασιλικοὶ νοτάριοι, κουράτορες τῶν παλατιῶν, κουράτορες τῶν κτημάτων, μειζότερος τῶν Ἐλευθερίου, ὁ ξενοδόχος τοῦ Σαγγάρου, ὁ ξενοδόχος Πυλῶν, ὁ ξενοδόχος Νικομηδείας, ἐπισκεπτήται

10) ὁ κουράτωρ τῶν Μαγγάνων καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: πρωτονοτάριος, βασιλικοὶ νοτάριοι, κουράτορες τῶν παλατιῶν, κουράτορες τῶν κτημάτων, μειζότερος τῶν Ἐλευθερίου (:), ἐπισκεπτήται

11) ὁ ὄρφανοτρόφος καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: χαρτουλάριοι τοῦ οἴκου, χαρτουλάριοι τοῦ ὁσίου, ἀρχάριος, κουράτορες.

V. *Δημοκράται* ἦτοι

1) ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων	} ἐκάστῳ ὑποτέτακται ἀνά:
2) ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων	

δευτερεύοντες, χαρτουλάριος, ποιητής, ἄρχοντες, γειτονιάρχαι, μελισταί, νοτάριοι τῶν μερῶν, ἡνίοχοι, πρωτεῖα, δημῶται.

VI. *Στρατάρχαι* ἦτοι

- 1) ὁ ἐταιρειάρχης

2) ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: τοποτηρητής, χαρτουλάριος, πρωτομανδάτωρ, κόμητες, κένταρχοι, κόμης τῆς ἐταιρείας, μανδάτορες

3) ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: ὁ πρωτονοτάριος Ἀσίας, ὁ πρωτονοτάριος Φρυγίας, διοικηταὶ τῶν μητῶν, κόμητες, ἐπισκεπτήται

4) πρωτοσπαθάριος τῶν βασιλικῶν καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: δομέστικος τῶν βασιλικῶν, σπαθάριοι τοῦ σπαθαρικίου ἦτοι τοῦ ἱπποδρόμου, κανδιδάτοι ὁμοίως, βασιλικοὶ μανδάτορες

5) ὁ κόμης τοῦ σταύλου καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: ὁ χαρτουλάριος, ὁ ἐπείκτης, ὁ χαρτουλάριος τῶν Μαλαγίνων, ὁ σαφραμεντάριος, οἱ δ' κόμητες τῶν Μαλαγίνων, οἱ μ' σύντροφοι τῶν σελλαρίων, ὁ κελλάριος, ὁ ἀποθέτης.

VII. Αἱ εἰδικαὶ ἀξίαι ἦτοι

1) ὁ βασιλεοπάτωρ

2) ὁ ραίκτωρ

3) ὁ σύγκελλος

4) ὁ χαρτουλάριος τοῦ κανικλείου

5) ὁ πρωτοστράτωρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: στρατῶρες, ἀρμοσφύλακες, σταβλοκόμητες

6) ὁ ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ οἱ ὑπ' αὐτόν: ὕπατοι, βεστήτορες, σιλεντιάριοι, ἀποελάρχοντες, στρατηλάται (ὡς ὀρθῶς διορθώνει ὁ J. B. Bury τὸ *συγκλητικοὶ* τοῦ κειμένου).

Κατὰ τὸν J. B. Bury ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην σημασίαν τοῦ ὅρου *συγκλητικοὶ* νοοῦνται :

1) ὑψηλοὶ τιτλοῦχοι, μάγιστροι καὶ πατρίκιοι εἴτε κατεῖχον ἀξίωμα εἴτε οὐ

2) οἱ ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι οἱ λαμβάνοντες τὸ ἀξίωμα τῶν διὰ λόγου (ἴσως ἐξαιροῦνται τινες τῶν εὐνούχων), συμπεριλαμβανομένων στρατηγῶν καὶ δομεστίκων¹

3) οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ὑπαγόμενοι εἰς τὰς κατηγορίας III-VII

4) οἱ συγκλητικοὶ ἀξιωματοῦχοι διὰ βραβείων, ὕπατοι, δισύπατοι, σιλεντιάριοι, βεστήτορες, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ 5) «πιθανῶς μία ἀκαθόριστος τάξις ἣτις δὲν ἔχει τοιαῦτα ἀξιώματα» (an obscure class who had not such dignities)².

Τὰ συμπεράσματα ταῦτα μὲ εὐρίσκουν σύμφωνον, διατηρῶ μόνον ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 3 ὁμάδα. Ἡ διατύπωσις τοῦ χωρίου³, ἐφ' οὗ στηρί-

¹ Βλ. κατωτέρω τὸν πίνακα τῶν ἀξιωμάτων, ἐνθα μνησθὲν δομεστίκων ὡς *συγκλητικῶν*: Ὑπ' ἀρ. 33: Βαρδάνιος πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὑπ' ἀρ. 39: Θεοφιλίτης πατρίκιος καὶ τειχιώτης=δομέστικος τῶν τειχέων, ὑπ' ἀρ. 47 καὶ 60: Λέων, Παλατίνος πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν ἐξκουβίτων, ὑπ' ἀρ. 52: Ὁρέστης πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ἱκανάτων, ὑπ' ἀρ. 130: Βάρδας ἱκανάτος=δομέστικος τῶν ἱκανάτων.

² BURY, *Adm. system* σ. 38. Τὴν τελευταίαν ταύτην ὑποδιαίρεσιν δὲν κατανοῶ.

³ Ὑποπέτωκεν δ' ἐκάστη τοῦτων ἀξιωματικῶν ἀρχὴ εἶδη ἀξιωματικῶν διάφορα κατὰ ἀναλογίαν καὶ τάξιν καὶ τῆς ἐκάστου προσελύσεως, ἃ καὶ αὐτὰ ὀργάνια ὀνομάζονται. Διαφορῶνται δὲ καὶ αὐτὰ εἰς μέρη τρία εἰς ταγματικούς, εἰς θεματικούς καὶ συγκλητικούς (Κλητ. 716).

ζεται ὁ Bury, εὐνοεῖ πράγματι τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἥτοι τὴν ἀπόδοσιν τῆς λέξεως συγκλητικοὶ εἰς πάντας τοὺς ἐνταῦθα εἰς τὰς κατηγορίας III - VII ὑπαγομένους ἀξιωματούχους. Διερωτῶμαι ὅμως, μήπως πρέπει νὰ περιορίσωμεν τὸν ὅρον συγκλητικοὶ διὰ τοὺς εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς κλίμακος ἱσταμένους ἀξιωματούχους ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν III - VII· διότι μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρονται κατώτερα ἀξιώματα (ὡς π. χ. καγκελλάριοι, ὀπτίονες, μανδάτορες, διατρέχοντες κλπ.), οὐχὶ εὐκόλως συμβιβαζόμενα πρὸς τὴν ὑψηλὴν θέσιν καὶ τὸ γόητρον τοῦ συγκλητικοῦ. Ἴσως δὲ δὲν εἶναι ὅλως τυχαῖον ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τὰς κατηγορίας III - VII ὑπαλλήλων μόνον τοὺς κατέχοντας ἀνώτερα ἀξιώματα ἀναφέρουν ρητῶς αἱ λοιπαὶ σύγχρονοι ἢ μὴ πηγαι ὡς συγκλητικούς. Εἶναι δὲ οἱ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, λογοθέτης τοῦ εἰδικοῦ, λογοθέτης τοῦ δρόμου, λογοθέτης τῶν στρατιωτικῶν, ἑπαρχος, ἐπὶ τῶν δεήσεων, δρουγγάριος τῶν πλωτῶν, ἀσηκρήτης, μέγας ἐταιρειάρχης, σακελλάριος, ὄρφανοτρόφος, πρωτοασηκρήτης, πρωτονοτάριος, πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, πρωτοστράτωρ, ἐπὶ τοῦ κανικλείου, κοιαίστωρ, κόμης τοῦ στάβλου, κονράτωρ (τῶν οἰκιῶν), σύγκελλος¹.

Προσέτι, οἱ περιβεβλημένοι ἐν τῶν κάτωθι ἐκ τῶν ἀνωτέρων εἰς τὰς κατηγορίας III - VII ἀνηκόντων ἀξιωματῶν ρητῶς μνημονεύονται εἰς ἕτερα χωρία τοῦ Κλητορολογίου ὡς συγκλητικοί: χαρτουλάριοι τῶν μεγάλων σεκρέτων (742, 757-758), χαρτουλάριοι τοῦ γενικοῦ λογοθέτου (752), χαρτουλάριοι τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου (752), ἀσηκρήται (742, 752, 757-758), ἀντιγραφεῖς τοῦ κυέστορος (752, 757-758), βασιλικοὶ νοτάριοι (742) καὶ εἰδικώτερον, νοτάριοι τοῦ σακελλίου (752), νοτάριοι τοῦ βεστιαρίου (752), νοτάριοι τοῦ εἰδικοῦ (752), σύμπονος (752), λογοθέτης (752), κριταὶ (752), χαρτουλάριος τῶν ἔξκουβίτων (759), πρωτοασηκρήτης (759).

Ὡς ἐκ τῶν καταλόγων τούτων καθίσταται δῆλον, ρητὰς καὶ ἐξ ἐτέρων κειμένων ἐπιβεβαιουμένης πληροφορίας κατέχομεν διὰ τὰ ἀνώτερα μόνον τῶν ἀξιωματῶν τῶν κατηγοριῶν III - VII.

Τέλος, εἰς τὸ Κλητορολόγιον μαρτυρεῖται ὅτι δικαίωμα εἰσόδου εἰς τὴν σύγκλητον ἔδιδον οἱ κάτωθι τίτλοι: μάγιστρος (741, 757, 769), πατρίκιος (741, 757 καὶ *passim*), ἀνθύπατος (741, 757, 758 καὶ *passim*), πραιπόσιτος (741, 758, 759), βασιλικοὶ πρωτοσπαθάριοι (758 καὶ *passim*) καὶ ἀξιώματα: στρατηγὸς (741), ποιμικήριος (758), ὁστιάριος (758), ἀκτουάριος (758), δεκσογράφος (758)², παραισάται τοῦ ἡλιακοῦ (758).

¹ Βλ. κατωτέρω τὸν πίνακα τῶν ἀξιωματῶν: ἀρ. 32, 96, 34, 27, 36, 46, 81, 101, 66, 118, 141, 1, 23, 48, 76, 96, 97, 107, 116, 140, 112, 142, 70, 94, 127, 91, 87, 67, 95, 24, 56, 96, 105, 115, 57, 131, 143, 134, 164, 166, 36, 165, 102, 107, 14, 5, 69.

² Πρβλ. BURY, *Adm. system* σ. 77-78.

Ἡ ἐν Κλητ. 712 μὴ ἀναγραφὴ τῶν πρωτοσπαθαρῶν μεταξὺ τῶν συγκλητικῶν δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, εἰς ὃ καταλήγει ὁ Bury¹, ὅτι οἱ πρωτοσπαθαριοὶ ἦσαν μέλη τῆς συγκλήτου, μόνον ἐὰν κατεῖχον πρὸς τοῦτοις ἀξίωμα τι τῶν κατηγοριῶν III-VII, διότι ρητῶς εἰς ἕτερα χωρία τοῦ αὐτοῦ κειμένου μνημονεύονται οὗτοι ὡς συγκλητικοὶ (758 1, 758 19, 759, 764). Διὰ δὲ τὸν I' καὶ IA' αἰῶνα ἔχομεν ἀσφαλεῖς μαρτυρίας περὶ τῶν πρωτοσπαθαριῶν, ὡς ἀνηκόντων εἰς τὴν σύγκλητον².

Μεταξὺ τῶν ἀξιωματιῶν, ἅτινα ὑπόκεινται τοῖς δομεστίκοις ἀναφέρει ὁ Φιλόθεος καὶ τὰ ἑξῆς:

Δομεστικός Σχολῶν	Δομέστ. Ἐξκουβίτων	Δομέστ. Ἀριθμῶν	Δομέστ. Ἰκανάτων
προτίκτορες	δρακονάριοι	βανδοφόροι	βανδοφόροι
εὐτυχοφόροι	σκευοφόροι	λαβουρήσιοι	
σκηπτροφόροι	σιγνοφόροι	σημειοφόροι	σημειοφόροι
ἀξιωματικοὶ	σινάτορες	δουκινιάτορες	δουκινιάτορες ³ .

Ἐνῷ κατὰ τὴν διάκρισιν τῶν ἀξίων διὰ λόγον οἱ ἀνωτέρω ἀξιωματοῦχοι ὑπάρχοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ταγματικῶν ἀρχόντων, ἐν τούτοις εἰς τινα χωρία τοῦ Κλητορολογίου (ἀναφερομένων ἀπάντων εἰς τὸν κύκλον τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων) φέρονται ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν ὑπὸ καμπάγιν σύγκλητον⁴. Ὡς ὁ Bury

¹ BURY, *Adm. system* σ. 22-23, 38.

² Ἐν ἐπιστολῇ Θεοδώρου μητρ. Κυζίκου παρὰ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΩΙ, Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ βιενν. κώδικος ἐν NE τ. 19 (1925) σ. 277, Πείρα KE' 17: *οἱ συγκλητικοὶ γυνή τοῦτοσι τοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ ἐπάνω, Πείρα ΜΘ' 4: τὸν πρωτοσπαθάριον Τειχιώτην συγκλητικόν.*

³ Κλητ. 716, 717, 718-719· πρβλ. BURY, *Adm. system* σ. 56.

⁴ ...δεῖ ὑμᾶς καλεῖν... τὴν ὑπὸ καμπάγιν σύγκλητον πᾶσαν, οἷον ἀσκητῆς, χαρτουλαρίους τῶν μεγάλων σεκρέτων, βασιλικούς νοταρίους τῶν λεχθέντων σεκρέτων, οἷον ἀπὸ τε σπαθαροκανιδιάτων καὶ κατωτέρω, ὑπάτων, διουπάτων, κομήτων τῶν σχολῶν, οἰκονομῶν, προικτιόρων, εὐτυχοφόρων, σκηπτροφόρων, ἀξιωματικῶν τῶν διαφορῶν ταγμάτων τὸν ἀριθμὸν ῥη', Ἀγαρηνῶν τοῦ πραιτωρίου κδ'... τοὺς μὲν συγκλητικούς κατὰ τὰς οἰκείας αὐτῶν ἀξίας καὶ τὰς τῶν ὀφφικίων αὐτῶν διαφορὰς διαστελλόμενος ἔνθεν ἀκείθεν τοὺς δὲ Ἀγαρηνοὺς κατέναντι τῆς ὄψεως τῶν βασιλέων (742-743)· ...δεῖ ὑμᾶς καλεῖν κατὰ τὸν ὅρον τῆς πρώτης ἡμέρας τοὺς ὑπὸ καμπάγιν συγκλητικούς ἅπαντας, οἷον ἀσκητῆς... βεσιτήτορας καὶ μικροὺς ἄρχοντας τῶν ταγμάτων, οἷον σκηπτροφόρους, σιγνοφόρους, εὐτυχοφόρους, δρακοναρίους, σινάτορας καὶ δουκινιάτορας καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν μερῶν δρομεῖς ἅπαντας. δεῖ δὲ εἰσάγειν τοὺς μὲν συγκλητικούς ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων καὶ καμπάγιων, τοὺς δὲ δρομεῖς πάντας μετὰ τῶν αὐτῶν ποδῶν (751-752)· ...τοὺς ὑπὸ καμπάγιν ἅπαντας ἄρχοντας τῆς συγκλήτου, ἀπὸ τε μεγίστων... σκηπτροφόρων, σιγνοφόρων, σενατόρων καὶ λοιπῶν ἀρχόντων τῶν δ' ταγμάτων (757-758). Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω χωρίων (742-743) φέρονται ὡς συγκλητικοὶ καὶ οἰκόμετες τῶν σχολῶν, ἐνῷ οὗτοι ὡς ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὸν δομεστικὸν τῶν σχολῶν (716) καταλέγονται εἰς τοὺς ταγματικούς ἀρχοντας.

οὕτω καὶ ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ εὗρω εὐλογον ἐξήγησιν καὶ περιορίζομαι εἰς τὴν διαπίστωσιν τοῦ γεγονότος.

Δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφὴς ἡ σημασία τῆς ἐν μόνῳ τῷ Κλητορολογίῳ ἐξ ὅλων τῶν ὑπ' ἐμοῦ χρησιμοποιηθέντων κειμένων ἀπαντώσης ἐκφράσεως οἱ ὑπὸ *καμπάγιν συγκλητικοί*¹. Καμπάγια (*campagia militum*) ἦσαν εἶδος ὑποδήματος², ἅτινα ἔφερον, ὥς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω χωρίων, ὡρισμένοι κατηγορίαι συγκλητικῶν, λαβοῦσαι ἐκ τούτου τὴν ὀνομασίαν οἱ ὑπὸ *καμπάγιν συγκλητικοί, σύγκλητος κλπ.* Μαρτυρίας ἔχομεν περὶ τῶν ἐξῆς ἀξιωματούχων:

1) οἱ περιβεβλημένοι διάφορα ἀξιώματα τῶν κατηγοριῶν III-VII καὶ διὴ οἱ ἐκ τῶν *σεκρετικῶν* ἀσκηρῆται, χαρτουλάριοι τῶν μεγάλων σεκρέτων, βασιλικοὶ νοτάριοι (α', β', γ', ζ': καὶ ἀπὸ τῶν *σεκρετικῶν τῶν ὑπὸ καμπάγιν πάντων*), οἱ κριταί, ὁ σύμπονος, ὁ λογοθέτης (β'), οἱ ἀντιγραφεῖς τοῦ κυέστορος (β', γ'), ὁ πρωτασηκρήτης, ὁ χαρτουλάριος τῶν ἐξκουβίτων (δ').

2) οἱ ταγματικοὶ ἄρχοντες σκηπτροφόροι, σιγνοφόροι, εὐτυχοφόροι κλπ. (α', β', γ', δ'), περὶ ὧν ὁμίλησα εὐθὺς προηγουμένως.

3) οἱ σιλεντιάριοι, ὑπατοὶ (α', β', γ', δ'), δισύπατοι (α'), βεστήτορες (β', γ', δ'), ἀπὸ ἐπάρχων (δ').

4) οἱ πρωτοσπαθαριοὶ (γ', δ'), οἱ κόμητες τῶν σχολῶν (α').

Εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμὸν γ' καὶ δ' χωρία φέρονται μετὰ τῶν ὑπὸ καμπάγιν καὶ οἱ μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι³ καὶ πραιπόσιτοι, ἐνῶ εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. ζ', ζ', η', θ', ι' οὗτοι ἀντιδιαστέλλονται τρόπον τινὰ πρὸς τοὺς ὑπὸ καμπάγιν⁴.

Τὸ χωρίον τοῦ Κλητορολογίου 789: καὶ ἐπὶ τῶν *σεκρετικῶν ἡγουν συγκλητικοῦ τιμωμένου αὐτοῦ ἐν ἀξιώμασιν, δίδοται ἐξ ἐκάστου αὐτῶν κατὰ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα, οἱ μὲν τῇ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἀνὰ (νομισμ.) η', οἱ δὲ τῇ τῶν σπαθαροκανιδιάτων ἢ σπαθαρίων ἀνὰ (νομ.) ζ', οἱ δὲ τῇ τῶν στρατόρων ἢ ἐπάτων ἢ κανιδιάτων ἢ μανδατόρων ἢ βεστητόρων ἢ σιλεντιαρίων ἀνὰ νομισμ. δ', ἀπράτων δὲ σεκρετικῶν γενομένων ἀνὰ (νομ.) γ' δέον νὰ ἐρμηνευθῇ οὕτως. Ὁ διοριζόμενος εἰς ἓν τῶν σεκρετικῶν ἀξίω-*

¹ Οὗτοι μνημονεύονται εἰς τὰ ἀκόλουθα χωρία τοῦ Κλητορολογίου:

α') 742 18.—β') 752 1.—γ') 757 19.—δ') 759 9.—ε') 769 10.

ζ') 774 15.—ζ') 777 22.—η') 779 10.—θ') 780 2.—ι') 781 4. Ἐν τῷ κειμένῳ παραπέμπω μόνον εἰς τὸν αὐξήοντα ἀριθμὸν.

² Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Περὶ τῆς ὑποδέσεως τῶν Βυζαντινῶν ἐν Ἑπιστημονικῇ Ἑπετηρίδι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1935-1936 σ. 123.

³ Ὁ Λυδὸς 21-22 περιγράφει λεπτομερῶς τὰ καμπάγια τῶν πατρικίων τῆς ἐποχῆς του.

⁴ Πρβλ. BURV, *Adm. system* σ. 38 καὶ A. E. R. BOACK-J. E. DUNLAP, *Two Studies in Later Roman and Byzantine Administration*, New York 1924 σ. 118-119.

μάτων (ἦτοι τὸ τοῦ σακελλαρίου, λογοθέτου τοῦ γενικοῦ, λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, λογοθέτου τοῦ δρομόν, χαρτουλαρίου τοῦ σακελλίου, χαρτουλαρίου τοῦ βεστιαρίου, πρωτασηκρήτου, ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ, μεγάλου κουράτωρος, κουράτωρος τῶν Μαγγάνων, ὁρφανοτρόφου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς¹, ἔχων δὲ συγχρόνως ἓνα τῶν μνημονευομένων τίτλων, ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ ὡς δῶρον εἰς τοὺς ἀτριζλίνας ἀναλόγως τοῦ τίτλου του ὠρισμένον χρηματικὸν ποσόν. Εἰς ἣν ὅμως περίπτωσιν ὁ νεωστὶ διοριζόμενος εἰς ἓν τῶν σεκρετικῶν ἀξιωματίων οὐδένα τῶν ἀνωτέρω τίτλων (πρωτοσπαθάριος, σπαθαροκανδιδάτος κλπ.) φέρει, τότε καταβάλλει μικρότερον χρηματικὸν ποσόν².

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἀνωτέρω ἐκ τοῦ Κλητορολογίου διδάγματα δὲν ἔχουν, ὡς εὐνόητον, ἀπεριόριστον χρονικὴν ἰσχὺν, ἄλλοι δὲ κανόνες θὰ ἐκράτουν κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' καὶ Λέοντος Σ' σχετικῶς μακρὸν χρονικὸν διάστημα, ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ ἔτι μακρότερον μεταξὺ τοῦ τελευταίου τούτου αὐτοκράτορος καὶ τῆς τελικῆς πτώσεως τοῦ Κράτους, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν σύγκλητον συνεπάγοντα ἀξιώματα καὶ τίτλους³, διὰ τοῦτο ἐπεχείρησα τὴν κατάρτισιν πίνακος, κατὰ τὸ δυνατόν πλήρους, τῶν προσώπων, ἅτινα καθ' ἣν στιγμὴν φέρουσιν ὠρισμένους τίτλους ἢ ἀξιώματα χαρακτηρίζονται ἐν ταῖς πηγαῖς ὡς συγκλητικοί, διὰ νὰ φανῇ, ποῖα ἦσαν ἐκάστοτε τὰ τὴν συγκλητικὴν ιδιότητα συνεπιφέροντα ἀξιώματα καὶ τίτλοι. Δεδομένου ὅθεν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶς ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι, ποῖαι κατὰ καιροὺς προσωπικότητες ὑπῆρξαν μέλη τῆς συγκλήτου, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα ἢ ὁ τίτλος, ὃν ἔφερον *καθ' ὃν χρόνον* εἶχον τὴν συγκλητικὴν ιδιότητα, περιορίσθην εἰς ἐκείνας μόνον τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐν ἐκάστη πηγῇ συμπαράτιθεται τὸ ἀξίωμα ἢ ὁ τίτλος μετὰ μνείας τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος, παρῆλπον δὲ τὴν ἀναγραφὴν προσώπων, ἐφ' ὧν δὲν ὑφίστανται αἱ προϋποθέσεις αὗται καὶ ὅταν

¹ Καθίστατο δὲ οὗτος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συγκλητικός: καὶ ἐπὶ τῶν σεκρετικῶν ἦγον συγκλητικοῦ τιμωμένου αὐτοῦ... βλ. ἀνωτ. σ. 35 ἐπ.

² Πρβλ. καὶ R. GUILLAND, *Études sur l'histoire administrative de Byzance* ἐν Βυζαντινὰ-Μεταβυζαντινὰ τ. 1 (1946) σ. 174-175 διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς σημασίας τοῦ ἀπράτος.

³ Οὕτω γνωρίζομεν ὅτι οἱ σιλεντιάριοι ἐνῶ περὶ τὴν καμπὴν τοῦ Θ' πρὸς τὸν Γ' αἰῶνα ἦσαν συγκλητικοί (Κλητ. 712), λήγοντος τοῦ Ε' αἰῶνος δὲν κατελέγοντο ἔτι εἰς τὴν σύγκλητον (Εὐστάθιος ἐν FHG τ. IV σ. 141 ἀπ. 5=Εὐάγριος 125: ἡ γὰρ Ἀριάνη Ἀναστασίῳ τὸν στέφανον περιτίθειν οὕτω μὲν ἤκοντι εἰς γερονσίαν, ἐν δὲ τῇ λεγομένῃ τῶν σιλεντιαρίων σχολῇ καταλεγόμενοι) ὡς καὶ αὐτοκρατορικὴ διάταξις ἐπιβεβαίωσ. Cod. Theod. VI. 23. 4 (ἔτ. 437), Cod. Just. XII. 16. 3. 3: ... His (sc. silentiariis) addimus, ut, cum optatam quietem acceperint et inter viros illustros senatores cœperint numerari...

ἀκόμη ἢ ἰδιότης των ὡς συγκλητικῶν εἶναι δυνατόν μετὰ τινος πιθανότητος νὰ γίνη δεκτὴ¹.

1) Σύμμαχος ἑπαρχος καὶ χορηγὸς τῆς δαπάνης τῆς στρατιᾶς. Προκ. Πολ. I 497 (Ἰουστινιανὸς Α').

2) Δόμνικος τῷ πεζῷ στρατῷ ἐπιστατήσων. Προκ. Πολ. I 497 (Ἰουστινιανὸς Α').

3) Ἀρεόβινδος στρατηγός. Προκ. Πολ. I 529 - 530 (Ἰουστινιανὸς Α').

4) Φαυστίνος διοικητὴς ἑπαρχίας Παλαιστίνης (;) Προκ. Ἀνεκδ. 170 - 171 : τῆς χώρας τὴν ἀρχὴν ἔσχεν καὶ ... ἐπίτροπός τε καταστάς τῶν ἐν Παλαιστίνῃ τε καὶ Φοινίκῃ βασιλικῶν χωρίων (Ἰουστινιανὸς Α').

5) Ἀνατόλιος ὑπατος φροντίδα τε τίθεσθαι καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλικῶν οἰκῶν τε καὶ κτημάτων ἀρχὴν εἰληχότα = κουράτωρ τῶν οἰκιῶν². Ἀγαθίας 284 (Ἰουστινιανὸς Α').

6) Ζήνων ρήτωρ. Ἀγαθίας 291 - 294 (Ἰουστινιανὸς Α'). Ὁ Ἀγαθίας δὲν λέγει ρητῶς ὅτι ὁ Ζήνων ἦτο συγκλητικὸς (Ζήνων ὄνομα τῷ μὲν τῶν ρητόρων καταλόγῳ ἀναγεγραμμένος ἄλλως δὲ διαφανῆς καὶ βασιλεῖ γνωριμώτατος) (291), ἀλλ' ἐμφανίζει αὐτὸν ὁμιλοῦντα ἐν τῇ συγκλήτῳ : ἀνεβόα ἐπὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς (294). Εἶναι ἀπίθανον ὅτι τὸ λειτούργημα τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ προσέδιδε τὴν συγκλητικὴν ἰδιότητα· ὁ Ζήνων ἦ εἶχεν αὐτὴν ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλου ἀξιώματος, ἢ τιμητικοῦ τίτλου.

7) Ἰωάννης πατρίκιος. Θεοφ. 188 (Ἰουστινιανὸς Α').

8) Πλάτων πατρίκιος

9) Θεόδωρος πατρίκιος

10) Ἀλέξανδρος πατρίκιος

Μαλ. 442 (Ἰουστινιανὸς Α').

11) Ζήνων ἄρχων Αἰγύπτου. Προκ. Ἀνεκδ. 77 (Ἰουστινιανὸς Α').

¹ Οὗτω περιέλαβον εἰς τὸν πίνακα τοὺς μετασχόντας τῆς συνόδου τοῦ ἔτους 869 κοσμικοὺς ἄρχοντας, ρητῶς μνημονευομένους ὡς συγκλητικοὺς (Mansi τ. XVI σ. 37, 44, 75, 81, passim), ἐνῶ παρέλειπον τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ ἔτους 680 παρευρεθέντων λαϊκῶν (Mansi τ. XI σ. 209, 217, 221, 229, passim), ἐπίσης ἀνωτάτων ἀξιωματούχων, ἀντιστοιχοῦντων προφανῶς πρὸς τοὺς συγκλητικοὺς τῆς προμνημονευθείσης συνόδου, διότι οἱ λαϊκοὶ οὗτοι δὲν ἀναγράφονται ρητῶς εἰς τὰ πρακτικὰ ὡς συγκλητικοί. — Δι' οὗς λόγους ἐκθέτω ἀνωτέρω σ. 9 - 10 δὲν περιέλαβον εἰς τὸν πίνακα τοὺς πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' ἀξιωματούχους.

² F. DÜLGER, Beiträge zur Geschichte der byzantinischen Finanzverwaltung besonders des 10. und 11. Jahrhunderts, (Byz. Archiv τευχ. 9) Leipzig - Berlin 1927 σ. 39.

- 12) Μαρκιανὸς πατρίκιος. Ἰωάν. Ἐπιφ. FHG τ. IV 274 § 3 |
 13) Ἰουστινιανὸς πατρίκιος. Ἰωάν. Ἐπιφ. αὐτ. 276 § 5 | (Ἰουστίνος Β')
- 14) Βαδουάρις κόμης τῶν βασιλικῶν σταύλων. Θεοφ. 246 (Ἰουστίνος Β').
- 15) Ἰωάννης πατρίκιος |
 16) Πέτρος πατρίκιος | Θεοφ. Σιμ. 141 (Τιβέριος).
- 17) Ἐλπίδιος τῆς τε Σικελίας ἡγεμονεύσαντα καὶ τῶν τοῦ πραιτωρὸς ἐπιβάντα βημάτων. Θεοφ. Σιμ. 47 (Μαυρίκιος).
- 18) Κωνσταντῖνος Λάρδης πατρίκιος, ἑπαρχὸς πραιτωρίων. Θεοφ. Σιμ. 300 (Μαυρίκιος).
- 19) Πέτρος πατρίκιος καὶ τελώνης. Β. Ἰωάν. Ἐλεήμονος († 619) ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 49 - 50.
- 20) — — — κουβικουλάριος. Αὐτ. σ. 56.
- 21) Τρωῖλος πατρίκιος. Μάξιμος († 662) PG τ. 4' στ. 120, 128.
- 22) Ἐπιφάνιος πατρίκιος. Αὐτόθι στ. 113.
- 23) — — — ἑπαρχος. Αὐτόθι στ. 128.
- 24) — — — σακελλάριος. Αὐτόθι στ. 88, 109.
- 25 - 26) Παῦλος, Θεοδόσιος ὑπατοί. Αὐτόθι στ. 137, 140.
- 27) Γρηγόριος λογοθέτης τοῦ δρόμου
- 28) Βάρδας ὁ ποτε στρατηγὸς τῶν Ἀρμενιάκων
- 29) Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ βικαρίου σπαθάριος καὶ
 δομέστικος τῶν ἐξκουβιτόρων
- 30) Θεοφύλακτος ὁ τοῦ Ραγγαβέ δρουγγάριος
 τῆς Δωδεκανήσου
- 31) Λεόντιος (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) πατρίκιος. Μαν. 127.
- 32) Νικηφόρος πατρίκιος ἀπὸ γενικῶν (ὁ κατόπιν Νικηφόρος Α'). Γλυκῆς 530· βλ. Μανασ. 194.
- 33) Βαρδάνιος ὁ καὶ Τοῦρκος πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς. Σκυλ. - Κεδρ. II 48 - 49 (Νικηφόρος Α').
- 34) Ἰωάννης τὴν τοῦ ἰδικοῦ λεγομένην διέπων ἀξίαν. Β. Εὐαρέστου (Θ' αἰὼν) ἐν Anal. Boll. τ. 41 (1923) σ. 316.
- 35) Μανουὴλ μάγιστρος. Γενέσ. 83 (Θεοδώρα - Μιχαὴλ Γ').
- 36) Θεόκτιστος πατρίκιος ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Γενέσ. 83 (Θεοδώρα - Μιχαὴλ Γ').
- 37) Λέων ὁ Κρητικὸς πατρίκιος | Β. Ἰγνατίου ἐν PG τ. PE' στ. 517 - 520
- 38) Θεοδοτάκιος πατρίκιος | (Μιχαὴλ Γ').

- 39) Θεοφιλίτζης πατρίκιος καὶ τειχιώτης. Συν. Σάθα 139-140 (Μιχαήλ Γ').
- 40) Στέφανος μάγιστρος. Ἐπιστολὴ Θεοδώρου Στουδίτου ἐν PG τ. 4Θ' στ. 1313, 1316 (περὶ τὰ 821).
- 41) Θεόδωρος ἀνθύπατος καὶ μάγιστρος. Mansi τ. XVI στ. 37, 44, 309 (ἔτ. 869).
- 42) Βαάνης πατρίκιος καὶ πραιπόσιτος. Αὐτ. στ. 37, 44, 75, 143, 158, 309.
- 43-45) Ἰμέριος, Θεόφιλος, Λέων ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι. Αὐτ. στ. 37, 44, 81, 96, 134, 158, 309.
- 46) Ἰωάννης πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Αὐτ. στ. 37, 44, 75, 309.
- 47) Λέων πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν ἐξκουβίτων. Αὐτ. στ. 37, 44, 75, 81, 96, 134, 309.
- 48) Παῦλος πατρίκιος καὶ ἑπαρχος¹. Αὐτ. στ. 44, 81, 96, 134, 143, 158.
- 49-51) Μανουήλ, Θεοφύλακτος, Πετρωνᾶς πατρίκιοι. Αὐτ. στ. 37, 44, 75, 81, 96, 134, 143, 158, 309.
- 52) Ὁρέστης πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ἱκανάτων. Αὐτ. στ. 37, 44, 75, 309.
- 53) Σισίνιος σπαθάριος. Αὐτ. στ. 44.
- 54) Θεόδωρος πατρίκιος καὶ μάγιστρος. Αὐτ. στ. 81, 96, 134, 143, 158 ἐν στ. 75 καὶ πραιπόσιτος.
- 55) Χριστόφορος πατρίκιος καὶ μάγιστρος. Αὐτ. στ. 81, 96, 134, 143, 158.
- 56) Στέφανος πατρίκιος καὶ σακελλάριος. Αὐτ. στ. 81, 96, 134, 158.
- 57) Μαρίνος ἀνθύπατος, πατρίκιος καὶ πρωτασηκρήτης. Αὐτ. στ. 81, 96, 134.
- 58-59) Ταράσιος, Μιχαήλ πατρίκιοι καὶ ἀνθύπατοι. Αὐτ. στ. 81, 96, 134, 158.
- 60) Παλατῖνος πατρίκιος καὶ δομέστικος ἐξκουβίτων. Αὐτ. στ. 158.
- 61-64) Βαρβάτιος, Κωνσταντῖνος, Μιχαήλ, Θεόδωρος πατρίκιοι. Αὐτ. στ. 81, 96, 134, 143, 158.
- 65) Ἰωάννης πατρίκιος καὶ πρωτοσπαθάριος. Αὐτ. στ. 158.
- 66) Μαρίνος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Αὐτ. στ. 158².

¹ Ἐν στ. 37 ἀπαντᾷ ὁ αὐτὸς ἀξιωματοῦχος ὡς praefectus praetoriorum (ὡς καὶ ἐν στ. 309, ἔνθα τὸ ἐλληνικὸν κείμενον τῶν πρακτικῶν: Παῦλος ἑπαρχος τῶν πραιπόσιτων). Ἐάν ἡ ἀνάγνωσις αὕτη εἶναι ὀρθή, ἡ ἀνωτέρω μνεῖα ἐπάρχου πραιποσίτων θὰ εἶναι ἀπὸ τὰς τελευταίας χρονικῶς. Πρβλ. ZACHARIÄ, Geschichte σ. 365, G. OSTROGORSKY, Geschichte σ. 58, 87 καὶ 133. Ἄλλως E. STEIN, Ein Kapitel vom persischen und vom byzantinischen Staate ἐν BNJ τ. 1 (1920) σ. 71 σημ. 3.

² Τῆς ἐν ἔτει 869 εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν συγκροτηθείσης συνόδου μετέσχον καὶ συγκλητικοὶ (οἱ ὑπ' ἀρ. 41-66), ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τὸν πλήρη τίτλον παραδίδουν τὰ λατινιστὶ διασωθέντα πρακτικά, ἐνῶ τὸ ἐλληνικὸν κείμενον, ἀποτελοῦν ἐπιτομὴν ἐκείνων, ἀναφέρει ὀνομαστικῶς μόνον τοὺς εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν παρευρεθέντας (τ. XVI στ. 309).

- 67) Μιχαήλ ἑταιρειάρχης. Λέων Γραμ. 261 (Βασίλειος Α').
- 68) Γρηγόριος σπαθαροκουβικουλάριος. Mansi τ. XVI σ. 329 (ἔτ. 869).
- 69) Εὐθύμιος (βασιλικὸς) σύγκελλος. Β. Εὐθυμίου 11 (Λέων ς').
- 70) Ἱμέριος δρουγγάριος τῶν πλωτῶν } B. Εὐθυμίου 58 (Λέων ς').
- 71) Νικόλαος πατρίκιος
- 72) Στέφανος μάγιστρος } Θεοφ. Συν. 355 - 356, Λέων Γραμ. 264 - 265,
- 73) Ἀνδρέας δομέστικος } Συν. Γ. Μον. 850 - 851 ἐν συνδυασμῷ πρὸς
- 74) Γοῦμερ πατρίκιος } ΨΣυμ. Μαγ. 701.
- 75) Κρατερός πατρίκιος
- 76) Κωνσταντῖνος πρωτοσπαθάριος, μυστικὸς καὶ καθηγητὴς τῶν φιλοσόφων
προεχειρίσθη εἰς ἑπαρχον. Θεοφ. Συν. 444 (Ἀλέξανδρος).
- 77) Βασιλίτζης πατρίκιος } Ζωναρῆς III 457 - 458 (Ἀλέξανδρος).
- 78) Γαβριηλόπουλος πατρίκιος }
- 79) Κωνσταντῖνος πατρίκιος παρὰ L. Petit, Vie de Saint Michael Maleinos ἐν Revue de l'Orient chrétien τ. 7 (1902) σ. 551 (I' αἰών).
- 80) Δισίνιος μάγιστρος παρὰ Β. Βασιλιέφσκη, Δύο ἐπιτύμβια Συμεῶνος
λογοθέτου ἐν Βυζαντινὰ Χρονικὰ τ. 3 (1896) σ. 578.
- 81) Συμεὼν [μάγιστρος καὶ] λογοθέτης. Ψελλ. Scr. Min. I 110 - 111 (I' αἰών).
- 82) Γρηγορᾶς μάγιστρος
- 83) Λέων Χοιροσφάκτης πατρίκιος
- 84) Λέων Κατακαλίτζης πατρίκιος
- 85) Κωνσταντῖνος ὁ Ἑλαδικὸς πατρίκιος
- 86) Ἀβερσαλὼμ ὁ τοῦ Ἀροτρᾶ πατρίκιος
- 87) Νικήτας ἀσηκρήτης
- 88) Αἰγίδης πατρίκιος
- 89) Μιχαήλ Στυπειώτης πατρίκιος. Σκυλ. - Κεδρ. II 304 (Ρωμανὸς Α').
- 90) Ἰωάννης ὁ μυστικὸς. Σκυλ. - Κεδρ. II 303 - 304, Θεοδ. Μελιτ. 219 (Ρωμανὸς Α').
- 91) Ἀναστάσιος πρωτοσπαθάριος καὶ ἀσηκρήτης. Ρωμανοῦ Α' ἐπιστολὴ ἐν ΔΙΕΕ τ. 2 (1885 - 1889) σ. 398.
- 92) Βασίλειος πρωτοβεστιάριος προεχειρίσθη εἰς πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον καὶ παραδυναστεύοντα¹ τῆς συγκλήτου. Θεοφ. Συν. 442, ΨΣυμ. Μαγ. 754 (Κωνσταντῖνος Ζ').

¹ Περὶ τοῦ ὅρου παραδυναστεύον βλ. τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

93) — — — πρωτοσπαθάριος. Ἐπιστολαὶ Βιεν. Κωδ. ἐν ΝΕ τ. 19 (1925) σ. 277 (I' αἰών).

94) Ἰωσήφ πατρίκιος, πραιπόσιτος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωτῶν προεχειρίσθη εἰς παρακοιμώμενον. Θεοφ. Συν. 469 - 470· βλ. καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 757, Συν. Σάθα 153 - 154 (Ρωμανὸς Β').

95) Ἰωάννης ὁ Χοίρινος πρωτοσπαθάριος προεχειρίσθη εἰς πατρίκιον καὶ μέγαν ἐταιρειάρχην. Θεοφ. Συν. 469 - 470· βλ. καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 757 (Ρωμανὸς Β').

96) Σισίνιος πρωτοσπαθάριος ὁ ἀπὸ τοῦ σακελλίου προεχειρίσθη εἰς ἔπαρχον πόλεως εἶτα πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην. Θεοφ. Συν. 469 - 470· βλ. καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 757 (Ρωμανὸς Β').

97) Θεόδωρος Δαφνοπάτης ὁ ἀπὸ στρατιωτικῶν, πατρίκιος προεχειρίσθη εἰς ἔπαρχον πόλεως. Θεοφ. Συν. 469 - 470 (Ρωμανὸς Β').

98) Ἰωσήφ Βρίγγας παρακοιμώμενος. Λέων διακ. 33 - 34, Συν. Σάθα 153 (ἔτ. 963).

99) Συμεὼν σπαθαροκουβικουλάριος. Β. Συμεὼν νέου σ. 4 (κ. 3) (περὶ τὰ 970).

100) Τειχιώτης πρωτοσπαθάριος. Πεῖρα ΜΘ' 4 (περὶ τὰ 1020).

101) Εὐστάθιος ἀνθύπατος, πατρίκιος, βέστης καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Παρὰ Ficker, Erlasse σ. 11 28 καὶ σ. 19 3 - 4 (ἔτ. 1030).

102) Πέτρος ἀνθύπατος, πατρίκιος καὶ κοιαιίστωρ

103) Ἀναστάσιος πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῆς βίγλας

104) Νικόλαος πατρίκιος καὶ νουμεράριος

105) Μελίας πατρίκιος καὶ ὀρφανοτρόφος

106) Ἀβράμιος πρωτοσπαθάριος ἐπὶ τοῦ θεοφυλάκτου κοιτῶνος καὶ μυστικὸς.

Αὐτόθι σ. 20.

107) Σέργιος πρωτοσπαθάριος τηρικαῦτα μὲν κοιαιίστωρ νυνὶ δὲ ἔπαρχος.

Αὐτόθι σ. 20.

108) Κωνσταντῖνος πρωτοσπαθάριος κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ ὕπατος.

Αὐτόθι σ. 20.

109) Ρωμανὸς πρωτοσπαθάριος ἐπὶ τοῦ θεοφυλάκτου κοιτῶνος καὶ κένσωρ.

Αὐτόθι σ. 20.

110) Μιχαὴλ πρωτοσπαθάριος, κριτὴς τοῦ βήλου καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν.

Αὐτόθι σ. 20.

111) Νικηφόρος πρωτοσπαθάριος, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ μυστογράφος.

Αὐτόθι σ. 21.

112) Λέων πρωτοσπαθάριος, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Αὐτόθι σ. 21.

- 113) Θεόγνωστος ὁστιάριος, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου. Αὐτ. σ. 21.
- 114) Θεόδωρος πρωτοσπαθάριος, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου ὁ Ραδηνός. Αὐτόθι σ. 21¹.
- 115) Ἰωάννης ὀρφανοτρόφος. Συν. Σάθα 160-161 (Μιχαὴλ Δ').
- 116) Ρωμανὸς Ἀργυρὸς (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) ἑπαρχος. Ψελλ. Χρον. I κ. X (Κωνσταντῖνος I') βλ. καὶ Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 124, Συν. Σάθα 159, Μιχ. Γλυκ. 580, Μανασ. 257.
- 117) Ἐλπίδιος Κεγχρῆς πρωτοσπαθάριος, μικρὸς βασιλικὸς νοτάριος εἰς τὸ τοῦ ἀντιφωνητοῦ σέκρετον, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου, προήχθη βραδύτερον εἰς κριτὴν τοῦ βήλου, θεσμογράφον, μυστογράφον, πατρίκιον. Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 205 καὶ 209 (ἔτ. 1056).
- 118) Ἰωάννης λογοθέτης. Ζωναρᾶς III 649-650, Ψελλ. Χρον. II κ. CLXXVII' βλ. καὶ Σκυλ. - Κεδρ. II 610 (Κωνσταντῖνος Θ').
- 119) Μιχαὴλ Ψελλὸς βεστάρχης. Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 204 (Κωνσταντῖνος Θ').
- 120) Ἰωάννης Ξιφιλῖνος μάγιστρος καὶ δρουγγάριος τῆς βίγλας. Συν. Σάθα 165. Ἐν τῇ περὶ ἰδρύσεως πανεπιστημίου νεαρᾷ τοῦ Κωνσταντίνου Θ'² μνημονεύεται ὡς ἱλλούστριος κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ ἐξάκτωρ.
- 121) — — — νομοφύλαξ (ἔτ. 1045)³.
- 122) Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης πατρίκιος, ἀνθύπατος, κριτὴς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ τοῦ βήλου. AD τ. V 293, 321' πρὸς τούτοις ἐν σ. 322 φέρει τὸν τίτλον τοῦ προέδρου (ἔτ. 1077).
- 123) Κωνσταντῖνος Λειχούδης πρωτοπρόεδρος τῆς συγκλήτου καὶ πρωτοβεστιάριος. Συν. Σάθα 165' βλ. καὶ Ψελλ. Χρον. II κ. XVIII (Μιχαὴλ ς'), Ζωναρᾶς III 661' πρβλ. καὶ τὸν κατάλογον τῶν προέδρων εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

¹ Οἱ ὑπ' ἀριθ. 101-114 μνημονεύονται ἐν ἐγγράφῳ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου Α', ἐν ἀρχῇ τοῦ ὁποίου λέγεται: *Προκαθεσθείσης τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ καὶ συνεδρουσάντων ἡμῖν καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ κατὰ βασιλικὴν κέλευσιν τῶν τε δαιωτάτων μητροπολιτῶν καὶ συγκέλλων Δημητρίου Κυζίκου, Μιχαὴλ Εὐχαΐτων, Εὐσταθίου τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου, πατρίκιου, βέστου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀνθυπάτων πατρίκιων καὶ πάσης σχεδὸν τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, ἔτι δὲ πολιτικῶν δικαστῶν* (σ. 11 28 - 12 1). Μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ λεχθέντων παρατίθενται ἀναλυτικῶς τὰ ὀνόματα τῶν μετασχόντων κληρικῶν, πατρίκιων καὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 101-114 ἀξιωματοῦχων, ἐν τέλει δὲ προστίθεται καὶ τῆς λοιπῆς συγκλήτου καὶ πολιτικῶν δικαστῶν (σ. 21 8), καθισταμένου οὕτω δήλου ὅτι καὶ οἱ ἀνωτέρω ὀνομαστικῶς μνημονευόμενοι ἀνώτατοι ἄρχοντες ἦσαν μέλη τῆς συγκλήτου.

² Παρὰ Ζέφυ JGR τ. I App. ἀρ. 5 §§ 8, 9, 11' βλ. καὶ Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. IV σ. 393 (ἔτ. 1045).

³ Ἐν τῇ αὐτῇ νεαρᾷ αὐτόθι ἀρ. 5 §§ 8, 9, 11.

- 124) Ἰσαάκιος Κομνηνὸς μάγιστρος } Σκυλ. - Κεδρ. II
 125) Κατακαλὼν Κεκαυμένος μάγιστρος, δούξ Ἀντιοχείας } 614 - 615
 126) Μιχαὴλ Βούρτζης βεστάρχης } (Μιχαὴλ 5').
 127) Κωνσταντῖνος δρουγγάριος. Νικ. Βρυέν. 101 (Μιχαὴλ Ζ').
 128) Ἰσαάκιος Κομνηνὸς σεβαστός. Συν. Σάθα 172 (Νικηφόρος Γ').
 129) Σέργιος λογοθέτης τῶν σεκρέτων }
 130) Βάρδας ἱκανάτος } Οὐσπένσκη, δίκη Ἰταλοῦ σ. 42 (ἔτ.
 131) Ἰωάννης πρωτασηκρήτης } 1083).
 132) Ἰωάννης Ξιφιλῖνος βεστάρχης }
 133) Νικήτας Ξιφιλῖνος πρωτοβέστης }
 134) Κωνσταντῖνος Χοιροσφάκτης πρωτοπρόεδρος καὶ πρωτονοτάριος τοῦ
 δρόμου. Αὐτόθι σ. 42 (ἔτ. 1083).
 135) Ἀλέξιος Κομνηνὸς (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) σεβαστός, μέγας δομέστικος
 τῆς Δύσεως. Συν. Σάθα 172· πρβλ. Ἀλεξιάς I 109.
 136) Θεοφάνης ὁ Πυρρός ἀνθύπατος. Νεαρά Ἀλεξίου Α' παρὰ Ζέπῳ JGR
 τ. I App. ἀρ. 23.
 137) Παλαιολόγος σεβαστός. Κίνν. 135, 136 - 137 (Μανουὴλ Α').
 138) Ἀλέξιος μέγας δούξ } Κίνν. 210 ἐν συνδυα-
 139) Νικηφόρος Βρυέννιος σεβαστός } σμῶ πρὸς Νικ. Χων.
 140) Ἀνδρόνικος Καματηρὸς ἑπαρχος καὶ σεβαστός } 151 (Μανουὴλ Α')¹.
 141) Βασίλειος Καματηρὸς λογοθέτης. Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α' σ. 314· βλ. καὶ
 322 (Μανουὴλ Α').
 142) — — — χοιτῆς τοῦ βήλου καὶ κατὰ προαγωγὴν ἐπὶ τῶν δεήσεων. Νικ. Χων.
 350 - 351, Συν. Σάθα 332 (Ἀνδρόνικος Α').
 143) — — — πρωτονοτάριος. Νικ. Χων. 350 - 351, Συν. Σάθα 332. (Ἀνδρόν. Α').
 144) Δημήτριος Δριμὺς πραιτώρ. Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α' σ. 162².
 145) Κωνσταντῖνος Ἀγγελὸς σεβαστοκράτωρ (ἀδελφὸς Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου).
 Γρηγ. Ἀντίοχος ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 354.
 146) Γρηγόριος Ἀντίοχος μέγας δρουγγάριος. Αὐτόθι σ. 382 (Ἰσαάκιος Β').
 147) Κωνσταντῖνος Μεσοποταμίτης ἐπὶ τῆς ἱερᾶς σακέλλης. Μιχ. Χων. Σωζ.
 τ. Β' 117· βλ. καὶ Νικ. Χων. 648 ἐπ. (Ἰσαάκιος Β').

¹ Βλ. ἄνωτ. σ. 21.

² Ὁ ἐκδότης παραθέτει τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ λόγου ἐκ τοῦ ἐσκουριαλείου κώδικος: *λόγος πρὸς τὸν πρωτασηκρήτην καὶ δημήτριον τὸν δριμύνον ἀναγραφία ἀφικόμενον ἀθήναζε*. Αὐτόθι σ. 157 σημ. (ἔτ. 1183 ἢ 1184).

- 148) Νικήτας Χωνιάτης λογοθέτης τῶν σεκρέτων } Νικ. Χων. 749
 149) Φιλοκάλιος λογοθέτης τῶν σεκρέτων } ('Αλέξιος Ε').
- 150) Κωνσταντῖνος καῖσαρ (ἀδελφὸς Μιχαὴλ Η') }
 151) 'Αλέξιος Στρατηγόπουλος μέγας δομέστικος } Νικ. Γρηγ. Ι 72
 152) Κωνσταντῖνος Τορνίκης μέγας πριμικήριος } ('Ιωάννης Δ').
- 153) Γεώργιος 'Ακροπολίτης μέγας λογοθέτης } Παχυμ. Ι 377
 154) 'Ιατρόπουλος λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν } (Μιχαὴλ Η').
- 155) Πανάρετος προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου } Παχυμ. Ι 384
 156) Βερροιώτης μέγας διερμηνευτής } (Μιχαὴλ Η').
- 157) Θεόδωρος Σκουταριώτης ἐπὶ τῶν δεήσεων, διάκονος καὶ δικαιοφύλαξ.
 Παρὰ Zachariae JGR τ. ΙΙΙ Coll. V ἀρ. 8 καὶ 9 = AD τ. V σ. 246-248 (ἔτ. 1270).
- 158) Μιχαὴλ Δούκας ὁ Φιλανθρωπηνὸς ἐπὶ τῆς τραπέζης } AD τ. ΙV 276
 159) Ριμπῶς πανσέβαστος πραιτωρ τοῦ δήμου } (ἔτ. 1286).
- 160) Μπυριγέριος Τέντζας μέγας δούξ. Παχυμ. ΙΙ 498· βλ. καὶ Νικ. Γρηγ. Ι
 220 ('Ανδρόνικος Β').
- 161) Μετοχίτης μέγας λογοθέτης } Καντακ. Ι 67
 162) Κωνσταντῖνος 'Ακροπολίτης μέγας λογοθέτης } ('Ανδρόνικος Β').
- 163) Μανουὴλ Τάγαρις μέγας στρατοπεδάρχης. Καντακ. Ι 91 ('Ανδρόνικος Β').
 164) Φιλῆς Παλαιολόγος πρωτοστράτωρ. Νικ. Γρηγ. Ι 263 ('Ανδρόνικος Β').
 165) Νικηφόρος Χοῦμνος ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Καντακ. Ι 67 καὶ παρὰ Fr.
 Boissonade, Anecdota graeca τ. Ι 290 ('Ανδρόνικος Β').
- 166) Συναδηνὸς πρωτοστράτωρ } Καντακ. Ι 71 - 72
 167) Καντακουζηνὸς μέγας δομέστικος } ('Ανδρόνικος Β').
- 168) Κωκαλῶς μέγας λογαριαστής. Καντακ. Ι 232 ἐν συνδυασμῷ πρὸς Ι 225 -
 226 ('Ανδρόνικος Β').
- 169) Θεόδωρος ὁ Καβάσιλας λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Καντακ. Ι 240
 ἐν συνδυασμῷ πρὸς Ι 225 - 226 ('Ανδρόνικος Β').
- 170) Σφραντζῆς Παλαιολόγος μέγας στρατοπεδάρχης. Καντακ. Ι 451, 457·
 βλ. καὶ Νικ. Γρηγ. Ι 497 ('Ανδρόνικος Γ').
- 171) Γεώργιος Χοῦμνος ἐπὶ τῆς τραπέζης. AD τ. Ι 176 (ἔτ. 1334 - 1347) καὶ
 Καντακ. ΙΙ 20 - 21 ('Ιωάννης Ε' ἀνήλικος).
- 172) Τορνίκης μέγας δρουγγάριος }
 173) — — — πρωτοαλλαγάτωρ } AD τ. Ι 176 (ἔτ. 1334 - 1347).
- 174) 'Απόκανκος μέγας δούξ. Καντακ. ΙΙ 218 - 219, 420 - 421 ('Ιωάννης Ε').
 175) 'Ιωάννης ὁ 'Αδηνιώτης παπᾶς καὶ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου. AD ΙΙ
 172, 173 - 174 (Μανουὴλ Β').

176) Γεώργιος ὁ σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτής. Δούκας 213-214 (Ἰωάννης Η').

177) Λουκάς Νοταρᾶς πρῶτος μεσάζων καὶ μέγας δούξ. Δούκας 264 (Κωνσταντῖνος ΙΑ').

178) *Πανυπερσέβαστος συγκλήτου πρῶτος*· παρατίθεται εἰς τὰ σχόλια εἰς τὸ *Περὶ ὁφρικιαλίων ἔργων* τοῦ Ψευδο-Κωδινού σ. 216.

Εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1170, εἰς τὴν καταδίχην τοῦ μητροπολίτου Κερκύρας ἀναφερόμενον, μνημονεύονται ὡς συνεδριάζοντες μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α', τοῦ πατριάρχου, τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων σειρὰ ὅλη κοσμικῶν ἀρχόντων, ὧν οἱ πλείστοι συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, περιβεβλημένοι ὑψηλοὺς τίτλους καὶ ἀξιώματα¹. Μετὰ τὴν ἀναγραφὴν πάντων τούτων ἀκολουθεῖ *συμπαρισταμένης καὶ τῆς συγκλήτου*². Θὰ ἦτο λίαν τολμηρὸν ἐκ τῆς φράσεως ταύτης τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς συμπεράσσειν ὅτι ἅπαντες οὗτοι, κάτοχοι τόσον ὑψηλῶν τίτλων καὶ ἀξιομάτων, δὲν μετεῖχον τῆς συγκλήτου, τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ τινὰ ἐξ αὐτῶν φέρονται ἐν ἑτέραις συγχρόνοις πηγαῖς ὡς δίδοντα δικαίωμα εἰσόδου εἰς τὴν σύγκλητον³. Ἰσως τὸ *συμπαρισταμένης καὶ τῆς συγκλήτου* κεῖται ἀντὶ τοῦ *συμπαρισταμένης καὶ τῆς λοιπῆς συγκλήτου*. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐνισχύεται, νομίζω, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χρησιμοπονηθέντος ἔγγραφου τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου Α', ἐνθα μετὰ τὴν ἀναγραφὴν σειρᾶς ὅλης ἀναλόγων τίτλων καὶ ἀξιομάτων σημειοῦται καὶ *τῆς λοιπῆς συγκλήτου καὶ πολιτικῶν δικαστῶν*⁴.

Εἰς ἔγγραφον τῆς μονῆς Ἑσφιγμένου (ἔτ. 1365) καὶ εἰς ἕτερον τῆς μονῆς Χιλανδαρίου (ἔτ. 1366) μνημονεύονται συγκλητικοὶ συνεδριάζοντες μετὰ τοῦ μητροπολίτου Σεβρῶν, παρατίθενται δὲ καὶ τὰ ἀξιώματά τινων ἐξ αὐτῶν. Εἶναι δέ: καθολικὸς κριτής. Actes de l'Athos τ. III 38, 40 (ἔτ. 1365), τ. V 318 (ἔτ. 1366)· ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Αὐτόθι τ. III 38, 40 καὶ τ. V 318 (ἐπὶ τοῦ κάστρου)· μέγας τσαούσιος. Αὐτόθι τ. III 38.

Δυνατὸν τὰ ἀξιώματα ταῦτα νὰ εἶχον ἀπονεμηθῇ εἰς τοὺς ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ

¹ Οὗτοι φέρουν τοὺς κάτωθι τίτλους καὶ ἀξιώματα: ἑπαρχος, ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν, κοιαιστωρ, λογοθέτης τοῦ δρόμου, μέγας δρουγγάριος, μέγας ἐταιρειάρχης, μέγας λογαριαστής, μεγαλεπιφανέστατος, νοβελήσιμος, ὀρφανοτρόφος, πριμικήριος τῶν Βαρδαρειωτῶν, πρωτοβεστιάριος, πρωτονοβελήσιμος, πρωτονοτάριος, πρῶτος δικαιοδότης, πρωτοσέβαστος, σεβαστός, ὑπέρτατος.

² L. PETIT, Documents inédits sur le concile de 1066 et ses derniers adversaires ἐν Βυζαντινὰ Χρονικά τ. II (1904) σ. 479.

³ Βλ. τοὺς ἀριθμοὺς 140, 141, 146, 143, 137, 139, 140 τοῦ πίνακος.

⁴ Ficker, Erlasse σ. 11 (ἔτ. 1030)· βλ. ἀνωτ. σ. 52 σημ. 1.

αυτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἡ περιοχὴ τῶν Σερρών — διατελοῦσα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεως τῶν ἐγγράφων ὑπὸ σερβικὴν κυριαρχίαν — ἀπετέλει ἔτι τμῆμα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὁπότε καὶ οὗτοι θὰ ἦσαν μέλη τῆς βυζαντινῆς συγκλήτου.

Εἰς τὸν Πωρικολόγον¹ παρῶδοντα, ὡς φαίνεται, συνεδρίαν τῆς συγκλήτου συσχεπτομένης μετὰ τοῦ αυτοκράτορος, παρουσιάζονται ὑπὸ μορφὴν λαχάνων καὶ ὀπωρῶν ὄργανα τοῦ κράτους περιβεβλημένα ἀξιώματα καὶ τίτλους ἐκ τῶν ἀνωτάτων ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ (ἐπαρχος, ἐπικέρνης, καῖσαρ, κοντόσταυλος, κουροπαλάτης, λογοθέτης, μέγας δρουγγάριος, προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, πρωτοβεστιαριος, πρωτο(νο)βελήσιμος, πρωτονοτάριος, πρωτοσπαθάριος, πρωτοστράτωρ) καὶ κατὰ μέγα μέρος γνωστῶν ἐξ ἐτέρων πηγῶν ὡς συνεπιφερόντων τὴν συγκλητικὴν ιδιότητα. Ὁ ποιητὴς τῆς παρῶδιᾶς εἶχεν ὑπ' ὄψει προφανῶς πραγματικὴν κατάστασιν καὶ περιέλαβε τοιοῦτους ἀξιωματούχους, οἳ κατὰ κανόνα μετεῖχον τῶν συνεδριάσεων τῆς συγκλήτου, ὥστε δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι οἱ ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ἀπαντῶντες ἀνώτεροι τίτλοι καὶ ἀξιώματα ἔδιδον, καθ' ὃν χρόνον συνετάχθη ὁ Πωρικολόγος, δικαίωμα εἰσόδου εἰς αὐτήν.

Ὡς φαίνεται, οἱ στρατιωτικοὶ δὲν ἦσαν μέλη τῆς συγκλήτου. Εἰς τὰς πηγὰς ἀπαντοῦν μαρτυρίαι διαστέλλουσαι τούτους τῶν συγκλητικῶν, ὡς ἐν νεαρχῇ 64 τοῦ αυτοκράτορος Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (ἔτ. 1144 ἢ 1159) ἔνθα λέγεται: ... *εἰ μὴ εἰς πρόσωπα ἀπὸ τῆς συγκλήτου ἢ ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου τυγχάνοντα*²... Ἡ αὕτη διαστολὴ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Βασίλειον Τάξιν, ἔνθα κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς τελετῆς τῆς εἰς πατρίκιον προαγωγῆς ἐξετάζεται ἡ τυχὸν ἐκ συγκλητικῶν ἢ στρατιωτικῶν προέλευσις τοῦ μέλλοντος πατρίκιου καὶ διάφοροι κανόνες διέπουν τὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ τίτλου τούτου εἰς ἑκατέραν περίπτωσιν. Εἰς τὴν δευτέραν ἦτοι ὁσάκις ὁ μέλλον πατρίκιος ἀνήκη εἰς τὸν στρατιωτικὸν κλάδον (*εἰ δὲ οὐκ ἐστὶ συγκλητικὸς ὁ προβληθεὶς πατρίκιος ἀλλ' ἐστὶν ἀπὸ σπαθίου*... Βασ. Τάξ. 242), μετὰ τὴν περιβολὴν τῶν σχετικῶν διασήμων εὐχαριστοῦν τὸν αυτοκράτορα *πατρίκιος καὶ μόνον* οἱ δὲ λοιποὶ συγκλητικοὶ³ οὐ πίπτουσιν ὡς μὴ γενομένου συγκλητικοῦ (243).

¹ Παρὰ Wagner σ. 199 - 202. Περὶ τοῦ κειμένου τούτου βλ. καὶ τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

² Ἀνάλογοι πληροφορίες παρὰ Ψελλ. Χρον. I κ. XI (Ζωῆ - Θεοδώρα): ... *ὁ καὶ τῷ γένει λαμπρότερος καὶ τὴν τύχην ἐπισημότερος, εἴτε ἐκ τῶν συγκλητικῶν θρόνων οὗτος εἴη, εἴτε τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων*..., Ψελλ. Χρον. II κ. XIV (Κωνσταντῖνος I'): *καὶ τὴν γερονσίαν εἰσκαλεσάμενος καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ γένους, ἐτύγχανον ὄντες*, Ἀλεξιάς II 229, 297 (Ἀλέξιος Α'), Καντακ. I 99, 133, 158 (Ἀνδρόνικος Β'), II 14 (Ἰωάννης Ε').

³ Νοοῦνται οἱ ἐν τῇ τελετῇ παρευρισκόμενοι.

Καθ' ὅλας τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις ὁ πατριάρχης δὲν ἦτο μέλος τῆς συγκλήτου. Ἐν τούτοις εἰς περιόδους, ἐν αἷς τὸν βασιλεῖον θρόνον κατεῖχεν ἀνήλικος ἔτι αὐτοκράτωρ, μαρτυρεῖται ἢ εἰς συνεδρία τῆς συγκλήτου συμμετοχὴ τοῦ πατριάρχου, ἥτις δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ κῆρος καὶ τὴν ἐν τῇ βυζαντινῇ πολιτείᾳ θέσιν αὐτοῦ, ἐπομένου ἀμέσως τοῦ αὐτοκράτορος. Οὕτω κατὰ τὴν ἀνηλικότητα τῶν τέκνων τοῦ Ρωμανοῦ Β', ὁ πατριάρχης Πολύευκτος συγκαλεῖ τὴν σύγκλητον καὶ συμμετέχει εἰς συνεδρίαν αὐτῆς· τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ', τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' ὄντος ἀνηλίκου¹. Προφανῶς ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ὡς ἀνωτάτου ἱεράρχου μετέχει ὁ πατριάρχης συνεδριῶν τῆς συγκλήτου, συνερχομένης ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς πατριαρχικῆς συνόδου ἢ σπανιώτερον μετὰ μεμονωμένων κληρικῶν². Εἰς ἔγγραφον ἐκ τῆς πατριαρχίας τοῦ Καλλίστου Α' μαρτυρεῖται συνεδρία τῆς συγκλήτου παρουσίᾳ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ πατριάρχου, παρισταμένου κατόπιν εἰδικῆς ἐντολῆς τοῦ αὐτοκράτορος (τοῦ τελευταίου εὗρισκομένου προφανῶς μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως), εἰς ἣν πλὴν ἄλλων συζητοῦνται καὶ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν ἐκκλησίαν³.

Ἄλλως ἔχει τὸ ζήτημα διὰ τοὺς λοιποὺς κληρικούς. Ἐνῶ διὰ τοὺς παλαιότερους αἰῶνας αἱ μαρτυρίαι περὶ κληρικῶν μελῶν τῆς συγκλήτου ἐλλείπουν σχεδὸν παντελῶς, κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους, καθ' οὓς ὁ κληρὸς ἐνεργότερον συμμετέχει εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, περιβάλλονται φαίνεται συχνότερον μέλη του μὲ τίτλους καὶ ἀξιώματα ἐκ τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω συνεπαγόντων τὴν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσοδόν, εἰς τρόπον ὥστε αἱ μαρτυρίαι περὶ κληρικῶν συγκλητικῶν εἶναι ὀλιγώτερον σπάνιαι. Κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ὡς μέλη τῆς συγκλήτου ἀναφέρονται ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Λέοντος ς'⁴, Μιχαὴλ Δ'⁵, Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου⁶, Θεοδώρου Α' Λασκάρεως⁷, Μιχαὴλ Η'⁸, Μανουὴλ Β'⁹. Ἡ μαρτυρία τοῦ Φραντζῆ 16: *βουλευ-*

¹ Λέων διακ. 33 - 34· πρβλ. Συν. Σάθα 154· Καντζ. II 20 - 21.

² Βλ. περὶ τούτου κατωτέρω κεφ. IV.

³ AD τ. I 430 - 431 (1350 - 1354, 1355 - 1363).

⁴ B. Εὐθυμίου 11: ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος.

⁵ Ψελλ. Χρον. I κ. XIV (Μιχαὴλ Δ'), Συν. Σάθα 160: ὁ μοναχὸς Ἰωάννης ὁρφανοτρόφος.

⁶ Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Β' 117: ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς σακέλλης Κωνσταντίνος ὁ Μεσοποταμίτης, περὶ οὗ λέγεται: *λίθον ἀκρόγωνον δοῦν βημάτοι, ἱεροῦ καὶ βασιλείου μεσιτεύοντα καὶ συνόδῳ συνάπτοια σύγκλητον*. Πρβλ. τὰ σχόλια τοῦ ἐκδότου αὐτόθι σ. 590 - 591.

⁷ Αὐτ. 307: Εὐθύμιος Τορνίκης· δὲν ἀναφέρεται ποῖον ἀξίωμα ἦτο περιβεβλημένος.

⁸ Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 8 καὶ 9 (= AD τ. V σ. 246 - 248): ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων διάκονος καὶ δικαιοφύλαξ Θεόδωρος ὁ Σκουταριώτης.

⁹ AD τ. II 174 (ἔτ. 1393).

σάμενος (sc. ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος) ἐν τῇ *διανοίᾳ* καὶ μετὰ *τινων* τῆς *συγκλήτου* *ἱερωμένων* τε καὶ *λαϊκῶν* φαίνεται ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ πράγματα εὐρίσκειται δὲ ἐν ἀσυνφωνίᾳ πρὸς πληροφορίαν τοῦ Νικ. Γρηγοῦ I 79 — ἐφ' οὗ ἄλλωστε στηρίζεται, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ Φραντζῆς — διαστέλλοντος σαφῶς ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν αὐτῶν γεγονότων τὴν σύγκλητον ἀπὸ τῶν κληρικῶν: *ταῖς γνώμαις τῶν ἄλλων ὅσοι τῆς συγκλήτου καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθελκυσθεὶς καὶ αὐτὸς* (sc. ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος). Ἀσφαλεστέρα φαίνεται ἑτέρα πληροφορία τοῦ ἰδίου Φραντζῆ 233 περὶ συμμετοχῆς καὶ κληρικῶν διὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ', οὗτινος εἶναι σύγχρονος.

Νεαρά τοῦ Κωνσταντίνου Ι' ρυθμίζει ζήτημα προκύψαν ἐκ τῆς στάσεως τῶν μητροπολιτῶν τῶν φερόντων τὸν τίτλον τοῦ συγκέλλου ἢ πρωτοσυγκέλλου, οἵτινες στηριζόμενοι εἰς τὴν ιδιότητα αὐτῶν ὡς συγκλητικῶν, ἠξίουσαν ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν ὁμοβάθμων τῶν ἀπλῶν μητροπολιτῶν (... οἱ *μητροπολῖται σύγκελλοι καὶ πρωτοσύγκελλοι* πειρῶνται διὰ τῶν *συγκλητικῶν* *τιμῶν* ἀλλάξει τοὺς *σεβασμίους θρόνους*). Ἐν τῇ νεαρᾷ ὀρίζεται ὅτι ἕκαστος κληρικὸς ὀφείλει νὰ κατέχη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ τὴν θέσιν, ἣτις ἀρχῇθεν ὠρίσθη αὐτῷ ἀνεξαρτήτως τῆς τυχόν συγκλητικῆς ιδιότητος, τῆς τελευταίας ἐχούσης σημασίαν μόνον διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀνακτόροις θέσιν του: *ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ...* ἔξει τὸν *θρόνον* ἕκαστος, *ὃν δέδωκεν αὐτῷ ἡ ἁγία σοφία* ἣτις *ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ...* ἐν δὲ τῷ *παλατίῳ* ἔξει τὴν *τιμὴν* ἕκαστος *τὴν ἐν τῇ συγκλήτῳ τυπωθεῖσαν αὐτῷ*¹.

Διάφορον λύσιν προετίμησεν ἐπὶ εἰδικῆς τιнос περιπτώσεως — ἄγνωστον ἂν κατ' ἐφαρμογὴν γενικώτερον ἰσχυρούσης ἀρχῆς — δύο αἰῶνας βραδύτερον ὁ Μιχαὴλ Η'. Διὰ προστάγματος παραγγέλλει εἰς τὸν πατριάρχην νὰ τιμᾷ τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τὸν διάκονον καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων Θεόδωρον Σκουταριώτην διορισθέντα δικαιοφύλακα ὡς ἀρμόζει εἰς τὸ νέον του ἀξίωμα καὶ τὴν συγκλητικὴν του ιδιότητα: *ἐπεὶ οὖν οὕτως αὐτὸν ἀνεδέξατο καὶ οὕτως ἔχει τοῦτον ἡ βασιλεία μου καὶ τοιοῦτῳ ἀξιώματι κατεκόσμησεν, οὐ δέον πάντως τὸ μὴ καὶ παρὰ τῆς ἀγιοσύνης σου, καὶ τῆς τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων αὐτὸν ἀναλόγως μετέχειν τιμῆς τε καὶ τάξεως* ἔν τε τῷ *ἐκκλησιαστικῷ ὁφφικίῳ* *κἂν ταῖς καθέδραις καὶ στάσεσι* *χρεῶν γὰρ τόν, ὃν ἡ βασιλεία μου κατὰ λόγον τιμᾷ καὶ παρὰ τῆς ἀγιοσύνης σου κατ' ἴσον τιμᾶσθαι καὶ τόν ἐν τῇ βασιλείᾳ κἂν τῇ συγκλήτῳ τίμιον καὶ παρὰ τῇ*

¹ Νεαρά 2 (ἔτ. 1065). Πρβλ. Β. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, Αἱ ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει σχέσεις ἐκκλησίας καὶ πολιτείας καὶ ἡ νεαρά τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Δούκα (1065) ἐν BZ τ. 30 (1929-1930) σ. 420-424, V. GRUMEL, *Titulature de métropolites byzantins. I. Les métropolitites synkelles* ἐν *Études byzantines* τ. 3 (1945) ἰδίᾳ σ. 96-103.

ἐκκλησίᾳ σου καὶ τῷ κλήρῳ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τιμῆς καταξιοῦσθαι τῆς κρείττονος ¹.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ Bury ², ἐν τῷ Κλητορολογίῳ τοῦ Φιλοθέου εὐνούχοι κατέχοντες ἀξιώματα δὲν ἀναφέρονται ὡς μέλη τῆς συγκλήτου, ἀλλ' ὡς ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν τινὲς τούτων ὑπῆρξαν συγκλητικοί, ὡς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσήφ Βρίγγας ³, ὁ παρακοιμώμενος καὶ πρόεδρος τῆς συγκλήτου Βασίλειος ⁴, ὁ Ἰωάννης ὁρφανοτρόφος ⁵, ὁ λογοθέτης Ἰωάννης ⁶, Θεόδωρός τις τιμηθεὶς πρόεδρος ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας Θεοδώρου ⁷, ὁ πρωτοπρόεδρος τῆς συγκλήτου καὶ πρωτοβεστιάριος Κωνσταντῖνος ὁ Λειχούδης ⁸.

Θεωρῶ αὐτονόητον ὅτι γυναῖκες δὲν ἠδύναντο νὰ καταστοῦν μέλη τῆς συγκλήτου· εἰς ὅσας δὲ περιπτώσεις ἀναφέρονται *συγκλητικαὶ* πρόκειται περὶ συζύγων ἢ θυγατέρων συγκλητικῶν. Οὕτω Βασ. Τάξις 504, Ψευδο-Κωδινός 107: αἱ γυναῖκες τῶν συγκλητικῶν ἐν τῇ Πείρᾳ Εὐσταθίου τοῦ Ρωμαίου γίνεται λόγος περὶ *συγκλητικῆς* θυγατρὸς τοῦ πρωτοσπαθαρίου Τειχιώτου καὶ ἐνταῦθα δὲ *συγκλητικοῦ* θυγατέρα ⁹.

Νοεῖται ἅψ' ἑαυτοῦ ὅτι μόνον Χριστιανοὶ καὶ δὴ ὀρθόδοξοι ἠδύναντο νὰ γίνουν συγκλητικοί ¹⁰.

¹ Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 8 καὶ 9 (= AD τ. V 246-248, ἔτ. 1270).

² BURY, Adm. system σ. 38. Περὶ τῆς θέσεως τῶν εὐνούχων ἐν τῇ βυζαντινῇ πολιτείᾳ βλ. τὰς νεωτέρας ἐργασίας τοῦ R. GUILLAND, Les eunuques dans l'empire byzantin. Étude de titulature et de prosopographie byzantines ἐν Études byzantines τ. 1 (1943) σ. 197-238, τοῦ αὐτοῦ, Fonctions et dignités des eunuques αὐτόθι τ. 2 (1944) σ. 185-225 τ. 3 (1945) σ. 179-214.

³ Λέων διακ. 33-34, Συν. Σάθα 153-154 (ἔτ. 963).

⁴ Λέων διακ. 49 (Νικηφόρος Φωκάς).

⁵ Συν. Σάθα 160-161, Ψελλ. Χρον. I κ. II (Μιχαήλ Δ'), κ. II (Μιχαήλ Ε').

⁶ Ψελλ. Χρον. II κ. CLXXVII, Ζωναράς III 649-650 (Κωνσταντῖνος Θ').

⁷ Ψελλ. Χρον. II κ. XIV (Μιχαήλ Γ').

⁸ Συν. Σάθα 165 (Ἰσαάκιος Α' Κομνηνός).

⁹ Πείρα ΜΘ' 4. Οὕτω καὶ Βασίλ. Γ' 1. 8 (= Dig. I 9. 8), ΚΗ' 5. 16 (= Dig. XXIII 2. 16), Α' 1. 3 (= Dig. XXIV 1. 3 § 1).

¹⁰ Προκ. Ἀνέκδ. 167 βλ. καὶ 170 (Ἰουστινιανός Α'). Ὁ Γελίμερ δὲν ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πατρικίου ἐπεὶ οὐ μετατίθεσθαι τῆς Ἀρείου δόξης ἤθελεν. Προκ. Πολ. I 458. Ὡσαύτως ὁ ἀμνηρᾶς τῆς Κρήτης καὶ τὰ τέκνα του δὲν ἐγένοντο συγκλητικοὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι. ΨΣυμ. Μαγ. 760 (Ρωμανός Β').

Ἄλλοδαποὶ ἐγκαθιστάμενοι ἐν τῷ κράτει καὶ γινόμενοι ὑπήκοοι αὐτοῦ δὲν συνήντων ἐμπόδια διὰ τὴν εἰσοδόν των εἰς τὴν σύγκλητον¹.

Ὡς μαρτυρεῖται ἐν ταῖς πηγαῖς, εἰς τὴν σύγκλητον εἰσέρχοντο πρόσωπα ἐκ τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων προερχόμενα· τοῦτο ὅμως δὲν ἀπετέλει νομικὸν κανόνα ἀλλ' ἀπλῶς τὸ συνήθως συμβαῖνον, ἢ ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρέκκλισις ἀποκειμένη εἰς τὴν βούλησιν τοῦ αὐτοκράτορος οὔτε ἀδύνατος ἦτο οὔτε λίαν σπανία. Τοιαύτην τάσιν ἐξεδήλωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Θ' πρεσβεύων ὅτι ὡς πᾶς τις ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς προελεύσεως ἡδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, οὕτω θὰ ἔδει νὰ εἶναι εἰς πάντα κατὰλληλον κρινόμενον δυνατὴ ἢ εἰσοδος εἰς τὴν σύγκλητον καὶ ... μὴ κατὰ γενεαλογίαν τοὺς ἐν τέλει προϊέναι καὶ ὅσοι τῷ βήματι πλησιάζουσι μὴ δ' ἀπὸ τῶν πρώτων μόνον γενὼν τὴν συγκλητικὴν πληροῦσθαι βουλὴν καὶ τὰ τῶν δημοσίων ἀρχεῖα καὶ ὅσα περὶ νόμους τε καὶ ψηφίσματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἐτέρας μερίδος εἴτινες δὴ καὶ ἀπὸ ταύτης ἐνδόκιμοι πρὸς ταῦτα φανέιν καὶ τῶν ἄλλων καταλληλότεροι...².

Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς ἐπεκράτει ἡ συνήθεια τῆς ἐξ ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως καταγωγῆς τῶν μελῶν τῆς συγκλήτου, ὁσάκις συνέβη νὰ ὑψωθῇ τις ἐκ κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων καταγόμενος εἰς συγκλητικόν, τονίζεται μετ' ἐμφάσεως ὑπὸ τῶν πηγῶν ἡ τοιαύτη προέλευσις του. Οὕτω περὶ δύο τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Κωνσταντίνου Ζ', τοῦ πατρικίου Βασιλίστη καὶ τοῦ πατρικίου Γαβριηλοπούλου³, περὶ τινος Ρωμανοῦ Βοῖλα ἐπὶ Κωνσταντίνου Θ'⁴, περὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ περὶ αὐτοῦ⁵, περὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Μανουὴλ Τάγαρι⁶.

Σχετικῶς πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῆς συγκλήτου, ὁ Ο. Ellissen διετύπωσε τὴν ἐξῆς θεωρίαν. Διὰ τοῦ ὅρου *συγκλητικοί* δηλοῦνται οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν συγκλητικὴν τάξιν. Ἐξ αὐτῶν ἐσχηματίσθη ἐν τριῆμα, ἐν σῶμα (*ein Ausschuss, eine*

¹ Ἀτταλ. 87, Σκυλ.-Κεδρ. II 656-657 (Κωνσταντῖνος Ι'), Παχυμ. II 498 ('Ανδρόνικος Β'), Καντακ. I 387 ('Ανδρόνικος Γ').

² Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. IV σ. 430-431. Βλ. ἐπίσης Ψελλ. Χρον. I κ. XXIX, τ. II κ. CXXXVI, Scr. Min. I 22 (Κωνσταντῖνος Θ'). Ἀνάλογα διηγείται ὁ Ψελλὸς περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Γ' Δούκα, Χρον. II κ. XV καὶ ὁ συντάκτης τῆς Συνόψεως Σάθα περὶ τοῦ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου, Συν. Σάθα 171.

³ Ζωναρᾶς III 457-458.

⁴ Ζωναρᾶς III 645.

⁵ AD τ. V 294 (ἔτ. 1077).

⁶ Καντακ. I 90-91 ('Ανδρόνικος Β').

berathende Versammlung) καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τοῦ συγκλητικὸς νοεῖται ὅτε μὲν ὁ μετέχων τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅτε δὲ τὸ μέλος τοῦ νέου τούτου σώματος. Τοῦτο πλὴν τοῦ *σύγκλητος* φέρεται ὡς *βουλή* ἢ *γερουσία*. Παραλλήλως πρὸς τὴν σύγκλητον, κυρίως εἰπεῖν ἐντὸς αὐτῆς, ὑπῆρχε πάλιν ἕτερον μικρότερον σῶμα λειτουργοῦν ὡς συμβούλιον τοῦ αὐτοκράτορος. Ὅσάκις εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων, προσθέτει ὁ Ellissen, γίνεται λόγος περὶ πάσης τῆς συγκλήτου, ὁ ὅρος ἢ κεῖται καθ' ὑπερβολὴν ἢ χρησιμοποιεῖται ἀνακριβῶς καὶ διὰ τὸ στενώτερον τοῦτο ἀνακτορικὸν συμβούλιον¹.

Ὁ Bury διακρίνει τὴν σύγκλητον ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν ὡς συμβούλιον ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματοῦχων, ἀπὸ τοῦ συνόλου τῶν συγκλητικῶν, προσώπων δικαιουμένων νὰ λάβουν μέρος εἰς τὰς τελετὰς καὶ νὰ γίνουν δεκτὰ εἰς τὰ ἀνάκτορα². Καὶ ἂν μὲν ὁ Ellissen, ὅστις οὐχὶ πάντοτε ὀρθῶς κατανοεῖ τὰς πηγὰς³, ἐννοῇ ὅτι ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν συγκλητικῶν καὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐχεμυθείας ἐκ μέρους τῶν συνεδριαζόντων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λαμβάνουν ἐκάστοτε μέρος εἰς τὰς συνεδρίας τῆς συγκλήτου ἰδίᾳ ὡς συμβουλευτικῶν σώματος ὅλοι οἱ συγκλητικοὶ καὶ ὅτι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἐκάστοτε συγκαλοῦντος αὐτοκράτορος ἐναπέκειτο νὰ προσδιορίξῃ κατὰ τὴν πρόσκλησιν πόσοι καὶ ποῖοι θὰ μετεῖχον τῆς συνεδρίας⁴, ἐκτὸς εὐαριθμῶν ἀνωτάτων ἀξιωματοῦχων, οἵτινες ἴσως μετεῖχον αὐτοδικαίως, ἐὰν τοῦτο ἐννοῇ ὁ Ellissen, εἶμαι καὶ ἐγὼ σύμφωνος καὶ τὸ θεωρῶ σφόδρα πιθανόν⁵.

¹ ELLISSEN σ. 29-31.

² BURY, *Adm. system* σ. 37· οὕτω καὶ A. E. R. BOACK - J. E. DUNLAP, *Two Studies in Later Roman and Byzantine Administration*, New York 1924 σ. 118.

³ Βλ. τὰς ἐπὶ τῆς Βασ. Τάξεως κρίσεις αὐτοῦ.

⁴ Εὐθέως γνωρίζομεν ὅτι ὁ Δημήτριος Κυδώνης διὰ λόγους προσωπικοῦς ἀπεκλείσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος συνεδρίας τῆς συγκλήτου, μελλούσης νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐν διαστάσει πρὸς τὸν πατέρα του Ἰωάννην Ε' διατελοῦντος βασιλόπαιδος Μανουὴλ Παλαιολόγου, μεθ' οὗ στενῶς συνεδέετο ὁ Κυδώνης. Κυδώνης Ἐπιστολαὶ σ. 84 (ἔτ. 1383).

⁵ Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ὅταν ὁμιλοῦν περὶ τῆς συγκλήτου ἢ καὶ περὶ τῆς συγκλήτου πάσης δὲν ἐννοοῦν ὅτι μετέσχον τῆς συνεδρίας πάντες οἱ ἔχοντες τὸν συγκλητικὸν τίτλον ἀλλ' οἱ ἐκ τῶν συγκλητικῶν ἐκάστοτε κληθέντες· οὕτως ὥστε προκειμένου περὶ τοῦ ἐκ συγκλητικῶν συγκεκροτημένου καὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐπιληφθέντος δικαστηρίου, ἡ μὲν μία πηγὴ ὁμιλεῖ περὶ συγκλήτου, ἐνθ' ἄλλη ἢ ἄλλαι περὶ ἀριθμοῦ τινος συγκλητικῶν. Π. χ. AD τ. I 174-175: *παρὰ τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων* = AD τ. I 177 σ. 7: *ἐνώπιον τῆς συγκλήτου*. — AD τ. I 249-250: *καὶ τῆς συγκλήτου πάσης* = Καντακ. III 23: *καὶ τῶν συγκλητικῶν οἱ μάλιστα ἐπιφανεῖς*. — AD τ. I 203: *ἡ σύγκλητος* = AD τ. I 238: *ἡ σύγκλητος* = AD τ. I 245: *ἡ σύγκλητος* = Καντακ. I 551: *τῶν ἐν τέλει πολλῶν καὶ συγκλητικῶν συνεδριαζόντων* = Νικ. Γρηγ. I 557-558: *οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες*.

Ὅτι ὁμως ὑφίστατο νομοθετικῶς ἐρρυθμισμένη διάκρισις τῶν συγκλητικῶν εἰς τάξεις μὲ διάφορον δι' ἐκάστην συνταγματικὴν θέσιν — τῶν μὲν μὲ ἡδξημένα, τῶν δὲ μὲ ἡλαττωμένα δικαιώματα, — ὥς συνέβαινεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α', καθ' ἣν μόνον οἱ illustres ἀπέλαυνον πάντων τῶν τοῦ συγκλητικοῦ δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ψήφου, δὲν δύναται ἐπὶ τῶν παρὰ τοῦ Ellissen προσαγομένων χωρίων ἐπαρκῶς νὰ στηριχθῇ. Τὰ χωρία, τὰ ὁποῖα ἐπικαλεῖται ὁ Ellissen¹ ὥς καὶ ἄλλα παρεμφερῆ, ἅτινα παραλείπει², δὲν ἀρκοῦν ὥς παρατηρεῖ καὶ ὁ Μ. Δένδιας³ νὰ στηρίζουν τὴν ἀντίθετον ἐκδοχὴν· διότι ἡ συμπαράθεσις τῶν δύο ὕρων (γερουσία, σύγκλητος βουλὴ) σκοπεῖ ἀπλῶς νὰ προσδώσῃ μεγαλύτεραν ἐνάργειαν εἰς τὴν φράσιν καὶ οὐδόλως ὑποδηλοῖ τὴν ὑπαρξίν δύο διαφόρων σωμάτων ἢ διακεκριμένων τμημάτων τοῦ αὐτοῦ σώματος. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις, ἣν ὁ ἀναγνώστης ἀποκομίζει ἐκ τῶν βυζαντινῶν πηγῶν, ἔνθα ἡ μνεῖα συγκλήτου εἶναι συχνοτάτη — εἰς χιλιάδας ὅλας ἀνέρχονται τὰ χωρία, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς — δὲν εὖ νοεῖ τοιαύτην ἐκδοχὴν, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ, ὥς ὁ ἴδιος ὁ Ellissen παραδέχεται⁴, αἱ μὲν φιλολογικαὶ πηγαὶ ὁμιλοῦν ἀδιαφόρως περὶ συγκλήτου, βουλῆς, γερουσίας κλπ. χωρὶς νὰ συνδέουν ἕκαστον τῶν ὕρων τούτων πρὸς ἰδιαίτερον σῶμα,

¹ Ἀτταλ. 308: δημοτικὴν δὲ φλναρίαν καὶ μεираκιῶδες ἄθρομα λογισαμένον τοῦ βασιλέως τὸ γεγονός, συνήχθη πᾶσα ἡ γερουσία καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς τὸ ἔκκριτον τὴν πίσιν αὐτῶν ἐπιβεβαιοῦντες τῷ βασιλεῖ καὶ πληροφοροῦντες μέχρις ὁστέων καὶ μνελῶν κινδυνεύσειν ὑπὲρ αὐτοῦ... (Νικηφόρος Γ'), Καντακ. II 218: ἐν τῇ ἑορτῇ δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου πλὴν ὀλίγων ἀξιωματῶν πάντες ἔτινον, ὥς ἂν ἕκαστος παρὰ βασιλίδος καὶ πατριάρχου καὶ τῆς βουλῆς ἄξιος ἐκρίθη... (Ἰωάννης Ε' ἀνῆλικος).

² Παχυμ. II 160: συνάμα τῇ γερουσίᾳ πάση καὶ τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπὶ τῆς πόλεως ὥδενε... (sc. ὁ Μιχαὴλ Η'), Νικ. Γρηγ. II 696 - 697: ὅς (sc. ὁ Ἰωάννης Γαβαλάς) γλωττοδαΐδαλόν τινα πρὸς τῆς φύσεως κτησάμενος εὐστομίαν μάλα τοι πιθανὸς ἐδόκει τοῖς ἀκούουσι, τοῖς τε ἄλλοις καὶ ὅσοι τὴν βασιλείον συνεκρότουσαν σύγκλητον καὶ βουλὴν (ἔτ. 1344), Φραντζῆς 67: τὰ δὲ ὑπὸ ἀρχόντων τῆς βασιλικῆς ἀνλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ γηραιῶν ἀκούσαμεν (ΙΕ' αἰών). Βλ. καὶ Νικ. Χων. 280, Νικ. Γρηγ. II 761 - 762.

³ Μ. DENDIAS, Études sur le gouvernement et l'administration à Byzance ἐν Studi bizantini e neoellenici τ. 5 (1939) σ. 126. Ἡ διὰ βραχυτάτων διατυπωμένη ἄποψις τοῦ Μ. ΔΕΝΔΙΑ «l'empereur demandât conseil en telle ou telle circonstance à un ou plusieurs sénateurs ou même à l'ensemble de l'ἀγιωτάτη σύγκλητος» εὐρίσκεται πλησιέστατα πρὸς τὰ ἐν τῷ κειμένῳ ὑπ' ἐμοῦ ἐκτιθέμενα.

⁴ ELLISSEN σ. 31 «Wo bei Schriftstellern dieser spätern Zeit von der ganzen Synkletos die Rede ist, ist der Ausdruck gewiss entweder übertrieben oder das Wort ist eben ungenau für diesen engen Staatsrath gebraucht».

τὰ δὲ αὐθεντικὰ κείμενα χρησιμοποιοῦν ἀποκλειστικῶς τὸν ὄρον *σύγκλητος* καὶ *σύγκλητος βουλή*¹.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Bury² εἰ καὶ μετ' ἐπιφυλάξεως δοθεῖσα ἐρμηνεία τῶν χωρίων τῆς Βασ. Τάξεως 87 2: *ἐνωθέντες δὲ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐκεῖσε καὶ ἡ λοιπὴ σύγκλητος*, 150 16: *οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ ἡ σύγκλητος*, καθ' ἣν ἐν αὐτοῖς νοεῖται ἡ σύγκλητος ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν, δὲν εὐσταθεῖ. Ὡς ἐν σ. 39 σημ. 5 ἀνέπνυξα, ἡ σύγκλητος διαστέλλεται ἐνταῦθα πρὸς τὸ σύνολον τῶν μαγίστρων, πατρικίων εἴτε ἐκ συγκλητικῶν εἴτε ἐκ στρατιωτικῶν προερχομένων. Θὰ ἦτο δὲ ἀληθῶς παρὰδοξον, ἐὰν ἀκριβῶς οἱ μάγιστροι καὶ οἱ πατρίκιοι ἦτο οἱ ἀνώτεροι τιτοῦχοι τοῦ Κράτους—κατὰ κανόνα δὲ οὗτοι δὲν ἔφερον μόνον τὸν τίτλον ἀλλὰ κατεῖχον καὶ ἐν τῶν ὑψηλοτέρων ἀξιομάτων—ἀπεκλείοντο τοῦ στενωτέρου τούτου συμβουλίου τοῦ αὐτοκράτορος, ἐὰν δεχθῶμεν ὡς ὀρθὸν ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω χωρία ἀντιδιαστέλλονται οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ μάγιστροι πρὸς τὴν σύγκλητον ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν λαμβανομένην.

Πιθανὴν ὑπαρξιν τῆς αὐτῆς διακρίσεως εὐρίσκει καὶ ὁ R. Guiland εἰς χωρίον ἐκ τοῦ περιγράφοντος τὴν βάπτισιν βασιλόπαιδος κεφαλαίου τῆς Βασ. Τάξεως 619 19-620 6: *Κελεύσει τοῦ βασιλέως ὀρίζονται μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι, στρατηγοί, στρατάρχαι, τουρμάρχαι, οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων, οἱ ὀφφικιάλιοι καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν μέγαν βαπτιστήρα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. οἱ δὲ δεσπότης προέρχονται μετὰ τῶν ἀλλαξιμῶν, καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια τῶν μεγάλων ἑορτῶν. τὰ δὲ σκήπτρα καὶ τὰ λοιπὰ σκευὴ μένουσιν ἐν τῷ ναῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσιν, καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ συγκλητικοί. Οἱ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὀριζόμενοι μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι, στρατηγοί, στρατάρχαι, τουρμάρχαι, οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων, οἱ ὀφφικιάλιοι καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος συγκεντροῦνται εἰς τὸν μέγαν βαπτιστήρα τῆς ἐκκλησίας. Ἀκολουθῶς προσέρχονται οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ προμνημονευθέντες ἄρχοντες λαμβάνουν θέσιν εἰς τὸν ναὸν κατὰ τὸ τυπικὸν τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ ἐνταῦθα περὶ δύο διαφόρων ὁμάδων προσώπων, ὡς φαίνεται δεχόμενος ὁ R. Guiland³, ἀλλὰ προφανῶς διὰ τοῦ ἐν σ. 620 6 ἀξιωματικοὶ καὶ συγκλητικοὶ νοοῦνται οἱ ἀμέσως προηγουμένως ἐν σ. 619 19-21 ἀναλυτικώτερον*

¹ Βλ. ἀνωτ. σ. 13-15. Ὡς ἤδη ἀνέφερα, εἰς τὴν Βασ. Τάξιν τοῦ ὄρου *γεροσσία* γίνεται ἀποκλειστικῇ χρῆσις πρὸς δῆλωσιν τοῦ συμβουλίου ξένων ἡγεμόνων.

² BURY, *Adm. system* σ. 37 σημ. 4.

³ R. GUILLAND, *Études sur l'histoire administrative de Byzance* ἐν Βυζαντινὰ—Μεταβυζαντινὰ τ. 1 (1946) σ. 178-179 «Il s'agit probablement du sénat assemblé opposé à l'ordre sénatorial et des certains dignitaires opposés à d'autres de rang inférieur».

μνημονευθέντες μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι... καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, ὧν ὀρίζεται ἡ περαιτέρω θέσις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν πορείαν τῆς τελετῆς· ὥστε ἡ ἐν σ. 619 21 σύγκλητος εἶναι ἀπολύτως ταυτόσημος πρὸς τοὺς ἐν σ. 620 6 συγκλητικούς. Εἰς τὴν προτίμησιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης ὁδηγοῦν δύο τινά. Ἐν σ. 620 3-5 λέγεται: τὰ δὲ σκηπτρα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη μένουσιν ἐν τῷ ναῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἐν ταῖς μέγαις προελεύσεσιν..., εἰς δὲ τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν εὐσήμων καὶ περιφανῶν προελεύσεων καθορίζονται ἐπακριβέστερον τίνα ἦσαν ταῦτα καὶ τίνες οἱ φέροντες ἦτοι... ἴστανται στιχηδὸν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κατὰ τὰς οἰκείας τάξεις, τοὺς δεσπότης ἐκδεχόμενα, τὰ τε Ρωμαϊκὰ σκηπτρα τὰ λεγόμενα βῆλα, ὁμοίως καὶ τὰ εὐτύχια καὶ τὰ ἕτερα σκηπτρα, πρὸς τοῦτοις τὰ σκεύη τῶν προτικτόρων καὶ σινατόρων, καὶ τὰ σκεύη τῶν δρακοναρίων, λάβουρά τε καὶ καμπηδηκτόρια, μετὰ καὶ τῶν βάνδων, τοῦ συμπορεύεσθαι τοῖς δεσπότης¹. Ἄλλ' οἱ φέροντες τὰ σκεύη καὶ σκηπτρα ταῦτα σκηπτροφόροι, εὐτυχοφόροι, δρακονάριοι, προτίκτορες, σινάτορες κλπ. ἀναγράφονται εἰς τὸ Κλητορολόγιον τοῦ Φιλοθέου ὡς ἄρχοντες τῶν ταγμάτων καὶ ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν ὑπὸ καμπάγιν σύγκλητον². Ὡστε τὰ ἐν τῇ Βασ. Τάξει σ. 620 3-4 σκεύη καὶ σκηπτρα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ οἱ ἐν σ. 619 20 ἄρχοντες τῶν ταγμάτων. Ἐπομένως, ἂν οὐ τὰ πρόσωπα ταῦτα ταυτίζονται δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὸν μέγαν βαπτιστήρα ὡς ἄρχοντες τῶν ταγμάτων καὶ εἰς τὸν ναὸν ὡς φέροντες τὰ σκεύη καὶ τὰ σκηπτρα, ὡς θὰ πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ἐὰν θεωρηθῇ ὀρθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ R. Guiland προτεινομένη ἐρμηνεία. Δεδομένης δὲ τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος τῶν σκηπτροφόρων, σιγνοφόρων, προτικτόρων κλπ.³ εἶναι εὐνόητος ἡ ἀκολουθοῦσα φράσις καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ καὶ συγκλητικοί, τῆς λέξεως λοιποὶ νοουμένης ὡς πρὸς τοὺτους καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἐν σ. 619 21 ἀπαντῶσαν πᾶσαν σύγκλητον. Κατὰ συνέπειαν, ἂν οὐ οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων καὶ οἱ φέροντες τὰ σκηπτρα καὶ τὰ σκεύη ταυτίζονται πρὸς ἀλλήλους, ἔπεται ὅτι καὶ οἱ παραλλήλως πρὸς αὐτοὺς μνημονευόμενοι μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρί-

¹ Βασ. Τάξις σ. 11 18-22. Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τῆς πορείας τῆς πομπῆς, ἕως οὗ αὕτη ἀφικνεῖται εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ δηλοῦται ἡ θέσις, ἣν τὰ προμνημονευθέντα σκεύη καὶ σκηπτρα λαμβάνουν εἰς τὸν ναόν: τὰ δὲ σκηπτρα καὶ πάντα τὰ προγεγραμμένα σκεύη εἰσέρχονται, καὶ ἴστανται εἰς τὴν ἐκκλησίαν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἰς τοὺς ἰδίους τόπους· τὰ δὲ Ρωμαῖα βῆλα καὶ τὰ πτυχία ἴστανται ἐνθεν κακεῖθεν τῆς σωλέας, ὁ δὲ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου σταυρὸς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ βήματος· οἱ δὲ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοί, μετὰ καὶ τῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων, ἴστανται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, ἐνθα καὶ οἱ δεσπότης διέρχονται. Βασ. Τάξ. σ. 15 1-10.

² Κλητ. Φιλ. 742-743, 753· βλ. καὶ ἀνωτ. σ. 44-45, ἐνθα παρατίθενται καὶ τὰ χωρία.

³ Πρβλ. τὴν ἀμέσως προηγούμενην σημείωσιν.

κιοι... καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ταυτίζονται ἀπολύτως πρὸς τοὺς ἐν σ. 620 5-6 ἀξιωματικούς καὶ συγκλητικούς. Πρὸς τοῦτοις ἐξ ἐτέρων χωρίων τῆς Βασ. Τάξεως, ἔνθα περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων ἐναλλάσσονται οἱ ὄροι σύγκλητος, συγκλητικοί, ἐπιβεβαιοῦνται τὸ ἀδιάφορον τῆς χρήσεως τῶν ὄρων τούτων. Οὕτω κατὰ τὴν γέννησιν βασιλόπαιδος: Δίδονται μανδάτα εἰς ὅλην τὴν σύγκλητον ἀλλαξίμων, καὶ τῇ ἐξῆς προέρχονται πάντες οἱ συγκλητικοὶ καὶ ἀλλάσσωσιν (615)· κατὰ τὸ κούρευμα βασιλόπαιδος: Δίδονται μανδάτα εἰς ὅλην τὴν σύγκλητον ἀλλαξίμων καὶ τῇ ἐξῆς προέρχονται πάντες οἱ συγκλητικοί... (620)· χαρακτηριστικώτερον δὲ εἰς τὸ ἐπανειλημμένως μνημονευθὲν κεφάλαιον περὶ τῶν εὐσήμων καὶ περιφανῶν προελεύσεων, ἔνθα λέγεται: ἐν δὲ τῷ γυναικίῃ ἐναπομένει πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἐπενχόμενοι τοῖς δεσπότης... Καὶ εἴθ' οὕτως ἐξέρχονται οἱ δεσπότης, καὶ γίνεται δοχὴ ἐν αὐτῷ τῷ γυναικίῃ τῆς ἐκκλησίας παρὰ τε τῶν μαγίστρων ἀνθυπάτων τε καὶ πατρικίων καὶ λοιπῶν ὀφφικιαλίων, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ὁ τῆς καταστάσεως τὸ «κελεύσατε». καὶ δὴ τῶν συγκλητικῶν ἐξιόντων, συνεξέρχονται καὶ οἱ δεσπότης... (Βασ. Τάξ. σ. 31 5-32 4). Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἐν σ. 31 6 σύγκλητος, ἣτις ἐκφράζει τὰς εὐχὰς τῆς πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, εἶναι τὰ αὐτὰ πρόσωπα πρὸς τοὺς μαγίστρους, ἀνθυπάτους, πατρικίους καὶ λοιποὺς ὀφφικιαλίους τῆς σ. 31 25-32 2, οἱ ὅποιοι ἀκολούθως ἐν τέλει τοῦ τμήματος τούτου τῆς τελετῆς χαρακτηρίζονται ὡς συγκλητικοὶ (σ. 32 3).

Δεδομένης λοιπὸν τῆς ἀδιαφόρου ταύτης χρήσεως τῶν ὄρων διὰ τὰς φιλολογικὰς πηγὰς καὶ τῆς ὀρολογικῆς ὁμοιομορφίας διὰ τὰ αὐθεντικὰ κείμενα καθίσταται πλέον ἢ ἐπισφαλής, νομίζω, ἡ ἐπὶ ὀρολογικῶν μόνον διακρίσεων στηριζομένη ὑπόθεσις τοῦ Ellissen. Ἐπὶ πλέον κατὰ ταύτης μάχεται εὐθέως ἡ παρατήρησις ὅτι πολλάκις οἱ ὄροι γερονσία καὶ βουλή, οἵτινες κατὰ τὸν Ellissen σημαίνουν τὸ στενότερον συμβουλευτικὸν σῶμα οὐχὶ δὲ τὸ σύνολον τῶν συγκλητικῶν χρησιμοποιοῦνται πρὸς δήλωσιν τοῦ τελευταίου τούτου. Ἀναφέρω ὡς παραδείγματα εὐκόλως δυνάμενα νὰ πολλαπλασιασθῶν. Ζωναρᾶς III 164: εἶτα καὶ θριάμβον ἐπὶ τῇ νίκῃ κατήγαγε (sc. ὁ Βελισάριος), τελουμένης ἀμίλλης ἵππων ἐν τῷ θεάτρῳ, αὐτοῦ τε τοῦ κρατοῦντος, ὡς ἔθος, προκαθημένου καὶ τῆς γερονσίας παρούσης καὶ τοῦ δήμου παντός· Ζωναρᾶς III 212: μετ' εὐφημίας καὶ κρότων δεχθεὶς καὶ λαμπρότητος παρὰ τε τῆς γερονσίας καὶ τοῦ πλήθους τῆς πόλεως... ὁ Ἡράκλειος ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου· Ψελλ. Χρον. I κ. XXIX (Κωνσταντῖνος Θ'): τάξιν ἔχουσας τῆς τιμῆς ἐν τῷ πολιτικῷ δήμῳ καὶ ὅρου τιнос ἐπικειμένου ἀμεταθέτου τῆς ἀναβάσεως οὗτος ἐκείνην μὲν συγγέας τοῦτον δὲ ἀφελών, μικροῦ δεῖν τὸν ἀγοραῖον καὶ ἀγύρτην δῆμον ξύμπαντα κοινωνοὺς τῆς γερονσίας πεποίηκε· Ζωναρᾶς III 653: Ὁ Μιχαὴλ ζ' αὐτοκράτωρ ἀναρρηθεὶς τοῖς μὲν τῆς γερονσίας καὶ τῷ δημόδει πλήθει καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ὄπιστο φιλοτιμότητος· Κίνν. 31:

αἱ δὲ τριήρεις ἐξ Βυζάντιον ἀναχθεῖσαι τὴν βασιλέως (sc. Ἰωάννου Β΄) κόνιν τῇ χέρσῳ ἀπέδοσαν, ἣν ἡ Ρωμαίων γερουσία μεγαλοπρεπῶς ἀπολαβοῦσα εἰς τὸ ἱερὸν παρέπεμψε φροντιστήριον· Κίνν. 277-278: πομπὴ τοῦτον ἐκ Βυζαντίου διαδέχεται λαμπρά. ἐπλήρου δὲ ταύτην τὸ Ρωμαίων τε γερούσιον ἦσαν καὶ ὅσον ἐν ἱεροπόλοις καὶ ἐν μονασταῖς ἦν (Μανουὴλ Α΄)· Νικ. Χων. 574: οἱ δὲ γε λαοὶ καὶ τὸ τῆς πολιτείας γερούσιον καὶ ὅσοι τῷ βασιλεῖ καθ' αἶμα συνήπτοντο εἶποντο ἐκείνῳ... (παρηκολούθουν τὴν κηδεῖαν τοῦ Κασταμμονίτου, θείου τοῦ βασιλεύοντος Ἰσαακίου Β΄ Ἀγγέλου)· Νικ. Χων. 631: καὶ τὸ τῆς πολιτείας ἐκκλησιάσας πλήρωμα τό τε γερουσιάζον καὶ ὅσον τοῦ βήματος τρόφιμον καὶ ὅσον εἰς διαφόρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας μερίζεται (ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Γ΄ Ἀγγελος)· Παχυμ. I 41: τότε τοίνυν συγκαλεσάμενος (sc. ὁ Μουζάλων) ὅσον ἦν τὸ τῆς γερουσίας καὶ ὅσον τοῦ βασιλείου γένους ὅσον τε τῶν ἀρχόντων καὶ ὅσον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως· Παχ. I 97: καὶ τοὺς μὲν τῆς γερουσίας οὕτω μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε... τὸ δὲ στρατιωτικόν τε καὶ τὴν πληθύν, τοὺς μὲν καθημεριναῖς φιλοτιμίαις ὠφελλε... (sc. ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος γενόμενος συμβασιλεύς)· Δούκας 21: καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος, ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετόν, ἐσέβετο τὸν Καντακουζηνόν. Τέλος ἡ νεαρὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Α΄ (ἔτ. 934) λέγει: μήτε μὴν ὅλως τῶν εἰς συγκλήτου βουλὴν ἀπηριθμμένων, ἐνῷ πρόκειται περὶ τοῦ συνόλου τῶν συγκλητικῶν καὶ οὐχὶ περὶ μελῶν τοιούτου στενωτέρου σώματος, ὥς δέχεται καὶ ὁ G. Testaud, ὅστις ὅμως ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ Ellissen ἀναγκάζεται διὰ τὰ συμβιβάσθη πρὸς αὐτὴν τὸ κείμενον τῆς νεαρᾶς νὰ καταφύγῃ εἰς διόρθωσιν τοῦ τελευταίου τούτου¹.

Τὴν ἐκδοχὴν ὅτι εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς συγκλήτου ἐλάμβανον κατὰ κανόνα μέρος οὐχὶ οἱ ἐκ τῶν συγκλητικῶν ἐκ τῶν προτέρων καὶ γενικῶς ὠρισμένοι ἀλλ' οἱ ἐκάστοτε πρὸς τοῦτο καλούμενοι ἐνισχύουν αἱ ἐξῆς μαρτυρίαι. Ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου Κυδῶνι πρὸς τὸν Μανουὴλ Παλαιολόγον, ἐν ἣ λέγεται: οὐ γὰρ μόνον τῇ συγκλήτῳ βουλῇ μελλούσῃ περὶ τῶν σῶν δριζέιν αὐτὸς οὐ παρῆν, καίτοι οὐ τῶν ἐννέα μόνον ἀρχόντων², ἀλλὰ καὶ τῶν οὐδεπώποτε βουλῆς μετασχόντων ἐπὶ ταύτην τότε κληθέντων³. Εἰς τὰ λατινιστὶ διασωθέντα πρακτικὰ τῆς συνόδου τοῦ ἔτους 869

¹ G. TESTAUD, Des rapports des puissants et des petits propriétaires ruraux dans l'empire byzantin au Xe siècle, Bordeaux 1898 σ. 24. Συγκεκριμένα πῶς εἶναι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ H. MONNIER, Études de droit byzantin. Méditation sur la constitution écatérφ et le jus poenitendi ἐν Nouvelle revue historique de droit français et étranger τ. 24 (1900) σ. 73-75 περὶ συγκλήτου λεγόμενα.

² Ἡ φράσις ἀποτελεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ πολίτευμα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

³ Κυδῶνι ἐπιστ. σ. 84 (ἔτ. 1383).

κατ' ἐπανάληψιν μαρτυρεῖται ἡ παρουσία τῆς *ιεράς συγκλήτου*¹ ἀκολουθῶς δὲ παρατίθενται τὰ ὀνόματα καὶ οἱ τίτλοι τῶν παρευρεθέντων συγκλητικῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ὁ ἀριθμὸς εἰς ἐκάστην τῶν δέκα συνεδριάσεων ποικίλλει, προστιθεμένων ἢ παραλειπομένων ἐκάστοτε ἄλλων προσώπων. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα νοεῖται ἡ σύγκλητος ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν καθίσταται ἀπορίας ἄξιον, πῶς ἐντὸς τόσον βραχείου διαστήματος μεταβάλλει σύνθεσιν. Διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι διὰ τοῦ *sacer senatus* νοοῦνται οἱ συγκλητικοὶ τοὺς ὁποίους ὁ αὐτοκράτωρ ὀρίζει ἵνα μετάσχουν ἐκάστης συνεδρίας².

Εἰς τὰς βυζαντινὰς φιλολογικὰς πηγὰς ἐπανειλημμένως εὔρηται φράσεις ὡς αἱ ἑξῆς: *προύχοντες τῆς συγκλήτου βουλῆς, οἱ ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄριστοι, μοῖρα τῆς συγκλήτου βουλῆς ἔκκριτος, ἡ ἀρίστη βουλή, ἔκκριτος βουλή κλπ.*³. Ἡ διατύπωσις αὕτη, κατὰ τὴν γνώμην μου, δὲν ἐνέχει νομικὴν σημασίαν οὔτε ἡ ἐνταῦθα διατυπυμένη ἔννοια τῶν πρώτων ἢ ἀρίστων κλπ. εἶναι αὐστηρῶς διαγεγραμμένη. Ὑποθέτω ὅτι πρόκειται περὶ προσώπων τὰ ὅποια εἴτε λόγῳ τῶν τίτλων καὶ ἀξιομάτων ἅτινα περιεβέβληντο—ὡς γνωστὸν δὲ ἡ μεταξὺ τῶν ἀξιομάτων *ιεραρχία*⁴ ἦτο αὐστηρῶς καθωρισμένη, ὥστε νὰ καθίσταται εὐνόητος ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν κατεχόντων τοιαῦτα ἀνώτερα ἀξιώματα ὡς προεχόντων τῆς συγκλήτου, πρώτων συγκλητικῶν κλπ.—εἴτε λόγῳ τῆς κοινωνικῆς τῶν θέσεως εἴτε λόγῳ τῆς προσωπικῆς τῶν ἀξίας εἴτε λόγῳ ἰδιαιτέρας εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέλανον μεγαλυτέρου κύρους ἢ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς συγκλήτου⁵.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οὔτε εἰς τὰ σχετικῶς πολυάριθμα περὶ συγκλήτου ὁμιλοῦντα ἔγγραφα οὔτε εἰς τοὺς βυζαντινοὺς νόμους, ἔνθα κατὰ πρῶτον λόγον θὰ εἶχε θέσιν τοιαύτη διάκρισις, ἀπαντοῦν ἐκφράσεις οἷαι αἱ ἀνωτέρω. Εἰς τὰ

¹ Mansi τ. XVI στ. 37 *praesente quoque sacro senatu, videlicet κλπ.*, στ. 75: *praesente quoque sacro senatu, dicimus autem* οὕτω καὶ ἐν στ. 44, 81, 96, 134, 143, 158.

² Mansi τ. XVI στ. 344 (ἔτ. 869)· πρβλ. τὸ ἐλληνικὸν κείμενον, περιληπτικώτερον τοῦ λατινικοῦ, ἐνθα εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἑκτῆς συνεδρίας ἀναγράφεται: *συμπαρούσης καὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου ἦγον τῶν πατρικίων καὶ μαγίστρων πέντε πρὸς τοῖς δέκα*.

³ Βλ. τὰς δι' ἀστερίσκου ἐν τῷ προσηγηθέντι κεφαλαίῳ σημειωθείσας ἐκφράσεις.

⁴ Εἰς χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' ἀπαντᾷ ἡ διάκρισις τῶν ἀξιομάτων εἰς μέγιστα, μέσα καὶ ἐλάχιστα. Ἀλεξιάς I 110.

⁵ Βλ. Βασ. Τάξ. 18: *καὶ κραματίζουσιν* (sc. οἱ βασιλεῖς) *ἐκείσε μετὰ τῶν μεγιστάνων καὶ οἰκειότερων ἀνθρώπων τῆς συγκλήτου*... Ἡ προφανῶς οἰασθήποτε νομικῆς σημασίας ἔστερημένη διάκρισις οἰκειότεροι ἀνθρώποι τῆς συγκλήτου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς ἀλλαχοῦ ἀπαντώσας *πρόκριτοι, ἔξοχοι τῆς συγκλήτου, κλπ.*

ἐξ ἴσου αὐθεντικὰ κείμενα Βασιλείον Τάξιν καὶ Κλητορολόγιον Φιλοθέου, ἐν οἷς πολλὸς περὶ συγκλήτου γίνεται λόγος, εὔρηται εἰς μὲν τὸ πρῶτον ὁ *πρῶτος συγκλητικός* (414 16), καὶ ἡ *πρώτη τῶν συγκλητικῶν* (210 1), εἰς τὸ ἕτερον δὲ ἅπαξ οἱ *τῆς συγκλήτου πρόκριτοι* (Κλητ. Φιλ. 766). Ἐξ αὐτῶν ἡ πρώτη ἔκφρασις—ἐφ' ἧς ὡς καὶ τῆς ἐπομένης ἐπανερχομαι εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον—ὑποδηλοῖ πράγματι νομικὴν διάκρισιν ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐνὸς μόνον προσώπου, ἐνῶ αἱ ὑπὸ συζήτησιν ἔκφρασεις πρόκριτοι, ἄριστοι, ἔξοχοι τῆς συγκλήτου κλπ. δηλοῦν ὁλόκληρον ὁμάδα προσώπων. Τέλος εἰς τὴν παρὰ Φιλοθέῳ μαρτυρίαν¹ οἱ ἐν στ. 12-13 *πρόκριτοι τῆς συγκλήτου* εἶναι οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἐν στ. 16-18 *μαγίστρους, ἀνθυπάτους, πατρικίους κλπ.*, οἵτινες ἐπανελημμένως μνημονεύονται ἐν τῷ Κλητορολογίῳ ὡς συγκλητικοὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐτέρου προσδιορισμοῦ ὡς ἀρίστων, προκρίτων κλπ.

Ὁ G. Ostrogorsky ὁμιλεῖ περὶ διαφοροποιήσεως τῆς συγκλητικῆς τάξεως κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, διακρίνων ἐπὶ τῇ βάσει μαρτυρίας τοῦ Ψελλοῦ: *μεθ' οὗς ἡ πρώτη βουλή καὶ ἡ τάξις ἡ ἔκκριτος καὶ ἐφεξῆς οἱ τὰ δευτερεῖα λαχόντες καὶ αἱ τριπτῆς σιχηδὸν πάντες καὶ συνηρμοσμένοι ἐκ διαστήματος...*² τρεῖς κατηγορίας συγκλητικῶν. «Ἡ ἔξουσία» λέγει, «εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῆς πρώτης τάξεως (ἡ τάξις ἡ ἔκκριτος, οἱ μεγαλόδοξοι συγκλητικοί). Ἀλλὰ καὶ οἱ κατώτεροι συγκλητικοὶ ἀπέλαυνον τῶν ὠφελιμάτων ἥτοι τῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἰσχύος τῆς συγκλήτου»³. Ἡ γλωσσικὴ διατύπωσις τοῦ χωρίου δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀποδοχὴν τῆς ὑπὸ τοῦ G. Ostrogorsky δοθείσης ἐρμηνείας: ἕτερον δὲ χωρίον τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ: *χιλιάδες παρειστήκεισαν, ὅσοι τε τῆς ἐκκρίτου βουλῆς, ἣν δὴ γερουσίαν ἡ Ρωμαίων φωνὴ καλεῖν εἴωθε, καὶ ὅσοι τὰ δεύτερα μετ' ἐκείνους εἰλήχασιν καὶ οἱ μετὰ τούτους, καὶ ἄχρι τῶν ἐσχάτων ὁ κατάλογος τοῦ χοροῦ...*⁴ αἵρει πᾶσαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. Διότι ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου χωρίου προκύπτει α') ὅτι ἡ χορὴ ὄρων ὡς *πρώτη βουλή, ἔκκριτος βουλή* εἶναι καὶ παρ' αὐτῷ ἀκόμη τῷ Ψελλῷ ταυτόσημος πρὸς τὸ *σύγκλητος, γερουσία*, κατὰ συνέπειαν ἢ διάκρισις στερεῖται νομικῆς σημασίας: β') ὅτι

¹ ...πρὸς σεμνὸν κράμα τοὺς τῆς συγκλήτου προκρίτους, ὡς κοινωνοὺς τῆς χάριτος, ἐμφανῶς προσλαμβάνονται (sc. οἱ βασιλεῖς). καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν ἐν τῇ αὐτῇ κλήσει... ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, στρατηγῶν τε καὶ ὀφφικιαλίων τὸν ἀριθμὸν ιδ'. Κλητ. Φιλ. 766 12-18.

² Ψελλ. Χρον. I κ. III (Ζωή-Θεοδώρα): βλ. περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων τὴν παρὰ Ζωναρᾶ μαρτυρίαν III 613-614: καὶ οἱ τῆς πρώτης βουλῆς καὶ οἱ ἐν τέλει σὺν αἰδοῖ παρεισθίκεισαν ξύμπαντες...

³ OSTROGORSKY, Geschichte σ. 231.

⁴ Ψελλ. Scr. Min. I 244 (Μιχαήλ 7).

οἱ ὅσοι τὰ δεύτερα μετ' ἐκείνους εἰλήχασιν καὶ οἱ μετὰ τούτους, φράσις ἀντιστοιχοῦσα προφανῶς πρὸς τὴν ἐν τῷ προηγουμένῳ χωρίῳ οἱ τὰ δευτερεῖα λαχόντες καὶ αἱ τριτιές, ἐφ' ἧς καὶ ἐστηρίχθη ὁ Ostrogorsky, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν σύγκλητον οὐδὲ ἐννοεῖ ὑποδιαίρεσιν αὐτῆς ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐκτὸς αὐτῆς κατώτερα ὡς πρὸς ἐκείνην κοινωνικὰ στρώματα.

Πρὸς τούτοις ὁ Ostrogorsky ὁμιλεῖ περὶ τῆς εἰς τρεῖς τάξεις διακρίσεως τῶν συγκλητικῶν μόνον ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς συνδυάζων τὴν δημιουργίαν αὐτῶν πρὸς τὴν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μεγαλυτέραν ἰσχὺν τῆς συγκλήτου καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Θ' αὔξησιν τῶν μελῶν τῆς. Ἐν τούτοις ἀνάλογοι ἐκφράσεις εὑρηνται εἰς κείμενα συνταχθέντα πολὺ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος· π.χ. οἱ τὰ κορυφαῖα τῆς ὑπερφυοῦς γερονσίας ἔχοντες (Εὐάγριος 42, 67), οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἐς σύγκλητον βουλὴν (Θεοφ. Σιμ. 218), οἱ μείζονες τῆς συγκλήτου (Θεοφ. Συν. 229), οἱ ὑπερέχοντες τῆς γερονσίας (Θεοφ. Συν. 350), ἡ περιφανὴς σύγκλητος (Κλητ. Φιλ. 761)¹. Ὡστε καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν εὐσταθεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἱστορικοῦ διατυπωθεῖσα ἄποψις.

Ὅπως ἐπιβοηθητικῶς σημειῶ καὶ τὴν ἐξῆς παρατήρησιν. Πλείονες τοῦ ἐνὸς συγγραφεῖς διηγούμενοι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γεγονὸς χρησιμοποιοῦν πρὸς δήλωσιν τῶν αὐτῶν προσώπων, οἱ μὲν τὸν γενικώτατον καὶ ὅλως ἀόριστον ὄρον οἱ ἐν τέλει², οἱ δὲ τύπους ὡς οἱ ἐξοχώτεροι τῆς συγκλήτου, οἱ πρωτοὶ τῆς βουλῆς κλπ.³. Καὶ δὲν φημίζονται βεβαίως δι' ἀκριβολογίαν καὶ νομικὴν κυριολεξίαν οἱ βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι, οὐχ ἦττον ὅμως ἢ ὅλως ἀδιάφορος χρῆσις τῶν ἀνωτέρω ὄρων δὲν εἶναι νομίζω ἄνευ σημασίας.

Αἱ μέχρι τοῦδε πληροφορίαι δὲν καθιστοῦν εἰς ἡμᾶς γνωστὴν τὴν ἡλικίαν ἀφ' ἧς ἐπετρέπετο ἡ εἰς τὴν βυζαντινὴν σύγκλητον εἴσοδος, ἀγνοοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἀκριβῆ ἡλικίαν, καθ' ἣν εἰσῆρχετο τις εἰς τὴν σύγκλητον τῶν ὑστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων.

Ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος τὸ δέκατον ὄγδοον θεωρεῖται ὡς τὸ νόμιμον ἔτος διὰ

¹ Πλείονα παραδείγματα βλ. εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον.

² Βλ. ἀνωτέρω σ. 31-32.

³ Οὕτω Θεοφ. Συν. 350-351, ΨΣυμ. Μαγ. 698, Σκυλ.-Κεδρ. II 247: οἱ πρωτοὶ τῆς βουλῆς = Μιχ. Γλυκ. 551: οἱ ἐν τέλει.— Θεοφ. Συν. 370, Λέων Γραμ. 279, Θεοδ. Μελ. 195: οἱ ἐν τέλει = Σκυλ.-Κεδρ. II 265: οἱ ἐξοχοὶ τῆς συγκλήτου.— Σκυλ.-Κεδρ. II 743: οἱ ἐξοχώτεροι τῆς συγκλήτου = Ζωναρᾶς III 725: οἱ ἐν τέλει.— Βλ. καὶ Ψελλ. Χρον. I κ. LI (Θεοδώρα): οἱ δὲ τῆς πρώτης βουλῆς = Ζωναρᾶς III 613: ἀλλ' οἱ τῆς γερονσίας. Σημειωτέον ὅτι ὁ Σκυλίτις-Κεδρηνὸς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἔχουν ὡς κυρίαν πηγὴν διὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα τὸν Ψελλόν.

τὴν πρόσκτησιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ κοιαιστωρός¹. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀξίωμα τοῦ πραιτώρος συνέβαινε πολλάκις οἱ υἱοὶ συγκλητικῶν νὰ ὑποδεικνύονται διὰ τοῦτο εἰς πολὺν νεαρὰν ἡλικίαν, ἐνίοτε καὶ δέκα ἔτη πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ὤφειλον νὰ τελέσουν τοὺς ἀγῶνας, ἵνα προετοιμασθῶν διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν τέλεσίν των χρηματικοῦ ποσοῦ. Κατὰ συνέπειαν μόνον τὸ γεγονός τῆς ὑποδείξεως τοῦ νέου διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ πραιτώρος δὲν εἶναι δυνατόν, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ LÉCRIVAIN, νὰ καθίστα αὐτὸν ἐνεργὸν μέλος τῆς συγκλήτου. Οὐχὶ σπανίως ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὴν συνέπιπτε μὲ τὸν χρόνον τῆς professio, ἥτις διὰ τοὺς υἱοὺς συγκλητικῶν ἐλάμβανε χώραν εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας των².

Ἐλάχισται εἶναι αἱ πληροφορίες τῶν βυζαντινῶν κειμένων περὶ τῆς ἡλικίας ἀφ' ἧς ἡδυνάτο τις νὰ περιβληθῇ ἀξίωμα ἢ τίτλον ἐκ τῶν συνεπαγομένων τὴν συγκλητικὴν ιδιότητα. Ἐν τῷ βίῳ Συμεῶν νέου παραδίδεται ὅτι ὁ Συμεὼν τιμηθεὶς διὰ τοῦ τίτλου τοῦ σπαθαροκουβικουλαρίου ἐγένετο μέλος τῆς συγκλήτου³. Τοῦτο δὲν ἔλαβε χώραν πρὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὅπως φαίνεται ἐκ πρώτης ὀψεως ἐκ τῆς συγκεχυμένης πωρ διηγήσεως τοῦ βίου⁴ ἀλλ', ὡς ὀρθῶς νομίζω δέχεται ὁ Hausherr, ἀρκετὰ ἔτη μετὰ ταῦτα ἤτοι τοῦ Συμεῶν ἄγοντος τὸ εἰκοστὸν ἢ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος⁵.

¹ J. B. MISPOULET, Les institutions politiques des Romains τ. I, Paris 1882 σ. 343 ἐπ., R. CAGNAT, Cours d'épigraphie latine³, Paris 1898 σ. 128. Τὴν ἐν ἔτει 1910 ἐκδοθεῖσαν τετάρτην ἐκδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ CAGNAT εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων Βιβλιοθηκῶν ἡδυνήθην νὰ εὕρω.

² LÉCRIVAIN σ. 13-15 ἐνθα καὶ αἱ εἰς τὰς πηγὰς παραπομπαί.

³ B. Συμεῶν νέου σ. 6 κ. 4.

⁴ B. Συμεῶν νέου σ. 6 κ. 4.

⁵ Βλ. τὰς κατὰ βάσιν μὲν ὀρθὰς ἀλλ' εἰς τινα ὀλιγώτερον οὐσιώδη σημεία οὐχὶ ἀπολύτως πειστικὰς ἀπόψεις τοῦ ἐκδότου (σ. LXXX - XCI ἰδίᾳ σ. LXXXVIII - XC), εἰς ἃς προσθετέα καὶ ἡ ἐξῆς σκέψις. Ἡ διατύπωσις τοῦ χωρίου: ὁ τοίνυν πρὸς πατρός αὐτοῦ θεῖος ὡς ἑώρα κάλλει σώματος καὶ ὀραϊότητι τῶν πολλῶν αὐτὸν διαφέροντα, ἐπεὶ πολλὴ παρηγορία εἰς τοὺς τότε τὰ σκηπτρα τῆς βασιλείας κατέχοντας ἦν αὐτῷ (Βασίλειος δ' ἦσαν καὶ Κωνσταντῖνος οἱ ἐκ τῆς πορφύρας ὁμόστεφοι καὶ αὐτάδελφοι) τὰ τῶν κοιτωνιτῶν διαπρέποντι σκέπτεται τῷ αὐτοκράτορι αὐτὸν δοῦναι καὶ οἰκειώσασθαι... ἀφήνει νὰ νοηθῇ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες Βασίλειος Β' καὶ Κωνσταντῖνος Η' εἶχον ἐγγίσει τοῦλάχιστον τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ὅτε καὶ μόνον θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ὑπαρξίς παρηγορίας τοῦ θεοῦ τοῦ Συμεῶν πρὸς αὐτούς. Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐξ αὐτῶν πρεσβύτερος Βασίλειος ἐγεννήθη ἐν ἔτει 958 ἡ εἴσοδος τοῦ Συμεῶν εἰς τὴν σύγκλητον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔλαβε χώραν πρὸ τοῦ ἔτους 970, ὅτε οὗτος, γεννηθεὶς κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Hausherr τῷ 949, διῆγε τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος.

Περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' γνωρίζομεν ὅτι εἰς λίαν νεαράν ἡλικίαν ἔλαβε τὸν δίδοντα δικαίωμα εἰσόδου εἰς τὴν σύγκλητον τίτλον τοῦ προέδρου. Τὸ γεγονός ἔλαβε χώραν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Ζ' ἥτοι περὶ τὰ 1073 - 1074. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ παρεχομένων χρονολογικῶν δεδομένων ὁ Ἀλέξιος πρέπει νὰ ἐγεννήθη τῷ 1048· ἀντιθέτως ὑπὸ τῆς Ἀννης Κομνηνῆς παραδίδεται ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ πατρός της τὸ 1056¹, ὁπότε συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην μὲν ἐκδοχὴν θὰ ἦτο 26, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν 18 ἐτῶν ὅτε ἐτιμήθη διὰ τοῦ προεδρικοῦ τίτλου. Πρὸς τὴν τελευταίαν χρονολογίαν ἀρμόζει ἡ τῆς Ἀννης περιγραφὴ: *κἂν οὐπω τὸν ἱουλον ἐπανθοῦντα εἶχεν, ἐν πᾶσιν ἐυδοκμοῦντα ὄρων ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς ἐσπέρας ἀναδείκνυσι τῷ τῶν προέδρων τετιμηκῶς ἀξιώματι*².

Ὡς γνωστὸν οἱ συγκλητικοὶ κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδον ἔφερον ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ διακριτικὰ τῆς ιδιότητός των γνωρίσματα³. Παρόμοιόν τι συνέβαινε καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας εἰς τὴν σύγκλητον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς δεικνύουν αἱ ἐλάχισται διασωθεῖσαι συναφεῖς μαρτυρίαι. Ὁ Ψελλὸς λέγει: *...καὶ μοι συνῆκται τοιαῦτα σανίδια πλεῖω ἄχρυσα καὶ ἀνάγνυρα, ὥσπερ ἔνιοι τῶν νέων συγκλητικῶν ἄσταυροί τε καὶ ἄβλαττοι*⁴. Ἀγνοῶ διὰ ποίους λόγους οἱ νέοι οὗτοι συγκλητικοὶ ἦσαν ἄσταυροι καὶ ἄβλαττοι. Ἴσως λόγῳ τῆς προσφάτου κτήσεως τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος δὲν εἶχον λάβει καιρὸν νὰ διευθετήσωσι τὰ ἐνδύματά των καθ' ὃν τρόπον ὀφείλον νὰ εἶναι τὰ τῶν συγκλητικῶν. Εἶναι προφανὲς ὅτι οὗτοι ἔδει νὰ φέρουν τὰ κεκανονισμένα βλαττία καὶ σταυρούς⁵.

Χωρίον τοῦ Νικ. Χωνιάτη ἀναφέρει λεπτομερείας τινὰς τῆς ἐνδυμασίας δύο συγκλητικῶν, ὧν ὁ εἷς ἦτο κριτὴς τοῦ βήλου καὶ ὁ ἕτερος πρωτονοτάριος *...τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῶν κεφαλῶν ἐξευεγκόντες καλύμματα καὶ τῶν κατὰ ρώτου*

¹ Βλ. FR. CHALANDON, Essai sur le règne d'Alexis Ier Comnène (1081-1118), Paris 1900 σ. 23. Οὗτος θεωρεῖ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ζωναρᾶ ὡς μᾶλλον πρὸς τὰ πράγματα ἀνταποκρινομένην.

² Ἀλεξιάς I 59.

³ J. MARQUART - A. MAU, Das Privatleben der Römer, Leipzig 1886 σ. 545, 589 ἐπ., MOMMSEN, Staatsrecht τ. I³ σ. 423, τ. III σ. 470 καὶ 887 ἐπ. καὶ διὰ τὴν ἡγεμονίαν λήγουσαν STEIN, Geschichte σ. 33.

⁴ Ψελλ. Scr. Min. II 152 (ΙΑ' αἰών).

⁵ Περὶ βλαττίων βλ. DU GANGE, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis τ. I Lugduni 1688 s.v., A. VOGT, Constantin Porphyrogénète, Le livre des Cérémonies. Commentaire τ. I, Paris 1935 σ. 53, Κ. ΜΠΟΝΗΝ, Ἰωάννης Ξιφυλίνος κλπ. σ. 54, ἐνθα καὶ παραπομπαὶ εἰς τὴν λοιπὴν ἐπὶ τοῦ θέματος βιβλιογραφίαν.

κεχυμένων λευκολίνων λαβόμενοι διείλουν αὐτὰ ὡς σφαίρας...¹. Περὶ λευκῶν ἐπὶ τῶν ὥμων φερομένων ταινιῶν (:) ὁμιλεῖ καὶ ὁ Γρηγόριος Ἀντίοχος εἰς τὸν λόγον του πρὸς τὸν σεβαστοκράτορα Κωνσταντῖνον Ἀγγελον. Τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, λόγω τῶν ἀσυνήθων καὶ ποικίλης σημασίας λέξεων δὲν εἶναι ἀπολύτως κατανοητόν, ἔχει ὡς ἑξῆς: εἰσέπειτα πάλιν τίμησιν ἀνχοῦντες φιλελεύθερον καὶ σύνθημα ταύτης ἐπὶ κοινοῦ πᾶσι πρόσωπον ἐξημμένοι λευκοὺς ἀμφοῖν ἀρπεδόνων τοῦ μεταφρένου κατασσοῦντας ὀλκοὺς...². Τόσον ἐνταῦθα ὅσον καὶ εἰς τὸ προηγούμενον χωρίον τοῦ Νικ. Χωνιάτη (Συν. Σάθα) εἶναι καταφανεῖς αἱ ὁμοιότητες, ὡς παρουσιάζει ἡ περιγραφή τοῦ ἰδιαίτερου τούτου γνωρίσματος τῆς περιβολῆς τῶν ἐν αὐτοῖς μνημονευομένων προσώπων, ἀπάντων συγκλητικῶν³. Θεωρῶ λοιπὸν ὡς λίαν πιθανόν ὅτι τὰ ἰδιαίτερα ταῦτα γνωρίσματα τῆς ἐνδυμασίας των συνδέονται πρὸς τὴν συγκλητικὴν αὐτῶν ιδιότητα. Πιθανῶς τὴν ὑπαρξιν ἰδιαίτερου γνωρίσματος τοῦ καλύμματος τῶν συγκλητικῶν ὑπαινίσσεται καὶ τὸ ἑξῆς χωρίον: προβαλλόμενος εἰς ἰδίαν βοήθειαν ὡς συγκλητικός ἐστιν (sc. ὁ παπᾶς καὶ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου Ἰωάννης ὁ Ἀδηνιώτης), καὶ οὐκ ἔχουσιν ἄδειαν (sc. ἡ πατριαρχικὴ σύνοδος) αὐτὸν κρίνειν τοιοῦτον ὄντα, μεγαλαυχῶν ἐφ' ὃν ἐπὶ κεφαλῆς ἐφόρει σταυρόν⁴.

Ἡ ὑπαρξὶς ἰδιαίτερων στολῶν προοριζομένων διὰ τὴν σύγκλητον καὶ φυλασσομένων ἐν τῷ εἰδικῷ μαρτυρεῖται διὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μιχαὴλ Γ' ⁵. Ἀλλὰ τίνες τῶν συγκλητικῶν καὶ εἰς ποίας περιστάσεις ἐφόρουν τὰς στολὰς ταύτας δὲν εἶναι γνωστόν.

Ἡ ιδιότης τοῦ συγκλητικοῦ ἀποβάλλεται διὰ τῆς διαγραφῆς αὐτοῦ λόγω

¹ Νικ. Χων. 350-351. Περὶ τῶν ἰδίων ἀξιοματούχων ὁμιλεῖ καὶ ὁ συντάκτης τῆς Συν. Σάθα ἀποκαλῶν τὰ καλύμματα ταῦτα τῆς κεφαλῆς περιπτάρια. Συν. Σάθα 332.

² Γρηγ. Ἀντίοχος ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 393 (Ἰσαάκιος Β'). Διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν τοῦ δυσκόλου τούτου χωρίου παραθέτω τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ ἐκδότου: und mich dann wieder einer freiheitliebenden Würde rühmend, während ich als Abzeichen für diese, allen öffentlich sichtbar, die wissen, von den beiden Riemen der Schulter niederwallenden Schnüre (?) an mir herabhängen liess. Αὐτόθι σ. 393-394. Πρβλ. τὰ σχόλια τοῦ ἐκδότου αὐτόθι σ. 393.

³ Βλ. τοὺς ἀριθμοὺς 142, 143 καὶ 146 τοῦ πίνακος.

⁴ AD τ. II 174 (ἔτ. 1393).

⁵ ... καὶ στολὰς δὲ τινὰς βασιλικὰς καὶ ἀνγονισιακάς, ἀλλὰ καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, τὰς μὲν ὀλοχρόους τὰς δὲ χρυσοῦφάντους οὖσας ἐν τῷ εἰδικῷ... Θεοφ. Συν. 173^β βλ. καὶ ΨΣυμ. Μαγ. 659. Πρβλ. καὶ F. DÖLGER, Beiträge zur byzantinischen Finanzverwaltung κλπ. σ. 37.

ποινης ἐκ τῆς συγκλήτου¹. Τὰς προϋποθέσεις καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς διαγραφῆς ἀγνοοῦμεν. Ὁ Λέων Χοιροσφάκτης εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν «Στέφανον μάγιστρον, ἀνθύπατον καὶ πατρίκιον» ζητῶν τὴν διαγραφὴν τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἐκ τῆς συγκλήτου. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ὁ ἀποδέκτης τῆς ἐπιστολῆς ἦτο καὶ ὁ κατὰ δίκαιον ἀρμόδιος νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν διαγραφὴν ὡς θεωρῶ πιθανώτερον, ἀρμόδιος ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Χοιροσφάκτης ζητεῖ ἀπὸ τὸν Στέφανον ἀπλῶς νὰ μεσολαβήσῃ καὶ νὰ εἰσηγηθῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ τὴν ἀποδοχὴν τῆς παρακλήσεώς του.

Διὰ τῆς νεαρᾶς 62 τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' καθορίζεται ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἀπόλυσις δὲν συνεπάγεται καὶ τὴν αὐτοδικαίαν ἀπώλειαν τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος². Τὸ αὐτὸ φαίνεται ἰσχύον καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας. Τὸ παρὰ-δειγμα τοῦλάχιστον τοῦ Νικ. Χωνιάτη, ὅστις, καίπερ ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Ε' τῆς θέσεως τοῦ λογοθέτου τῶν σεκρέτων, ἦτις, ὡς ρητῶς λέγει, καθίστα τινὰ μέλος τῆς συγκλήτου³, καταλέγει ἑαυτὸν καὶ μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῶν συγκλητικῶν⁴, στηρίζει νομίζω ἐπαρκῶς τοιαύτην ἄποψιν.

Δεδομένου ὅτι ὡς ἐδέχθη ὅλοι οἱ περιβεβλημένοι ἀνώτερα ὅπως οὖν ἀξιώματα ὡς καὶ οἱ τετιμημένοι δι' ἀνωτέρων τίτλων εἴτε ἐν ἐνεργείᾳ εἴτε μὴ καθίσταντο αὐτοδικαίως μέλη τῆς συγκλήτου, ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς θὰ ἦτο μέγας. Ἦδη κατὰ τὸν Γ' πρὸς Δ' αἰῶνα ὁ ἀριθμὸς τῶν συγκλητικῶν εἶχε τοσοῦτον αὐξηθῇ ὥστε οὔτε σκόπιμος οὔτε δυνατὴ ἦτο ἡ συμμετοχὴ ὅλων εἰς τὰς συνεδρίας τῆς συγκλήτου. Ἐν ἔτει 359 τὰ μέλη τῆς συγκλήτου Κωνσταντινουπόλεως ἠῤῥήθησαν, ὡς λέγει ὁ Θεμίστιος, ἀπὸ 300 εἰς 2000⁵.

¹ Χοιροσφάκτου ἐπιστ. ΚΓ' σ. 129 (Λέων Γ'). Τὴν ἐκ τῆς συγκλήτου διαγραφὴν συγκλητικῶν στασιασάντων κατὰ τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης δηλοῖ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ φράσις τοὺς δ' ἐκ τῆς συγκλήτου ἀτιμία περιβαλοῦσα (sc. ἡ αὐτοκράτειρα). Ζωναρᾶς III 291. Τὸ γεγονός δὲν θὰ ἦτο σπάνιον εἰς τὴν βυζαντινὴν πολιτικὴν ἱστορίαν, ὡς ἑτέρα ἐκ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος διασωθεῖσα μαρτυρία δεικνύει ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Θ' συνεχώρησε συγκλητικούς μετασχόντας συνωμοσίας κατ' αὐτοῦ καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν προτέραν τάξιν: τὸ πεπτωκὸς μέρος πρὸς τὴν συγκλητικὴν τάξιν ἀποκαθίσταται. Ψελλ. Scr. Min. I 22· βλ. καὶ Ψελλ. Χρον. II κ. CXXXVII (Κωνσταντῖνος Θ').

² Νεαρά 62 κ. 2 (ἔτ. 537). Si quem autem utentem cingulo ex nostra iussione deponere cingulum contigerit... sed suam tenere etiam in amplissimo senatu prae-rogativam, quam antea cum cingulo uteretur habuisse noscebatur...

³ Νικ. Χων. 749.

⁴ Νικ. Χων. 850.

⁵ Θεμίστιος XXXIV σ. 456 (ἐκδ. DINDORF). Πρβλ. KÜBLER σ. 333 καὶ STEIN, Geschichte σ. 224.

Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν βυζαντινῶν πηγῶν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν τῆς συγκλήτου. Ἡ πληροφορία τοῦ Ἀτταλειάτου ἀναβιβάζοντος αὐτοὺς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου εἰς μυριάδας¹, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὴν φαίνεται ὑπερβολικὴ, ὀλίγον μόνον χρησιμεύει διὰ τὴν γνῶσιν τῶν πρὸ τοῦ Βοτανειάτου συμβαινόντων, δεδομένου ὅτι ὡς ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν πηγῶν μαρτυρεῖται, πρόκειται περὶ ἐξαιρετικῆς καὶ ἀήθους αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συγκλητικῶν, τῶν ἱστορικῶν ἐκφραζομένων μετ' ἀγανακτικῆς κατὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης τοῦ αὐτοκράτορος. Μαρτυρία δὲ τοῦ Ψελλοῦ καθιστᾷ φανερόν ὅτι ἡ σύγκλητος δὲν ἀπετελεῖτο ἐκ τοσούτου πλήθους, ...χιλιάδες παρειστήκεισαν, ὅσοι τε τῆς ἐκκρίτου βουλῆς, ἣν δὴ γερουσίαν ἡ Ρωμαίων φωνὴ καλεῖν εἶωθε, καὶ ὅσοι τὰ δεύτερα μετ' ἐκείνους εἰλήχασιν καὶ οἱ μετὰ τούτους, καὶ ἄχρι τῶν ἐσχάτων ὁ κατάλογος τοῦ χοροῦ· ἐπὶ τούτοις καὶ ὅσον οἰκτεῖον Θεῷ, οἱ τῶν τῇδε ἀπάραντες πρὸ τῆς φυσικῆς μεταθέσεως μονασταὶ καὶ οἱ τούτων καθηγεμόνες· οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων...². Εἶναι προφανὲς ὅτι διὰ τοῦ χιλιάδες νοοῦνται ἅπαντες οἱ συγκεντρωθέντες, ὧν μικρὸν μόνον τμῆμα ἀπειλύν βεβαίως οἱ συγκλητικοί. Χωρίον τοῦ Φιλοθέου ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς βασιλικά συμπόσια καλουμένων ὑπὸ καμπάγιν συγκλητικῶν εἰς 168³.

¹ Ἀτταλ. 275· οὕτω καὶ Συν. Σάθα 171-172.

² Ψελλ. Scr. Min. τ. I 244 (Μιχαήλ Γ').

³ δεῖ ἡμᾶς καλεῖν... τὴν ὑπὸ καμπάγιν σύγκλητον πᾶσαν, οἷον ἀσκητήτας, χαρτουλαρίους τῶν μεγάλων σεκρέτων, βασιλικούς νοταρίους τῶν λεχθέντων σεκρέτων, οἷον ἀπὸ τε σπαθαροκανδιδάτων καὶ κατωτέρω, ὑπάτων, δισυντάων, κομήτων τῶν σχολῶν, σιλενταρίων, προτικτόρων, εὐτυχοφόρων, σκηπτροφόρων, ἀξιωματικῶν τῶν διαφορῶν ταγμάτων τὸν ἀριθμὸν ρηγ'. Κλητ. Φιλ. 742-743. Περὶ τοῦ χωρίου βλ. ἀνωτέρω σ. 45.

III

Λειτουργία τῆς συγκλήτου

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Δημοκρατίας τὴν σύγκλητον συνεκάλουν ὁρισμένοι τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων. Μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Ἡγεμονίας ἡδύνατο καὶ ὁ Ἡγεμών, ὡς ἐνασκῶν τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν, νὰ συγκαλέσῃ τὴν σύγκλητον καὶ νὰ προεδρεύσῃ αὐτῆς¹.

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἡ σύγκλητος κατὰ κανόνα συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις καὶ προΐσταται τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων τῆς ὡς συμβουλευτικοῦ σώματος². Ὅσάκις ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι ἀνήλικος ἢ ἀπὼν τὴν σύγκλητον συγκαλεῖ καὶ προεδρεύει ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐνασκῶν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἢ ὁ πατριάρχης—ἔστω καὶ ἂν δὲν ᾔτο μέλος τῆς ἀντιβασιλείας—ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἡθικοῦ κύρους αὐτοῦ³.

Βασιλικὴ πρόσκλησις δὲν εἶναι νοητὴ εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς μὴ ὑπὸντος, συνεπεῖα θανάτου ἢ ἄλλως πῶς, αὐτοκράτορος ἢ συγκλήτος συμμετέχει εἰς τὴν

¹ KÜBLER σ. 104, 202, STEIN, Geschichte σ. 48-49.

² Βλ. παραδείγματα εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς εὐνόητον, ἔχει τὸ δικαίωμα, οὐ οὐχὶ σπανίως καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀσκησιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας κάμνει χρῆσιν, νὰ συγκαλῇ χωρὶς τὴν αὐτοπρόσωπον παρουσίαν του τὴν σύγκλητον, ἵνα ἀποφανθῇ ἡ γνωματεύση ἐπὶ τοῦ προτιθεμένου ζητήματος· βλ. παραδείγματα εἰς τὸ κεφάλαιον IV. Πρβλ. ἐπὶ ζητήματος ἐξωτερικῆς πολιτικῆς Καντακ. I 182 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Β').

³ Λέων διακ. 33-34 (ἔτ. 963), Καντακ. II 20-21, 218 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος), AD τ. I 430-431 (ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Α', τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' ἀπουσιάζοντος, ὡς φαίνεται, τῆς πρωτευούσης), Παχυμ. I 40-41, πρβλ. Νικ. Γρηγ. I 64 (Ἰωάννης Δ' ἀνήλικος). Ἡ πληροφορία τῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν Νικ. Γρηγ. I 62 καὶ Φραντζῆ 12-13, καθ' ἣν ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Ἰωάννου Δ' ἦτο ὁμοῦ μετὰ τοῦ Γεωργίου Μουζάλωνος καὶ ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος, δὲν εἶναι ἀκριβὴς ἀντικειμένη εἰς τὰς ἀσφαλεῖς περὶ τούτου μαρτυρίας τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν Ἀκροπολίτου, Παχυμέρη καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἐνδιαφερομένου Ἀρσενίου (ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ ἐν PG τ. PM' στ. 949), καθ' ἃς ἐπίτροπος ἦτο μόνος ὁ Μουζάλων. Οὕτω καὶ I. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ, Περὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἀρσενιατῶν ἐν Ἑλληνικᾷ τ. 2 (1929) σ. 277. Βλ. ἐπίσης τὰ χωρία Σουλ. - Κεδρ. II 290, Θεοφ. Συν. 387-388, Λέοντ. Γραμμ. 298 (Κωνσταντῖνος Ζ' ἀνήλικος), Καντακ. II 20 ἐπ., 211, 218 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος) μαρτυροῦντα τὴν εἰς συνεδρίας τῆς συγκλήτου παρουσίαν τῆς βασιλομήτορος συμμετεχούσης τῆς ἀντιβασιλείας· βλ. ἐπίσης Νικ. Γρηγ. II 846 (Εἰρήνη σύζυγος Ἰωάννου Γ' Καντακουζηνοῦ).

ἐκλογὴν νέου τοιούτου. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ὑφίσταται τις ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων ὑπάρχουν παραδείγματα μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος ἱκνούμενα παρουσιάζοντα τὴν σύγκλητον ὡς συνεδριάζουσαν μόνην, δὲν καθιστοῦν ὅμως γνωστὸν τίς ἦτο ὁ συγκαλέσας αὐτήν. Οὕτως ἡ σύγκλητος συνεδριάσασα ἔλαβε μέτρα πρὸς διάψευσιν τῶν περὶ θανάτου τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' κυκλοφορησασῶν φημῶν καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τάξεως¹. Ὀλίγας δεκαετηρίδας βραδύτερον ἡ σύγκλητος ὑποβάλλει εἰς τὸν ἐν ἐκστρατεία εὐρισκόμενον Μαυρίκιον τὴν παράκλησιν ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν².

Μοναδικὴ εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος μαρτυρία, ἐξ ἧς ὅμως δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συναγωγὴ γενικωτέρων συμπερασμάτων, διότι ἀναφέρεται εἰς πρῶξιν ἐπαναστατικὴν. Οἱ ὑπὲρ τοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου — ἐπαναστατήσαντος κατὰ τοῦ νομίμου αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Ζ' — ταχθέντες συγκλητικοὶ παρήγγελλον δι' ἐπιστολῶν, ἃς ἐπέγραφον οἱ ἁγιοῦται πατριάρχαι, ἡ σύνοδος καὶ ἡ σύγκλητος συγκαλοῦσιν ἡμᾶς περὶ τὸν περιώνυμον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας (sc. ναόν)³, πρὸς τοὺς ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων μὴ λαβόντας μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἵνα συνέλθουν καὶ συσκεφθοῦν περὶ τοῦ πρακτέου.

Εἰς ποίαν σχέσιν διετέλει ὁ κατὰ τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους ἀπαντῶν *caput* ἢ *prior senatus* πρὸς τὸν ἑπαρχον τῆς πόλεως, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν προΐστατο τῶν συνεδριῶν τῆς συγκλήτου, δὲν γνωρίζομεν⁴. Πρὸς ἐκεῖνον φαίνεται ἀντιστοιχεῖ ὁ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς κειμένοις κατὰ τὴν διήγησιν γεγονότων τῆς προϋουστινιανείου περιόδου μνημονευόμενος *πρῶτος συγκλητικός* ἢ *πρῶτος τῆς συγκλήτου*. Οὕτως ἐξηγεῖται, νομίζω, ἡ παράλληλος μνεῖα ἐπαρχου τῆς πόλεως καὶ πρώτου συγκλητικοῦ κατὰ τὴν ἀναγόμεναις τοῦ Λέοντος Α' ⁵. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ νεαρχῇ 62 (ἔτ. 537) κ. 2 ὀρίζει διὰ τὸν ἑπαρχον τῆς πόλεως τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ συγκλήτῳ οὐδὲν λέγων περὶ τοῦ *caput senatus* τῶν προγενεστέρων αἰώνων.

Δὲν κρίνω ἐπαρκῶς δικαιολογουμένην τὴν ἄποψιν τοῦ Burg, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστολῆς τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου ἀποκαλοῦντος τὸν μάγιστρον Στέφανον

¹ Θεοφ. 234: *περὶ ὧραν δὲ ἐννάτην συμβούλιον ἐποίησεν ἡ σύγκλητος...*

² Θεοφ. Σμ. 224.

³ Νικ. Βρυεν. 122-123.

⁴ MOMMSEN, *Ostgothische Studien* σ. 428-430, KÜBLER σ. 334 καὶ O'BRIEN MOORE στ. 795 ἐπ.

⁵ Βασ. Τάξ. 414 16-17. *Πρῶτος τῆς συγκλήτου* διετέλεσεν ὁ Ἀέτιος (Πασχ. Χρον. 587· Θεοδόσιος Β') καὶ ὁ Ἀσπαρ (Πασχ. Χρον. 596, Μαλ. 371· δεύτερον ἡμῖς τοῦ Ε' αἰῶνος).

τῆς συγκλήτου πρωτόβαθρον¹ δέχεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ μάγιστρος εἶχε τὴν ἡγεσίαν τῆς συγκλήτου (πρωτομάγιστρος), δεδομένου ὅτι ἀνάλογοι ἐκφράσεις ἀπαντοῦν ἐπανειλημμένως καὶ δι' ἄλλα πρόσωπα, ἅτινα δὲν φέρουν ἀναγκαιῶς τὸν τίτλον τοῦ μαγίστρου, ὡς π.χ. τὸν Φώτιον πρὸ τῆς εἰς πατριάρχην χειροτονίας του τοῦ πρωτεῦον τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐπιφερόμενον², τὸν Ἰωάννην Μαλακηνόν, ὅστις εἰς μέγα ἡρθῇ δόξης τε καὶ τιμῆς καὶ πολλῆς ὕψους τῆς εὐκληρίας ὡς καὶ πρῶτος γενέσθαι τῆς συγκλήτου βουλῆς³, συγκλητικόν τινα, ὅστις ἐκ τῶν τριόδων ἀναρπασθεὶς εἰς αὐτὴν ἀνήχθη τὴν συγκλητικὴν κορυφὴν⁴, ἕτερον κατέχοντα τὸ ἀξίωμα τοῦ λογοθέτου ὡς κορυφαῖοτατον τῶν τῆς βουλῆς⁵ χαρακτηριζόμενον καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον καὶ (πρωτο)πρόεδρον Κωνσταντῖνον Λειχούδην τὰ πρῶτα Ρωμαίων κορυφαῖον τῆς συγκλήτου βουλῆς⁶. Αἱ ἐκφράσεις αὗται, ὅταν δὲν εἶναι ἀπλῶς ρητορικά, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, δὲν ἔχουν τὴν ἀρχὴν των εἰς κατὰ νόμον ἐξέχουσιν θέσιν τοῦ μνημονευομένου προσώπου, ὡς κατέχοντος ἰδιαίτερον λειτουργήμα ἐν τῇ συγκλήτῳ (ὡς συμβαίνει σήμερον διὰ τὴν θέσιν τοῦ προέδρου πολιτειακοῦ τινος σώματος) ἀλλὰ στηρίζονται εἰς τὴν ἀτομικὴν τοῦ γράφοντος ἢ ἐν τῇ κοινωνίᾳ περὶ αὐτοῦ ἐκτίμῃσιν.

Εἰς τινα χωρία, ἔνθα πρόσωπα εἴτε ρητῶς μαρτυρούμενα ὡς μέλη τῆς συγκλήτου εἴτε οὐ χαρακτηρίζονται ὡς πρῶτοι καὶ παραδυναστεύοντες⁷, ἡ λέξις πρῶτοι εἶναι ταυτόσημος τοῦ παραδυναστεύοντες. Ὡς ἤδη παρατήρησεν ὁ F. Dölger «κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα ὁ ἐκ μὴ βασιλικῆς οἰκογενείας καταγόμενος καὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸν αὐτοκράτορα κατέχων ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ θέσιν (ὁσίαις

¹ BURY, *Adm. system* σ. 30' ἢ ἐπιστολὴ ἐν PG τ. 7Θ' στ. 1313, 1316 (περὶ τὰ 821).

² B. Ἰωσήφ ἐν PG τ. PE' στ. 968, 969. Οὕτω καὶ εἰς τὰ πρακτικά τῆς συνόδου ἔτ. 879 παρὰ Mansi τ. XVIIA στ. 460: ἐν τοῖς πρώτοις μὲν κατελέγετο τῆς συγκλήτου βουλῆς (sc. ὁ Φώτιος).

³ B. Νίκωνος Μετανοεῖτε ἐκδ. ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ ἐν NE τ. 3 (1906) σ. 178 (Βασίλειος Β').

⁴ Ζωναρᾶς III 645 (Κωνσταντῖνος Θ').

⁵ Ζωναρᾶς III 649 (Κωνσταντῖνος Θ').

⁶ Ψελλ. Χρον. II κ. XVIII (Μιχαὴλ Γ').

⁷ Οὕτως ἐξελέξατο δὲ καὶ προέκρινεν (sc. ὁ Ρωμανὸς Β') παραδυναστεύοντας καὶ πρώτους τοὺς τῆς συγκλήτου Ἰωσήφ πατρίκιον πραιπόσιτον καὶ δρογγάριον τῶν πλωμάτων, Θεοφ. Συν. 469' πρβλ. ΨΣυμ. Μαγ. 757, Συν. Σάθα 153-154. Ἀπεισάλη οὖν ὁ πατρίκιος Θεοφάνης πρωτοβεστιάριος καὶ παραδυναστεύων, Λέων Γραμμ. 322. Ἑτεροι μαρτυρίαι παρὰ Σκυλ.-Κεδρ. II 304 (Ρωμανὸς Α'), ΨΣυμ. Μάγ. 754, Θεοφ. Συν. 442 (Κωνσταντῖνος Ζ'), Σκυλ.-Κεδρ. II 610 (Μιχαὴλ Γ'), Βασσαμῶν ἐν Συντάγματι τ. Δ' σ. 493.—Ὁ παρὰ Ζωναρᾶ III 650, Ἀτταλ. 51 (βλ. καὶ Σκυλ.-Κεδρ. II 610, Μιχ. Γλυκ. 599) Πρωτεύων εἶναι κύριον ὄνομα.

βεβαίως γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς) ἀποκαλεῖται παραδυναστεύων ἢ μεσιτεύων ἢ παρεμφερῶς »¹.

Ἡ φράσις τῆς Βασ. Τάξεως 209-210 εἰσάγει ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ καὶ ἑτέρου σιλεντιαρίου κρατοῦντες **τὴν πρώτην τῶν συγκλητικῶν** καὶ ὀπισθεν αἱ λοιπαὶ ἀκολουθοῦσαι... δυνατόν νὰ δηλοῖ ὥρισμένην συγκλητικὴν, ἀδυνατῶ ὅμως νὰ προσδιορίσω ἐπὶ τῇ βάσει ποίου κριτηρίου κατέχει τὴν πρώτην θέσιν τοσούτω μᾶλλον ὅσῳ παρὰ τὴν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἐπανειλημμένην μνείαν γυναικῶν συγκλητικῶν οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ ἐξεχούσης θέσεως τῆς ἐν τῷ μοναδικῷ τούτῳ χωρίῳ μνημονευομένης **πρώτης τῶν συγκλητικῶν**. Μήπως πάλιν ἡ λέξις **πρώτη** κεῖται ἀντὶ τοῦ μία (κρατοῦντες τὴν μίαν ἥτοι τὴν προπορευομένην, τὴν προβαδίζουσαν καὶ ἐπομένως πρώτην);²

Ρητῶς μαρτυροῦν οἱ βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι ὅτι ὁ τίτλος τοῦ *προέδρου* ἐθεσπίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ χάριν τοῦ παραιοκοιμένου Βασιλείου³. Τὴν προσπάθειαν τοῦ V. Benesevič⁴ νὰ ἀναγάγῃ τὴν πρώτην δημιουργίαν τοῦ τίτλου ἥδη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λέοντος Σ' ἀντέκρουσε πειστικώτατα ὁ Στ. Κυριακίδης⁵. Διὰ τοῦ πρόεδρος τῆς συγκλήτου δὲν δηλοῦται ἀξίωμα, ἀλλ' ὡς ἔδειξεν ὁ Ch. Diehl τίτλος⁶ καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ὅτι εἶναι δυνατόν

¹ F. DÖLGER ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 181' πρβλ. διὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας R. GUILLAND, Le protovestiarite Georges Phrantzes ἐν Revue des études byzantines τ. 6 (1948) σ. 54.

² Ὁ A. VOGT ὑποθέτει ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ζωστῆς πατρικίας. A. VOGT, Histoire des institutions. La patricienne à ceinture ἐν Échos d'Orient τ. 37 (1938) σ. 353. Διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ κεφαλαίου βλ. F. DÖLGER ἐν BZ τ. 36 (1936) σ. 151-154.

³ Λέων διακ. 94, Σκυλ. - Κεδρ. II 379, Ζωναρᾶς III 520, Μιχ. Γλυν. 573. Πρβλ. ἐπίσης CH. DIEHL, De la signification du titre de «proédre» à Byzance ἐν Mélanges offerts à M. Gustave Schlumberger τ. I, Paris 1924 σ. 105 ἐπ.

⁴ V. BENESEVIČ, Die byzantinischen Ranglisten nach dem Kletorologion Philothei (De Cer. I. II c. 52) und nach den Jerusalem Handschriften zusammengestellt und revidiert ἐν BNJ τ. 5 (1926-1927) σ. 148-149.

⁵ ΣΤ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, Βυζαντινὰ Μελέται, Θεσσαλονίκη 1937 σ. 242-247.

⁶ CH. DIEHL, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 106 ἐπ. βλ. Βασ. Τάξιν 440: ἡ τοῦ προέδρου τῆς συγκλήτου ἀξία τότε βραβεῖον ἔχει καὶ ὡς γνωστὸν οἱ τίτλοι ἐδίδοντο διὰ βραβεῖον. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ πρόεδρος οὗτος εἶναι διάφορος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τοιοῦτου περὶ οὗ βλ. S. SALAVILLE, Le titre ecclésiastique de «proédros» dans les documents byzantins ἐν Échos d'Orient τ. 29 (1930) σ. 416-436· ἡ παλαιότερα ἐργασία τοῦ Ἀμασείας ΑΝΘΙΜΟΥ ΑΛΕΞΟΥΔΗ, Περὶ τῶν ἐν ἀρχιερατικαῖς ὑπογραφαῖς τίτλων «προέδρου» καὶ «τόπον ἐπέχοντος» ἐν Ἐκκλησ. Ἀλήθεια τ. 13 (1893-1894) σ. 236-239 δὲν εἶναι ἀξιόλογος.

νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἄλλοδαπούς, ὡς ἐν χρυσοβούλλῃ τοῦ Μιχαὴλ Ζ' μαρτυρεῖται. Ὁ αὐτοκράτωρ ὑπόσχεται πρὸς τὸν μέλλοντα γαμβρόν του Ροβέρτον Γυισκάρδον διαφόρους τιμὰς διὰ τοὺς στενοὺς συγγενεῖς τοῦ τελευταίου, ἐν οἷς καὶ τὴν προσφορὰν προέδρου ἦτοι τὸν τίτλον τοῦ προέδρου¹. Τὸ ἐν τῇ Βασ. Τάξει *Περὶ προαγωγῆς προέδρου τῆς ἀπάσης συγκλήτου* κεφάλαιον εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη².

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνεν ἡ αἴγλη τοῦ τίτλου τοῦ προέδρου νὰ μειωθῇ, ἀφ' οὔτου πλείονα τοῦ ἐνὸς πρόσωπα ἠδύναντο ταυτοχρόνως νὰ φέρουν αὐτόν, οὕτως ὥστε μεσοῦντος τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἐθεσπίσθη ἕτερος τίτλος ἀνώτερος τούτου ὁ τοῦ πρωτοπροέδρου³.

Εἰς τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὁ μέλλων νὰ τιμηθῇ πρόεδρος ἔδει ἀπαραιτήτως νὰ ἦτο προηγουμένως συγκλητικὸς δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ἀπαντήσωμεν ἀρνητικῶς συμφῶνως πρὸς μαρτυρίαν τοῦ Ἀιταλειάτου παραδίδοντος ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς Δ' ἐτίμησε πρόεδρον στρατηγὸν τῶν Τούρκων εὐθὺς μετὰ τὴν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς μετástασιν αὐτοῦ⁴.

Τόσον ὁ τίτλος τοῦ προέδρου ὅσον καὶ τοῦ πρωτοπροέδρου εἶναι λίαν ἐν χρήσει κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἐνῶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΒ' ἐξαφανίζονται τελείως. Ὁ τελευταῖος γνωστός μοι ἀσφαλῶς χρονολογούμενος πρόεδρος καὶ πρωτοπρόεδρος εἶναι ἐξ ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1118⁵.

¹ Ψελλ. Scr. Min. I 33 (ἔτ. 1074).

² Βασ. Ταξ. 440-444. Πρβλ. CH. DIEHL ἐνθ' ἀνωτ. σ. 105 καὶ σημ. 2.

³ Τοῦτο ἔλαβε χώραν κατὰ μὲν τὸν CH. DIEHL μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1060-1070 (ἐνθ' ἀνωτ. σ. 114) κατὰ δὲ τὸν ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΝ, στηριζόμενον εἰς μολυβδόβουλλον τοῦ Κωνσταντίνου Διογένους, ἐπὶ τοῦ Ρωμανοῦ Γ' Ἀργυροῦ (1028-1034). ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ἐνθ' ἀνωτ. σ. 245 καὶ 93-94 ἐνθα καὶ ἀναδημοσίευσίς τοῦ μολυβδόβουλλου.

⁴ ... διὸ δέσας ἐκεῖνος (sc. ὁ Τούρκος, διότι ὁ σουλτάνος εἶχε διατάξει τὴν σύλληψίν του) εἴλετο τῷ βασιλεῖ προσφυγεῖν, ὃν αὐτίκα ἐτίμηκε πρόεδρον. Ζωναρᾶς III 695, Ἀιταλ. 142.

⁵ AD τ. V σ. 96. Ἐπειδὴ ἡ διὰ τῶν σφραγίδων χρονολόγησις εἶναι λίαν ἐπισημῆς, διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἐσχάτου χρονολογικοῦ ὁρίου περιωρίσθη ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἔγγραφον. Καὶ ὁ CH. DIEHL εἰς τὴν ἐπανειλημμένως μνημονευθεῖσαν μελέτην του παρατηρεῖ ὅτι αἱ πλείους τῶν διασωθεισῶν σφραγίδων προέδρων καὶ πρωτοπροέδρων ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Κομνηνῶν καὶ δὴ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, τονίζει δὲ τὰς δυσκολίας τῆς ἐξ αὐτῶν συναγωγῆς ἀκριβῶν χρονολογικῶν συμπερασμάτων (CH. DIEHL ἐνθ' ἀνωτ. σ. 116 σημ. 8). Διὰ τοῦτο εἰς τὸν ὑπ' ἐμοῦ καταρτισθέντα πίνακα προέδρων καὶ πρωτοπροέδρων τοὺς μὲν ἐν ἐγγράφοις, ἱστορικοῖς καὶ λοιποῖς φιλολογικοῖς κειμένοις μνημονευομένους προσδιορίζω χρονικῶς ἀκριβέστερον, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐπὶ σφραγίδων ἀναγραφομένους, ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι εἶναι καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωστοί.

Κατωτέρω παραθέτω πίνακα τῶν εἰς ἐμὲ γνωστῶν προέδρων καὶ πρωτο-
προέδρων.

Πρόεδροι

1) Ἀαρὼν πρόεδρος καὶ δοῦξ Μεσοποταμίας. Σ. Κουγέα, Ἐπὶ τοῦ βιβλιο-
γραφικοῦ σημειώματος τοῦ ὑπ' ἀρ. 263 Κοϊσλιανοῦ κώδικος ἐν Ἑλληνικά τ. 3
(1930) σ. 458-469, Σπ. Λάμπρου, Ἐνθυμήσεων ἤτοι χρονικῶν σημειωμάτων
συλλογὴ ἐν ΝΕ τ. 7 (1910) σ. 130-131· βλ. καὶ Σκυλ.-Κεδρ. II 628. Πρβλ. Ch.
Diehl ἐνθ' ἄνωτ. σ. 114 σημ. 7 (Ἰσαάκιος Α').

2) Ἀλέξιος Κομνηνὸς ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ πρόεδρος. Ἀτταλ. 199 καὶ *passim*,
Ἀλεξιάς I 59, 64, Ζωναρᾶς III 712 καὶ *passim*, Σκυλ.-Κεδρ. II 713 καὶ *passim*.

3) Ἀνδρόνικος (υἱὸς τοῦ καίσαρος Ἰωάννου Δούκα) πρόεδρος (Ρωμανὸς Δ').
Νικ. Βρυεν. 41, Ζωναρᾶς III 705, Σκυλ.-Κεδρ. II 703. Τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ
ὁ ἔτερος υἱὸς τοῦ καίσαρος Ἰωάννου Δούκα Κωνσταντῖνος (βλ. κατωτέρω ἀρ. 42)
ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἀτταλειάτου 169, 173 κατὰ τὴν διήγησιν τῶν αὐτῶν γεγο-
νότων ὡς πρωτοπρόεδροι.

4) Βάρδας Ξηρὸς πρόεδρος. Συνοδικὴ ἀπόφασις πατρ. Ἰωάννου Γραμμα-
τικοῦ (1084-1111) ἐν Συντάγματι τ. Ε' σ. 58.

5) Βασίλειος νόθος υἱὸς Ρωμανοῦ Β' πατρίκιος, παρακοιμώμενος καὶ
πρόεδρος. Λέων διακ. 49, 94, Σκυλ.-Κεδρ. II 379, Ζωναρᾶς III 520, Μιχ. Γ'λινκ.
573 (Νικηφόρος Φωκάς)· πρβλ. τὰς παρὰ Ch. Diehl ἐνθ' ἄνωτ. σ. 108-111 παρα-
πομπὰς εἰς τὰς ἐπὶ ἔργων τέχνης ἐπιγραφάς.

6) Βασίλειος πρόεδρος δοῦξ τῶν Ἑδ[εση]τῶν. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917)
ἀρ. 173.

7) Βασίλειος πρόεδρος ὁ Λ[ι]νῆ(ης) (;) Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 483α.

8) Βασίλειος πρόεδρος. CIG τ. IV ἀρ. 8695.

9) Βασίλειος πρόεδρος καὶ ἔπαρχος ὁ Τζιρίθων. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917)
ἀρ. 483, Laurent ἐν Échos d' Orient τ. 30 (1931) σ. 473-477.

10) Βασίλειος Ἀρίβης πρόεδρος καὶ πριμικήριος. AD τ. VI σ. 96 (ἔτ. 1118).

11) Βασίλειος πρόεδρος καὶ γενικὸς λογοθέτης ὁ Ξηρός. Schlumb. Sig.
σ. 715 ἀρ. 1.

12) Βοριλ... πρόεδρος καὶ πριμικήριος τῶν Εὐαγῶν. Schlumb. Sig. σ.
574 ἀρ. 10.

13) Γεώργιος Ἀργυρόπουλος πρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 573 ἀρ. 3.

14) Γρηγόριος Ταρωνίτης πρόεδρος. Θεοφυλάκτου ἐπιστ. ἐν PG τ. PK' σ.
364 (Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης).

- 15) Γρηγόριος πρόεδρος. Κωνστ. Μολυβδ. (1930) ἀρ. 69, Laurent ἐν Byzantion τ. 6 (1931) σ. 781 ἀρ. 1.
- 16) Γρηγόριος πρόεδρος κοιτῆς τοῦ βήλου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Παντσένκο ἀρ. 92 (93).
- 17) Δαβὶδ ὁ Σκληρὸς πρόεδρος καί... Schlumb. Sig. σ. 697 ἀρ. 5.
- 18) Ἐπιφάνιος ἑπαρχος καὶ πρόεδρος ὁ Καματηρός. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 345.
- 19) Θεόδωσιος πρόεδρος. Σκυλ. - Κεδρ. II 612, Ζωναρᾶς III 655 (Κωνσταντῖνος Θ').
- 20) Θεόδουλος πρόεδρος καὶ πραιτωρ Βουλγαρίας ὁ Τριακοντάφυλλος. A. Mordtmann, Μολυβδόβουλλα βυζαντινὰ τῶν ἑπαρχιῶν Εὐρώπης ἐν ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως. Παράρτημα τ. 17 (1886) σ. 145 ἀρ. 5. Ὁ ἐκδότης ταυτίζει αὐτὸν πρὸς τὸν: Θεόδουλον πρόεδρον κοιτῆς τοῦ βήλου καὶ τῆς Βουλγαρίας τὸν [Τριακοντάφυλλον], σ. 145 ἀρ. 6.
- 21) Θεόδωρος πρόεδρος καὶ δομέστικος. Συν. Σάθα 164· ὁ αὐτὸς παρὰ Ψελλῷ Χρον. II κ. XIV (Μιχαήλ ς') μνημονεύεται μόνον ὡς πρόεδρος· βλ. καὶ Ζωναρᾶν III 660.
- 22) Θεόδωρος Ἀλυάτης πρόεδρος. Ἀτταλ. 170 (Ρωμανὸς Δ').
- 23) Θεόδωρος πρόεδρος ὁ Ἀμασ...ιαν... Mouchmow ἐν Bulletin de l'Institut archéol. bulg. τ. 8 (1934) σ. 344 ἀρ. 37.
- 24) Θεόδωρος (;) πρόεδρος. Παντσένκο ἀρ. 148 (152).
- 25) Θεόδωρος πρόεδρος ὁ Ἀ... Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 483 δ.
- 26) Θεόδωρος πρόεδρος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Κωνστ. Μολυβδ. (1930) ἀρ. 95, Laurent ἐν Byzantion τ. 6 (1931) σ. 782 ἀρ. 3.
- 27) Θεόδωρος πρόεδρος ὁ Ἰατρός (;) Παντσένκο ἀρ. 182 (186).
- 28) Ἰωάννης Ραδηνὸς πρόεδρος καὶ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακέλλης. AD τ. VI σ. 51 (ἔτ. 1088).
- 29) Ἰωάννης πρόεδρος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Actes de Lavra τ. I σ. 110 - 111 (ἔτ. 1086).
- 30) Ἰωάννης πρόεδρος καὶ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλας, ἐχορημάτισε καὶ ἑπαρχος τῆς πόλεως. Νεαρὰ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ παρὰ Ζέπφ JGR τ. I App. ἀρ. 23.
- 31) Ἰωάννης πρόεδρος κοιτῆς τοῦ βήλου καὶ προνοητῆς Βουλγαρίας. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 22.
- 32) Ἰωάννης πρόεδρος καὶ παρακοιμώμενος. Παντσένκο ἀρ. 94 (95), V. Lebedeva, Zwei Bleisiegel eines Pothos des X-XI Jahrhunderts ἐν BZ τ. 28

(1928) σ. 395, Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 588 ἀρ. 1. Πρβλ. Ch. Diehl ἐνθ' ἄνωτ. σ. 113 σημ. 4.

33) Ἰωάννης πρόεδρος. Παντσένκο ἀρ. 162 (166).

34) Ἰωάννης πρόεδρος, λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ στρατηγὸς τῶν... Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 407α.

35) Ἰωάννης πρόεδρος ὁ Λαλάκων. Schlumb. Sig. σ. 671 ἀρ. 2.

36) Ἰωάννης πρόεδρος καὶ πριμικήριος ὁ Σπαλός. Schlumb. Sig. σ. 701 ἀρ. 1.

37) Ἰωσήφ πρόεδρος. Παντσένκο ἀρ. 51 (52).

38) Κλαδο... πρόεδρος καὶ προνοητής. AD τ. VI σ. 96 (ἔτ. 1118).

39) Κωνσταντῖνος πρόεδρος (ἀνεψιὸς πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου). Ψέλλ. Scr. Min. II 46 (Κωνσταντῖνος Θ'). Πρβλ. κατωτέρω πίνακα πρωτοπροέδρων ἀρ. 22.

40) Κωνσταντῖνος Λεικούδης πρόεδρος. Σκυλ. - Κεδρ. II 632, Ζωναράς III 661. Οὗτος παρὰ Σκυλ. - Κεδρ. II 644, Ζωναράς III 670, Ἀτταλ. 6ῶ, Μιχ. Γλυκ. 602, Σπ. Λάμπρου, Ἐνθυμήσεων κλπ. ἐν NE τ. 7 (1910) σ. 130, Σ. Κουγέα, Ἐπὶ τοῦ βιβλιογραφικοῦ σημειώματος κλπ. ἐν Ἑλληνικά τ. 3 (1930) σ. 458 - 469, Ψέλλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 309 μνημονεύεται ὡς πρόεδρος καὶ πρωτοβεστιάριος, ἐν δὲ τῇ Συν. Σάθα 165 ὡς πρωτοπρόεδρος καὶ πρωτοβεστιάριος (Ἰσαάκιος Α' Κομνηνός).

41) Κωνσταντῖνος Δούκας (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) πρόεδρος. Ἀτταλ. 69, Σκυλ. - Κεδρ. II 648, 651, Μιχ. Γλυκ. 604.

42) Κωνσταντῖνος (υἱὸς τοῦ καίσαρος Ἰωάννου Δούκα) πρόεδρος. Ζωναράς III 704, Σκυλ. - Κεδρ. II 702 (Ρωμανὸς Δ'). Βλ. ἄνωτ. ἀρ. 3.

43) Κωνσταντῖνος ὁ Θεοδωροκάκος πρόεδρος. Ἀτταλ. 247, Σκυλ. - Κεδρ. II 728 (Μιχαὴλ Ζ').

44) Κωνσταντῖνος Χοιροσφάκτης πρόεδρος. Νικ. Βουεν. 130. Βλ. κατωτέρω τὸν ἐν τῷ πίνακι τῶν πρωτοπροέδρων ὑπ' ἀρ. 23, πρὸς ὃν καὶ ταυτίζεται ὑπὸ τοῦ Ch. Diehl, Remarques sur deux chartes byzantines de Patmos ἐν Byzantion τ. 4 (1927 - 1928) σ. 1 - 6.

45) Κωνσταντῖνος πρόεδρος ὁ Σκουταριώτης. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 13.

46) Κωνσταντῖνος πρόεδρος ὁ Ἀντιοχίτης. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 16.

47) Κωνσταντῖνος πρόεδρος, εἰδικὸς Μυτι[λ]ήνης (;) Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 341.

48) Κωνσταντῖνος πρόεδρος ὁ Μητροπολιανός. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 482.

49) Κωνσταντῖνος πρόεδρος ὁ Βου...ος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 482α.

50) Κωνσταντῖνος πρόεδρος. Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) σ. 358 ἀρ. 214 (Schlumb. ἐν Revue Numismatique 1905 σ. 32 ἀρ. 286).

51) Λέων Ἀλωπὸς πρόεδρος. Ζωναρῆς III 661· ὁ αὐτὸς παρὰ Σκυλ. - Κεδρ. II 632 φέρεται ὡς Θεόδωρος Ἀλωπός.

52) Λέων Κεφαλαῖς πρόεδρος καὶ κατεπάνω Ἀβύδου. Actes de Lavra τ. I σ. 110 καὶ passim (ἔτ. 1086).

53) Λέων Κασταμονίτης πρόεδρος. Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 589 ἀρ. 2.

54) Λέων Νικηρίτης πρόεδρος καὶ ἀναγραφεὺς Πελοποννήσου. A. Mordtmann ἐνθ' ἀνωτ. τ. 17 Παράρτημα (1886) σ. 151 ἀρ. 24.

55) Μανουὴλ Κομνηνὸς πρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 572 ἀρ. 1· πιθανῶς ταυτίζεται πρὸς τὸν ὁμώνυμον τῆς παρὰ Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 647α σφραγίδος.

56) Μᾶρκος πρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 8, Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) σ. 223 ἀρ. 94.

57) Μιχαὴλ Ψελλὸς πρόεδρος. Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 272, 423, Ψελλ. Χρον. II κ. XLII (Μιχαὴλ ς').

58) Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης πρόεδρος κριτῆς ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ τοῦ βήλου. AD τ. V 322 (ἔτ. 1077).

59) Μιχαὴλ πρόεδρος ὁ Παντεχνῆς (εἷς τῶν ἱατρῶν Ἀλεξίου Α'). Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 12.

60) Μιχαὴλ πρόεδρος ἑπαρχος καὶ μαγικὸς (οὕτω μεταγράφει ὁ ἐκδότης) ὁ Φιλοκαλίτης. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 15.

61) Μιχαὴλ πρόεδρος δικασπὸλος. Schlumb. Sig. σ. 693 ἀρ. 2, Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 6 (1933) σ. 83 ἀρ. 434.

62) Μιχαὴλ πρόεδρος καὶ λογαριαστής τῶν οἰκιστικῶν. Παντσένκο ἀρ. 128 (130).

63) Μιχαὴλ Ἀτζᾶς πρόεδρος. Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) σ. 206 ἀρ. 26.

64) Μιχαὴλ (;) πρόεδρος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 483γ.

65) Νικήτας πρόεδρος καὶ δούξ Βουλγαρίας ὁ Καρίκης. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 21, Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 589 ἀρ. 3. Πρὸβλ. κατωτέρω πίνακα πρωτοπροέδρων ἀρ. 43.

66) Νικηφόρος πρόεδρος καὶ πρωτοβεστιάριος. Σκυλ. - Κεδρ. II 480 - 481, 514, Μιχ. Γλυκ. 588 (Κωνσταντῖνος Η').

67) Νικηφόρος Βρυέννιος πρόεδρος καὶ δούξ Λυρραχίου. Ἀτταλ. 242, Σκυλ. - Κεδρ. II 727, Ζωναρῆς III 715 (Μιχαὴλ Ζ').

68) Νικηφόρος πρόεδρος ὁ βασιλικὸς διάδοχος. Σκyl.- Κεδρ. II 727-728 (Μιχαήλ Ζ').

69) Νικηφόρος πρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 573 ἀρ. 6, Laurent ἐν Ἑλλη- νικά τ. 5 (1932) σ. 389 ἀρ. 332.

70) Νικόλαος πρόεδρος παρακοιμώμενος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν. Σκyl.- Κεδρ. II 480· βλ. καὶ 541, 558. Παρὰ Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 28 εὔρηται : Νικόλαος πρόεδρος παρακοιμώμενος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς.

71) Νικόλαος πρόεδρος ὁ Σκληρός. Ψελλ. Scr. Min. II 60 (Κωνσταντῖνος Θ').

72) Νικόλαος πρόεδρος Ἀθηνῶν (;) Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 55α¹.

73) Παῦλος πρόεδρος καὶ κατεπάνω Ἐδέσης. Ἀτταλ. 168 (Ρωμανὸς Δ').

74) Πρόξιμος ὁ Παντεχνῆς πρόεδρος. Θεοφυλάκτου ἐπιστ. ἐν PG τ. PKζ' σ. 477, 497 (Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης).

75) Ρόδιος πρόεδρος, κριτῆς Βολεροῦ, Στρυμόνος καὶ Θεσσαλονίκης. Actes de Lavra τ. I σ. 140 (ἔτ. 1104).

76) Ρωμανὸς ὁ Σκληρὸς πρόεδρος. Σκyl.- Κεδρ. II 622 (Μιχαήλ ς').

77) Ρωμανὸς πρόεδρος στρατοπεδιάρχης τῆς Ἀνατολῆς καὶ δούξ Ἀντιοχείας ὁ Σκληρός. Schlumberger, Sceaux byzantins inédits ἐν Revue des études grecques τ. 13 (1900) ἀρ. 155. (Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Βάρδα Σκληροῦ).

78) Σαμουήλ πρόεδρος καὶ δούξ ὁ Ἀλουσιάνος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 188α, Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 589 ἀρ. 4.

79) Σισίννιος βασιλικὸς πρόεδρος Ἀθηνῶν. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 53.

80) Συμεὼν πρόεδρος καὶ δρογγάριος τῆς βίγλας. Σκyl.- Κεδρ. II 480-481 (Κωνσταντῖνος Η').

81) Συμεὼν λογαριαστής πρόεδρος καὶ κατεπάνω Ἀδριανουπόλεως. Κωνστ. Μολυβδ. (1930) σ. 11-12 ἀρ. 65, Laurent ἐν Byzantion τ. 6 (1931) σ. 781 ἀρ. 2.

82) Ταντούκας πρόεδρος καὶ κατεπάνω Σαμουσάτων. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 26· περὶ αὐτοῦ βλ. Στ. Κυριακίδην ἐνθ' ἀνωτ. σ. 242-247.

83) — — — πρόεδρος. Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 406 (Κωνσταντῖνος Θ').

84) — — — πρωτοσπαθάριος καὶ πρόεδρος. Παντσένκο ἀρ. 230 (235).

85-86) — — — πρόεδροι. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 478 καὶ 479.

87) — — — στρατηγὸς τις τῶν Τούρκων ἀποστατήσας τιμᾶται πρόεδρος ὑπὸ τοῦ Ρωμανοῦ Δ'. Ἀτταλ. 142, Ζωναράς III 695.

¹ Ἐάν ἡ ἀνάγνωσις Ἀθηνῶν εἶναι ὀρθή, θεωρῶ πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχιερέως.

Πρωτοπρόεδροι

1) Ἀνδρόνικος Δούκας πρωτοπρόεδρος, πρωτοβεστιάριος καὶ μέγας δομέστικος. AD τ. VI σ. 4 καὶ passim (ἔτ. 1073).

2) Ἀνδρόνικος (Δούκας) πρωτοπρόεδρος καὶ δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς. Ἀτταλ. 173· βλ. καὶ Νικηφ. Βρυεν. 107 (Μιχαήλ Ζ'). Εἰς αὐτὸν ἀποδίδει ὁ Schlumberger Sig. σ. 575 ἀρ. 29 (=σ. 335 ἀρ. 4) τὴν σφραγίδα: Ἀνδρόνικος πρωτοπρόεδρος, πρωτοβεστιάριος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς ὁ Δούκας¹.

3) Ἀνδρόνικος Δούκας πρωτοπρόεδρος, πρωτοβεστιάριος καὶ μέγας δούξ τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς. AD τ. V σ. 376 (ἔτ. 1118).

4) Βαρδάκιος πρωτοπρόεδρος. Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 589 ἀρ. 1.

5) Βαυλάκιος πρωτοπρόεδρος καί... Mouchmow ἐν Bulletin Inst. arch. bulg. τ. 8 (1934) ἀρ. 41.

6) Βασιλάκης πρωτοπρόεδρος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 483β.

7) Βορίλας πρωτοπρόεδρος. Νικηφ. Βρυεν. 146 (Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης).

8) Γεώργιος ὁ Κιβυρραϊώτης πρωτοπρόεδρος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 476.

9) Γεώργιος ὁ Μαγγάννης πρωτοπρόεδρος. Σύνταγμα τ. Ε' σ. 58 (1084-1111).

10) Γρηγόριος ὁ Ταραντιώτης πρωτοπρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 14. Ὁ Schlumberger θεωρεῖ ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ τὴν σφραγίδα: Γρηγόριος β(ασιλικὸς) πρωτοσπαθ(άριος) καὶ κατεπάνω Ἰταλίας ὁ Ταραντιώτης. Schlumb. Sig. σ. 705 ἀρ. 4.

11) Εὐστάθιος πρωτοπρόεδρος. Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 5 (1932) σ. 168 ἀρ. 317.

12) Θεόδωρος Ἀντιοχίτης πρωτοπρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 11 (=σ. 617 ἀρ. 5, 7), Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 475.

13) Θεόδωρος πρωτοπρόεδρος καὶ κοιαίστωρ ὁ Σμύρνος (ἢ Σμυρναῖος). Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 27, Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 372, Laurent ἐν Échos d'Orient τ. 31 (1932) σ. 331.

14) Ἰωάννης πρωτοπρόεδρος καὶ πρωτασηκρήτης. Μ. Γούδα, Βυζαντινὰ ἔγγραφα τῆς ἐν Ἀθῶν ἱερᾷ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ἐν ΕΕΒΣ τ. 3 (1926) σ. 126 (ἔτ. 1082).

15) Ἰωάννης ὁ Βαυὺς πρωτοπρόεδρος καὶ σύμπονος. Παντοσένχο ἀρ. 135 (139), Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) ἀρ. 156.

¹ Οἱ ὑπ' ἀριθμὸν 1 καὶ 2 πιθανώτατα ταυτίζονται.

16) Ἰω(άννης) ὁ Βηρηώτης [πρωτο]πρόεδρος καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 9.

17) Ἰωάννης ὁ Ἑλαδικὸς πρωτοπρόεδρος καὶ κατεπάνω Κρήτης. AD τ. VI σ. 96 (ἔτ. 1118).

18) Ἰωάννης ὁ Σολομῶν πρωτοπρόεδρος. Σύνταγμα τ. Ε' σ. 58 (Ἀλέξιος Α'). Πιθανῶς ταυτίζεται οὗτος πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς Ἄννης Κομνηνῆς ἀναφερόμενον ὡς τῆς συγκλήτου λογάδος τὰ πρῶτα φέροντα καὶ μετασχόντα τῆς κατὰ τοῦ Ἀλεξίου Α' ὑπὸ τῶν Ἀνεμάδων ὀργανωθείσης συνωμοσίας (Ἀλεξιάς II 158 ἐπ.).

19) Ἰωάννης πρωτοπρόεδρος καὶ προνοητὴς Βουλγαρίας ὁ Τριακοντάφυλλος. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 23. Ἰωάννης πρωτοπρόεδρος καὶ πραιτώρ Βουλγαρίας ὁ Τριακοντάφυλλος. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 24, Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 589 ἀρ. 2.

20) Ἰωσήφ Τραχανειώτης πρωτοπρόεδρος καὶ δούξ Ἀντιοχείας. Νικηφ. Βρυν. 96, Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 25 (Μιχαὴλ Ζ').

21) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος καὶ δρουγγάριος τῆς βίγλας. Ψελλ. Scr. Min. I 357, Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 219, Νεαρά Μιχαὴλ Ζ' ἀρ. 4 (ἔτ. 1075).

22) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος (ἀνεψιὸς πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου). Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 467. Πρβλ. πίνακα προέδρων ἀρ. 39.

23) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος καὶ κατεπάνω τῶν ἀξιωματῶν. Ἀλεξιάς 134. Ὁ Ch. Diehl ταυτίζει τοῦτον πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Χοιροσφάκτην πρωτοπρόεδρον καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων. AD τ. VI σ. 45, 49, 53 (ἔτ. 1088). Ch. Diehl, Remarques κλπ. ἐν Byzantion τ. 4 (1927-1928) σ. 1-6. Πρβλ. τὸν προηγούμενον πίνακα ἀρ. 44.

24) Κωνσταντῖνος Χοιροσφάκτης πρωτοπρόεδρος καὶ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου. Οὐσπένσκη δίκη Ἰταλοῦ σ. 42 (ἔτ. 1083).

25) Κωνσταντῖνος Μυτιληναῖος πρωτοπρόεδρος καὶ μέγας χαρτουλάριος τοῦ γενικοῦ. AD τ. VI σ. 50 (ἔτ. 1088).

26) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος ὁ Ξιφυλῖνος. Schlumb. Sig. σ. 572 ἀρ. 2.

27) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος, ἀνθύπατος, πατρίκιος, κατεπάνω Θεσσαλονίκης ὁ Διογένης. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 19. Τὴν σφραγίδα ταύτην ὁ Στ. Κυριακίδης (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 93-94 καὶ 245) ἀποδίδει εἰς τοὺς χρόνους Ρωμανοῦ Γ' Ἀργυροῦ (Βλ. καὶ ἄνωτ. σ. 79 σημ. 3).

28) Κωνσταντῖνος πρωτοπρόεδρος ὁ Δούκας. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 477.

29) Κωνσταντῖνος Σκληρὸς πρωτοπρόεδρος καὶ κριτὴς Μακεδονίας. Laurent ἐν Byzantion τ. 6 (1931) σ. 782 κατὰ διόρθωσιν τῆς παρὰ Κωνστ. Μολυβδ. (1930) ἀρ. 73 σφραγίδος.

- 30) Λέων πρωτοπρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 573 ἀρ. 5.
- 31) Λέων πρωτοπρόεδρος καὶ ἀναγραφεὺς Πελοποννήσου ὁ Μ...η...της. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 7.
- 32) Λέων πρωτοπρόεδρος ὁ Ἰασίτης. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 18· βλ. Παντσένκο ἀρ. 5: Λέων πα[τρί]κιος βέστης [στρα]τηγὸς ὁ Ἰασίτης. Πρβλ. Ch. Diehl ἐνθ' ἀνωτ. σ. 116 σημ. 8.
- 33) Λέων πρωτοπρόεδρος καὶ κατεπάνω τῶν Ὀπτιμάτων. Schlumb. Sig. σ. 575 ἀρ. 20.
- 34) Λέων πρωτοπρόεδρος ὁ Κασιτηρᾶς. Schlumb. Sig. σ. 632-633 ἀρ. 2.
- 35) Μανουὴλ Κομνηνὸς (ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Α' Κομνηνοῦ) πρωτοπρόεδρος καὶ κουροπαλάτης. Ἀτταλ. 138, Σκυλ. - Κεδρ. II 685, Ζωναρᾶς III 694 (Ρωμανὸς Δ').
- 36) Μιχαὴλ πρωτοπρόεδρος, κριτὴς καὶ ἐξισωτὴς τῆς Δύσεως ὁ Καματερός. Schlumb. Sig. σ. 574 ἀρ. 17.
- 37) Μιχαὴλ πρωτοπρόεδρος κριτὴς καὶ ε.... Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 396.
- 38) Μιχαὴλ πρωτοπρόεδρος ἑπαρχὸς καὶ μυστικὸς ὁ Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 415.
- 39) Μιχαὴλ πρωτοπρόεδρος ὁ Μαΐζικ.... Schlumb. Sig. σ. 681 ἀρ. 1.
- 40) πρωτοπρόεδρος ὁ Μ...εσης. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 481.
- 41) Νικήτας πρωτοπρόεδρος καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν. AD τ. VI σ. 54 (ἔτ. 1088).
- 42) Νικήτας Βαρδαλῆς πρωτοπρόεδρος. H. Bell, Byzantine sealings ἐν BZ τ. 30 (1929-1930) σ. 637 ἀρ. 12, Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 590 ἀρ. 4.
- 43) Νικήτας Καρίκης πρωτοπρόεδρος καὶ δούξ Βουλγαρίας. Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 590-591 ἀρ. 5 καὶ Ἑλληνικά τ. 4 (1931) ἀρ. 97. Πρβλ. τὸν προηγούμενον πίνακα ἀρ. 65.
- 44) Νικηφόρος Βασιλάκης πρωτοπρόεδρος καὶ δούξ Δυρραχίου. Ἀτταλ. 298, Σκυλ. - Κεδρ. II 739, Ζωναρᾶς III 723 (Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης).
- 45) Νικηφόρος Βοτανειάτης (ὁ κατόπιν αὐτοκράτωρ) πρωτοπρόεδρος καὶ δούξ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου. Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 592 ἀρ. 6. Πρβλ. καὶ Γ. Π. Βεγλερῆ, Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης πρωτοπρόεδρος καὶ δούξ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, Ἀθῆναι 1916.
- 46) Νικηφόρος πρωτοπρόεδρος, βεστάρχης, μέγας δούξ καὶ πραιτὼρ τοῦ Αἰγαίου ὁ Βατάτζης. Παντσένκο ἀρ. 241 (246).
- 47) Νικόλαος Κουρτίκης πρωτοπρόεδρος. AD τ. IV σ. 329 (Ἀλέξιος Γ').
- 48) Ρωμανὸς πρωτοπρόεδρος καὶ μέγας ἐταιρειάρχης. Ἀτταλ. 286, Σκυλ. - Κεδρ. II 735.

49) Στέφανος τῆς Πελαγονίας πρωτοπρόεδρος. Mordtmann ἐνθ' ἄνωτ. τ. 17 Παράρτημα (1886) ἀρ. 16.

50) Στρατήγιος πρωτοπρόεδρος. Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 480.

51) Χριστόφορος Ἀσπρακανίτης πρωτοπρόεδρος. Schlumb. Sig. σ. 624.

52) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου | AD τ. VI σ. 26

53) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων | (ἔτ. 1087)

54) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ πρωτοβεστιάριος | H. Omont, Miniatures

55) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ μέγας πριμικήριος | des plus anciens manu-

56) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ δεκανός | scrits grecs de la Biblio-

57) — — — πρωτοπρόεδρος καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου | thèque nationale du VIe

pl. n. 63 (Νικηφόρος Γ').

Τὰς σφραγίδας παρὰ Schlumb. Sig. σ. 149 ἀρ. 1 (=σ. 408) καὶ ἀρ. 2, G. Schlumberger, *Mélanges d'arch. byz.* Ser. 1ère, Paris 1895 σ. 204 ἀρ. 10, Κωνστ. Βυζ. Μολυβδ. (1917) ἀρ. 86¹ δὲν περιέλαβον εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα, διότι οἱ ἐν αὐτοῖς μνημονεύμενοι πρόεδροι καὶ πρωτοπρόεδροι εἶναι ἐκκλησιαστικοί². Τὸ αὐτὸ νομίζω συμβαίνει καὶ διὰ τὸν ἐν σφραγίδι Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 697 (IB' - IG αἰ.) = Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 6 (1933) σ. 210 ἀρ. 494 πρόεδρον Λακεδαιμόνος. Πάντως θεωρῶ ἥκιστα πιθανὸν ὅτι ἡ σφραγὶς ἀνήκει εἰς τὸν κατὰ τῶν Λατίνων ἐν Πελοποννήσῳ ἀγωνισθέντα Λέοντα Χαμάρετον, ὡς φρονεῖ ὁ Ν. Βέης³, διότι οὗτος ἔδρασε κατὰ τὴν καμπὴν τοῦ IB' πρὸς τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐνῶ ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος ἡ τελευταία χρονολογικῶς ἀσφαλὴς μνεῖα κοσμοῦ προέδρου ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1118.

Αἱ περὶ συνεδριῶν τῆς συγκλήτου πληροφορίες περιορίζονται εἰς ἀπλὴν ἀναγραφὴν τοῦ γεγονότος ἐλαχίστας ἐνδείξεις περὶ τῆς ἀκολουθουμένης διαδικασίας παρέχουσαι. Μόνον ἡ λίαν παραστατικὴ μακρὰ παρὰ Καντακουζηνῷ⁴ περιγραφὴ συνεδρίας τῆς συγκλήτου ἀσχολουμένης μὲ ζήτημα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς παρέχει ἐναργῆ εἰκόνα τῆς συνεδριάσεως ταύτης.

¹ Τόσον ὁ G. Schlumberger ὅσον καὶ ὁ Κ. Κωνσταντόπουλος θεωροῦν τὸν κύριον τῆς σφραγίδος ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν. Ἄλλως Ν. ΒΕΗΣ, Ἀναγνώσεις καὶ κατατάξεις βυζαντινῶν μολυβδοβούλων ἐν *Journal international d'archéologie numismatique* τ. 13 (1911) σ. 4-6 ἀρ. 5.

² Βλ. ἀνωτ. σ. 78 σημ. 6.

³ Ν. ΒΕΗΣ ἐν Νεολόγου Ἑβδομαδ. Ἐπιθεώρησις τ. 1 (1891) σ. 184-186 (δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τὴν Ἐπιθεώρησιν ταύτην) καὶ ὁ αὐτός: *Zur Sigillographie der byzantinischen Themen Peloponnes und Hellas* ἐν Βυζαντινὰ Χρονικά τ. 21 (1914) III σ. 196-197. Συμφωνεῖ αὐτῷ V. LAURENT ἐν Ἑλληνικά τ. 6 (1933) σ. 210 ἀρ. 494.

⁴ Καντακ. II 20 ἐπ. (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος).

Συνεδριάν τῆς συγκλήτου παρφοδοῦν πιθανῶς ἡ Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων¹ καὶ πρὸ πάντων ὁ Πωρικολόγος². Εἰς τὸν τελευταῖον ἡ συνεδρίασις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ βασιλέως περιγράφεται ὡς ἑξῆς: Διατυπῶνται κατ' ἀνωτέρων κρατικῶν ἀξιωματούχων (ἐν οἷς πρωτοσέβαστος, κόμης, πρωτοσπαθάριος, μέγας ἄρχων, προτούκτωρ) κατηγορία ἐπὶ συνωμοσίᾳ. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν μάρτυρος ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἡ περαιτέρω ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως εἰς ἐπιτροπὴν ἐξ ἄλλων ἀρχόντων, ἥτις μετὰ ἔρευναν ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς ἀθώσεως τῶν κατηγορουμένων³. Τὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς εἰς τὸν κατήγορον, ἀποδειχθέντα ψευδόμενον, ἐπιβλητέας ποινῆς ἐξέδoto μόνος ὁ αὐτοκράτωρ χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ τοὺς λοιποὺς συμπαρισταμένους.

Ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ προβαλλομένου θέματος ἄλλοτε μὲν ἡ ἀπόφασις — ὡς αἰς ἀπαιτεῖτο τοιαύτη καὶ δὲν ἐζητοῦντο ἀπλῶς αἱ γνώμαι τῶν καθ' ἕκαστον συγκλητικῶν — ἐλαμβάνετο κατόπιν συζητήσεως (καὶ ψηφοφορίας;) ⁴ ἄλλοτε δὲ διὰ βοῆς καὶ ἐπευφημιῶν ⁵.

Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἰδρύσεώς της ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύγκλητος ἤδρευεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἰδρυθὲν δι' αὐτὴν οἰκοδόμημα⁶. Τὸ κτίριον ἑκάη κατὰ τὴν ἐν ἔτει 404, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ταραχῶν διὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, προκληθεῖσαν πυρκαϊάν⁷. Τὸ κτίριον ἀνοικοδομηθὲν

¹ Wagner σ. 141-178 (τὸ ποίημα συνετάχθη κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, πιθανῶς δὲ ὀλίγον μετὰ τὸ ἔτος 1365).

² Wagner σ. 199-202.

³ ...ἐκάθισαν γοῦν τοῦτοι οἱ ἄρχοντες ἐπὶ θρόνου καὶ ἐξέταξαν ἀκριβῶς τοὺτους (sc. τοὺς κατηγορουμένους) ὡς καθὼς τοὺς ὥρισεν αὐτοὺς καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς νὰ ἐξετάζουν ὁ αὐθέντης ὁ βασιλεύς... Αὐτόθι σ. 201.

⁴ Π.χ. Καντακ. II 20-24 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος), AD τ. I 430-431 (ἐπὶ πατριάρχου Καλλίστου Α').

⁵ Ἡ σύγκλητος ἀπεδέχθη πολλὰς ἐνφημίαις καὶ κρότοις νεαρὰν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου ἀνακοινωθείσαν αὐτῇ. Ἀτταλ. 317-318. Τὸ γεγονὸς ὑπενημιῶζει τὴν γνωστὴν συνεδρίαν — ἣς διεσώθησαν τὰ πρακτικά — τῆς συγκλήτου καθ' ἣν ἀνεκοινώθη αὐτῇ ὁ Θεοδοσιανὸς Κώδιξ. (Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Th. Mommsen ἐκδόσει τοῦ Cod. Theod. τ. I 2 σ. 1-4).

⁶ ...κτίσας (sc. ὁ Μ. Κωνσταντῖνος) ἐγγὺς καὶ βασιλικὴν ἔχουσαν κόγχην καὶ ἔξω μεγάλους κίονας στήσας καὶ ἀνδριάντας, ἥνπερ ἐκάλεσεν Σενάτον, καλέσας τὸν τόπον Αὐγουσταῖον... Πασχ. Χρον. 528-529, Μαλ. 321, Φιλοστόργιος 22 καὶ 31, Σωζομενὸς στ. 937, 940, Scr. orig. Const. I 17-18, II 139, Συν. Σάθα 48. Πρβλ. ELLISSEN σ. 59.

⁷ Σωκράτης στ. 721, Ζώσιμος 280 ἐπ., ἔνθα καὶ λεπτομερὲς περιγραφή τοῦ καταστραφέντος οἰκήματος, Πασχ. Χρον. 280 ἐπ. βλ. καὶ Scr. orig. Const. I 42, II 172-173.

μετ' ὀλίγα ἔτη¹ κατεστράφη ἐκ πυρκαϊᾶς ἐπὶ Λέοντος Α' ². Ἀνοικοδομηθὲν ἐκ νέου ἑκάη καὶ πάλιν κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα³, τοῦ δὲ μετὰ ταῦτα ἐκ νέου ἀνεγερθέντος μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος λεπτομερῇ περιγραφὴν ἀναγινώσκωμεν παρὰ Προκοπίῳ ⁴.

Παρερχομένου τοῦ χρόνου τὸ κέντρον τοῦ βάρους τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς συγκλήτου πίπτει κυρίως εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τῆς ὡς συμβουλευτικῆς τοῦ βασιλέως σώματος, συνεπεία δὲ τούτου κατέστη ἀναγκαῖον νὰ συνέρχεται αὕτη συχνότερον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἦδη διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' παρὰ τὴν ὑπαρξίν ἰδιαιτέρου κτιρίου γνωρίζομεν ὅτι ἡ σύγκλητος συνήρχετο *πάλαι μὲν ἐν τοῖς καλουμένοις σενατοῖς οἷον γερουσίαις, καθ' ἡμᾶς <δ> ἐπὶ τοῦ παλατίου* ⁵. Διὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας τὰ ἀνάκτορα εἶναι ὁ συνήθης χώρος ἔνθα αὕτη συγκαλεῖται ⁶, ἐντεῦθεν δὲ φαίνεται ἔχουσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ φράσις *ἡ τοῦ παλατίου σύγκλητος* ⁷. Ἐν τούτοις ἐν ταῖς πηγαῖς τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων ἀπαντῶσι μαρτυρίαι περὶ οἰκοδομήματος καλουμένου *σενατοῦ*, δυναμένου προφανῶς νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸ ὁμώνυμον οἷκημα τῶν πρώτων βυζαντινῶν χρόνων. Ἀλλὰ κατὰ πόσον ἡ σύγκλητος ἐχρησιμοποιοῖ τὸ *σενατον* κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους τούτους χρόνους δὲν γνωρίζομεν ⁸.

¹ Καὶ αὐτῷ τῷ ἔτει (= 414) ἀφιερώθησαν στηθάκια γ' ἐν τῇ συγκλήτῳ Ὀνωρίον καὶ Θεοδοσίον Αὐγούστον καὶ Πουλχερίαν Αὐγουστῆς, Πασχ. Χρον. 571. Καὶ ἀφιερώθη ἀνδριὰς χρυσοῦς ἐν τῇ συγκλήτῳ τοῦ δεσπότου Θεοδοσίον νέον ἐν ἔτει 415, Πασχ. Χρον. 573. ὡσαύτως ἐν Scr. orig. Const. I 258 ἐν τῷ νέῳ Παλατίῳ τοῦ Σινάτου.

² Σουλ.-Κεδρ. I 610 ἀλλὰ καὶ 565, Ζωναρᾶς III 124-125.

³ Λυδὸς 162, Πασχ. Χρον. 161. βλ. Θεοφ. 184 καὶ τ. II 647 s.v. Αὐγουσταῖον.

⁴ Προκ. Κτισμ. 39. Πρβλ. J. EBERSOLT, Le grand palais de Constantinople et le livre des Cérémonies, Paris 1910 σ. 14, 17. Ἐὰν ἡ σύγκλητος διέθετε ταυτοχρόνως πλείονα τοῦ ἐνὸς οἰκοδομήματα δὲν γνωρίζομεν. Πρβλ. τὰ ἐπὶ τοῦ E. OBERHUMMER ἀρθρ. Constantinopolis ἐν RE τ. IV, (1901) στ. 995 λεγόμενα, ἅτινα ὁμως ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν πηγῶν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπολύτως ἀσφαλῆ.

⁵ Λυδὸς 63-64.

⁶ Παραδειγματικῶς σημειῶ: Προκ. Πολ. II 440-441 (Ἰουστινιανὸς Α'), Θεοφ. Συν. 138, Ζωναρᾶς III 353, Σουλ.-Κεδρ. II 138 (Θεόφιλος), Β. Μιχαὴλ συγκ. († 846), σ. 234, 241, 248-249, Λέων διακ. 33-34 (ἔτ. 963), Σουλ.-Κεδρ. II 539-540 (Ζωὴ - Θεοδώρα), Ἀτταλ. 192 (Μιχαὴλ Ζ'), Ἀλεξιάς I 189-190 (Ἀλέξιος Α'), Νικ. Γρηγ. I 169-170, Παχυμ. II 129-130 (Ἀνδρόνικος Β'), Κανταξ. II 20-21 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος). Προκειμένου περὶ τῆς ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων οὐχὶ σπανίως συνέρχεται ἡ σύγκλητος μετὰ τῆς πατριαρχικῆς συνόδου εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν (βλ. κατωτέρω Κεφ. IV).

⁷ Β. Γρηγ. Ἀκραγ. (Ζ' αἰών) ἐν PG τ. 41H στ. 612-613.

⁸ Λέων Γραμμ. 257, ΨΣυμ. Μαγ. 691, Θεοδ. Μελ. 180 (Βασίλειος Α'), Βίος Ἀνδρέου τοῦ κατὰ Χριστὸν σαλοῦ ἐν PG τ. PIA' στ. 748 (I' αἰών), Βασ. Ταξ. 165, 169: ἐν τῷ τοῦ φόρου

Μοναδική κατ' ἐμὴν γνῶσιν εἶναι ἡ περὶ συνεδρίας τῆς συγκλήτου ἐντὸς οὐχὶ δημοσίου κτιρίου πληροφορία, ἐν ᾗ λέγεται ὅτι συνεσκέφθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ λογοθέτου οἰκίᾳ τοῦ Μετοχίτου μετὰ πάντων τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ λαμπρυνομένων γερόμενοι οἱ βασιλεῖς...¹.

Ἡ κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοκρατόρων ὁμοῦ μετ' ἄλλων πολιτειακῶν παρὰ γόντων παρουσία τῆς συγκλήτου δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συνεδριάσις αὐτῆς, ἐπομένως οὔτε οἱ χῶροι ἐνθα ἐτελοῦντο αἱ αὐτοκρατορικαὶ ἀναγορεύσεις δύνανται νὰ θεωρηθῶν ὡς χῶροι συνεδριάσεως τῆς συγκλήτου· διὰ τοῦτο μόνον ἐνδεικτικῶς σημειῶ τινες ἐξ αὐτῶν: τὰ ἀνάκτορα (ἀναγορεύσεις Μιχαὴλ Δ' ², Θεοδώρου) ³, ἡ ὑπαιθρος αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων (ἀναγορεύσεις Τιβερίου) ⁴, ἡ Ἀγία Σοφία (ἀναγορεύσεις Ἡρακλείου ⁵, Ἰσαακίου Α' Κομνηνοῦ ⁶, Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου) ⁷, ὁ ἱππόδρομος (ἀναγορεύσεις Μιχαὴλ Α') ⁸, τὸ τριβουνάλιον (ἀναγορεύσεις Μαυρικίου ⁹, Λέοντος Ε') ¹⁰, τὸ Ἐβδομον (ἀναγορεύσεις Φωκᾶ) ¹¹.

Ἡ πληροφορία ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1045, δι' οὗ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Θ' ὅπως λαμβάνῃ ἡ ἐν Χίῳ Νέα Μονὴ ἐτησίως ἀπὸ τῆς συγκλήτου λόγῳ εὐχὰς νομίσματα ἐβδομήκοντα δύο ¹², ὑποδηλοῦσα τὴν ὑπαρξίν ἰδιαιτέρου ταμείου τῆς συγκλήτου, εἶναι τόσον μεμονωμένη, ὥστε δὲν τολμῶ νὰ ἐξαγάγω συμπεράσματα. Τὸ χωρίον τοῦ Προκοπίου Ἀνεκδ. 73 οὔτε γὰρ ἡ σύγκλητος βουλὴ ξύμπασα οὔτε τις ἄλλη μεγίστη μοῖρα τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς τὰ γε εἰς τὴν οὐσίαν εἰκάζεσθαι τοῦτοις δὴ τοῖς ἱεροῖς ἔσχε... ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὰς περιουσίας τῶν καθ' ἕκαστον συγκλητικῶν, πρὸς ἃς συγκρίνεται ὁ πλοῦτος τῶν αἰρετικῶν ἐκκλησιῶν καὶ δὲν ὑποδηλοῖ τὴν ὑπαρξίν ἰδίου ταμείου τῆς συγκλήτου.

σινάτω, 609. Τέλος εἰς τὰς Παραστάσεις συντόμως χρονικᾶς συμπληθείσας περὶ τὸ ἔτος 750 εὐθῆται λαϊκὴ παρετυμολογία τοῦ ἐκ τῆς λατινικῆς ὅρου: *ὅτι τὸ Σινάτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται ἢ μόνον Σινάτον οἰκοδομήσαντος τὸ Σινάτον*. Scr. orig. Const. I 49. Πρβλ. ELLISSEN σ. 59.

¹ Καντακ. III 295 (Ἰωάννης Ε').

² Ψελλ. Χρον. I κ. III.

³ Ζωναρᾶς III 651.

⁴ Εὐάγγελος 208-209.

⁵ Λέων Γραμμ. 147, Γεωργ. Μον. II 667-668, Θεοδ. Μελ. 102.

⁶ Ψελλ. Χρον. II κ. XXXVI, Ἀτταλ. 56, Σκυλ.-Κεδρ. II 635, Ζωναρᾶς III 663-664.

⁷ Ἀτταλ. 269-270· πρβλ. Σκυλ.-Κεδρ. II 733, Ζωναρᾶν III 719.

⁸ Θεοφ. 493, Λέων Γραμμ. 205, Γεωργ. Μον. II 776, Σκυλ.-Κεδρ. II 43, Ζωναρᾶς III 312, Θεοδ. Μελ. 142.

⁹ Θεοφ. 252, Ζωναρᾶς III 182.

¹⁰ Θεοφ. Συν. 18, Γενεσ. 6, Σκυλ.-Κεδρ. II 48.

¹¹ Θεοφ. 289, Σκυλ.-Κεδρ. I 706· πρβλ. Θεοφ. Σμ. 302-303.

¹² AD τ. V σ. 1-2 (ἔτ. 1045).

IV

Καθήκοντα τῆς συγκλήτου

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ σπουδαιότερα ἀρμοδιότης τῆς συγκλήτου εἶναι ὡς συμβουλευτικοῦ σώματος. Ἡ σύγκλησις αὐτῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ δὲν φαίνεται νὰ ἦτο ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐν τούτοις προκειμένου νὰ λάβῃ οὗτος ἐπὶ σοβαρῶν τοῦ κράτους ζητημάτων ἀποφάσεις ἔκρινεν, ὡς φαίνεται, κατὰ κανόνα ἀναγκαῖον νὰ ἀκούσῃ τὴν γνώμην αὐτῆς, οὕτως ὥστε αἱ παρὰ τοῖς ἱστοριογράφοις μαρτυρίαι περὶ προσκλήσεως τῆς συγκλήτου εἰς σύσκεψιν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἰδίᾳ ἐπὶ ζητημάτων ἔξωτερικῆς πολιτικῆς ἢ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἀτομικὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως ἀναφερομένων¹, εἶναι λίαν συνήθεις².

Τὴν στενὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δεικνύουν ἐκφράσεις ὡς αἱ ἀκόλουθοι: *ἡ τοῦ παλατίου σύγκλητος*³, *ἡ περὶ τὸν βασιλέα βουλὴ*⁴, *τὸν βασιλέα ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν συγκλήτῳ*⁵, *οἱ τε λαχόντες τοῦ βασιλεύειν καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτῶν*⁶, *τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν συγκλήτου*⁷, *οἱ τῆς βουλῆς τοῦ βασι-*

¹ Π.χ. Θεοφ. 268, 279, Θεοφ. Σιμ. 178, 218, 272 (Μαυρίκιος), Θεοφ. Συν. 13 (Μιχαὴλ Α'), Νικ. Μυστ. ἐπιστ. ἐν PG τ. PIA' στ. 148, 149, 176, 192, 193 (Κωνσταντῖνος Ζ' ἀνήλικος), Θεοφ. Συν. 474-475 (Ρωμανὸς Β'), Ψελλ. Χρον. I κ. XLII (Μιχαὴλ Δ'), Ἀλεξιάδ. II 229 ('Αλέξιος Α'), Καντακ. I 181 ἐπ. ('Ανδρόνικος Β'), Καντακ. II 20, III 295, Νικ. Γρηγ. II 846, AD τ. I 430-431 ('Ιωάννης Ε').— Θεοφ. Συν. 350-351, Ζωναρᾶς III 438-439, Λέων Γραμμ. 260, ΨΣυμ. Μαγ. 697-698, Σκυλ. - Κεδρ. II 246-247 (Λέων Γ'). Ὡς ἐκ τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν βυζαντινῶν ἱστοριογράφων ἐνασμενιζομένων κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πρὸς τοὺς γείτονας λαοὺς σχέσεων τοὺς κράτους ὡς καὶ τῶν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος συνδεομένων γεγονότων εἶναι εὐεξήγητος ἡ παρ' αὐτοῖς συσσώρευσις πληροφοριῶν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων, ἐνῶ οὗτοι ἀντιθέτως ἀσχολοῦνται πολὺ σπανίως μὲ ζήτηματα τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου.

² Ἡ ἀσκήσις τῶν καθηκόντων τούτων τῆς συγκλήτου δὲν εἶναι χρονικῶς περιορισμένη ἀλλ' ἐκτείνεται μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ τελευταία σοβαρὰ πολιτικὴ πρᾶξις τοῦ Βυζαντίου, ἡ ἀπόφασις τῆς μέχρις ἐσχάτων ἀντιστάσεως ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου τῇ συγκαταθέσει τῆς συγκλήτου (Δούκας 280).

³ Β. Γρηγ. Ἀκραγ. ἐν PG τ. 4H' στ. 612-613 (Ζ' αἰών).

⁴ Β. Γρηγ. Ἀκραγ. ἐν PG τ. PI' στ. 221 (Ζ' αἰών).

⁵ Κλητ. Φιλ. 760.

⁶ Νικ. Μυστ. Ἐπιστ. ἐν PG τ. PIA' στ. 149, 176 (Κωνσταντῖνος Ζ' ἀνήλικος).

⁷ AD τ. I 159 (ἔτ. 1323-1334).

λέως ἄρχοντες¹, ἔτι δὲ βασιλικὴ σύγκλητος², βασιλικὴ γερονοσία³, βασιλικὴ σύγκλητος καὶ βουλὴ⁴, συγκλητικοὶ βασιλικοὶ ἄνθρωποι⁵. Ἀξία μνείας εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Φραντζῆ, ὅστις διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας του ἔλαβεν ὑπ' ὄψει, ὡς λέγει, τοῦτο μὲν τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας τοῦτο δὲ ὅσα ὑπὸ ἀρχόντων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ γηραιῶν ἤκουσε⁶, θεωρῶν προφανῶς αὐτοὺς λόγῳ τῆς θέσεώς των γνώστας τῶν πραγμάτων.

Οὐχὶ σπανίως κρίνει ἀναγκαῖον ὁ αὐτοκράτωρ νὰ προβῇ εἰς ἀνακοινώσεις ἐπὶ πάσης φύσεως ζητημάτων ἐξωτερικῆς ἢ ἐσωτερικῆς πολιτικῆς εἴτε πρὸς μόνην τὴν σύγκλητον⁷ εἴτε εἰς εὐρύτεραν συνάθροισιν ἐκ τῆς συγκλήτου καὶ ἄλλων σωμάτων ἢ ὁμάδων⁸. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας δὲν πρόκειται περὶ συνεδρίας κατὰ κυριολεξίαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ δὲν ἀναμένει οὔτε γνώμην οὔτε συμβουλὴν τῶν παρισταμένων.

Ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἡγεμονίας ὑπὸ τῆς συγκλήτου κτηθεῖσα ἐξουσία πρὸς τὸ νομοθετεῖν ἐξασθενεῖ ἤδη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Β' μ.Χ. αἰῶνος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὰ senatus consulta μὲ νομοθετικὸν περιεχόμενον ἀντικαθίστανται μὲ τὴν εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ αὐτοκράτορος ὀφειλομένην oratio, οὕτως ὥστε ἡ οὐσιαστικῶς ἀνέκαθεν ὑφισταμένη ὑποταγὴ τῆς συγκλήτου εἰς τὴν βούλησιν τοῦ Ἡγεμόνος καθίσταται νῦν καὶ τυπικῶς ἐμφανής, τῆς συγκλήτου περιοριζομένης νὰ λαμβάνῃ μόνον γνώσιν τῶν εἰς αὐτὴν κοινοποιουμένων ἀλλ' ὑπὸ μόνου τοῦ αὐτοκράτορος νῦν ἐκδιδόμενων νόμων⁹. Τὸ καθεστὼς τοῦτο ἐπικυροῖ ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος Β'¹⁰, καίπερ ἀναθέτων παραλλήλως δι' ἄλλου κατὰ εἰκοσαετίαν

¹ Φραντζῆς 111 (Μανουὴλ Β').

² Κλητ. Φιλ. 741, Καντακ. II 470-471 (Ἰωάννης Ε').

³ Νικ. Γρηγ. II 598 (Ἰωάννης Ε').

⁴ Νικ. Γρηγ. II 696-697 (Ἰωάννης Ε').

⁵ Κλητ. Φιλ. 780.

⁶ Φραντζῆς 67.

⁷ Πχ. Θεοφ. Συν. 85-86, Γενεσ. 51-52, Λέων Γραμμ. 241, Συν. Γ. Μον. 791, ΨΣμ. Μαγ. 625, Σκυλ. - Κεδρ. II 100-101, Ζωναράς III 352-353 (Θεόφιλος), Θεοφ. Συν. 171-172, Γενεσ. 90, Ζωναράς III 392-393, Σκυλ. - Κεδρ. II 158-159 (Θεοδώρα - Μιχαήλ Γ'), Σκυλ. - Κεδρ. II 202 (Βασίλειος Α'), Ἀτταλ. 192 (Μιχαήλ Ζ'), Ἀλεξιάς I 71 (Ἀλέξιος Α').

⁸ Πχ. Ἀλεξιάς I 189-190: σύγκλητος, στρατιωτικοί, κληρικοὶ (Ἀλέξιος Α'), Νικ. Χων. 631: τό τε γερονοσίῳ καὶ ὅσον τοῦ βήματος καὶ ὅσον εἰς διαφόρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας μερίζεται... (Ἀλέξιος Γ').

⁹ KÜBLER σ. 252, Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, Ἀθῆναι 1944 σ. 119-120.

¹⁰ Cod. Just. I 14. 3 (ἔτ. 426) = Βασιλ. Β' 6. 8.

νεωτέρου νόμου εἰς τὴν σύγκλητον νομοπαρασκευαστικὰ καθήκοντα¹. Ἡ πρακτικὴ τῆς ἀνακοινώσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν νόμων εἰς τὴν σύγκλητον ἐξακολουθεῖ οὐ μόνον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ² ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα³.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ζωναρᾶ III 506 δὲν πρόκειται προφανῶς περὶ συμμετοχῆς τῆς συγκλήτου εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀλλὰ περὶ ἰδιωτικῆς τρόπον τινὰ ἐπεμβάσεως μεμονωμένων συγκλητικῶν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ Φωκᾷ διὰ τὰ τὸν ἀποτρέψουν τῆς προθέσεώς του, ὅπως διὰ νόμου ἀνακηρύξῃ ἁγίους τοὺς ἐν πολέμοις πεσόντας⁴.

Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἐπὶ Ἡγεμονίας καὶ Αὐτοκρατορίας ἡ δικαιοδοσία τῆς συγκλήτου ἐπὶ ποινικῶν ἰδίᾳ ὑποθέσεων καὶ δὴ προκειμένου περὶ σοβαρῶν καὶ ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων. Αὕτη ἦτο ἰσότημος πρὸς τὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ σύγκλητος ἠδύνατο νὰ τιμωρήσῃ πράξεις, περὶ ὧν δὲν εἶχεν ὀρισθῇ ποινή, νὰ ἐπιβάλλῃ αὐστηροτέρας τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων ποινὰς ἢ νὰ μειώσῃ αὐτάς. Κατὰ τὴν ὡς δικαστηρίου λειτουργίαν τῆς συγκλήτου ἐτρεῖτο ἡ αὐτὴ δια-

¹ Cod. Just. I 14. 8 (ἐτ. 446) = Βασιλ. Β' 6. 13. Πρβλ. O. KARLOWA, Römische Rechtsgeschichte τ. I, Leipzig 1885 σ. 891, LÉCRIVAIN σ. 75-78, KÜBLER σ. 331-332, O'BRIEN MOORE στ. 798.

² Κατάλογον τῶν ἐν τῷ Θεοδοσιανῷ Κώδικι πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπευθυνομένων αὐτοκρατορικῶν διατάξεων βλ. εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ TH. MOMMSEN ἐκδοσιν αὐτοῦ τ. I I Prolegomena σ. CLXII, ὡς καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδρίας τῆς συγκλήτου, καθ' ἣν ἀνεκοινώθη ὁ Θεοδοσιανὸς Κώδις· αὐτόθι τ. I 2 σ. 1-4.—Αἱ κάτωθι διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου κώδικος ἀπευθύνονται πρὸς τὴν σύγκλητον: VI 60.1 (ἐτ. 319), I 39. 1 (ἐτ. 359), VII 62. 63 (ἐτ. 361), XII 1. 7 (ἐτ. 361), IX 15. 1 (ἐτ. 365), V 4. 18 (ἐτ. 371), IX 43. 3 (ἐτ. 371), I 55. 3 (ἐτ. 373), III 24. 2 (Οὐάλης, Γρατιανός, Οὐαλεντινιανός), I 16. 1 (ἐτ. 384), IV 40. 3 (ἐτ. 397), XI 23. 2 (ἐτ. 397), VI 7. 3 (ἐτ. 423), IX 1. 21 (ἐτ. 423), IX 2. 17 (ἐτ. 423), IX 46. 10 (ἐτ. 423), I 14. 2 (ἐτ. 426), I 14. 3 (ἐτ. 426), I 19. 7 (ἐτ. 426), I 22. 5 (ἐτ. 426), VI 30. 18 (ἐτ. 426), VI 55. 11 (ἐτ. 426), VI 56. 5 (ἐτ. 426), VI 60. 3 (ἐτ. 426), VI 61. 1 (ἐτ. 426), VIII 55. 9 (ἐτ. 426), XII 3. 1 (Θεοδόσιος, Οὐαλεντινιανός), I 14. 8 (ἐτ. 446), XII 2. 2 (Οὐαλεντινιανός, Μαρκιανός), X 32. 63 (Λέων Α'), Const. haec quae necessario (ἐτ. 528), II 44. 4 (ἐτ. 530), III 38. 12 (ἐτ. 530), IV 65. 35 (Ἰουστινιανός Α'), V 4. 24 (ἐτ. 530), VI 25. 7 (ἐτ. 530), VIII 41. 8 (ἐτ. 530), XI 48. 21 (ἐτ. 530), VI 30. 22 (ἐτ. 531), I 17. 2 (ἐτ. 533), VI 51. 1 (ἐτ. 534), Νεαρὰ Ἰουστινιανοῦ 81 (ἐτ. 539).

³ Βλ. τὴν περὶ τῶν *θεῶν οἰκιῶν* νεαρὰν 12 τοῦ Τιβερίου (578-582), Ἀτταλ. 314: καὶ ἀνέγνω τὸν νόμον ἐπὶ τῆς συγκλήτου καὶ Ἀτταλ. 317-318 (Νικηφόρος Γ'), Νικ. Χων. 424 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Α'). Πρβλ. ZACHARIÄ, Geschichte σ. XIII. Δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ ὑπὸ τοῦ LÉCRIVAIN σ. 230 λεγόμενον ὅτι δηλ. οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐξηκολούθουν νὰ θέτουν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς συγκλήτου τοὺς σημαντικωτέρους νόμους.

⁴ Πρβλ. Σκυλ. - Κεδρ. II 368.

δικασία ὅσα καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς συνεδρίας¹. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον παραλλήλως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἡ σύγκλητος ἐλειτούργει διὰ τὰς συγκλητικὰς ἐπαρχίας ὡς ἀνώτατον κατ' ἔφεσιν δικαστήριον ἐπὶ ἀστικῶν ὑποθέσεων².

Τέλος διάταξις τοῦ ἰουστινιανείου Κώδικος παραδίδει τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπαρξίν τριῶν πραιτῶρων διοριζομένων ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ ἀσκούντων ἐκουσίαν δικαιοδοσίαν. Οὗτοι ἦσαν ἀρμόδιοι διὰ τὴν παροχὴν ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον καὶ τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπων πρὸς τούτοις ἐνώπιον αὐτῶν ἐτελοῦντο ἀπελευθερώσεις καὶ χειραφεσίαι³. Τὸν ὑπὸ τῆς συγκλήτου διορισμὸν τῶν τριῶν τούτων πραιτῶρων κατήργησεν ὁ Λέων σ' διὰ τῆς νεαρᾶς 47, ὡς νῦν τῆς βασιλικῆς φροντίδος πάντων ἐξηρητημένων... καὶ χρεῖαν ἐκείνου τοῦ νόμου οὐδεμίαν παρεχομένου...⁴.

Αἱ μορφαί, ὅφ' ἃς ἡ σύγκλητος ἢ μέλη αὐτῆς ὡς τοιαῦτα ἀσκοῦν δικαστικὰ καθήκοντα, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι⁵:

I. Ἡ σύγκλητος μόνη⁶.

Ἐν τῇ πολλάκις ἤδη μνημονευθείσῃ νεαρᾷ 62 κ. 1 (ἔτ. 537) Ἰουστινιανοῦ Α' ρυθμίζεται ἡ δικαστικὴ ἀρμοδιότης τῆς συγκλήτου, ὁρίζεται δὲ ὅπως, ὡςάκις ἀγγέλλεται *silentium cum conventu*⁷ συνέρχεται αὕτη μετὰ τοῦ *consistorium*⁸ διὰ νά

¹ Βλ. MOMMSEN, *Staatrecht* τ. II³ σ. 118 ἐπ., τ. III σ. 1070, MOMMSEN, *Strafrecht* σ. 251 ἐπ., KÜBLER σ. 207 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

² MOMMSEN, *Staatrecht* τ. III σ. 1065.

³ Cod. Just. I 39. 2 (ἔτ. 450) βλ. καὶ I 39. 1 (ἔτ. 359). Πρβλ. ZACHARIÄ, *Geschichte* σ. 371.

⁴ Βλ. ZACHARIÄ, *Geschichte* σ. 371, H. MONNIER, *Les nouvelles de Léon le Sage*, Paris 1923 σ. 103.

⁵ Σχετικῶς πρὸς τὰς κατωτέρω διαστίξεις παραβλητέα τὰ ἀνωτέρω ἐν σ. 61 λεχθέντα διὰ τὴν ἑλλειψιν ἀκριβολογίας τῶν βυζαντινῶν πηγῶν κατὰ τὴν διαστολὴν συγκλήτου καὶ συγκλητικῶν.

⁶ Πρὸξ. Πολ. II 440-441, Ἀνέκδ. 174-176 (Ἰουστινιανὸς Α'), Θεοφ. Συν. 369-370, Λέων Γραμμ. 278-279, ΨΣυμ. Μαγ. 708, Συν. Γ' Μον. 864, Σκυλ. - Κεδρ. II 264, Ζωναρᾶς III 448-449, Θεοδ. Μελ. 194 (Λέων σ'), Παχυμ. II 160-161 (Ἀνδρόνικος Β'). Βλ. καὶ Ψελλ. Χρον. I κ. XXIII (Μιχαὴλ Ε').

⁷ Περὶ τῆς μεταγενεστέρως ἐξελίξεως τῆς λέξεως *conventus* βλ. I. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ, *Conventus — κόμβενδος — κουβέντα ἐν Εἰς Μνήμην Σπ. Λάμπρου*, Ἐν Ἀθήναις 1935 σ. 470-474.

⁸ Περὶ τοῦ *consistorium* βλ. KÜBLER σ. 319-320, Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ἐνθ' ἀνωτ. σ. 96, καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

δικάση κατ' ἔφεσιν ἐφαρμογὴν τῆς ἀνωτέρω νεαρᾶς ἀποτελοῦν, ὡς νομίζω, αἱ παρὰ Μαλάλα 438 - 439 καὶ 493 - 495 = Θεοφ. 237 - 238 περιπτώσεις. Ἐν τῇ αὐτῇ νεαρᾷ ὁρίζεται ὅτι καὶ ἂν ἀγγελθῇ ἡ σύγκλησις μόνον silentium χωρὶς νὰ προστεθῇ conventus ὀφείλουν πάλιν νὰ συνέλθουν οἱ συγκλητικοὶ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ κονισιστωρίου, ὡς ὅταν ἀγγέλλεται silentium cum conventu προκειμένου νὰ ἐπιληφθοῦν δικαστικῆς ὑποθέσεως. Κατὰ συνέπειαν τὰ χωρία¹ τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τινὰς δεκαετηρίδας μετ' αὐτὴν ἀναφερόμενα καὶ παραδίδοντα τὴν σύγκλησιν silentium διὰ τὴν ἐπίλυσιν δικαστικῶν ζητημάτων δέον νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀποτελοῦντα ἐφαρμογὴν τῆς ἀνωτέρω νεαρᾶς.

Ἐν ἔτει 641 ἡ σύγκλητος παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκθρόνισιν τῆς Μαρτίνης καὶ τοῦ Ἡρακλωνᾶ ἐξέβαλε τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην Πύρρον ὡς συνεργὸν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Γ'². δὲν διευκρινίζεται ὅμως, ἐὰν πρόκειται περὶ ἀποφάσεως τῆς συγκλήτου ὡς τοῦ κατὰ τὸ πολίτευμα ἀρμοδίου πρὸς τοῦτο σώματος, πραγματοποιήσεως καθ' ἑαυτὴν αὐτοτελῶς τὴν καθαίρεσιν τοῦ πατριάρχου ἢ νοεῖται ἀπλῶς ὅτι ἡ σύγκλητος ἡσκησε πράγματι μόνον (καὶ οὐχὶ δικαίῳ) τὴν ἐπιρροὴν τῆς παρὰ τῷ ἀρμοδίῳ διὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ πατριάρχου ὀργάνῳ (τῇ πατριαρχικῇ συνόδῳ;).

II. Μέλη τῆς συγκλήτου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκάστοτε ὀριζόμενα³.

Διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ πατριάρχου Φωτίου καὶ τοῦ Θεοδώρου Σανταβαρηνοῦ μητροπολίτου Εὐχαΐτων παραπεμφθέντων εἰς πενταμελῆ ἀνακριτικὴν ἐπιτροπὴν⁴ ὁ LÉCRIVAIN⁵ ὑπέθεσεν ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργίας τοῦ διὰ διατά-

¹ Θεοφ. 280, Σκυλ. - Κεδρ. I 700 (Μαυρίκιος).

² Θεοφ. 330-331, Μάξιμος ἐν PG τ. γ' στ. 81· βλ. καὶ Ζωναρᾶν III 217. Πρβλ. Νικηφ. Ἰστ. 30.

³ Βλ. χαρακτηριστικῶς Νικ. Χων. 337: καὶ τῆς συγκλήτου ὁποῖον περὶ τὸ κρίνειν = Συν. Σάθα 326-327: τοὺς τῆς συγκλήτου ὅσοι περὶ τὸ κρίνειν. — Μαρτυρίας εὐρίσκομεν παρὰ Προκ. Πολ. I 141, Ἀνεκδ. 170-171, Ἀγαθία 170-171, 206 (Ἰουστινιανὸς Α'), Ζωναρᾷ III 385-386, Γενεσ. 83, πρβλ. Σκυλ. - Κεδρ. II 147 (Θεόδωρος - Μιχαὴλ Γ'), Ἀτταλ. 98 (Εὐδοκία), Νικ. Χων. 429 (Ἀνδρόνικος Α'· πρβλ. ZACHARIÄ, Geschichte σ. 380 καὶ σημ. 1377), Συν. Σάθα 457 = Θεοδ. Σκουταρ. παρὰ Ἀκροπ. I 278 (Θεόδωρος Α'), Καντακ. I 171 (Ἀνδρόνικος Β'), 448 (Ἀνδρόνικος Γ').

⁴ Θεοφ. Συν. 355-356, Λέων Γραμμ. 264-265, Συν. Γ. Μον. 850-851, ΨΣυμ. Μαγ. 701 (Λέων Γ'). Ὁ τελευταῖος ὁμιλεῖ περὶ συγκλήτου, ἐνθ' οἱ τρεῖς πρῶτοι παραδίδουν τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν δικαστῶν οὐδὲν λέγοντες περὶ συγκλητικῆς αὐτῶν ιδιότητος, ἥτις ὅμως ὡς ἐκ τῶν ἀξιωματῶν καὶ τίτλων τῶν (μάγιστρος, δομέστικος, πατρίκιος) δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν πιθανή.

⁵ LÉCRIVAIN σ. 230.

ξεως τοῦ Γρατιανοῦ ἐν ἔτει 376¹ συσταθέντος *judicium quinquvirale*. Ἀλλ' ὡς ὀρθῶς ἔδειξεν ὁ C. Coster², ἡ γνώμη αὕτη δὲν εὐσταθεῖ, μὴ ἐπεκταθείσης τῆς ἰσχύος τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς αὐτοκρατορίας οὔτε κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ αἰῶνας οὔτε κατὰ τοὺς μετὰ τοῦτον.

Συγκλητικοὶ εἰς μικρὸν ἀριθμὸν φέρονται ὡς μετέχοντες κατὰ τοὺς ὑστέρους βυζαντινοὺς χρόνους τοῦ λεγομένου *σεκρέτου* ἤτοι, *βασιλικοῦ δικαστηρίου*³.

III. Ἡ σύγκλητος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς συνόδου καὶ ἐν γένει μελῶν τοῦ κλήρου (ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων)⁴.

Ὁ Ψελλὸς ἐπιχειρῶν νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀμφισβητηθεῖσαν, ὡς φαίνεται, ἀρμοδιότητα τῆς συγκλήτου ἄνευ τῆς συνόδου συνεδριάζουσας ἐν δίκῃ μοναχῶν

¹ Cod. Theod. IX 1. 13, πρβλ. II 1. 12 (ἐτ. 423). Περὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου βλ. C. H. COSTER, *The judicium quinquvirale*, Cambridge Massachussets 1935 καὶ W. ENSSLIN ἐν BZ τ. 36 (1936) σ. 438-441.

² C. H. COSTER, *The judicium quinquvirale in Constantinople* ἐν BZ τ. 38 (1938) σ. 119-132.

³ AD τ. IV σ. 276-277 (ἐτ. 1286), AD τ. I σ. 152-154 (ἐτ. 1330).

⁴ Εὐάγγελος 226 (Μαυρίκιος), Μάξιμος († 662) ἐν PG τ. 4' σ. 88, 109, 112, 116, 125, 169, 209 (ρητῶς μαρτυρεῖται ἐνταῦθα μόνον ἡ παρουσία τῆς συγκλήτου· ἀλλ' εἰς τὰ πρακτικὰ μεταγενεστέρως συνόδου τὸ τὸν Μάξιμον κρίναν δικαστήριον φέρεται ὡς συγκροτηθὲν ἐκ τῆς *ἱεράς συγκλήτου*, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐκπροσώπων τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ ἀνωτέρων κληρικῶν· παρὰ Mansi τ. XI σ. 357· B. Εὐθυμίου 56-58 (Λέων Γ'), Ficker, *Erlasse* σ. 11 ἐπ. (ἐτ. 1030), Ἀλεξιάς II 297 καὶ 300 (Ἀλέξιος Α'), Βαλαμίων ἐν Συντάγματι τ. Γ' σ. 324 (πατρ. Λουκάς 1156-1169), ἔγγρ. ἐτ. 1170 ἐκδ. L. PETIT ἐν Βυζαντ. Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479 ἐπ., Παχυμ. I 260 (Μιχαὴλ Η'), Παχυμ. II 89-90, 129-130, πρβλ. καὶ II 127 (Ἀνδρόνικος Β'). Εἰς τὰ ἀνωτέρω παρὰ Παχυμέρη χωρία πλὴν τῆς μνείας τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ πατριάρχου, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς συγκλήτου ὡς παρόντων ἐν τῇ δίκῃ γίνεται λόγος περὶ τῆς παρουσίας τοῦ κλήρου καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάντων καὶ λαώδους οὐκ ὀλίγης μοίρας· προφανῶς ὅμως οἱ τελευταῖοι οὗτοι δέον νὰ θεωρηθῶν οὐχὶ ὡς μέλη τοῦ δικαστηρίου, ἀλλ' ὡς τὸ κατὰ τὴν δίκην παριστάμενον ἀκροατήριον. — Παχυμ. II 381, Νικ. Γρηγ. I 169-170 (Ἀνδρόνικος Β'), AD τ. V σ. 203 (ἐτ. 1341) (τὴν αὐτὴν δίκην ἀφοροῦν καὶ αἱ μαρτυρίαι AD τ. I σ. 238 (ἐτ. 1344), σ. 245 (ἐτ. 1347), Καντακ. I 551 καὶ Νικ. Γρηγ. I 557-558, ἐνῶ αἱ παρὰ Καντακ. I 556 καὶ AD τ. I σ. 246 ἀναφέρονται εἰς ἐτέραν δίκην, λαβοῦσαν χώραν ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου Γ') AD τ. I σ. 249-250, 253 (ἐτ. 1347), πρόσταγμα Ἰωάννου Γ' παρὰ Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 49 (ἐτ. 1347) καὶ Καντακ. III 23-24 (1347)· Καντακ. III 168 καὶ Νικ. Γρηγ. II 1038 (ἐτ. 1351). Πάντα τὰ εἰς τὰς δίκας τῶν Βαρλαμειτῶν ἀναφερόμενα χωρία περιέλαβον εἰς τὴν ὑποδιαίρεσιν ταύτην, δεδομένου ὅτι δὲν ἦτο δυνατὴ ἀκριβεστέρα διάκρισις ὡς πρὸς τὰ μετέχοντα τοῦ δικαστηρίου μέλη τῆς συγκλήτου, διότι εἰς τινὰς μαρτυρίας γίνεται μνεία συγκλήτου, ἐνῶ ἀλλαχοῦ συγκλητικῶν, προκειμένου περὶ τῆς αὐτῆς δίκης

κατηγορουμένων ἐπὶ αἵρετικῇ διδασκαλίᾳ ἐπικαλεῖται τὸ γεγονὸς ὅτι τοῦ δικαστηρίου μετέσχον καὶ ἀρχιερεῖς¹.

IV. Μέλη τῆς συγκλήτου, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐκάστοτε ποικίλλει, ὁμοῦ μετὰ τῆς συνόδου ἢ ἀνωτέρων κληρικῶν. Τὰ ὑπὸ τοιαύτην σύνθεσιν συγκροτούμενα ἐκάστοτε δικαστικά σώματα κρίνουν ἢ γνωμοδοτοῦν ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων² καὶ σπανιότερον ἐπὶ ἀδικημάτων κατὰ τῆς πολιτείας³.

Πιθανῶς ἡ σύμπραξις κληρικῶν κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ποινικῶν ἀδικημάτων ὀφείλεται εἰς τὴν γνωστὴν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τοῦ Βυζαντίου — τὰ σχετικὰ παραδείγματα ἀνάγονται πάντα εἰς τὸν ΙΔ' αἰῶνα — ἐντονωτέραν ἀνάμιξιν

¹ Ψελλ. Scr. Min. I 246: τὸ κατ' αὐτῶν συγκροτηθὲν δικαστήριον οὐδὲ τῆς συνοδικῆς μερίδος ἐστέρητο ἀλλ' ἤσαν τινες καὶ τῶν ἀρχιερέων ἐπιμεμφομένοι τε τοῖς λόγοις ἐκείνους... Ὁ Ψελλὸς ἐπανερχεται ἐν σ. 247 καὶ 251 ἐπὶ τοῦ νομίμου τῆς ὑπὸ τοῦ οὕτω συγκροτηθέντος δικαστηρίου ἐκδοθείσης ἀποφάσεως.

² **Ἀποφάσεις:** Β. Εὐθυμίου 63-64 (περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου ὁμιλοῦν καὶ οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς, χαρακτηρίζοντες ὡς *σιλέντιον* τὴν ἐν τῇ Μαγναύρᾳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, εἰς ἣν παρεκάθησε καὶ ὁ νεωστὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐπαναχθεὶς Νικόλαος Μυστικός. Θεοφ. Συν. 378, Λέων Γραμμ. 285-286, Συν. Γ. Μον. 871, ΨΣυμ. Μαγ. 715, Σκυλ.-Κεδρ. II 274), Οὐσπένσκη δίκη Ἰταλοῦ ἐν Ἰζβέστια τ. 2 (1897) σ. 42 ἐπ. (ἔτ. 1083), ἕτερον ἐγγραφοῦν τοῦ ἔτους 1117 παρὰ Ζέφω JGR τ. I App. ἀρ. 27, τρίτον τοῦ πατριάρχου Νικολάου Γραμματικοῦ ἐν Συντάγματι τ. Ε' σ. 62 ἐπ., Συν. Σάθα 232 (πλὴν τῶν ρητῶς μνημονευομένων συγκλητικῶν θεωρῶ πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι συμπαρίσταντο καὶ κληρικοί, ὧν ὁ χρονογράφος παρέλιπε τὴν ἀναγραφὴν· δίκη πατριάρχου Κοσμᾶ 1146-1147), Παχυμ. I 377 (Μιχαὴλ Η'), AD τ. I σ. 174-178 (πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ' Καλέκας). Πρὸς τὰ ἀνωτέρω συνάδει καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ κεφ. 72 τοῦ ἀνεκδότου εἰσέτι Λαυρεωτικοῦ κώδικος I 114: Ὅτι αἱ τῶν πατριαρχῶν πάντων κρίσεις αἱ καὶ μετὰ σύνοδον ἐπανακρίνονται καὶ ἐπιδιορθοῦνται καὶ οὕς αὐτοὶ καθείλον παρὰ τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας ἢ σύνοδος εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν ἐπανάγει συνδιαιτώντων καὶ ἀρχόντων τῆς Συγκλήτου βασιλέως κελεύοντος... πρ. Λεοντοπόλεως ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, Προνόμια τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐν Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς τ. 1 (1932) σ. 320. — **Γνωμοδοτήσεις ἐπὶ ζητημάτων μνηστείας καὶ γάμου:** Σκυλ.-Κεδρ. II 352 (Νικηφόρος Φωκάς), πατριάρχης Νικόλαος Γραμματικός ἐν Συντάγματι τ. Β' σ. 430-431, τ. Ε' σ. 58, Νικ. Χων. 338, Συν. Σάθα 326-327 (Ἀνδρόνικος Α')· πρβλ. Σύνταγμα τ. Ε' σ. 53 (ἔτ. 1067). — Ἐνταῦθα θὰ ἀνῆκον καὶ τὰ ἐν Σέρραις συγκροτηθέντα δικαστήρια, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν ἀθωνιτικοῖς ἐγγράφοις (Actes de l'Athos τ. III σ. 37-40 (ἔτ. 1365) καὶ τ. V σ. 318 (ἔτ. 1366)), ἐὰν ἡ περιοχὴ αὕτη δὲν ἀπετέλει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τμήμα τῆς σερβικῆς ἐπικρατείας.

³ Παχυμ. II 188, (βλ. καὶ 160), II 408, Καντακ. I 67-68 (πρβλ. Νικ. Γρηγ. I 312 ἐπ., Ἀνδρόνικος Β'), Νικ. Γρηγ. I 531 (Ἀνδρόνικος Γ')· τὸ τελευταῖον μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. III σύνθεσιν.

τοῦ κλήρου εἰς τὰ τῆς πολιτείας¹. Ἐνταῦθα δέον νὰ μνημονευθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' συγκρότησις δικαστηρίου ἀποτελουμένου ...ἐκ τ' ἀρχιερέων ἐκ τ' ἄλλως ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς πάντας εἰς δώδεκα...².

Οἱ εἰς τὰ ἔγγραφα τῶν τελευταίων αἰώνων ἀπαντῶντες δεσποτικοὶ ἄρχοντες ὡς συμπράττοντες μετὰ τῆς πατριαρχικῆς συνόδου δὲν εἶναι, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Κ. Ε. Zachariä v. Lingenthal³, αὐτοκρατορικοὶ ἀξιωματοῦχοι (kaiserliche Würdenträger) οὐδὲ κατὰ συνέπειαν συγκλητικοὶ ἀλλ' εἶναι ἐκκλησιαστικοὶ ἀξιωματοῦχοι, ὡς δεσπότης νοουμένου τοῦ πατριάρχου. Διότι εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1170 παραλλήλως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, τὴν σύγκλητον, τὸν πατριάρχην, τὴν σύνοδον μνημονεύονται καὶ θεοφιλέστατοι (τίτλος ἀρμόζων εἰς ἐκκλησιαστικούς μᾶλλον ἢ κοσμικούς ἀξιωματούχους) δεσποτικοὶ ἄρχοντες, ἀναγραφόμενον συγχρόνως καὶ τοῦ ὁφφίκιον ἑνὸς ἐκάστου. Τὰ ὁφφίκια ταῦτα: μέγας οἰκονόμος, μέγας σκευοφύλαξ, χαρτοφύλαξ, σακελλίων, πρωτονοτάριος, καστρίσιος, πρωτέκδικος, λογοθέτης, ἱερομνήμων, ρεφερενδάριος, πρῶτος δστιάριος, πρῶτος ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ὑπομνηματογράφος, δευτερος ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς κατα-

¹ Βλ. γενικώτερον διὰ τὴν ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων συμμετοχὴν τοῦ κλήρου εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ZACHARIÄ, Geschichte σ. 338-339, Θ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ, Ἡ δικαιοσύνη ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ οἱ καθολικοὶ κριταὶ τῶν Ρωμαίων 1261-1453 ἐν Ἐκκλησιᾳ τ. 29 (1909) ἰδίᾳ σ. 351-352, Μ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ, Περὶ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βυζαντινοῦ κράτους μεταβολῆς τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ κλήρου εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου ἐν Ἐφημερίς ἑλληνικῆς καὶ γαλλικῆς νομολογίας τ. 35 (1915-1916) σ. 280-287, 334-346 καὶ τ. 36 (1916-1917), σ. 12-16, 140-160.

² Παχυμ. II 236· βλ. παρὰ ZACHARIAE JGR τ. III σ. 660 ἐπ. τὸ θέσπισμα τοῦ αὐτοκράτορος. Πρβλ. ELLISSEN σ. 52, ZACHARIÄ, Geschichte σ. 385, L. PETIT, La réforme judiciaire d'Andronic Paléologue ἐν Échos d'Orient τ. 9 (1906) σ. 134-138, Μ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ ἔνθ' ἀνωτ. τ. 35 (1915-1916) σ. 283-287, 344-346 καὶ P. LEMERLE, Le juge général des Grecs ἐν Mémorial Louis Petit, Bucarest 1948 σ. 292-316.

³ ZACHARIÄ, Geschichte σ. 388 σημ. 1413. Καὶ ὁ Θ. ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ μεταφράζει τὸ δεσποτικοὶ ἄρχοντες διὰ τοῦ «τάρσκιζ ἀρχόντιζ» ἥτοι αὐτοκρατορικοὶ ἄρχοντες (ἐν Ἰεβέστια τ. 2 (1897) σ. 36). Τὰ ὑπὸ τοῦ Θ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ λεγόμενα «βλέπει τις εἰς τὰς δημοσιευθείσας πατριαρχικὰς καὶ συνοδικὰς ἀποφάσεις ἀναφερομένους ὡς παρακαθημένους ὀνομαστί τοὺς βαθμοῦχους, οἵτινες συνήθως λέγονται παριστάμενοι καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους συνεδριάζοντες καὶ δεσποτικοὶ ἄρχοντες» (ἐνθ' ἀνωτ. σ. 351), οὐδόλως ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν πηγῶν ἀλλ' ἀποδίδουν ἐσφαλμένως τὴν φράσιν τοῦ Κ. Ε. ZACHARIÄ «werden zuweilen diese Würdenträger namentlich aufgeführt, gewöhnlich aber heisst es παρισταμένων und in späterer Zeit συνεδριάζόντων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων» (ἐνθ' ἀνωτ. σ. 388 σημ. 1413). Τέλος καὶ ὁ Μ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ἔνθ' ἀνωτ. τ. 36 (1916-1917) σ. 146 θεωρεῖ τοὺς δεσποτικούς ἄρχοντας, λαϊκοὺς.

στάσεως, ὁ ρήτωρ, ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, ὁ δεύτερος ὁστιάριος, ὁ δεύτερος (;)¹ εἶναι πάντα καθαρῶς ἐκκλησιαστικά, μνημονεύονται δὲ ὡς τοιαῦτα καὶ εἰς τὸ γνωστὸν περὶ ὁφφικιαλίων ἔργον τοῦ Ψευδο-Κωδινού².

Τῶν ἀνωτέρω δικαστικῶν σωμάτων προΐσταται ἄλλοτε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ, ἰδίᾳ ὁσάκις τὸ δικαζόμενον πρόσωπον κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν εἴτε τὸ ἀδίκημα εἶναι ἰδιαιτέρως σοβαρὸν³, ἄλλοτε δὲ—καὶ δὴ κατὰ τὴν ὑπ' ἀρ. III καὶ IV σύνθεσιν—ἀντ' αὐτοῦ ὁ πατριάρχης⁴. Καθ' ἧς περιπτώσεις οὐδέτερος τούτων παρίσταται, σπανίως παραδίδεται ὑπὸ τῶν πηγῶν, τὶς διηύθυνε τὰς ἐργασίας τοῦ δικαστηρίου. Εὐθὺς γνωρίζομεν ὅτι τὰς συζητήσεις ἐν τῇ δίκῃ τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου διηύθυνεν ὁ σακελλάριος⁵, σοβαραὶ δ' ἐνδείξεις ὑπάρχουν ὅτι ἀνάλογα καθή-

¹ Τὸ ἔγγραφον ἐκδ. ὑπὸ L. PETIT ἐν Βυζ. Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 480· προσέτι εἰς ἕτερον ἐκ τῆς πατριαρχίας τοῦ Νικολάου Γραμματικοῦ (1084-1111) σαφῶς ἀντιδιαστέλλονται οἱ δεσποτικοὶ ἄρχοντες πρὸς τοὺς συγκλητικούς: *συνεδριαζόντων συγκλητικῶν ἀρχόντων ζ', καὶ πολιτικῶν δικαστῶν... παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων...* (ἐν Σύνταγματι τ. Ε' σ. 58).

² Ψευδο-Κωδινός σ. 3-4. Πρβλ. ΧΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (Texte und Forschungen zur byzant. und neugriechischen Philologie τευχ. 7) Athen 1927.

³ Β. Εὐθυμίου 57· Θεοφ. Συν. 369-370, Λέων Γραμμ. 278-279, ΨΣυμ. Μαγ. 708, Σκυλ.-Κεδρ. II 264, Ζωναρᾶς III 448-449, Θεοδ. Μελ. 149, Συν. Γ. Μον. 864 (Λέων Γ'), Θεοφ. Συν. 378, Λέων Γραμμ. 285-286, ΨΣυμ. Μαγ. 715-716, Συν. Γ. Μον. 871, Β. Εὐθυμίου 63-64 ('Αλέξανδρος), Οὐσπένσκη δίκη 'Ιταλῶν ἐν Τζέρεσία τ. 2 (1897) σ. 41-42 (ἔτ. 1083), 'Αλεξιάς II 300 ('Αλέξιος Α'), ἔγγραφον ἐν Βυζαντ. Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479 ἐπ. (ἔτ. 1170), ἕτερον παρὰ Ζέφω JGR τ. I App. ἀρ. 27 (ἔτ. 1117), Συν. Σάθα 232 (1146-1147), Παχυμ. I 260 (Μιχαὴλ Η'), Παχυμ. II 90, 129-130, 160, 188, 381, 408, Καντακ. I 67-68, 171, Νικ. Γρηγ. I 169-170 ('Ανδρόνικος Β'), Καντακ. I 448-449, Νικ. Γρηγ. I 531 ἐπ. ('Ανδρόνικος Γ'), AD τ. I σ. 203 (ἔτ. 1341), AD τ. I σ. 238, Νικ. Γρηγ. I 557-558, AD τ. I σ. 249-250, 253 (ἔτ. 1347), Καντακ. III 23, πρόσταγμα 'Ιωάννου Γ' παρὰ Zachariā JGR τ. III Coll. V ἀρ. 49 (ἔτ. 1347), Καντακ. III 168 ἐπ., Νικ. Γρηγ. II 1038 (ἔτ. 1351). Βλ. καὶ Ψελλ. Χρον. I κ. XXIII (Μιχαὴλ Ε').—Μόνον εἰς μίαν περίπτωσιν φέρονται αὐτοκράτωρ καὶ πατριάρχης ὡς ἀπὸ κοινοῦ προΐσταται συνεδρίας λαβούσης χώραν ἐν ἔτει 1341· Καντακ. I 551: *προκαθημένον βασιλέως* (sc. 'Ανδρονίκου Γ') καὶ *Ἰωάννου τοῦ πατριάρχου* καὶ AD τ. I σ. 245: *βασιλέως τοίνυν ἐκείνου τοῦ αἰοδίου καὶ μακαρίτου* (sc. 'Ανδρονίκου Γ'). τὸ ἔγγραφον συνετάχθη ἐν ἔτει 1347 καὶ τοῦ πατριάρχου προκαθημένου.

⁴ Σύνταγμα τ. Ε' σ. 75 (Ρωμανὸς Α'), Ficker, Erlasse σ. 11 ἐπ. (ἔτ. 1030), Σύνταγμα τ. Ε' σ. 53 (ἔτ. 1067), αὐτόθι τ. Β' σ. 430-431, αὐτόθι τ. Ε' σ. 58, 62 (ἔτ. 1084-1111) βλ. προσέτι Καντακ. I 556 καὶ AD τ. I σ. 246 (εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον 'Ανδρονίκου Γ').

⁵ ... ἄρχοντες τὸν δίκαιον ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συγκλήτου ἀπάσης προκαθημένης, καὶ φρόνιόν τι καὶ μαρικὸν πρὸς αὐτὸν ἀποβλεπομένης· καὶ τέως μὲν τῷ Σακελλάριῳ, πρῶτῳ τῇ ἀξίᾳ τυχάνοντι,

κοντα ἤσκησεν ὁ μάγιστρος Μανουὴλ κατὰ τὴν δίκην τοῦ πατριάρχου Μεθοδίου¹. Ὡς ἐκ τῆς ὅλης ὑφῆς τοῦ βυζαντινοῦ πολιτεύματος δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, βαρύνουσα διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεως ἦτο ἡ γνώμη τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὴν προηγουμένως μνημονευθεῖσαν νεαράν 62 τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' ὁρίζεται ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐν silentium ἢ silentium cum conventu δικαζόντων ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ αὐτοκράτορος². Διὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα γνωρίζομεν εὐθέως τὴν περίπτωσιν τοῦ Ρωμανοῦ Διογένους (τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος), ὅστις εἰσήχθη εἰς δικαστήριον ἐκ συγκλητικῶν, παρ' οὗ καὶ κατεδικάσθη³, ἀκολούθως δὲ ὡς κατὰκρίτος εἰσῆλκε πρὸς βῆμα δὴ τὸ βασιλεῖον, ἔν' ἡ πῆφος κυρωθεῖν ἢ κατ' αὐτοῦ⁴.

Ἐπὶ ζητημάτων ἐκκλησιαστικῶν, ὅτε συμπαρίσταται καὶ ὁ πατριάρχης, αἱ πηγαὶ ὁμιλοῦν κατὰ κανόνα περὶ κοινῆς καὶ συνοδικῆς ψήφου ἢ παρεμφερῶς, ὥστε δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ καθορισθῇ μετ' ἀκριβείας ὁ τρόπος λήψεως τῆς ἀποφάσεως⁵.

τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιτρέπονσι δίκην. PG τ. γ' σ. 88, πρβλ. σ. 209. Περὶ τοῦ σακελλαρίου βλ. BURY, Adm. system σ. 84, F. DÜLGER, Beiträge κλπ. σ. 16 ἐπ.

¹ Γενεσ. 83-84, Ζωναράς III 386, Σκυλ.-Κεδρ. II 147 ἐπ. (Θεοδόρα-Μιχαὴλ Γ'). Εἰς τὴν τῶν Χιωτῶν μοναχῶν δὲν φαίνεται νὰ παρίστατο ὁ αὐτοκράτωρ, ρητῶς δὲ λέγεται ὅτι δὲν μετέσχεν ὁ πατριάρχης. Λεδομένου ὅτι τὴν ἀπόφασιν, ἣν μετὰ πείσματος καὶ ἐπιμονῆς ὑπερασπίζεται ὁ Ψελλός, εἰσηγήθη συγκλητικὸς τὰ πρῶτα τῆς λογιότητος καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἰσχύος τοῦ Ψελλοῦ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, θεωρῶ λίαν πιθανὸν ὅτι οὗτος διεδραμάτισε τὸν πρωτεύοντα ρόλον ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ.

² Νεαρά 62 (ἔτ. 537) κ. 1: eos convenire et omnes consedentes quod eis visum fuerit sub sacrosanctorum evangeliorum praesentia et statuere et ad nostram referre scientiam et augustae maiestatis dispositionem expectare.

³ Ἀτταλ. 98· βλ. καὶ Συν. Σάθα 167.

⁴ Ζωναράς III 685. Βλ. ἕτερα παραδείγματα δεικνύοντα τὴν προέχουσαν σημασίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς βουλῆσεως κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεως παρὰ Προκ. Πολ. II 440-441, Προκ. Ἀνεκδ. 170-171, 174-176 (Ἰουστινιανὸς Α'), Μάξιμος ἐν PG τ. γ' σ. 129, Mansi τ. XI σ. 357 (Ζ' αἰών), Θεοφ. Συν. 369-370, Λέων Γραμμ. 278-279, ΨΣυμ. Μαγ. 708, Συν. Γ'. Μον. 864, Σκυλ.-Κεδρ. II 264, Ζωναράς III 448-449, Θεοδ. Μελ. 194 (Λέων Γ'), Καντακ. I 171, Παχυμ. II 181 καὶ 188 (Ἀνδρόνικος Β'), Νικ. Γρηγ. I 531 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Γ').

⁵ Τὸν ἀρχηγὸν τῆς αἰρέσεως τῶν Βογομύλων ἅπαντες τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῶν Ναζιραίων λογάδες καὶ αὐτοὶ δὴ ὁ τότε πατριάρχης Νικόλαος πρὸς ἄξιον ἔκριναν· οἷς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ (sc. Ἀλέξιος Α') σύμφηρος ἦν... (Ἀλεξιάς II 301) AD τ. I σ. 215: καὶ κοινῇ συνοδικῇ ψήφῳ... ὁ Βασιλαῖμ καταψηφισθεὶς=AD τ. I σ. 241: καταψηφίσθη παρ' ἡμῶν κοινῇ καὶ συνοδικῇ ψήφῳ=AD τ. I σ. 245 (ἔτ. 1341). Εἰς τὸ τὴν καθαιρεσὶν τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΔ' ἀφορῶν πρόσταγμα λέγει ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς περὶ ἑαυτοῦ: συνευδοκούσης δικαίως καὶ τῆς βασιλείας μου..., παρὰ Zachariae JGR τ. III Coll. V ἀρ. 49 (ἔτ. 1347)· Καντακ. III 168-169

Τέλος εἰς δίκας ἐπὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων, ἐν αἷς προεδρεύει μόνος ὁ πατριάρχης, μνημονεύεται συνήθως τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου¹ ὡς συμπραττοντα κατὰ τὴν λήψιν τῆς ἀποφάσεως χωρὶς ἐπίσης νὰ προσδιορίζεται ἀκριβέστερον ὁ ἐν αὐτῇ ρόλος ἐκάστου.

Ὅσάκις ὁ αὐτοκράτωρ δὲν παρίστατο κατὰ τὴν δίκην θεωρῶ πλέον ἢ πιθανὸν ὅτι ἦτο ἀναγκαία προηγουμένη ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα ἐπιληφθῇ ἐν τῶν ἀνωτέρω δικαστικῶν σωμάτων ὑποθέσεώς τινος. Ἐκ τῶν τοιούτων ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τοῦ ἀντ' αὐτοῦ διέποντος τὴν βασιλείαν ἐκδοθεισῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων—μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν γνωμοδοτήσεων—ἡ ὑπαρξίς ἐντολῆς μαρτυρεῖται ρητῶς μὲν εἰς ἐννέα περιπτώσεις² ἐκ τῶν δεκαοκτὼ ἐν συνόλῳ ἐν

ἡ σύνοδος... κατέγνω = Νικ. Γρηγ. II 1038: *τομογραφίαι καὶ νέα κατέστη ψηφίσματα πρὸς ἀπάντων ἡμῶν, τῶν τε ἐπισκόπων δηλαδὴ καὶ συγκλητικῶν ἅμα βασιλεῖ τε καὶ πατριάρχῃ*... (ἔτ. 1351). Εἰς ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1170 ἡ ἀπόφασις ἐκφέρεται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνελθόντων ἀνωτέρων κληρικῶν (*δι' ὃ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τὰ αὐτὰ φρονούσα τούτοις* (sc. τοῖς ἀρχιεπισκόποις καὶ μητροπολίταις)), ἐκάστου τῶν ὁποίων ἠρωτήθη ἐπακριβῶς ἡ γνώμη, ἐνῶ οὐδὲν λέγεται περὶ τῆς κρίσεως τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν συγκλητικῶν, ὧν ἡ παρουσία ρητῶς ἐδηλώθη ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου· ἀντιθέτως ἠρωτήθησαν οἱ παριστάμενοι δεσποτικοὶ ἄρχοντες ἀλλὰ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἐκδοσιν τῆς ἀποφάσεως: *Μετὰ γοῦν τὸ τὴν τοιαύτην ἐξελεχθῆναι ἀπόφασιν ἠρωτήθησαν καὶ οἱ παρουσιάζοντες θεοφιλέστατοι δεσποτικοὶ ἄρχοντες τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος... πάντες ὁμολόγησαν, εὐθυμότατα κατασπάζεσθαι τὴν ἐπενεχθεῖσαν τῷ Κερκύρας ψῆφον*... (ἐν Βυζαντ. Χρονικὰ τ. 11 (1904) σ. 487 ἑτ.).

¹ ...διέγνω ὁ ἀγιώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης κύρ Λουκάς μετὰ τῆς παρουσιασάσης συνόδου, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ παρεστῶσα σύγκλητος, ἄκρουν εἶναι τὴν καθάρειν, Σύνταγμα τ. Γ' σ. 324 (ἔτ. 1156-1169)· Καντακ. I 556: *ψῆφος μὲν ἐξενήνεκται κοινῇ ἐπισκόπων τε καὶ συγκλητικῶν* (ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον Ἀνδρονίκου Γ')· AD τ. I σ. 178: *διὰ ταῦτα κοινῇ γνώμη καὶ διασκεύει διέγνω καὶ ἀπεφῆναι ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων... ἀθῶους εἶναι τούτους*... (πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ' Καλέκας). Διὰ τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεως εἰς τὴν δίκην τῶν Χιωτῶν μοναχῶν βλ. Ψελλ. Scr. Min. I 243, 247, 251· πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 101 σημ. 1.

² Ἀγαθίας 170-171, Προκ. Πολ. II 440-441 (Ἰουστινιανὸς Α'), Θεοφ. Συν. 355-356, Λέων Γραμμ. 264-265, Συν. Γ. Μον. 850-851, ΨΣυμ. Μαγ. 701 (Λέων Γ'), Σύνταγμα τ. Ε' σ. 75: *κελεύσει βασιλεὺς Ρωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου... δικαστήριον συνέστη*..., Ψελλ. Scr. Min. I 243, βλ. καὶ 244 (Θεοδώρα), Ficker, Erlasse σ. 11: *κατὰ βασιλικὴν κέλευσιν* (ἔτ. 1030), Σύνταγμα τ. Ε' σ. 62 (1084-1111), AD τ. I σ. 152-154 (ἔτ. 1330) καὶ 174-175 (πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ'). Εἰς τὴν καὶ προηγουμένης μνημονευθεῖσαν παρωδιάν τοῦ Πωρικολόγου ρητῶς λέγεται ὅτι οἱ ἄρχοντες, οὔτινες ἐπεφορτίσθησαν μὲ τὴν ἐξέτασιν τῆς κατηγορίας ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος *καθὼς τοὺς ὥρισεν αὐτοὺς καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς νὰ ἐξετάζον ὁ αὐθέντης ὁ βασιλεὺς*... (παρὰ Wagner σ. 201). Βλ. καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ κεφ. 72 τοῦ Λαυρεωτικοῦ κώδικος I 114:

ταῖς πηγαῖς μνημονευμένων· ἀλλὰ καὶ διὰ πέντε¹ ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐννέα περι-
πτώσεων δέον νὰ δεχθῶμεν παρὰ τὴν ἔλλειψιν ρητῆς μνείας τὴν ὑπαρξιν αὐτο-
κρατορικῆς ἐντολῆς, διότι δυσκόλως εἶναι νοητόν, πῶς θὰ συνεκροτοῦντο τὰ περὶ
ὧν ὁ λόγος δικαστικά σώματα ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. II καὶ IV σύνθεσιν αὐτῶν ἐξ ἐπὶ
τούτῳ ὀριζομένων ἐκάστοτε προσώπων—οὐχὶ τῆς συγκλήτου ὡς σώματος—χωρὶς
ρητὴν περὶ τούτου ἐπιταγὴν².

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς συγκλήτου ὑπαγομένας κατη-
γορίας προσώπων, διακρίνονται ἐν ταῖς πηγαῖς αἱ ἑξῆς:

1. Συγγενεῖς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐν γένει πρόσωπα στενῶς πρὸς τὴν βασι-
λικὴν οἰκογένειαν συνδεόμενα³.

2. Συγκλητικοὶ καὶ ἐν γένει ἀνώτεροι ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους⁴. Ἀντι-
θέτως πρὸς τὴν παλαιότερον κρατοῦσαν γνώμην, νῦν γίνεται δεκτὸν ὅτι οἱ συγκλη-
τικοὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἡγεμονίας δὲν ἀπέλαυνον ἰδιαιτέρας δοσιδικίας. Ἡδύ-
ναντο νὰ ἐγκληθῶσι καὶ οὗτοι ἐνώπιον παντὸς τακτικοῦ δικαστηρίου, ἐπεκράτει

...συνδιατῶντων καὶ ἀρχόντων τῆς Συγκλήτου βασιλείας κελεύοντος... πρ. Λεοντοπόλεως
ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, Προνόμια τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐν Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς τ. 1
(1932) σ. 320.

¹ Προκ. Πολ. I 141, Προκ. Ἀνέκδ. 170-171 (Ἰουστινιανὸς Ἀ'), Ζωναρᾶς III 385, Γενεσ.
83, Σκυλ.-Κεδρ. II 147 (Θεόδωρος-Μιχαὴλ Γ'), Ἀτταλ. 98 (Εὐδοκία), AD τ. IV σ. 276-277
(ἔτ. 1286). Αἱ ὑπόλοιποι τέσσαρες εἶναι: Προκ. Ἀνέκδ. 174-176 (Ἰουστινιανὸς Ἀ'), Εὐάγριος
226 (Μαυρίκιος), Μάξιμος († 662) ἐν PG τ. 4' σ. 88, 109, Σύνταγμα τ. Γ' σ. 321 (ἔτ. 1156-1169).

² Τοῦτο ὑποδηλοῦται εἰς τινὰς περιπτώσεις, ἐν αἷς οἱ συνδικάζοντες συγκλητικοὶ
φέρονται ὡς ἐνεργοῦντες ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως, Παχυμ. I 377 (Μιχαὴλ Η'). Εἰς ἑγγραφον
τοῦ πατριάρχου Νικολάου Γραμματικοῦ (1084-1111) ἐν Συντάγματι τ. Ε' σ. 62-63 ἐκτίθε-
ται σαφέστερον ὁ τρόπος συγκροτήσεως τοιούτου δικαστηρίου τῇ αἰτήσῃ τοῦ πατριάρχου,
ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος οἱ μέλλοντες νὰ παρεδρεύσουν τῇ συνόδῳ συγκλητικοί...
καὶ ἄλλα μετακληθέντων τῶν οὖν ἐμοὶ ταχθέντων πολεῖσαι τῇ ζητήσῃ συγκλητικῶν...

³ Προκ. Πολ. II 440-441 (Ἰουστινιανὸς Ἀ'), Συν. Σάθα 457=Θεοδ. Σκουταριώτης
παρὰ Ἀκροπ. I 278 (Θεόδωρος Ἀ'), Παχυμ. II 160-161, 188, 408-409, Νικ. Γρηγ. I 303,
312-313, Καντακ. I 67 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Β') πρβλ. Ψελλ. Χρον. I κ. XXIII (Μιχαὴλ Ε').

⁴ Προκ. Πολ. I 140-141, Προκ. Ἀνέκδ. 170-171, Μαλ. 438-439 (Ἰουστινιανὸς Ἀ'),
Θεοφ. 280, Σκυλ.-Κεδρ. I 700 (Μαυρίκιος), Θεοφ. Συν. 369-370, Λέων Γραμμ. 278-279,
ΨΣυμ. Μαγ. 708, Σκυλ.-Κεδρ. II 264, Ζωναρᾶς III 448-449, Θεοδ. Μελ. 194, Συν. Γ. Μον.
864 (Λέων Γ'), Ἀτταλ. 98, Σκυλ.-Κεδρ. II 665 (Εὐδοκία), Οὐσπένσκη δίκη Ἰταλὸν ἐν Ἰζβέ-
στια τ. 2 (1897) σ. 42 ἐπ. (ἔτ. 1083 πρβλ. Ἀλεξιάδα I 177 ἐπ.), Παχυμ. II 160 ἐπ., 188,
Καντακ. I 171-172 καὶ 437 (Ἀνδρόνικος Β'), Νικ. Γρηγ. I 530-532 (Ἀνδρόνικος Γ')
πρβλ. Ψελλ. Scr. Min. I 22-23 (ΙΑ' αἰών).

ὅμως ἡ συνήθεια βαρέα παραπτώματα αὐτῶν νὰ κρίνονται ὑπὸ τῆς συγκλήτου· ἀλλ' ἀποκλειστικῇ ἀρμοδιότης τῆς τελευταίας ταύτης διὰ τὰ ἀδικήματα τῶν μελῶν της δὲν ὑφίστατο¹. Κατὰ τοὺς ὑστέρους ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ συγκλητικοὶ ἀπέλυνον ἰδιαιτέρας δοσιδικίας ὑποκείμενοι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τοῦ ἐπαρχοῦ τῆς πόλεως², ὅτε δὲ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας ἡ αὐτοκρατορικὴ παντοδυναμία ἀπέβη ἔτι ἰσχυροτέρα, κατέστη ὁ ἐπαρχος τοῖς συγκλητικοῖς ἀπρόσφορος δικαστὴς ἄνευ διορισμοῦ βασιλέως³.

3. Κατὰ τὸν 5' αἰῶνα ἐνίστε ἀπλοῖ ἰδιῶται ἀλλὰ διὰ σοβαρωτάτην κατηγορίαν⁴.

4. Ἀνώτεροι κληρικοί. Ἐνταῦθα ἀνήκουν καὶ αἱ περιπτώσεις καθαιρέσεως πατριάρχου, ὅσας αὐτῆς προηγεῖται δίκη. Ὡς λόγος τῆς καθαιρέσεως προβάλλεται εἴτε τὸ ἀντικανονικὸν τῆς ἐκλογῆς ἢ, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον, ἐνέργεια τοῦ πατριάρχου ἀντιβαίνουσα εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους⁵.

5. Ἐνίστε κατώτεροι κληρικοὶ κατηγορούμενοι ἐπὶ αἵρέσει ἢ ἑτεροδιδασκαλίᾳ. Δεδομένης τῆς πρωταρχικῆς σημασίας τοῦ θρησκευτικοῦ παράγοντος διὰ τὴν βυζαντινὴν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν δικαιολογεῖται ἡ ὑπαγωγή τῶν δι' ἀδικήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατηγορουμένων—καὶ ὅταν δὲ ἀνήκουν εἰς τὰς ἀμέσως ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 1, 2, 4 κατηγορίας—εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν περὶ ὧν νῦν πρόκειται

¹ MOMMSEN, Strafrecht σ. 286 ἐπ., KÜBLER σ. 209.

² KÜBLER σ. 333, 334.

³ Ecl. lib. I-X Basil. VII 5 παρὰ ZACHARIÄ, Geschichte σ. 355 σημ. 1245.

⁴ Μαλ. 493 ἐπ., Θεοφ. 237 ἐπ. (Ιουστινιανὸς Α').

⁵ Εὐάγριος 226 (Μαυρίκιος), Γενεσ. 83, Σκυλ. - Κεδρ. II 147-149, Ζωναράς III 385-386 (Θεοδώρα - Μιχαὴλ Γ'), ΨΣυμ. Μαγ. 701, Θεοφ. Συν. 354 ἐπ., Συν. Γ. Μον. 850-851, Λέων Γραμμ. 263 ἐπ. (Λέων Γ'), Β. Εὐθυμίου 48 ἐπ. (Λέων Γ'), Β. Εὐθυμίου 63-64, πρβλ. Θεοφ. Συν. 378, Συν. Γ. Μον. 871, Λέων Γραμμ. 285-286, ΨΣυμ. Μαγ. 715, Σκυλ. - Κεδρ. II 274 ('Αλέξανδρος), Ficker, Erlasse σ. 6-21 (ἔτ. 1030), Συν. Σάθα 232 ἐπ. (1146-1147), ἔγγραφον ἐν Βυζαντ. Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479 ἐπ. (ἔτ. 1170), Παχυμ. I 260 (Μιχαὴλ Η'), Παχυμ. II 89-90, Νικ. Γρηγ. I 169-170 ('Ανδρόνικος Β'), Παχυμ. II 127, 129-130, πρβλ. καὶ 381 ('Ανδρόνικος Γ'), Καντακ. III 23, πρόσταγμα Ἰωάννου Γ' παρὰ Zachariæ JGR τ. III Coll. V ἀρ. 49 (ἔτ. 1347), AD τ. I σ. 249-250 (ἔτ. 1347). Ἐνίστε κατηγορούμενοι κληρικοὶ ἀμφισβητοῦν τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἀνωτέρω δικαστικῶν σωμάτων ἀρνούμενοι νὰ ὑποβληθοῦν ὑπὸ τὴν κρίσιν κοσμικῶν. Οὕτως ὁ πατριάρχης 'Αρσένιος Α', τὴν ἀποψιν τοῦ ὁποίου συμμερίζεται καὶ ὁ παρὰ δίδων τὴν πληροφορίαν Παχυμέρης I 260 καὶ δικαίως ὡς οἶσθαι πατριάρχην μὲν γὰρ κρίνεσθαι, παρόντος μὲν βασιλέως παρόντων δὲ μεγιστάνων καὶ κοσμικῶν καὶ ἐν ἀνακτόροις καὶ ταῦτα καὶ βασιλέως οὕτως ἔχοντος καὶ εἰς ἄμυναν προειλημμένον, οὐκ ἄξιον οὐδὲ τῶν δικαίων εἶναι τὸ σὺμπαν' Βλ. Παχυμ. I 377 περὶ τοῦ Ἰωάννου Βέκκου μεγάλου χαρτοφύλακος τότε ὄντος (Μιχαὴλ Η')

δικαστικῶν σωμάτων. Ὑπενθυμίζω τὴν δίκην τοῦ Ἀββᾶ Μαξίμου μὴ ἀποδεχομένου τὸν *Τύπον* τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντος Β' ¹, τὴν δίκην τῶν αἵρετικῶν Βογομύλων ², τὰς δίκας τῶν μοναχῶν Βαβλαάμ καὶ Ἀκινδύνου διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἱσχυαστὰς μοναχοὺς ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας διαρκέσασαν καὶ ἐπὶ μακρὸν συνταράξασαν τὸ βυζαντινὸν κράτος θεολογικὴν ἔριν ³.

Τὰ ἀνωτέρω δικαστικὰ σώματα ὑπὸ τὰς διαφόρους συνθέσεις αὐτῶν ⁴ κρίνουν ποινικὰς κατηγορίας ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐν γένει ἔργῳ ἢ λόγῳ προσβολῆς τοῦ αὐτοκράτορος ⁵, προδοσίᾳ τῆς πατρίδος ⁶, ἐπιβουλῇ κατὰ τῆς ζωῆς ἀνωτέρων κοσμικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ⁷, αἵρέσει καὶ ἑτεροδιδασκαλίᾳ ⁸, πορνείᾳ

¹ Μάξιμος ἐν PG τ. γ' στ. 88, 109 ἐπ., 169, 209.

² Ἀλεξιάς II 295 ἐπ.

³ AD τ. I σ. 203, 238, 245, Καντακ. I 551, Νικ. Γρηγ. I 557-558 (δίκη ἐν ἔτει 1341), Καντακ. I 556, AD τ. I σ. 246 (δίκη ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον Ἀνδρονίκου Γ'), AD τ. I σ. 249-250, 253, Καντακ. III 23-24, πρόσταγμα Ἰωάννου Γ' (ἐνθ' ἀνωτ.) ἀρ. 49 (δίκη ἐν ἔτει 1347), Καντακ. III 168, Νικ. Γρηγ. II 1038 (ἐν ἔτει 1351), Β. Ἰσιδώρου 86. Πρὸς τοῦτοις γνωρίζομεν καὶ τὰς ἀκολούθους ἐπὶ παρομοίαις κατηγορίαις δίκας: τῶν Χιωτῶν μοναχῶν Νικήτα καὶ Ἰωάννου, Ψελλ. Scr. Min. I 242 ἐπ. (Θεοδώρα), κληρικῶν τινῶν πατριαρχοῦντος τοῦ Ἰωάννου ΙΔ' Καλέκα (1334-1347), AD τ. I σ. 174-178.

⁴ Βλ. τὰς ἐν ταῖς ἐπομέναις σημειώσεις διακρίσεις.

⁵ Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν I: Προκ. Πολ. II 440-441, Μαλ. 438-439, 493-495, Θεοφ. 237-238 (Ἰουστινιανὸς Α'), Θεοφ. 280, Σουλ. - Κεδρ. I 700 (Μαυρίκιος), Παχυμ. I 160 (Ἀνδρόνικος Β') ὑπὸ τὴν σύνθεσιν II: Ψυμ. Μαγ. 701, Λέων Γραμμ. 263 ἐπ., Συν. Θεοφ. 354, Συν. Γ. Μον. 850 (Λέων Γ'), Ἀτταλ. 98 (Εὐδοκία), Καντακ. I 171, 448 (Ἀνδρόνικος Β') ὑπὸ τὴν σύνθεσιν III: Β. Εὐθυμίου 57-58 (Λέων Γ'), Νικ. Γρηγ. I 531 (Ἀνδρόνικος Γ') καὶ ὑπὸ τὴν σύνθεσιν IV: Παχυμ. II 188, 408-409, Καντακ. I 67, Νικ. Γρηγ. I 312 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Β') πρβλ. καὶ τὸ καθ' ὑπόθεσιν ἀδίκημα, ὅπερ κρίνεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Πωρικολόγου παρρωδουμένη δίκῃ, Wagner σ. 199-202.

⁶ Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν I: Θεοφ. Συν. 369-370, Λέων Γραμμ. 278-279, Ψυμ. Μαγ. 708, Συν. Γ. Μον. 864, Σουλ. - Κεδρ. II 264, Ζωναρᾶς III 448-449, Θεοδ. Μελ. 194 περὶ τοῦ κουβικουλαρίου Σαμωνᾶ, περὶ οὗ βλ. R. JANIN, Un arabe ministre à Byzance: Samonas ἐν Échos d'Orient τ. 34 (1935) σ. 306-318 (Λέων Γ'), Συν. Σάθα 457 = Θεοδ. Σκουτ. παρὰ Ἀκροπ. I 278 (Θεόδωρος Α').

⁷ Μόνον διὰ τὸν Γ' αἰῶνα ὑπὸ τὴν σύνθεσιν I: Προκ. Ἀνέκδ. 174-176 καὶ ὑπὸ τὴν σύνθεσιν II: Προκ. Πολ. I 141, Ἀγαθίας 170-171 καὶ 206 ἐπ. (Ἰουστινιανὸς Α').

⁸ Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν II: Προκ. Ἀνέκδ. 170-171 (Ἰουστινιανὸς Α') ὑπὸ τὴν σύνθεσιν III: Μάξιμος ἐν PG τ. γ' στ. 88, 109 ἐπ. († 662), Ficker, Erlasse σ. 11-21 (ἔτ. 1030), Ψελλ. Scr. Min. I 243 ἐπ. (Θεοδώρα), Ἀλεξιάς II 294 ἐπ. ἰδίᾳ σ. 297, 300 (Ἀλέξιος Α') ἔγγραφον ἐκδ. ὑπὸ L. PETIT, Documents inédits sur le concile de 1066 et ses derniers adversaires

κληρικῶν¹ καὶ ἀποφαίνονται ἐπὶ ζητημάτων ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας². Ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. **III** καὶ **IV** σύνθεσιν γνωμοδοτοῦν ἐνίοτε ἐπὶ ἐρωτημάτων οἰκογενειακοῦ δικαίου³, σπανιώτερον δὲ καὶ δι' ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. **II** σύνθεσιν ἐπὶ λύσεων δικαστικῶς ἰδιωτικῶς διαφορᾶς⁴.

Ὁ χῶρος, ἔνθα κατὰ κανόνα συνήρχοντο τὰ περὶ ὧν νῦν πρόκειται δικαστικά σώματα, ἦσαν τὰ ἀνάκτορα⁵. ἐνίοτε συνεδρίαζον ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. **III** καὶ **IV** σύνθεσιν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν⁶ ἢ τὸ Πατριαρχεῖον⁷. Ὁ Καντακουζηνὸς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ οἴκου τῆς δίκης, ἔνθα συνῆλθε δικαστήριον ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. **IV** σύνθεσιν ἵνα κρίνῃ τὸν Ἀνδρόνικον Γ'⁸.

ἐν Βυζαντ. Χρονικά τ. 11 (1901) σ. 479 ἐπ. (ἐτ. 1170), Παχυμ. I 260 (ἐτ. 1267), II 90, Νικ. Γρηγ. I 169, Παχυμ. II 127 ἐπ. (Ἀνδρόνικος Β'), AD τ. I σ. 203, 238, 245, Καντακ. I 551, Νικ. Γρηγ. I 557-558, (ἐτ. 1341), AD τ. I σ. 246, Καντακ. I 556 (ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρόνικου Γ'), AD τ. I σ. 249-250, 253, πρόσταγμα Ἰωάννου Γ' (ἐνθ' ἄνωτ.) ἀρ. 49 (ἐτ. 1347), Καντακ. III 23-24 (ἐτ. 1347), καὶ ὑπὸ τὴν σύνθεσιν **IV**: Οὐσπένσκη δίκη Ἰταλοῦ ἐν Ἱβέστια τ. 2 (1897) σ. 42 ἐπ. (ἐτ. 1083), ἔγγραφον παρὰ Ζέπου JGR τ. I App. ἀρ. 27 (ἐτ. 1117), Συν. Σάθα 232 ἐπ. (1146-1147), Παχυμ. I 377 (Μιχαὴλ Η'), AD τ. I σ. 174-178 (ἐτ. 1334-1347), Καντακ. III 168, βλ. καὶ Νικ. Γρηγ. II 1038 (ἐτ. 1351).

¹ Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν **II**: Γενεσ. 83, Σκυλ.-Κεδρ. II 147-149, Ζωναράς III 385-386 (Θεοδώρα-Μιχαὴλ Γ'): ὑπὸ τὴν σύνθεσιν **III**: Εὐάγγελος 226 (Μαυρίκιος).

² Ὑπὸ τὴν σύνθεσιν **III**: Ficker, Erlasse σ. 11 ἐπ. (ἐτ. 1030), Σύνταγμα τ. Γ' σ. 324 (ἐτ. 1156-1169): ὑπὸ τὴν σύνθεσιν **IV**: Σύνταγμα τ. Ε' σ. 75 (Ρωμανὸς Α'), σ. 62 ἐπ. (ἐτ. 1084-1111).

³ Σκυλ.-Κεδρ. II 352-353 (Νικηφόρος Φωκάς), Σύνταγμα τ. Β' σ. 430-431 (ἐτ. 1084-1111), τ. Ε' σ. 58 (ἐτ. 1084-1111), Νικ. Χων. 337 ἐπ., Συν. Σάθα 326-327 (Ἀνδρόνικος Α').

⁴ AD τ. IV σ. 276-277 (ἐτ. 1286), AD τ. I σ. 152-154 (ἐτ. 1330).

⁵ Προκ. Πολ. II 440-441 (Ἰουστινιανὸς Α'), Μάξιμος ἐν PG τ. 4' στ. 88, 109, 125 (σέκρετον παλατίου), Ἀλεξιάς II 296, 300 (Ἀλέξιος Α'), Παχυμ. II 129-130 (Ἀνδρόνικος Β'), AD τ. I σ. 249-250 (ἐτ. 1347), Καντακ. III 168 (ἐτ. 1351, ἀνάκτορον Βλαχερνῶν) ἐνίοτε αἱ πηγαὶ προσδιορίζουν ἀκριβέστερον τὸν χῶρον τῶν ἀνακτόρων, ὡς Β. Εὐθυμίου 63-64: ἐν τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Μαγναύρα (Ἀλέξανδρος), ἔγγραφον ἐν Βυζαντ. Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479 (ἐτ. 1170): ἐν τῇ ὑπερῷᾳ τροπικῇ τῇ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ πορφυρομανουηλάτου τρικλίνου, Παχυμ. I 260, II 89, Νικ. Γρηγ. I 169-170, πρβλ. Παχυμ. II 160 καὶ 188: βασιλικὸς Ἀλεξιακὸς τρικλίνος (Ἀνδρόνικος Β').

⁶ AD τ. I σ. 203, Καντακ. I 551, 556, Νικ. Γρηγ. I 557-558 (ἐτ. 1341).

⁷ Γενεσ. 83 ἐπ. (Θεοδώρα-Μιχαὴλ Γ'), Ficker, Erlasse σ. 11: τὸ μέγαλον σέκρετον, Σύνταγμα τ. Ε' σ. 53 (ἐτ. 1067): τὸ μικρόν σέκρετον, αὐτόθι σ. 58 (ἐτ. 1084-1111): ὁ Θωμάτης περὶ τούτων βλ. Σ. ΚΟΥΓΕΛΑ, Γράμμα τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ρωμανοῦ Διογένους ἐν Εἰς Μνήμην Σπ. Λάμπρου, Ἐν Ἀθήναις 1935 σ. 576.

⁸ Καντακ. I 67 καὶ 72.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον σημαντικὴ εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς συγκλήτου εἰς τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους, τῶν ὁποίων βεβαίως τὴν σπουδαιότητα δι' αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξάρω ἐνταῦθα.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς ἡγέτας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους εἰς τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους λαμβάνει μέρος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ σύγκλητος¹. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μετεχόντων συγκλητικῶν ποικίλλει οὐ μόνον ἀπὸ συνόδου εἰς σύνοδον ἀλλ' οὐχὶ σπανίως καὶ ἀπὸ συνεδρίας εἰς συνεδρίαν. Χαρακτηριστικὴν εἰκόνα παρέχουν τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου τοῦ ἔτους 869 καὶ δὴ τὰ πληρέστερον λατινιστὶ διασωθέντα, ἔνθα ἀναγράφονται ὀνομαστικῶς μετὰ τῶν τίτλων καὶ ἀξιωμάτων οἱ ἐκάστης συνεδρίας μετέχοντες συγκλητικοί². Τὰ πρακτικὰ τῆς 5' οἰκουμενικῆς συνόδου τοῦ ἔτους 680 παραδίδουν ἐπίσης τὰ ὀνόματα, τοὺς τίτλους καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν μετασχόντων ἀλλὰ δὲν μαρτυροῦν ρητῶς τὴν συγκλητικὴν τῶν ιδιότητα, ἣτις ὅμως ὥς ἐκ τῶν τίτλων καὶ ἀξιωμάτων τῶν δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς πλέον ἢ πιθανή³. Εἰς τὴν Ζ' οἰκουμενικὴν σύνοδον (ἔτ. 787)

¹ Διὰ τὴν σύγκλησιν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων βλ. τὴν μέχρι τοῦ νῦν βασικὴν ἐργασίαν τοῦ H. GELZER, *Das Verhältnis von Staat und Kirche in Byzanz* ἐν *Historische Zeitschrift* τ. 86 (1901) σ. 193-252. Τὰς ἐργασίας τῶν KNELLER, *Zur Berufung der Konzilien* ἐν *Zeitschrift für katholische Theologie* τ. 30 (1906) σ. 1 ἐπ., 408 ἐπ., τ. 32 (1908) FUNK, *Die Berufung der ökumenischen Synoden des Altertums*, SESAN, *Kirche und Staat im römischen-byzantinischen Reiche seit Konstantin dem Grossen und b. z. Falle Konstantinopels* τ. I 1911 γνωρίζω μόνον ἐκ παραπομπῆς· τὰς ἀπόψεις δὲ τοῦ G. OSTROGORSKY ἐπὶ τῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας γνωρίζω ἐκ τῆς γερμανικῆς περιλήψεως τῆς οὐλαῦστὶ δημοσιευθείσης ἐργασίας του, *Das Verhältnis von Staat und Kirche* ἐν *Seminarium Kondakovianum* τ. 4 (1931) σ. 121-134.

² Mansi τ. XVI στ. 37, 75, 81, 96, 134, 143, 158· βλ. καὶ τὸ περιληπτικώτερον ἑλληνικὸν κείμενον αὐτόθι στ. 309, 312, 371 κλπ. (βλ. ἀνωτ. σ. 49 σημ. 2 καὶ σ. 67) ὡς καὶ τὴν ἐν τῷ B. Ἰγνατίου περὶ τῆς αὐτῆς συνόδου πληροφορίαν περὶ συμμετοχῆς τῆς *ἐκκλησίας* τῆς *ἐκκλησίας* PG τ. PE' στ. 544-545.

³ Οὗτοι εἶναι: α') Νικητάς ἀπὸ ὑπάτων καὶ μάγιστρος τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων, β') Θεόδωρος ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος, κόμης τοῦ βασιλικοῦ ὀφφικίου καὶ ὑποστράτηγος Θράκης, γ'-δ') Σέργιος, Παῦλος ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος, ε') Ἰουλιανὸς ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος καὶ στρατιωτικὸς λογοθέτης, ζ') Κωνσταντῖνος ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος καὶ κουράτωρ τοῦ βασιλικοῦ τοῦ Ὁρμίουδου οἴκου, ζ') Ἀναστάσιος ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ἐξκουβίτου, η') Ἰωάννης ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ, θ' - ια') Πολύευκτος, Θωμᾶς, Πέτρος ἀπὸ ὑπάτων, ιβ') Παῦλος ἀπὸ ὑπάτων καὶ διοικητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ιγ') Λεόντιος ἀπὸ ὑπάτων καὶ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης, Mansi τ. XI στ. 209, 217, 221, 229 κλπ. Τὴν συμμετοχὴν τῆς συγκλήτου εἰς σύνοδον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' ὑποδηλοῖ ὁ συντάκτης τοῦ B. Γρηγορίου Ἀκράγαντος ἐν PG τ. 4H' στ. 612-613 καὶ τ. PIΓ'

ἔλαβον μέρος ἄρχοντες¹, τοὺς ὁποίους τὰ λατινιστὶ διασωθέντα πρακτικὰ ρητῶς ἀποκαλοῦν συγκλητικούς².

Εἰς τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ' οἰκουμενικὴν σύνοδον (ἔτ. 451) μετέσχον λαϊκοί, ὧν οἱ μὲν χαρακτηρίζονται ὡς ἐνδοξότατοι, μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες³, οἱ δὲ ὡς ἐνδοξος, ὑπερφυής, ἱερὰ σύγκλητος⁴. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μετεχόντων ἀρχόντων ποικίλλει κατὰ συνεδρίασιν ἀπὸ 3-7⁵, ἅπαξ δέ, ὅτε παρέστη αὐτοπροσώπως καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανός, ἀνῆλθεν εἰς δέκα⁶. Ἀντιθέτως, ἐκ τῆς ὑπερφυοῦς συγκλήτου εἰς μὲν τὰς συνεδρίας, ἐν αἷς παρίσταντο τρεῖς ἄρχοντες, οὐδεὶς μετέσχεν, εἰς τὰς συνεδρίας, ἐνθα παρευρέθησαν ἑπτὰ ἄρχοντες, παρίσταντο ἔνδεκα ἕως δώδεκα συγκλητικοί, εἰς δὲ τὴν συνεδρίαν, ἣν παρηκολούθησεν αὐτοπροσώπως ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνῆλθεν εἰς εἴκοσι ὀκτώ. Τὰ ἀξιώματα καὶ οἱ τίτλοι τῶν μὲν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων εἶναι: στρατηλάτης, ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος, ἑπαρχος ἱερῶν πραιτωρίων, ἑπαρχος τῆς πόλεως, μάγιστρος τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ μαγίστρων, κόμης δομεστίκων, κόμης τῶν θείων πριουάτων, κόμης τῶν δομεστίκων καὶ τῶν θείων στάβλων, πριμικήριος τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ νοταρίων, ἐνῶ οἱ ὡς μέλη τῆς ἐνδόξου συγκλήτου φερόμενοι εἶναι κάτοχοι μόνον τίτλων καὶ δῆ: ἀπὸ ἐπάρχων, ἀπὸ ὑπάτων, πατρίκιος, ἀπὸ μαγίστρων, ἀπὸ πραιποσίτων, ἀπὸ ἐπάρχων πόλεως, ἀπὸ ἐπάρχων Ἰλλυρικοῦ, ἀπὸ κυεστόρων, ἀπὸ κομήτων λαργιτιόνων, ἀπὸ κομήτων πριουάτων, ἀπὸ κομήτων.

στ. 220-221. "Ὅτι ὁ βιογραφούμενος ὑπῆρξε σύγχρονος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β' καὶ οὐχὶ κατὰ αἰῶνα περὶτον, ἀρχαιότερος, ὡς γίνεται συνήθως δεκτόν, καθιστᾷ λίαν πιθανὸν ὁ Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ εἰς προσεχῶς δημοσιευομένην ἐργασίαν του.

¹ Πετρωνᾶς, πατρίκιος, ἀπὸ ὑπάτων, κόμης τοῦ βασιλικοῦ ὀφφικίου, Ἰωάννης βασιλικὸς ὁστιάριος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου. Mansi τ. XII στ. 999, 1051, 1114, τ. XIII στ. 157 κλπ.

² Mansi τ. XIII στ. 501, 526, 548, 570.

³ ACO τ. II 1. 1 σ. 55, 61, 65, 66 καὶ passim. Εἰς τὸ λατινικὸν κείμενον τῶν πρακτικῶν ἀποκαλοῦνται magnificentissimi, gloriosissimi principes, iudices. ACO τ. II 2. 2 σ. 110, 112, τ. II 3. 1 σ. 27, 39, 40 καὶ passim.

⁴ ACO τ. II 1. 1 σ. 55, 66, 67, 69, 70 καὶ passim. Εἰς τὰ λατινιστὶ διασωθέντα πρακτικὰ φέρεται ὡς gloriosus, amplissimus senatus. ACO τ. II 2. 3 σ. 173, τ. II 3. 1 σ. 28, 39, 40 καὶ passim. Περί τῆς χρήσεως ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν -- ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς -- εἰς τὰς συνόδους καὶ δὴ τὰς παλαιότερας βλ. ED. SCHWARTZ, Zweisprachigkeit in den Konzilsakten ἐν Philologus τ. 88 (1933) σ. 245-253.

⁵ ACO τ. II 1. 1 σ. 55, τ. II 1. 2 σ. 266, 280, 317, τ. II 1. 3 σ. 362, 366, 370, 375, 393, 412, 415, 422, 442, 445.

⁶ ACO τ. II 1. 2 σ. 334.

Ἡ διάκρισις τῶν μὲν ἀπὸ τῶν δὲ ὀφείλεται εἴτε εἰς τὸ γεγονὸς τῆς συμμετοχῆς τῶν πρώτων εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κονσιστόριον εἴτε εἰς τὴν καθ' ὅλου ἐξέχουσιν θέσιν αὐτῶν ὡς περιβεβλημένων τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας καὶ ἀνηκόντων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν illustres. Ἀλλ' εἰς κείμενα τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων, καθ' οὓς ἔχει παύσει ἀπὸ μακροῦ ὑφισταμένη ἡ διάκρισις τῶν συγκλητικῶν εἰς illustres, spectabiles καὶ clarissimi, κείμενα ἔχοντα ὡς πηγὰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἰδίας ταύτης συνόδου, ἀπαντᾷ ἀδιαφόρως ὁ ὅρος συγκλητικοί, ὡς διδάσκει ἔγγραφον ἐκ τῆς πατριαρχίας τοῦ Νικολάου Γραμματικοῦ, ἐν ᾧ λέγεται: ἡ ἁγία σύνοδος ἐζήτησε περὶ τούτου, παρόντων καὶ τῶν προσώπων τοῦ βασιλέως Μαρκιανοῦ συνεδρευόντων συγκλητικῶν ἀρχόντων¹. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ἐπὶ τῶν κανόνων τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου σχόλια τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ IB' αἰῶνος².

Εἰς πάσας τὰς συνόδους οἱ συγκλητικοί παρίστανται κατ' ἐντολὴν καὶ ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ αὐτοκράτορος³.

Ἡ ἐν ταῖς συνόδοις παρουσία τῶν συγκλητικῶν, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι οὗτοι ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου⁴, δὲν ἦτο μόνον τυπικὴ τοῦναντίον, ἐλάμβανον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς συζητήσεις, ἰδίᾳ ὁσάκις ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἦτο παρὼν, θέτοντες τὰ πρὸς συζήτησιν θέματα, ὑποβάλλοντες ἐρωτήσεις, διατάσσοντες τὴν ἐμφάνισιν μαρτύρων ἢ κατηγορουμένων⁵, ἐλέγχοντες τὰ διαπιστευτήρια τῶν

¹ Σύνταγμα τ. Ε' σ. 66· βλ. καὶ σ. 68.

² Σύνταγμα τ. Β' σ. 27: ἐπεὶ εἴρηται καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ οἰκουμηνικῇ συνόδῳ οἱ ἐν ταύτῃ ἀθροισθέντες θεῖοι πατέρες, καὶ οἱ συνόντες αὐτοῖς συγκλητικοί, τοὺς Αἰγυπτίους ἐπισκόπους ἐγγύας ἀπαιτήσαντες προσεδρεύας... βλ. καὶ σ. 29. Περὶ βλ. Εὐάγγελιον σ. 42, 44, 68, 72 κλπ.

³ ACO τ. II 1. 1 σ. 55, τ. II 1. 2 σ. 266 καὶ passim, τ. II 1. 3 σ. 362 καὶ passim: Κατὰ κέλευσιν τοῦ θειοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου δεσπότου ἡμῶν Μαρκιανοῦ (ἔτ. 451), Mansi τ. XI στ. 209, 217, 221 καὶ passim: καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτοῦ (sc. τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Δ') θεοσοφου γαλήνης παρόντων καὶ ἀκροωμένων... (ἔτ. 680), Mansi τ. XVI στ. 329: οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἀρχόντες εἶπον. οἱ βασιλεῖς ἡμῶν οἱ ἄγιοι ἀπέστειλαν τοὺς δούλους αὐτῶν τὴν καλουμένην σύγκλητον ἵνα ὦμεν ἀκριβεῖς τῶν πραγμάτων ἀκροαταὶ (ἔτ. 869), Mansi τ. XI στ. 520, 549, 584, 612, 621: καὶ κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτοῦ θεοσοφου γαλήνης ἐκ προσώπου αὐτοῦ παρόντων καὶ ἀκροωμένων... (ἔτ. 680). Βλ. καὶ τ. XVI στ. 360: Καὶ πάλιν Βαάνης ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως εἶπεν (ἔτ. 869).

⁴ Βλ. H. GEIZER ἐνθ' ἄνωτ. σ. 198, G. BARDY ἐν Histoire de l'église depuis les origines jusqu'à nos jours publiée sous la direction de AUG. FLICHE-V. MARTIN τ. IV, [Paris] 1937 σ. 229 σημ. 1.

⁵ ACO τ. II 1. 2 σ. 310· βλ. αὐτ. σ. 207 ἐπ. τὴν ἐπίμονον ἄρνησιν τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, ὅπως ἐμφανισθῇ εἰς τὴν σύνοδον, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ συμπαρίστανται

ἀντιπροσώπων τῶν λοιπῶν πλὴν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχῶν¹.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιχειρήσασαν τὴν ἔνωση τῶν ἐκκλησιῶν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας (1439), λαβοῦσαν χώραν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου, παρέστησαν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Η΄ Παλαιολόγου οὐ μόνον ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῆς συγκλήτου: ... ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτὴς καὶ Ἀργυρόπουλος².

Ἐνταῦθα δέον νὰ μνημονευθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ τὸν κληρὸν γινομένη ἀνακοίνωσις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιλεγομένου προσώπου. Ἡ διατύπωσις μάλιστα φιλολογικῶν τινῶν πηγῶν³ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ἐνεργότερας συμπράξεως τῆς συγκλήτου κατὰ τὴν ἐκλογὴν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ἐὰν δὲν νοῆται ἐν τούτοις ἀπλῶς καὶ μόνον ὅτι ἡ ψῆφος τῆς συγκλήτου εἶναι ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν εὐμενῇ διὰ τὸν προκριθέντα κοινὴν γνώμην, τότε πρόκειται περὶ τῆς τυχὸν ἐπιδράσεως, ἣν ἤσκησεν ἡ σύγκλητος ὡς συμβουλευτικὸν σῶμα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος, διὰ νὰ προτιμηθῇ ὁ εἰς ἡ ὁ ἕτερος τῶν ὑποψηφίων· διότι ἄλλη ἐκδοχὴ ἐκλαμβάνουσα περισσότερον κατὰ λέξιν τὰς περὶ ὧν πρόκειται μαρτυρίας θὰ ἀνεγνώριζεν εἰς τὴν σύγκλητον μεγαλύτεραν ἀνάμιξιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀνωτάτου λειτουργοῦ

οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ σύγκλητος (ἔτ. 451), Mansi τ. XVI στ. 310: καὶ ἀπέστειλεν ἡ σύγκλητος λαϊκοὺς μετακαλουμένους τὸν Φώτιον... (ἔτ. 869).

¹ Mansi τ. XVI στ. 312: ὁ Βαάνης ὁ πανεύφημος πραιπόσιτος εἶπε πρὸς τοὺς τοποτηρητάς. Οἱ ἐπίσκοποι αἰτοῦνται ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἰδεῖν πῶς ἀπεστάλητε παρὰ τῶν ἀγιοτάτων πατριαρχῶν (ἔτ. 869). Τῶν παρισταμένων συγκλητικῶν, εἰς θεωρούμενος τρόπον τινὰ ὡς προϋστάμενός των, ἀπηύθυνε τὰς ἐρωτήσεις· π.χ. Mansi τ. XVI στ. 392: ὁ μεγαλοπρεπέστατος πραιπόσιτος (sc. ὁ Βαάνης) ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἱερᾶς συγκλήτου εἶπε πρὸς τοὺς τοποτηρητάς.

² Δούκας 213 - 214, Φραντζῆς 176 - 177.

³ Πγ. Ζωναρᾶς III 217 (Παῦλος ἔτ. 641), Θεοφ. 384 - 385, Λέων Γραμμ. 171, Mansi τ. XII στ. 256 (Γερμανὸς ἔτ. 715), Σκυλ.-Κεδρ. II 22 (Ταράσιος), Β. Νικηφόρου 154, Ἐπιστολὴ πατριάρχου Νικηφόρου (806 - 815) τῷ πάπῃ Λέοντι Ρώμης παρὰ Mansi τ. XIV στ. 33: καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἤχθη, ὡς ὑπὸ Θεῷ μάρτυρι, ψήφῳ καὶ κρίσει τῶν τηρικῶν ἐν τοῖς βασιλείοις ἐνδρυμένων θύκοις, τοῦ τε κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἱεροῦ οὐσιμώματος καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, συμβραβεύοντων ἀπαραίτητά τε καὶ ἀσυγχώρητα, Β. Ἀντωνίου Κανλῆα († 893) παρὰ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΩ, - ΚΕΡΑΜΕΙ, Monumenta graeca et latina ad historiam Photii patriarchae pertinentia τ. I, Petropoli 1899 σ. 12, Β. Εὐθυμίου 74 (ἔτ. 907), Νικ. Χων. 70 (Μιχαὴλ Β΄ 1143 - 1146), Καντακ. I 28 (ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β΄).

τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν οὔτε τὸ κεφάλαιον τῆς Βασ. Τάξεως¹, ὅπερ ex professo καὶ σχετικῶς λεπτομερῶς ἐκθέτει τὴν κατὰ τὴν ἐκλογὴν πατριάρχου τηρουμένην διαδικασίαν, στηρίζει οὔτε ἡ ἐν τῇ Πολιτείᾳ θέσις τῆς συγκλήτου καὶ δὴ ὑπάρχοντος ἐνὸς αὐτοκράτορος—ὡς αὕτη ἐν τῇ παρούσῃ ἐργασίᾳ ἐκτίθεται—δικαιολογεῖ.

Ἡ βυζαντινὴ σύγκλητος κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ, διαφέρονσα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπὸ τὴν σύγκλητον τῶν χρόνων τῆς Ἡγεμονίας. Κυριωτάτην πηγὴν διὰ τὴν γνῶσιν τῆς βυζαντινῆς ἐθιμοτυπίας ἀποτελεῖ ἡ Ἐκθεσις τῆς Βασιλείου Τάξεως, συνταχθεῖσα μεσοῦντος τοῦ Ι' αἰῶνος ἐπὶ τῇ βάσει αὐθεντικῶν πρωτοκόλλων, ἀφ' ὧν ἀφηρέθησαν τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων, οὕτως ὥστε ἡ ἐν ἐκάστῳ κεφαλαίῳ διήγησις ἀπὸ περιγραφῆς συγκεκριμένου γεγονότος λαβόντος χώραν εἰς τὸ ἐγγύτερον ἢ ἀπώτερον παρελθόν, κατέστη ἀφηρημένη ἐκθεσις τῆς ἐπὶ τοῦ θέματος κρατούσης ἐθιμοτυπίας². Διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἐν τοῖς δείπνοις τηρουμένης ἐθιμοτυπίας συμβάλλει τὸ ὑπὸ τοῦ ἀτρίκλινου Φιλοθέου ἐν ἔτει 899 συνταχθέν Κλητορολόγιον. Πληροφορίας παρέχουν ὡσαύτως τὸ Περὶ Ὀφφικιαλίων ἔργον τοῦ Ψευδο-Κωδινού (ΙΔ' αἰών), ὡς καὶ αἱ ἱστορικαὶ καὶ ἐν γένει φιλολογικαὶ πηγαὶ τῆς καθ' ὅλου βυζαντινῆς περιόδου.

Τὰς τελετὰς διέκρινε εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ὁμάδας:

I. Κρατικαὶ τελεταὶ (στῆσις αὐτοκράτορος, αὐτοκρατείας κλπ.)

II. Θρησκευτικαὶ ἐορταί.

III. Ἐπίσημοι τελεταὶ σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὴν ἀτομικὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς οἰκογενείας του³.

I. Ἡ παρουσία τῆς συγκλήτου μαρτυρεῖται διὰ τὰς κάτωθι κρατικὰς τελετὰς.

¹ Βασ. Τάξ. 563 ἐπ. Δὲν δύναμαι ἐνταῦθα νὰ ἀσχοληθῶ ἐκτενέστερον μὲ τὸν τρόπον τῆς ἐν γένει ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου, θέμα χρηζόν ἐπιμελοῦς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νομικῶν καὶ φιλολογικῶν πηγῶν ἐρεῦνης, διότι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι τῶν Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, Ἐκλογὴ καὶ πρόβλησις οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν Ἐκκλ. Ἀλήθεια τ. 4 (1894-1895) σ. 379-380, 395-398, 403-404 καὶ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Δίκαιον καὶ τύπος ἐκλογῆς, χειροτονίας καὶ καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν Ἐκκλ. Ἀλήθεια τ. 39 (1919) σ. 106-107, 113-115 εἶναι πλέον ἢ ἐλλιπεῖς.

² CH. DIEHL, Études byzantines, Paris 1905 σ. 301-303, G. OSTROGORSKY - E. STEIN, Die Krönungsurkunden des Zeremonienbuches. Chronologische und verfassungsgeschichtliche Bemerkungen ἐν Byzantion τ. 7 (1932) σ. 185-233 ἰδίᾳ σ. 187 καὶ F. DÖLGER ἐν BZ τ. 36 (1936) σ. 145-157 ἰδίᾳ σ. 147.

³ Τὴν ἐργασίαν τοῦ L. BREHIER, Les empereurs byzantins dans leur vie privée ἐν Revue historique τ. 188 (1940) γνωρίζω μόνον ἐκ τῆς βιβλιοκρισίας τοῦ S. SALAVILLE ἐν Études byzantines τ. 1 (1943) σ. 294-295.

Στέψιμον αὐτοκράτορος¹, στέψιμον συμβασιλέως², στεφάνωμα συμβασιλέως καὶ αὐγούστης³, στέψιμον αὐγούστης⁴, στέψιμον αὐγούστης καὶ στεφάνωμα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν πρόκειται, ὡς ἔδειξεν ὁ F. Dölger, περὶ ἀναγορεύσεως γυναικὸς εἰς αὐγούστην, ἐπακολουθεῖ δὲ ἀμέσως ὁ ἀρραβὼν καὶ ὁ γάμος αὐτῆς μετὰ συμβασιλέως⁵.

Ἡ σύγκλητος παρίσταται κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπονομὴν ἀνωτέρων τίτλων ἢ ἀξιοματίων καὶ δὴ τοῦ καίσαρος⁶, τοῦ νωβελήσσιμου⁷, τοῦ κουροπαλάτου⁸, τοῦ μαγίστρου⁹, τοῦ πατρικίου¹⁰, τῆς ζωστής πατρικίας¹¹, τοῦ προέ-

¹ Βασ. Ταξ. 191-193 (κεφ. 38a)· πρβλ. G. OSTROGORSKY - E. STEIN ἔνθ' ἀνωτ. σ. 191-194 καὶ F. DÖLGER ἔνθ' ἀνωτ. σ. 149-150. Περὶ τῆς κατὰ τὴν στέψιν αὐτοκράτορος συμβολῆς τῆς συγκλήτου ὁμιλοῦν καὶ αἱ ἐξῆς πηγαι: Ψευδο-Κωδινὸς 88, 98, 99, Καντακ. I 196-204 (ΙΔ' αἰών), Παχυμ. II 195-196 (Ἀνδρόνικος Β')· ὀλιγώτερον σημαντικαὶ αἱ μαρτυρίαι παρὰ Χρον. Πασχ. 703-704 (Ἡράκλειος), Β. Ἰωάννου Ἐλεήμονος ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 43 καὶ παρὰ H. GELZER, Leontios von Neapolis Leben des heiligen Johannes des Barmherzigen Erzbischofs von Alexandria, Freiburg i. B. - Leipzig 1893 σ. 36, Λέων διακ. 48 (Νικηφόρος Φωκάς), Νικ. Χων. 600 (Ἀλέξιος Γ'), Καντακ. II 165-167 (Ἰωάννης Γ'), Καντακ. II 218 (Ἰωάννης Ε').

² Βασ. Ταξ. 194-196 (κεφ. 38b)· πρβλ. F. DÖLGER ἔνθ' ἀνωτ. σ. 150-151 καὶ G. OSTROGORSKY ἔνθ' ἀνωτ. σ. 194-196.

³ Βασ. Ταξ. 196-202 (κεφ. 39)· ἡ γυνὴ φέρει ἤδη τὸν τίτλον τῆς αὐγούστης. Πρβλ. F. DÖLGER ἔνθ' ἀνωτ. σ. 151-154. Ἀλλως G. OSTROGORSKY ἔνθ' ἀνωτ. σ. 200-216.

⁴ Βασ. Ταξ. 202-207· πρβλ. F. DÖLGER αὐτ. σ. 154-155 δεχόμενον ὅτι πρόκειται περὶ στέψεως αὐγούστης, μὴ ἐπακολουθήσεως τελετῆς ἀρραβῶνος καὶ γάμου. Ἀλλως G. OSTROGORSKY ἔνθ' ἀνωτ. σ. 216-224.

⁵ Βασ. Ταξ. 207-216 (κεφ. 41)· πρβλ. F. DÖLGER αὐτ. σ. 150-154. Ἀλλως G. OSTROGORSKY ἔνθ' ἀνωτ. σ. 200-216. Εἰς τὴν τελετὴν λαμβάνουν μέρος καὶ αἱ συγκλητικαὶ (Βασ. Ταξ. 210, 211). Σημειωτέον ὅτι τὴν μελλόνυμφον ἐρχομένην ἔξωθεν ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης ὑποδέχονται αἱ γυναῖκες τῶν συγκλητικῶν, Ψευδο-Κωδινὸς 107. Βλ. καὶ Φ. ΚΟΥ. ΚΟΥΛΕ, Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον· Μέρους β' Βασιλέων καὶ δεσποτῶν γάμοι ἐν ΕΕΒΣ τ. 3 (1926) σ. 1-27.

⁶ Βασ. Ταξ. 217-220 (κεφ. 43a)· ὡς ἔδειξεν ὁ CH. DIEHL, Études byzantines, Paris 1905 σ. 296 ἐπ., τὸ κεφάλαιον ἀποτελεῖ διασκευὴν τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ περιγράφοντος τὴν εἰς καίσαρα χειροτονίαν τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ε', Χριστοφόρου καὶ Νικηφόρου. Πρβλ. G. OSTROGORSKY - E. STEIN ἔνθ' ἀνωτ. σ. 186 καὶ 224-233 καὶ F. DÖLGER ἔνθ' ἀνωτ. σ. 145 καὶ 155-157.

⁷ Βασ. Ταξ. 225 ἐπ. Βλ. CH. DIEHL ἔνθ' ἀνωτ. σ. 299-300, 305-306.

⁸ Βασ. Ταξ. 229-230.

⁹ Βασ. Ταξ. 232 ἐπ.

¹⁰ Βασ. Ταξ. 236-244 καὶ 244-251.

¹¹ Βασ. Ταξ. 258 ἐπ. Πρβλ. A. VOGT, Histoire des institutions. La patricienne à ceinture ἐν Échos d'Orient τ. 37 (1938) σ. 352-356.

δρου τῆς ἀπάσης συγκλήτου¹, τοῦ πραιποσίτου², τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως³, τοῦ μεγάλου δουκός⁴, τοῦ ραίκτωρος⁵, τοῦ κουβικουλαρίου⁶, τοῦ σεβαστοῦ, ἐὰν ὀρθῶς κατενόησα τὸ χωρίον τῆς Ἀννης Κομνηνῆς⁷.

Ἡ σύγκλητος παρίσταται ἐπίσης κατὰ τὴν *προβλήσειν* πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως⁸, τὴν ἑορτὴν τῆς *αὐτοκρατορίας* ἥτοι τὴν ἐπέτειον τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου αὐτοκράτορος⁹, τοὺς ἐπ' εὐκαιρίᾳ εὐτυχῶν γεγονότων τελουμένους ἵπποδρομικοὺς ἀγῶνας. Ὁ Πορφυρογέννητος περιγράφων διὰ μακρῶν τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἵπποδρομιῶν μνημονεύει τὴν ἐν αὐταῖς παρουσίαν τῆς συγκλήτου¹⁰. Αὕτη παρακολουθεῖ ἐπίσης τὴν τέλεσιν θριάμβου, λαμβάνοντος χώραν εἴτε ἐν τῷ Φόρῳ εἴτε ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ¹¹. Τὴν σημασίαν τῆς παρουσίας τῆς συγκλήτου δεικνύει ψηφιδωτὸν τῆς Χαλκῆς τῶν ἀνακτόρων, ἐνθα ἀπεικονίζοντο ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα

¹ Βασ. Ταξ. 440 - 443. Τὸ κεφάλαιον προσετέθη μεταγενεστέρως εἰς τὴν Βασ. Τάξιν. Πρβλ. CH. DIEHL, De la signification κλπ. σ. 105 καὶ σημ. 2.

² Βασ. Ταξ. 262 - 263.

³ Σκυλ. - Κεδρ. I 681 - 682· πρβλ. Ζωναρᾶν III 175, Θεοδ. Μελ. 93 (Ἰουστίνος Β'). Εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς Βασ. Τάξεως (σ. 263 - 265) δὲν ἀπαντᾷ ρητὴ μνεία τῆς συγκλήτου.

⁴ Παχυμ. II 498 (Ἀνδρόνικος Β').

⁵ Βασ. Ταξ. 528 ἐπ.

⁶ Βασ. Ταξ. 626.

⁷ Ἀλεξιάς I 34 (Νικηφόρος Γ' Βοτανειάτης).

⁸ Β. Νικηφόρου 157 (Νικηφόρος Α'), Φραντζῆς 305 (ΙΕ' αἰών). Βλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 110 - 111. Ἐπὶ τῇ προβλήσει τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Λαζάρου ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰσιδώρου *εὐχὴ* (οὕτω διορθωτέον τὸ ἐν τῷ κειμένῳ *ἀρχή*) παρουσίᾳ τῶν βασιλέων καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἀρχιερέων. AD τ. I σ. 259 (1347 - 1349).

⁹ Βασ. Ταξ. 278 ἐπ.· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 780 - 781: *τῇ δὲ ἐπαύριον* (= 30ῃ Αὐγούστου) *ἐκτελεῖται διὰ δεξιμόν ἢ ἐν Χριστῷ αὐτοκρατορία τῶν πιστῶν βασιλέων Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου...* Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς τ. Β' 1, Ἐν Ἀθήναις 1948 σ. 39 - 42.

¹⁰ Βασ. Ταξ. 281 - 293 δέξιμον τοῦ χρυσοῦ ἱπποδρόμου, 306 ἐπ. τὸ χρυσοῦν ἱπποδρόμον, 308 ἐπ. τὸ δειλινὸν ἱπποδρόμον, 365 ἐπ. τὸ μακελλαρικόν, 360 ἐπ. τὸ βωτὸν ἥτοι ἀγῶνες δρόμου. Βλ. προσέτι καὶ 343 καὶ 346 - 347, ἐνθα μνεία τῆς συγκλήτου εἰς τὸ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ γενεθλίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν 11ην Μαΐου, τελούμενον ἱπποδρόμον. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Ἀγῶνες ἀγωνίσματα καὶ ἀγωνιστικά παίγνια κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐν ΕΒΒΣ τ. 13 (1937) σ. 71 - 74 περὶ τοῦ βωτοῦ.

¹¹ Βασ. Ταξ. 607 ἐπ., 614 ἐπ., Πρξ. Πολ. II 298, Ζωναρᾶς III 164 (Βελισάριος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ), Ζωναρᾶς III 212 (Ἡράκλειος), Λέων διακ. 32 (Νικηφόρος Φωκάς), Σκυλ. - Κεδρ. II 412 - 413, Ζωναρᾶς III 535 (Ἰωάννης Τσιμισκῆς), Νικ. Χων. 120, Συν. Σάθα 237 (Μανουὴλ Α' Κομνηνός), Δούκας 103 (Μανουὴλ Β'). Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Ὁ θρίαμβος κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐν Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1923 σ. 49 - 64.

περιβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς συγκλήτου κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἐπιστρέφοντος νικητοῦ Βελισαρίου¹. Προσέτι ἡ σύγκλητος λαμβάνει μέρος κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ξένων ἡγεμόνων ἢ πρεσβευτῶν αὐτῶν² καὶ ἀκροᾶται τῆς προσφωνήσεως τοῦ βασιλέως³.

Τὸν αὐτοκράτορα ἐπιστρέφοντα διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ ἐκστρατείαν ἢ δι' ἄλλον λόγον ἀπουσίαν ἐκ τῆς πρωτευούσης ὑποδέχονται οἱ συγκλητικοὶ συμφώνως πρὸς τὴν καθιερωμένην τάξιν⁴.

Τέλος ἡ σύγκλητος ἀκολουθεῖ τὴν ἐκφορὰν αὐτοκράτορος⁵, αὐτοκρατείδας⁶, πατριάρχου⁷, ἀνακομιδὴν σοροῦ αὐτοκρατορικῆς ἢ πατριαρχικῆς⁸.

II. Θρησκευτικὰ ἑορταί⁹. Ἐξ ἴσου συγχὴ εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῆς συγκλήτου εἰς τὰς ἐπισήμους θρησκευτικὰς ἑορτάς. Ρητῶς μαρτυρεῖται ἡ παρουσία αὐτῆς εἰς τὰς ἀκολουθίας: Χριστοῦγεννα¹⁰, Ἀγ. Βασιλείου¹¹, Θεοφάνεια¹², Ὑπαπαντήν¹³,

¹ Προκ. Κτισμ. 41.

² Βασ. Ταξ. 566 ἐπ., Κίνν. 82-83, 185 (Μανουὴλ Α'). Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς τ. Β' 1, Ἐν Ἀθήναις 1948 σ. 51-52.

³ Βασ. Ταξ. 545 ἐπ., Λέων Γραμμ. 285, Σκυλ. - Κεδρ. II 273-274, Θεοφ. Συν. 377, Ζωναράς III 455, Θεοδ. Μελ. 199 (Λέων Γ'), Σκυλ. - Κεδρ. II 651 (Κωνσταντῖνος Ι' Δούκας).

⁴ Βασ. Ταξ. 495-497 πρβλ. Καντακ. II 82-83, Νικ. Γρηγ. II 604 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος) Φραντζῆς 108, Δούκας 103 (Μανουὴλ Β').

⁵ Βασ. Ταξ. 276, Θεοφ. Συν. 467 (Κωνσταντῖνος Ζ'), Ψελλ. Χρον. I κ. III (Μιχαὴλ Δ' περὶ τοῦ Ρωμανοῦ Γ'), Κίνν. 31 (Ἰωάννης Β').

⁶ Β. Εὐθυμίου 33, 34 (Λέων Γ'), Σπ. ΛΑΜΠΡΟΥ, Ἀνέκδοτος μονοφθία Ρωμανοῦ Β' ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Βέρθας ἐν Bulletin de correspondance hellénique τ. 2 (1878) σ. 271. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Τὰ κατὰ τὴν ταφὴν τῶν βυζαντινῶν βασιλέων ἐν ΕΕΒΣ τ. 15 (1939) σ. 52-78 ἰδίᾳ σ. 61-62.

⁷ Βασ. Ταξ. 630. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα ἐν ΕΕΒΣ τ. 16 (1940) σ. 36-37.

⁸ Θεοφ. Συν. 353, Λέων Γραμμ. 262-263, ΨΣυμ. Μαγ. 700, Συν. Γ. Μον. 849, Σκυλ. - Κεδρ. II 249, Θεοδ. Μελ. 183 (Μιχαὴλ Γ' σορὸς ἀνακομισθεῖσα ἐπὶ Λέοντος Γ'), Νικ. Γρηγ. I 167, Παχυμ. II 84-85, 86 (πατριάρχου).

⁹ Βλ. γενικῶς Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς τομ. Β' 1, Ἐν Ἀθήναις 1948 σ. 7 ἐπ.

¹⁰ Βασ. Ταξ. 129 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 741-744, Β. Εὐθυμίου 39-40, 44-45 (Λέων Γ'). Ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου Κλητ. 744-757 ἀναγράφονται διεξοδικῶς τὰ κλητώρια τῶν ἐπομένων ἡμερῶν ἀπὸ 26ης Δεκεμβρίου - 6ης Ἰανουαρίου συμπεριλαμβανομένης (ἑορταί τῶν ἱθ' ἀκκουβίτων). Εἰς τὴν Βασ. Τάξιν περιείχετο ἡ ἐθιμοτυπία καὶ ἐτέρων τινῶν θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ὧν ἡ περιγραφή λόγῳ ἀπολείας φύλλων τινῶν τοῦ μοναδικοῦ χειρογράφου δὲν διεσώθη. Πρβλ. A. VOGT, Le Livre des cérémonies. Commentaire τ. I, Paris 1935 σ. XXIII.

¹¹ Βασ. Ταξ. 137 ἐπ.

¹² Βασ. Ταξ. 142 ἐπ., Β. Εὐθυμίου 40 (Λέων Γ'), Παχυμ. II 504 (Ἀνδρόνικος Β').

¹³ Βασ. Ταξ. 149 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 759, Παχυμ. I 306 (Μιχαὴλ Η').

Εὐαγγελισμόν¹, τὴν Κυριακὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς², τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας³, τῶν Βαΐων (τόσον τὴν παραμονήν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ)⁴, τὴν Μεγάλην Πέμπτην⁵, τὸ Μέγα Σάββατον⁶, τὸ Πάσχα⁷, τὴν Δευτέραν καὶ Τρίτην τῆς Διακαινησίμου⁸, τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ⁹, τοῦ Θεολόγου (6ην Μαΐου)¹⁰, τῆς Μεσοπεντηκοστῆς¹¹, τῆς Ἀναλήψεως¹², τῆς Πεντηκοστῆς (Βασ. Ταξ. 61 ἐπ.), τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου (Βασ. Ταξ. 532 ἐπ.), τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων¹³, τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ¹⁴, τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος (Βασ. Ταξ. 560 ἐπ.), τὴν 1ην Αὐγούστου, ἑορταζομένης τῆς ἐξόδου τοῦ τιμίου Σταυροῦ (Βασ. Ταξ. 538 ἐπ.), τῆς Μεταμορφώσεως (Κλητ. Φιλ. 174), τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου¹⁵, τῆς Ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου (Βασ. Ταξ. 562 ἐπ.), τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου¹⁶, τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (Βασ. Ταξ. 125 ἐπ.), τοῦ Ἀγ. Δημητρίου (Βασ. Ταξ. 121 - 122), τῶν Ταξιαρχῶν (Βασ. Ταξ. 121), τὴν ἐπέτειον τῶν ἐγκαινίων τῆς «Νέας Μεγάλης ἐκκλησίας» (Βασ. Ταξ. 119 ἐπ.).

Ὡς παραδίδει ὁ Κωνσταντῖνος Δούκας (253), ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος παρέστη μετὰ τῆς συγκλήτου εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Ἀγ. Σοφίᾳ τελεσθεῖσαν λειτουργίαν. Μαρτυρεῖται ὡσαύτως ἡ παρουσία τῆς συγκλήτου κατὰ τὴν ὑποδοχὴν πατριαρχῶν ἢ ἄλλων ἀνωτέρων κληρικῶν καὶ

¹ Βασ. Ταξ. 162 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 762.

² Βασ. Ταξ. 549 ἐπ.

³ Βασ. Ταξ. 157 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 761, Συν. Σάθα 137 (Θεοδόρα - Μιχαὴλ Γ').

⁴ Βασ. Ταξ. 170 ἐπ., 174 ἐπ.· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 762 - 763.

⁵ Κλητ. Φιλ. 763 - 764.

⁶ Βασ. Ταξ. 180 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 764 - 765.

⁷ Κλητ. Φιλ. 766, Β. Νικηφόρου 137 (Νικηφόρος Α'), Σουλ. - Κεδρ. II 536 (Μιχαὴλ Ε').

⁸ Βασ. Ταξ. 73 ἐπ., 86 ἐπ.· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 773 - 774.

⁹ Βασ. Ταξ. 97· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 773.

¹⁰ Κλητ. Φιλ. 776.

¹¹ Βασ. Ταξ. 99 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 774, Β. Εὐθυμίου 35 (Λέων Γ').

¹² Βασ. Ταξ. 109 ἐπ., Β. Εὐθυμίου 9 (Λέων Γ')· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 775.

¹³ Παχυμ. II 154 (Ἀνδρόνικος Β').

¹⁴ Βασ. Ταξ. 114 ἐπ.· πρβλ. Κλητ. Φιλ. 776 - 777.

¹⁵ Βασ. Ταξ. 542 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 779 - 780.

¹⁶ Βασ. Ταξ. 27 ἐπ., Κλητ. Φιλ. 781.

ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων¹, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς κατὰ τὴν ἐκφορὰν ἀνωτέρων κληρικῶν² ἢ τὴν ἀνακομιδὴν ἱερῶν λειψάνων³.

III. Συχνότατὴ εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῆς συγκλήτου εἰς τὰς ἐπ' εὐκαιρίᾳ εὐτυχῶν γεγονότων τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἐν γένει ἰδιωτικῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος λαμβανούσας χώραν ἑορτάς, ὡς τῶν γενεθλίων τοῦ αὐτοκράτορος⁴, τοῦ βρουμαλίου τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τῆς αὐτοκρατείας⁵, τῆς τελέσεως γάμου βασιλοπαίδων καὶ ἐν γένει συγγενῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας⁶, τῆς γεννήσεως βασιλόπαιδος⁷, τοῦ βαπτίσματος βασιλόπαιδος⁸, τοῦ κουρεύματος βασιλόπαιδος⁹.

Ἡ σύγκλητος συνοδεύει τὴν αὐτοκρατείαν μεταβαίνουσιν τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τῆς εἰς λουτρόν¹⁰ καὶ τοὺς βασιλεῖς *ὁσάκις ἀπέρχονται λούσασθαι ἐν Βλαχέρναις*¹¹. Συμμετέχει εἰς ὑπαίθριον ἑορτὴν τελουμένην εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Ἱερείας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ τρυγητοῦ¹². Συγκλητικοὶ συνοδεύουν τὸν βασιλέα μετα-

¹ Π.χ. Β. Μιχαήλ συγκ. († 846) σ. 234, Β. Εὐθυμίου 11 (Λέων Γ'), Παχυμ. I 461 (Μιχαήλ Η').

² Θεοφ. 284 (Μαυρίκιος).

³ Νικηφόρου μοναχοῦ καὶ σκευοφύλακος τῶν Βλαχερνῶν ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον... Θεόδωρον τὸν Συκεώτην ἐκδ. C. KIRCH ἐν Anal. Boll. τ. 20 (1901) σ. 269 (ἀρχαὶ Ζ' αἰ.), Θεοφ. Συν. 432, Λέων Γραμμ. 326, Συν. Γ. Μον. 919, ΨΣυμ. Μαγ. 749, Σκυλ. Κεδρ. II 335, Θεοδ. Μελ. 235 (Ρωμανὸς Α'), Συν. Σάθα 153 (Κωνσταντῖνος Ζ'), Κίνν. 277-278 (Μανουὴλ Α' Κομνηνός).

⁴ Βασ. Ταξ. 277. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινὸν βίος καὶ πολιτισμὸς τ. Β' 1 σ. 35-36.

⁵ Βασ. Ταξ. 600 ἐπ. Πρβλ. REISKE II σ. 701-708 καὶ Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Γεύματα δεῖπνα καὶ συμπόσια τῶν Βυζαντινῶν ἐν ΕΕΒΣ τ. 10 (1933) σ. 150 καὶ σημ. 4 καὶ τοῦ αὐτοῦ, Βυζαντινὸν βίος κλπ. τ. Β' 1 σ. 25-29 περὶ τῶν βρουμαλίων ἐν γένει καὶ σ. 36-38 τοῦ βασιλέως εἰδικώτερον.

⁶ Θεοφ. Συν. 414, Λέων Γραμμ. 317, Σκυλ.-Κεδρ. II 309-310, Θεοδ. Μελ. 225 (Ρωμανὸς Α'). Βλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ ἐνθ' ἀνωτ. σ. 38-39.

⁷ Βασ. Ταξ. 615 τὴν αὐτοκρατείαν συγκαίρουν προσφέρουσαι δῶρα καὶ αἱ συγκλητικά.

⁸ Βασ. Ταξ. 619-620. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ ἐνθ' ἀνωτ. σ. 35. Περὶ ἐνίων αὐτοκρατόρων παραδίδεται ὅτι εἶχον ἀναδόχους συγκλητικούς, ὡς περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ε' (Θεοφ. 400, Σκυλ.-Κεδρ. I 792), τοῦ Κωνσταντίνου Γ' (Θεοφ. Συν. 370, Λέων Γραμμ. 279, Σκυλ.-Κεδρ. II 265, Θεοδ. Μελ. 195).

⁹ Βασ. Ταξ. 620 ἐπ.

¹⁰ Βασ. Ταξ. 215. Πρβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Τὰ λουτρά κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐν ΕΕΒΣ τ. 11 (1935) σ. 217-218.

¹¹ Βασ. Ταξ. 551 ἐπ.

¹² Βασ. Ταξ. 373 ἐπ.

βαίνοντα εἰς θήραν¹, ἐπισκέπτονται τὴν πενθοῦσαν βασίλισσαν², ἀκολουθοῦν τὴν κηδεῖαν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας³. Πλὴν τῶν κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς *προελεύσεων* φαίνεται ὅτι συγκλητικοὶ συνώδευον τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὰς ἀνὰ τὴν πόλιν ἐξόδους του, ἐὰν δικαιώμεθα νὰ γενικεύσωμεν μαρτυρίας τινὰς τῶν χρονογράφων⁴.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐορτὰς αἱ ἐνέργειαι τῆς συγκλήτου, αὐστηρῶς καθοριζόμεναι ὑπὸ τοῦ αὐλικοῦ πρωτοκόλλου, εἶναι κατὰ κανόνα αἱ αὐταί. Ἡ σύγκλητος συγκεντροῦται εἰς ἓνα ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένων χώρων τῶν ἀνακτόρων⁵, ἔνθα προσκυνεῖ καὶ εὐχεται τὸν αὐτοκράτορα· τὸ αὐτὸ πράττει καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐορτῆς, λαμβανούσης χώραν ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ σπανιότερον ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ. Ἐὰν τὸ τυπικὸν προβλέπη παρακολούθησιν τῆς θείας λειτουργίας, ἡ σύγκλητος συνοδεύει κατὰ τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετάβασιν καὶ τὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπιστροφὴν τὸν αὐτοκράτορα, ἔνθα αὕτη ἐκ νέου προσκυνεῖ⁶ καὶ ὑποβάλλει τὰς εὐχαριστίας καὶ εὐχὰς τῆς. Συνήθως τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς γίνεται εἰς τὰ ἀνάκτορα *συνεστίασις*, εἰς ἣν παρακάθηνται οἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως κληθέντες συγκλητικοί⁷.

Ἡ Βασ. Τάξις ὀρίζει ὡσαύτως εἰς ποίας τελεταὶ δέχεται ὁ αὐτοκράτωρ τὴν σύγκλητον κατὰ βῆλα καὶ κατὰ ποίαν ἀκριβῶς σειρὰν (βῆλον α' οἱ μάγιστροι,

¹ Β. Εὐθυμίου σ. 1 (Βασίλειος Α').

² Καντακ. II 14 (Ἰωάννης Ε' ἀνήλικος).

³ Β. Φιλαρέτου ἐν Byzantion τ. 9 (1934) σ. 161 (Κωνσταντῖνος Γ'), Θεοφ. Συν. 173 (Ρωμανός Β'), Νικ. Χων. 574 (Ἰσαάκιος Β' Ἀγγελος), Παχυμ. II 378 (Ἀνδρόνικος Β').

⁴ Θεοφ. Συν. 88-89, Ζωναράς III 356-357 (Θεόφιλος), Θεοφ. Συν. 199, Σκυλ. - Κεδρ. II 176 (Μιχαὴλ Γ').

⁵ Ὡς τοιοῦτοι χώροι παραδίδονται: ὁ Χρυσοτρίκλινος, ἡ αἴθουσα τῶν ιθ' ἀκουβίτων, τὸ κονισιστόριον χειμερινὸν καὶ θερινόν, ὁ λαυσιακός, ὁ τρίκλινος τοῦ Δανουβίου, ὁ Αὐγουστεύς, ὁ τριπέτων, ὁ ἡλιακός κλπ. Βλ. λεπτομερείας παρὰ J. EBERSOLT, *Le Grand Palais de Constantinople et le Livre des cérémonies*, Paris 1910.

⁶ Περὶ τῆς *προσκυνήσεως* βλ. A. VOGT, *Le Livre des cérémonies. Commentaire* τ. I, Paris 1935 σ. 29-30.

⁷ Βλ. ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν αὐτῶν παρὰ Φιλοθέφ. Περβλ. Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Γεύματα, δεῖπνα καὶ συμπόσια τῶν βυζαντινῶν ἐν ΕΕΒΣ τ. 10 (1933) σ. 150-155. Ὅτι δὲν παρακάθηνται πάντες οἱ συγκλητικοί, μαρτυρεῖ τοῦτο μὲν ὁ Φιλόθεος (Κλητ. 743, 744 καὶ passim), τοῦτο δὲ ἡ Βασίλειος Τάξις (124, 534-535), ἔτι δὲ χωρία ἐτέρων φιλολογικῶν πηγῶν ὡς Θεοφ. Συν. 229, 233 (Θεοδώρα - Μιχαὴλ Γ'), Θεοφ. Συν. 351, ΨΣυμ. Μαγ. 698, Σκυλ. - Κεδρ. II 247 (Βασίλειος Α').

βῆλον β' οἱ πατρίκιοι κλπ.)¹. Εἰς ὠρισμένας ἑορτὰς ὁ πατριάρχης παραθέτει γεῦμα εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν σύγκλητον².

Κατὰ τινὰς θρησκευτικὰς ἑορτὰς οἱ συγκλητικοὶ λαμβάνουν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὠρισμένα σύμβολα, ὡς κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Βαΐων λαμβάνουσιν ἐκ χειρὸς τοῦ βασιλέως ἀνὰ βαΐου ἐνός, ἔχοντος φοινικόφυλλα καὶ σάμψυχα καὶ ἔτερα εὐδῶδη ἄνθη, οἷα ὁ τότε παρέχει καιρὸς³, τὴν ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτε λαμβάνουν παρὰ τοῦ χαρτουλαρίου τοῦ σκευοφυλακίου νάρδον⁴, τὴν παραμονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ὅτε λαμβάνουν παρὰ τοῦ παπίου ἀνὰ βασιλικῶν⁵ καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ προσφέρει εἰς αὐτοὺς ἀνὰ ἓνα σταυρόν⁶.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ τρυγητοῦ ὁ αὐτοκράτωρ προσφέρει εἰς ἕκαστον συγκλητικὸν βότρυν ὑπὸ τὸς εὐφημίας τῶν μερῶν⁷.

Κατὰ τὴν ἰδιαίτερος πανηγυριζομένην ἑορτὴν τοῦ βρουμαλίου τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐγούστης οἱ συγκλητικοὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ ἑλλιποῦς ἀτυχῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν κεφαλαίου τῆς Βασ. Τάξεως ... ἄπτονσι κηρούς, δηλονότι παρὰ τοῦ εἰδικοῦ τούτους λαμβάνοντες, πάντες οἱ προορηθέντες τῆς συγκλήτου ἀπὸ τε μαγίστρων καὶ ἕως ἐσχάτου ἀνθρώπου, καὶ γυρόθεν τοῦ σίγματος σάσσωσι χορεύοντες καὶ ἔδοντες, οἱ μὲν μάγιστροι καὶ οἱ ἀνθρώποι καὶ πατρίκιοι καὶ οἱ ὁφφικιάλαιοι καὶ οἱ λοιποὶ τῆς συγκλήτου μετὰ τῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων, ἴδια βασιλίκια τοῦ βρουμαλίου⁸.

Ὁ βασιλεὺς ἐπιστρέφων ἐξ ἐκστρατείας γίνεται δεκτὸς ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἣτις προσφέρει αὐτῷ στεφάνους ἐκ δάφνης ἔτι δὲ χρυσοῦν στέφανον, ἀνθ' οὗ ὁ βασιλεὺς προσφέρει νομίσματα⁹.

Αὐστηρῶς καθωρισμένη ἦτο καὶ ἡ ἐνδυμασία, ἣν εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἔδει νὰ φέρουν οἱ συγκλητικοί, ὡς πλεῖστα χωρία τῆς Βασ. Τάξεως διδάσκουν.

¹ Π.χ. Βασ. Ταξ. 138, 229, 234-235, 258-259, 568 καὶ passim.

² Κλητ. Φιλ. 760.

³ Βασ. Ταξ. 170· ὁρίζεται ἐπίσης τίνες λαμβάνουν ἀργυροῦν σταυρόν μεγάλον καὶ τίνες μικρόν.

⁴ Βασ. Ταξ. 34· πρβλ. καὶ σ. 33 καὶ 182.

⁵ Βασ. Ταξ. 114-115· περὶ τῶν βασιλικῶν βλ. REISKE τ. II σ. 212· ἄλλως A. VOGT ἐνθ' ἀνωτ. σ. 131.

⁶ Βασ. Ταξ. 115-116. Κλητ. Φιλ. 776-777.

⁷ Βασ. Ταξ. 374.

⁸ Βασ. Ταξ. 600.

⁹ Βασ. Ταξ. 496-497.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπ' εὐκαιρίᾳ εὐτυχῶν γεγονότων ἢ καθ' ὥρισμένας θρησκευτικὰς ἑορτὰς προσέφερεν εἰς τὴν σύγκλητον δῶρα εἴτε εἰς χρῆμα εἴτε εἰς εἶδος (ὑφάσματα ἐκ μετάξης)¹. Τοιαῦτα γεγονότα ἦσαν ἡ ἄνοδος νέου αὐτοκράτορος εἰς τὸν θρόνον², ἡ στέψις αὐγούστης³, ἡ γέννησις βασιλόπαιδος⁴, ἐπίσης αἱ θρησκευτικαὶ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα⁵, τῆς Μεγάλης Πέμπτης⁶, τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας⁷. Κατ' ἐπανάληψιν οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ὁμιλοῦν περὶ ἐτησίων πρὸς τὴν σύγκλητον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος παρεχομένων δωρεῶν⁸, αἵτινες ὅμως κατὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα σημαντικῶς περιορίσθησαν οὕτως ὥστε ὁ Θεόδωρος Βαλσαμὼν ὡς τὸν τελευταῖον χορηγὸν δωρεῶν πρὸς τὴν σύγκλητον αὐτοκράτορα μνημονεύει τὸν Κωνσταντῖνον Ι' Δούκαν⁹. Πόσῃν δὲ σημασίαν ἀπέδιδον οἱ βυζαντινοὶ εἰς τὰς αὐτοκατορικὰς δωρεάς, δεικνύει ἡ παρατήρησις τοῦ συντάκτου τοῦ Στρατηγικοῦ τοῦ Κεκανμένου, ὅστις θεωρεῖ ἀναγκαῖον διὰ νὰ διατηρῇ ὁ αὐτοκράτωρ

¹ Θεοφ. 457 (Κωνσταντῖνος Ζ'), Σουλ.-Κεδρ. II 688-689 (Ρωμανὸς Δ'). Εἰς γεῦμα παρατεθὲν μετὰ τὴν τέλεισιν θριάμβου ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Α' ἐπανελεθόντος νικητοῦ ἐδόθησαν πᾶσιν τοῖς τῆς συγκλήτου βεστομυλιαρχοῖα. Βασ. Ταξ. 502.

² Κλητ. Φιλ. 712: ὁ δὲ γεγονὼς αὐτοκράτωρ βασιλεὺς δίδωσιν... τῇ συγκλήτῳ πάσῃ σὺν τῇ τοῦ κονβονκλείου καὶ λοιποῖς χρυσοῦ λίτρας ρ'. Θεοφ. 342, Λέων Γραμμ. 157, Σουλ.-Κεδρ. II 13-14, Θεοδ. Μελ. 108 (Κώνστας Β'), Θεοφ. 493 (Μιχαὴλ Α'), ΨΣυμ. Μαγ. 625, Θεοδ. Μελ. 147 (Θεόφιλος), Ἀτταλ. 11, Σουλ.-Κεδρ. II 535 (Μιχαὴλ Ε')· πρβλ. Ψελλ. Χρον. I κ. Χ (Μιχαὴλ Δ').

³ Θεοφ. 494, Λέων Γραμμ. 206, Θεοδ. Μελ. 142 (Μιχαὴλ Α').

⁴ Ἀλεξιάς I 203 (Ἀλέξιος Α').

⁵ Σουλ.-Κεδρ. II 614-615 (Μιχαὴλ Γ').

⁶ Σουλ.-Κεδρ. II 505, Μιχ. Γλυκ. 585 (Ρωμανὸς Γ').

⁷ Σουλ.-Κεδρ. II 688-689 (Ρωμανὸς Δ').

⁸ ... καὶ τὰς ἐτησίους δωρεάς αἱ τοῖς συγκλητικοῖς ἀξιώμασι προσήρηντο. Ἀτταλ. 122, Σουλ.-Κεδρ. II 678, Μιχ. Γλυκ. 608 (Ρωμανὸς Δ')· πρβλ. Λέοντα διακ. 100 (Ἰωάννης Τσιμισχῆς).

⁹ Τὴν ὑψηλοτάτην τῶν θεῶν αὐτοκρατόρων περιωπὴν, καὶ τῶν πατριαρχῶν τὴν μεγαλειότητα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσέμνεον καὶ ἐτήσιοι ρόγαι ποτέ, καὶ βατῶν φιλοτιμήματα... Οἶδε ταῦτα τῆς συγκλήτου βουλῆς τὸ ὑπέρτατον, ἴσως δὲ καὶ τινες τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς· οὐδὲ γὰρ πρὸ Εὐκλείδου μεμνηθολόγηται, οὐδὲ γραῖδιον ἐστὶν ὀνειροπολούντων λογίδια· ἀλλὰ μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Δούκα κερροῦ Κωνσταντίνου καὶ ταύτην εἶχον τὴν σεμνοπρέπειαν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν βασιλέων ἀνάτορα... Σύνταγμα τ. Δ' σ. 523. Οἱ χρονογράφοι Σκυλίτσης παρὰ Κεδρηνῷ, Ζωναρᾷ καὶ Μιχαὴλ Γλυκᾷ ἀναφέρουν ὀνομαστικῶς τοὺς αὐτοκράτορας Νικηφόρον Φωκᾶν (Σουλ.-Κεδρ. II 368, Ζωναρᾷ III 504), Ἰσαάκιον Α' Κομνηνὸν (Σουλ.-Κεδρ. II 649, Μιχ. Γλυκ. 604, Ζωναρᾷ III 667) καὶ Ἀλέξιον Α' (Ζωναρᾷ III 733, 766, Μιχ. Γλυκ. 619) ὡς περικόψαντας τὰς πρὸς τὴν σύγκλητον δωρεάς.

τὴν συμπάθειαν τῶν ὑπηκόων του, τὴν τακτικὴν παροχὴν εἰς τὴν σύγκλητον, τὸν στρατὸν καὶ τὸν λαὸν τῶν ἀρχῇθεν καθωρισμένων αὐτοκρατορικῶν δωρεῶν¹.

Πρὸς τούτοις νομικῶς ἀναγκαία, ἔστω καὶ ὡς ἀπλοῦς τύπος, ἦτο ἡ σύμ-
πραξις τῆς συγκλήτου κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοκράτορος².

¹ Στρατηγικὸν Κεκανιμένου 98.

² Οἱ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοκράτορος διέποντες κανόνες ἐγένοντο κατὰ τὰ τελευ-
ταῖα ἔτη ἀντικείμενον πλουσίας σχετικῶς βιβλιογραφίας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν
συμμετοχὴν τῆς συγκλήτου παραπέμπω. Βλ. W. SICKEL, Das byzantinische Krönungs-
recht bis zum 10. Jahrhundert ἐν BZ τ. 7 (1898) σ. 511-557, J. B. BURY, The constitution
of the Later Roman Empire, Cambridge 1910 σ. 11-12, O. TREITINGER, Die oströmi-
sche Kaiser- und Reichsidee nach ihrer Gestaltung im höfischen Zeremoniell, Jena
1938, τὸν αὐτὸν ἐν BZ τ. 39 (1939) σ. 194-202, F. DÖLGER ἐν BZ τ. 38 (1938) σ. 240-241,
ἐνθα καὶ αἱ εἰς τὰς πηγὰς παραπομπαί· διαφόρως πρὸς G. OSTROGORSKY, Geschichte σ. 120,
ὁ αὐτὸς ἐν BZ τ. 41 (1941) σ. 211-223, P. CHARANIS, The Imperial crown modiolus
and its constitutional significance ἐν Byzantion τ. 12 (1937) σ. 189-195, ὁ αὐτός, The
crown modiolus once more αὐτόθι τ. 13 (1938) σ. 377-383, ὁ αὐτός, Coronation and its
constitutional significance in the Later Roman Empire αὐτόθι τ. 15 (1940-1941) σ. 49-66.
Ἐν τούτοις τὸ θέμα τοῦτο χρήζει ἔτι περαιτέρω ἐρευνῆς καὶ εἰς ἐτέραν ἀλλαχοῦ δημοσιευ-
μένην ἐργασίαν μου ἀσχολοῦμαι διεξοδικῶς καὶ ἐν τῇ συνόλῳ του μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀναγο-
ρεύσεως αὐτοκράτορος.

V

Ἡ θέσις τῶν συγκλητικῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ταῖς κρατικαῖς ὑπηρεσίαις καὶ τῇ νομοθεσίᾳ

Ὡς παλαιότερον ἐν τῇ ρωμαϊκῇ οὔτῳ καὶ νῦν ἐν τῇ βυζαντινῇ κοινωνίᾳ οἱ συγκλητικοὶ κατεῖχον τὴν ἀνωτάτην θέσιν, ἐθεωρεῖτο δὲ ἡ ἐπίτευξις τῆς συγκλητικῆς ιδιότητος ἡ ὑψίστη τιμή, ἣς ἡδύνατό τις νὰ ἀξιώθῃ ἐν Βυζαντίῳ· ὡς λέγει ὁ Ψελλὸς οὐ γάρ θαρρῶ τι πλέον εἰπεῖν τῆς συγκλήτου γεγόνασαι καὶ τῆς λαμπροτέρας...¹.

Τῆς ἐξεχούσης θέσεως τῶν συγκλητικῶν—ὡς διαφαίνεται αὕτη καὶ ἐκ τοῦ ἐθιζομένου τύπου, καθ' ὃν ἐπιστέλλει αὐτοῖς ὁ πατριάρχης² καὶ ἐκ τῶν ἐν γένει περὶ τοῦ πλούτου αὐτῶν πληροφοριῶν³—μετέχουν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν⁴. πρὸς τὰς τελευταίας ἐπανειλημμένως ἤλθον εἰς γάμον μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας⁵, σπανιώτερον δὲ καὶ ἡγεμόνες ξένων λαῶν⁶.

Ἐκτὸς τῶν ἔργων, ἅτινα ἦσαν συνδεδεμένα μὲ τὸ ἀξίωμα, ὅπερ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παρείχε τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν σύγκλητον, εἰς τὰ μέλη αὐτῆς ἀνετίθεντο πολλάκις καὶ ἄλλαι ὑψηλαὶ κρατικαὶ λειτουργίαι. Οὕτω ρητῶς μαρτυρεῖται ὅτι συγκλητικοὶ ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς πρέσβεις τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ξένας αὐλὰς⁷.

¹ Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 521· πρβλ. AD τ. V σ. 294 (ἔτ. 1077).

² Σύνταγμα τ. Ε' σ. 509· ὁ πρὸς τοὺς συγκλητικούς τύπος ἐπιστολῆς παρατίθεται εὐθὺς μετὰ τὸν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

³ Οὕτως Ἀγαθίας 284, Προκ. Ἀνεκδ. 77 ἐπ. (Ἰουστινιανὸς Α'), Σκυλ. - Κεδρ. II 404-405, 414-415, Λέων διακ. 176, Μιχ. Γ'λυκ. 574-575 (Ἰωάννης Τσιμισκῆς), Ἀλεξιάς II 158 (Ἀλέξιος Α')· πρβλ. Νικ. Γρηγ. II 680 (Ἰωάννης Ε'), Δούκας 264 ἐν συνδυασμῷ μὲ Φραντζήν 291 (Κωνσταντῖνος ΙΑ').

⁴ Προκ. Ἀνεκδ. 106-107, ὅστις μετ' ἀγανακτήσεως ὁμιλεῖ περὶ ἐξευτελιστικοῦ συνοικεσίου, ἐπιβληθέντος ὑπὸ τῆς Θεοδώρας εἰς θυγατέρας συγκλητικῶν (Ἰουστινιανὸς Α'), Β. Συμεών, Δαυὶδ, Γεωργίου κλπ. ἐν Anal. Bolland. τ. 18 (1899) σ. 263 (Μιχαὴλ Β').

⁵ Θεοφ. Σιμ. 291 (Μαυρίκιος), Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 122 (Κωνσταντῖνος Η'), Ψελλ. Χρον. I κ. IX, X (Ρωμανὸς Δ'), Ἀτταλ. 304, Σκυλ. - Κεδρ. II 738 (Νικηφόρος Γ'), Καντακ. I 90-91 (Ἀνδρόνικος Β').

⁶ Προκ. Πολ. II 526.

⁷ Προκ. Πολ. II 16 ἐπ., 282-283, 618 (Ἰουστινιανὸς Α'), Εὐάγγελος 208, Ἰωαν. Ἐπιφ. ἐν FHG τ. IV σ. 274 § 2 (Ἰουστίνος Β'), Θεοφ. Σιμ. 141 (Τιβέριος), Θεοφ. Σιμ. 47, 51 (Μαυ-

ἢ γενικώτερον δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν¹ ἢ ἐσωτερικόν²· διεσώθησαν ὡσάντως μαρτυρίαι ἀναφέρονσαι συγκλητικὸν συνυπογράφοντας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνθήκας τοῦ Βυζαντίου μετ' ἄλλων κρατῶν³.

Ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι τὸν αὐτοκράτορα⁴, σπανιώτερον δὲ καὶ στρατηγὸν⁵, εὗρισκόμενον ἐν ἐκστρατεία συνώδευον συγκλητικοί· εἰς τοὺς τελευταίους ἀντιτίθετο ἔστιν ὅτε, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἡ διεξαγωγή στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων⁶. Ἀλλὰ καὶ εἰς πατριάρχας οὐχὶ σπανίως ἐχειροτονήθησαν συγκλητικοί⁷.

Αἱ βυζαντιναὶ πηγαὶ τόσον αἱ πρὸ τῆς ἰουστινιανείου κωδικοποιήσεως ὅσον καὶ αἱ μετὰ ταύτην⁸ μαρτυροῦν τὴν ἐν πλείστοις διάφορον ἢ διὰ τοὺς λοιποὺς

ρίκιος), Σκυλ.-Κεδρ. II 303-304, Θεοδ. Μελ. 219-220 (Ρωμανὸς Α'), Κίνν. 135, 136-137, 210, Νικ. Χων. 151 (Μανουὴλ Α' Κομνηνός).

¹ Παχυμ. I 384 (Μιχαὴλ Η').

² Μάξιμος ἐν PG τ. γ' στ. 137, 140 († 662), Θεοφ. 457, Γεωρ. Μον. 768, Ζωναρᾶς III 288-289 (Εἰρήνη), Νικ. Γρηγ. I 397-398, Καντακ. I 225-226, 243-244, 250 (Ἀνδρόνικος Β'), Νικ. Γρηγ. II 1038 (Ἰωάννης Ε').

³ Προκ. Πολ. II 625 (Ἰουστινιανὸς Α'), AD τ. III σ. 143 (ἔτ. 1390)· πρβλ. Νικ. Χων. 538 (Ἰσαάκιος Β'). Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1396 ἀπογραφὴν τοῦ θησαυροῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πλὴν τοῦ πατριάρχου καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων παρίσταντο καὶ συγκλητικοί. AD τ. II σ. 566. Ἡ χρησιμοποίησις συγκλητικῶν εἰς διαφόρους διοικητικὰς ὑπηρεσίας μαρτυρεῖται ἐπανειλημμένως ὡς π.χ. παρὰ Σκυλ.-Κεδρ. II 614 (Μιχαὴλ Γ'), Καντακ. I 169 (Ἀνδρόνικος Β').

⁴ Λέων Γραμμ. 220-221, ΨΣυμ. Μαγ. 634, Θεοδ. Μελ. 152, Συν. Γ. Μον. 798 (Θεόφιλος), Ἀτταλ. 167 (Ρωμανὸς Δ'), Κίνν. 242. ἐπ. (Μανουὴλ Α'), Παχυμ. I 135-136 (Θεόδωρος Β'), Καντακ. I 375 (Ἀνδρόνικος Γ').

⁵ Προκ. Πολ. II 102 (Ἰουστινιανὸς Α'), Νικ. Γρηγ. I 72 (Μιχαὴλ Η').

⁶ Μαλ. 442 (Ἰουστινιανὸς Α'), Ἰωαν. Ἐπιφ. ἐν FHG τ. IV σ. 274 § 3 (Ἰουστίνος Β'), σ. 276 § 5 (Τιβέριος), Θεοφ. Σιμ. 126 (Μαυρίκιος).

⁷ Mansi τ. XVIIA στ. 460, Β. Ἰωσήφ ἐν PG τ. PE' στ. 968, 969 (Φώτιος), Ἀτταλ. 66, Σκυλ.-Κεδρ. II 644, Μιχ. Γλυκ. 602, Ζωναρᾶς III 670, Συν. Σάθα 165 (Κωνσταντῖνος Λεικούδης 1059-1063), Συν. Σάθα 165, (πρβλ. Ζωναρᾶν III 680, Ἰωάννης Ξιφυλῖνος 1064-1075), Νικ. Γρηγ. I 291 (Ἰωάννης Γλυκὺς 1316-1326). Πρβλ. Σκυλ.-Κεδρ. II 731: *ὁ βασιλεὺς* (sc. Μιχαὴλ Ζ') *ἔτερον προεχειρίσατο* (πατριάρχην) *οὐ τῶν τῆς συγκλήτου οὐ τῶν τῆς ἐκκλησίας...*

⁸ Ἐνθ' διὰ τὴν μέχρι τοῦ Γ' αἰῶνος περίοδον ἔχομεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τὰς πλουσίαις καὶ ἀσφαλεῖς πληροφορίας, αἱ παρέχουν αἱ σχετικῶς πολυάριθμοι ἐν τῷ Θεοδοσιανῷ καὶ Ἰουστινιανῷ Κώδικι περιληφθεῖσαι αὐτοκρατορικαὶ διατάξεις, διὰ τοὺς μετὰ τοῦτον αἰῶνας αὐταὶ σπανίζουσιν· διότι οἱ μὲν μετὰ ταῦτα τὸ πρῶτον θεσπισθέντες νόμοι εἶναι ὀλίγοι, αἱ δὲ ἐκ τῆς ἰουστινιανείου κωδικοποιήσεως εἰς τὰ Βασιλικά περιληφθεῖσαι ἐν μεταφράσει διατάξεις δὲν εἶναι γνωστὸν πάντοτε, ἐὰν εἶχον καὶ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν, αἱ δὲ τῶν φιλολογικῶν πηγῶν πληροφορία εἶναι ὅλως πενιχραί.

πολίτας μεταχείρισιν τῶν συγκλητικῶν ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως· τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναγνωριζόμενα προνόμια εἶναι συνήθως κατὰ κυριολεξίαν τοιαῦτα, σπανιώτερον δὲ *privilegia odiosa*. Οἱ συγκλητικοὶ ἀπηλλάσσοντο ὀρισμένων φόρων καὶ λειτουργιῶν (*munera sordida, extraordinaria, viliora*)¹, ἀντ' αὐτῶν ὅμως ἦσαν ἐπιφορτισμένοι δι' ἄλλων βαρῶν, ὧν σπουδαιότερα ἦσαν ἢ κατὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ πραιτωρὸς ὑποχρέωσις τῆς τελέσεως ἀγώνων², ἡ καταβολὴ πλὴν τοῦ ἐγγείου φόρου τῆς λεγομένης *follis* (*aurum glebale, glebalis collatio*), ἐπιβαλλομένης ἐπὶ τῶν συγκλητικῶν γαιῶν καὶ καταβαλλομένης ἐτησίως³, ἔκτακτος εἰσφορά, *aurum oblatitium* καλουμένη, κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστης αὐτοκρατορίας, κατὰ τὰ *Quinquennialia, Decennialia* συνήθως δὲ καὶ κατὰ τὸ τρίτον *lustrum* καταβαλλομένη⁴. Ἀλλ' οὐχὶ σπανίως ὁ τιμώμενος ἀπηλλάσσεται ἑνὸς ἢ πλείονων τῶν ἀνωτέρω φορολογικῶν βαρῶν⁵.

Ἡ ἀτέλεια, ἥς ἀπέλανον μεταξὺ ἄλλων τὰ ἐργαστήρια τῶν συγκλητικῶν, κατοργήθη διὰ τῆς νεαρᾶς 43 τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α' (ἔτ. 537).

Ἡδὴ ἀπὸ τῆς Ἡγεμονίας χρονολογεῖται ἡ μεταξὺ τῶν εὐγενῶν—τοῦτ' ἐστὶ τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἱππέων—ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ ἀφ' ἑτέρου διακρίσις ἐπὶ ζητημάτων ποινικοῦ δικαίου καὶ δὴ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ποινῆς, τὸν τρόπον ἐκτελέσεως αὐτῆς, τὴν διαδικασίαν, τὰ ἔνδικα μέσα κλπ.⁶.

¹ Cod. Just. XII 1. 4 (ἔτ. 346-349)=Βασ. Γ' 1. 21. Βλ. ἐπίσης Cod. Just. XII 1. 5 (Κωνσταντῖος)=Βασ. Γ' 1. 22, Cod. Just. XII 1. 7 (ἔτ. 361)=Βασ. Γ' 1. 24. Περὶ τῶν ἀνωτέρω βλ. E. KUHN, Die städtische und bürgerliche Verfassung des römischen Reichs bis auf die Zeit Justinians I Theil, Leipzig 1864 σ. 215-223, O. KARLOWA, Römische Rechtsgeschichte τ. I, Leipzig 1885 σ. 891-893, H. SCHILLER, Geschichte der römischen Kaiserzeit τ. II, Gotha 1887 σ. 39-41, LÉCRIVAIN σ. 80-81, KÜBLER σ. 325, 333.

² Cod. Theod. VI 4. 1 (ἔτ. 320-326?), VI 4. 5 (ἔτ. 340), VI 4. 13 (ἔτ. 361), VI 4. 27 (ἔτ. 395), VI 4. 33 (ἔτ. 398?).

³ Cod. Theod. VI 2. 15 (?=10) (ἔτ. 393), VI 2. 21 (?=16) (ἔτ. 398), VI 2. 22 (?=17) (ἔτ. 401), VI 2. 23 (?=18) (ἔτ. 414), VI 2. 24 (?=19) (ἔτ. 417), VI 2. 26 (?=21) (ἔτ. 428).

⁴ Cod. Theod. VI 2. 16 (?=11) (ἔτ. 395), VI 2. 20 (?=15) (ἔτ. 397), Symm. Ep. II 57, Ep. X 50.

⁵ Cod. Theod. VI 4. 10 (ἔτ. 356), VI 4. 23 (ἔτ. 373), VI 2. 23 (?=18) (ἔτ. 414), VI 2. 26 (?=21) (ἔτ. 428), VI 23. 1 (ἔτ. 415)=Cod. Just. XII 16. 1=Βασ. Γ' 26. 4, Cod. Theod. VI 26. 12 (ἔτ. 401). Περὶ τῶν συναφῶν δημοσιονομικῶν προβλημάτων βλ. τὰ ἀνωτέρω σημ. 1 μνημονευθέντα ἔργα.

⁶ MOMMSEN, Strafrecht σ. 1031-1037.

Οἱ συγκλητικοὶ ἐπὶ ἀστικῶν διαφορῶν ὡς ἐναγόμενοι¹ καὶ ἐν ποινικαῖς δίκαις ὡς κατηγορούμενοι ἀπολαύουν ἐν πολλοῖς ἰδιαζούσης δοσιδικίας². Ἐν ἔτει 376 ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ τὸ *judicium quinquenvirale*, δικαστήριον ἐκ πέντε συγκλητικῶν ἐκλεγομένων διὰ κλήρου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπάρχου πόλεως καὶ ἀρμόδιον διὰ τὰ μέλη τῆς συγκλήτου τὰ διαμένοντα ἐν Ρώμῃ καὶ τὰς ἐπαρχίας *suburbanas* τῆς Ἰταλίας ἐπὶ ποινικῶν ζητημάτων³. Διὰ τὴν ἐπὶ συγκλητικῶν ἐπιβολὴν βαρείας ποινῆς ἔδει νὰ ληφθῇ ἡ ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τοῦ *consistorium*⁴. Συγκλητικὸς κατηγορούμενος διὰ ποινικὸν ἀδίκημα δὲν ἐπιτρέπετο νὰ προσφυλακισθῇ ἀλλὰ παρέμενεν ἐλεύθερος μέχρι πέρας τῶν ἀνακρίσεων⁵.

Κατὰ τὴν μέσσην βυζαντινὴν περίοδον οἱ συγκλητικοὶ ἐκφεύγουν τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας, ὑπάγονται δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν εἶναι ἀναγκαία προηγουμένη αὐτοκρατορικὴ ἐντολή⁶.

Κληρικοὶ συγκλητικοὶ ἀπέλανον φαίνεται ἰδιαζούσης ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς δοσιδικίας· γνωρίζομεν περὶ τῶν, καθ' ἣν ἱερεὺς κατηγορούμενος ἐπὶ συνωμοσίᾳ ἠρνεῖτο νὰ ἐμφανισθῇ καὶ δικασθῇ ὑπὸ τῆς συνόδου *προβαλλόμενος εἰς ἰδίαν βοήθειαν ὡς συγκλητικός ἐστιν, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἄδεια αὐτὸν κρίνειν τοιοῦτον ὄντα, μεγαλυνῶν ἐφ' ὃν ἐπὶ κεφαλῆς ἐφόρει στανρόν*⁷.

Νεαρὰ τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ ἐρμηνεύουσα αὐθεντικῶς τὴν διάταξιν τῶν Βασιλικῶν KB' 5. 15 (= Dig. XII 2. 15) ὥρισεν ὅτι τοῦ προνομίου τοῦ

¹ Cod. Just. III 22. 3 (ἔτ. 293)=Βασιλ. Ζ' 5. 87, Cod. Just. III 24. 2 (Οὐάλης, Οὐαλεντινιανός, Γρατιανός)=Βασιλ. Ζ' 5. 90.

² Cod. Just. III 24. 3 (ἔτ. 485-486)=Βασιλ. Ζ' 5. 91. Πρβλ. M. A. v. BETHMANN-HOLLWEG, Der Civilprozess des gemeinen Rechts in geschichtlicher Entwicklung. Der römische Civilprozess τ. III, Bonn 1866 σ. 187, LÉCRIVAIN σ. 91-93, MOMMSEN, Strafrecht σ. 287.

³ Cod. Theod. IX 1. 13 (ἔτ. 376) καὶ II 1. 12 (ἔτ. 423). Ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου ἐκτείνεται μόνον εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς αὐτοκρατορίας. Βλ. C. H. COSTER, The *judicium quinquenvirale*, Cambridge Massachussets 1935, ἐκθέτοντα τὰ τοῦ θεσμοῦ καὶ ἀντικρουόμενα ἐπιτυχῶς τὰς περὶ τῆς δικαστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ἐπάρχου πόλεως ἀπόψεις τοῦ LÉCRIVAIN. Πρβλ. W. ENSSLIN ἐν BZ τ. 36 (1936) σ. 438-441. Βλ. καὶ ἀνωτ. σ. 97.

⁴ Cod. Theod. IX 40. 10 (ἔτ. 366), IX 16. 10 (ἔτ. 371).

⁵ Cod. Theod. IX 2. 1 (ἔτ. 362), I 6. 11 (ἔτ. 423).

⁶ ... *πρόσφορος δικαστής... ἐστιν τοῖς λαϊκοῖς τοῖς μῆτε συγκλητικοῖς μῆτε ἀξιωματικοῖς ὁ δρουγγάριος. ὁ ἐπαρχος τοῖς συγκλητικοῖς ἀπρόσφορος δικαστής ἄνευ διορισμοῦ βασιλέως*. Ecloga libr. I - X Basil. VII 5 παρὰ ZACHARIÄ, Geschichte σ. 355 σημ. 1245 καὶ σ. 376 σημ. 1356.

⁷ AD τ. II σ. 174 (ἔτ. 1393).

καὶ ὁἶκον ὁμνύειν ἀπολαύουν μόνον οἱ μὴ ἀσκοῦντες βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἐν ταῖς συντεχνίαις μὴ ἐγγεγραμμένοι συγκλητικοί¹.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἡγεμονίας χρονολογεῖται ἡ χρῆσις βασάνων ὡς μέσων μαρτυρίας διὰ τοὺς ἐλευθέρους—μέχρι τοῦδε περιοριζομένων εἰς τοὺς δούλους—ὧν ὅμως ἐξηρέθησαν οἱ συγκλητικοί. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξηκολούθησε νὰ ἰσχύῃ καὶ μεταγενεστέρως, περιληφθεῖσα εἰς τὸν Κώδικα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ Βασιλικά². Ἐν τούτοις διὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα γνωρίζομεν ὅτι συγκλητικὸς ἀνακρινόμενος ὑπεβλήθη εἰς βάσανον³.

Ἡ γνωστὴ νεαρὰ ἀρ. 5 τοῦ Ρωμανοῦ Α' *Περὶ τῶν ὑπείσερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων* (ἔτ. 934) συγκαταλέγει, ὡς φυσικόν, εἰς τοὺς δυνατούς, οἵτινες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποκοτῶν ἀκίνητα πενήτων, καὶ τοὺς συγκλητικούς⁴. Πρόσταγμα τοῦ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ ὁρίζει ὅτι ἡ ἐκποίησης ἀκινήτου δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιτρέπεται μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν ὃ μέλλων νὰ γίνῃ κύριος τοῦ ἀκινήτου τρίτος ἀνήκει εἰς τὴν σύγκλητον ἢ τὸν στρατιωτικὸν κατάλογον⁵.

Ἐνθ' ὃ συμβατικὸς τόκος ὁρίζεται γενικῶς εἰς 6%, διὰ τοὺς συγκλητικούς ὡς δανειστὰς τὸ ἐπιτόκιον μειοῦται εἰς 4%⁶.

Ὁ γάμος συγκλητικοῦ ἢ κατιόντων αὐτοῦ μετὰ δούλης ἢ ἀπελευθέρως ἢ γυναικὸς ἀσκούσης οὐχὶ ἔντιμον ἐπάγγελμα ἢ τῶν θυγατέρων μιᾶς τούτων

¹ ... ἐκείνους τοὺς συγκλητικούς χρεὼν εἶναι οἴκοι ὁμνύειν τοὺς μὴ εἰς σύστημα ὅλως καταγεγραμμένους, ὑποκείμενον τῷ ἐπάρχῳ, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἀξιώματος φυλάττοντας μέγεθος· τοὺς δὲ συστηματικούς καὶ πραγματεύεσθαι βουλομένους μὴ τοῦ προνομίου τούτου ἀπολαύειν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῆς πραγματείας ἡρεσία κέρδος καὶ τὸ συστηματικοὶ μᾶλλον εἶναι ἡγάπησαν δημοσίᾳ τούτους ὁμνύειν καθάπερ τοὺς μηδενὸς τετυχηκότας ἀξιώματος. Νεαρὰ ἔτ. 1083 ἢ 1098 ἢ 1113 παρὰ Ζέφυ JGR τ. I App. ἀρ. 23.

² Cod. Theod. IX 35. 2 (ἔτ. 376)=Cod. Just. IX 41. 16=Βασίλ. Ξ' 50. 37· Cod. Theod. IX 35. 3 (ἔτ. 377)=Cod. Just. XII 1. 10=Βασίλ. Γ' 1 27: οὐ δύναται ὁ ἑπαρχὸς τῶν πραιτωρίων ἐμβάσανον ζητήσιν ποιῆσθαι ἐπὶ τοῖς συγκλητικοῖς. Διὰ τοῦτο ὁ Προκόπιος ἐκφράζει τὸν ἀποτροπιασμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του διὰ τὴν χρῆσιν βασάνων κατὰ τὴν ἀνάγκησιν τοῦ ἐπαρχοῦ καὶ ὑπάτου Ἰωάννου Καππαδόκου. Προκ. Πολ. I 140-141 (Ἰουστινιανὸς Α').

³ Ψελλ. Χρον. II κ. CXXXVI - CXXXVII (Κωνσταντῖνος Θ').

⁴ Περβλ. G. TESTAUD, Des rapports des puissants et des petits propriétaires ruraux dans l'empire byzantin au Xe siècle, Bordeaux 1898 σ. 13 ἐπ.

⁵ Πρόσταγμα Μανουὴλ Α' ἀρ. 64 (ἔτ. 1144 ἢ 1159).

⁶ Cod. Just. IV 32. 26 (ἔτ. 528)=Βασίλ. ΚΓ' 3. 34· πρβλ. Θεόδωρον Βαλσαμῶνα ἐν Συντάγματι τ. Α' σ. 451-452, ὅστις ὅμως τὸ ἐπιτόκιον τοῦτο ὑπολογίζει ἐπὶ 100

ἀπηγορεύετο¹, ἀλλ' ὁ Ἰουστίνος Α' κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀνεψιῦ του Ἰουστινιανοῦ, προτιθεμένου νὰ νυμφευθῇ τὴν Θεοδώραν, κατήργησε τὴν ὕφισταμένην ἀπαγόρευσιν². Ἐνῶς ἡ σύστασις γάμου ἐξηκολούθει καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ οὕσα κατ' ἀρχὴν ἄτυπος, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἠξίωσε διὰ τὸν γάμον ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μειζόνων ἀξιομάτων καὶ ὅσα μέχρι τῶν ἡμετέρων ἐστὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἱλλουστρίων... ὥς ἀναγκαῖον τύπον τὴν σύνταξιν προικώφου συμβολαίου³.

Ἡ σύγκλητος συμπράττει κατὰ τὸν διορισμὸν tutor ἢ curator, ὅταν ὁ ὑπὸ ἐπιτροπείαν ἢ κηδεμονίαν ἀνήκει εἰς οἰκογένειαν συγκλητικοῦ⁴.

ὥς κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς διατάξεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀλλὰ ἐπὶ 72, τ. ε. ἐξ ὧσων νομισμάτων ἀπετελεῖτο μία λίτρα χρυσοῦ. Πρβλ. ZACHARIÄ, Geschichte σ. 309-312, Gr. CASSIMATIS, Les intérêts dans la législation de Justinien et dans le droit byzantin, Paris 1931 σ. 49-52, 121-123.

¹ Dig. XXIII 2. 16=Basil. KH' 5. 16, Dig. XXIII 2. 42 § 1=Basil. KH' 5. 6, Dig. XXIII 2. 44, Cod. Theod. IV 6. 3 (ἐτ. 336)=Cod. Just. V 27. 1=Cod. Just. V 4. 28 (ἐτ. 531 ἢ 532), νεαρά Μαρκιανῶ ἀρ. 4 (ἐτ. 451). Πρβλ. LÉCRIVAIN σ. 80, MOMMSEN, Strafrecht σ. 707, STEIN, Geschichte τ. I σ. 33. Τὴν νεωτέραν καὶ εἰδικὴν ἐργασίαν τοῦ F. M. de ROBERTIS, La condizione sociale e gli impedimenti al matrimonio nel basso impero ἐν Annali della fac. giurid. di r. Univ. di Bari NS τ. 2 (1939) σ. 45-69 δὲν εἶδον.

² Cod. Just. V 4. 23 (ἐτ. 520-523), V 4. 29 (Ἰουστίνος Α') καὶ Πρὸξ. Ἀνεκδ. 65.

³ Νεαρά Ἰουστινιανῶ Α' 74 κ. 4 (ἐτ. 538) καὶ νεαρά 117 κ. 4 (ἐτ. 542). Πρβλ. σχετικῶς Γ. ΜΑΡΙΑΚΗΝ, Περὶ τῶν προικῶν συμβολαίων ὥς συστατικῶν τοῦ γάμου κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἐν Ἐφημερίδι ἑλλην. γαλλ. νομολογίας τ. 35 (1915-1916) σ. 47 ἐπ.

⁴ Cod. Just. V 33. 1 (ἐτ. 389)=Basil. AZ' 5. 29 καὶ Cod. Just. LXX 7. 6 (ἐτ. 530)=Basil. AH' 10. 23.

Βραχυγραφία¹

ACO	= Acta Conciliorum œcumenicorum ἔκδ. Ed. Schwartz τ. I-IV 2, Berolini et Lipsiæ 1913-1940.
Actes de l'Athos	= Actes de l'Athos (Βυζαντινά Χρονικά, παραρτήματα τῶν τόμων I'-K') τ. I-VI, Πετρούπολις 1903-1913.
Actes de Lavra	= G. Rouillard-P. Collomp, Actes de Lavra τ. I, Paris 1937.
AD	= Acta et diplomata medii ævi sacra et profana ἔκδ. Fr. Miklosich-J. Müller τ. I-VI, Vindobonæ 1860-1890.
Ἀγαθίας	= Ἀγαθίου Σχολαστικοῦ Ἱστοριῶν τόμοι Ε'.
Ἀκροπ.	= Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου Χρονική Συγγραφή ἔκδ. A. Heisenberg, Georgii Acropolitæ opera τ. I, Lipsiæ 1903 σ. 3-189 καὶ Γεωργίου ... Ἀκροπολίτου Ποίημα Χρονικὸν ἡμιτελὲς αὐτόθι σ. 193-274.
Ἀλεξιάς	= Ἀννης τῆς Κομνηνῆς Ἀλεξιάς ἔκδ. A. Reifferscheid τ. I-II, Lipsiæ 1884.
Anal. Boll.	= Analecta Bollandiana.
Anon. Vales.	= Excerpta Valesiana ἔκδ. V. Gardthausen, Ammiani Marcel- lini Rerum gestarum libri quæ supersunt τ. II, Lipsiæ 1875 σ. 280-305.
Ἀτταλ.	= Μιχαὴλ τοῦ Ἀτταλειάτου Ἱστορία.
Βασ. Ταξ.	= Κωνσταντίνου βασιλέως Ἐκθεσις τῆς Βασιλείου Τάξεως.
B. Εὐαρέστου	= C. van de Vorst, La vie de S. Evariste higoumène à Con- stantinople ἐν Anal. Boll. τ. 41 (1923) σ. 288-325.
B. Εὐθυμίου	= C. de Boor, Vita Euthymii. Ein Anecdoton zur Geschichte Leo's des Weisen a. 886-912, Berlin 1888.
B. Γρηγ. Ἀκραγ.	= Διήγησις εἰς τὸν βίον Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἀκράγαντος ἐν PG τ. 41 ^η στ. 594-716 καὶ Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου Γρηγορίου Ἀκράγαντος αὐτόθι τ. 41 ^η στ. 189-269.
B. Ἰγνατίου	= Βίος Ἰγνατίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν PG τ. 46 ^η στ. 488-574.

¹ Τὰ νομοθετικά κείμενα κατὰ τὰς ἐν χρήσει ἐκδόσεις τοῦ Θεοδοσιανοῦ Κώδικος ὑπὸ TH. MOMMSEN, τοῦ Corpus Juris Civilis ὑπὸ TH. MOMMSEN-P. KRÜGER-R. SCHOELL-G. KROLL, τῶν Βασιλικῶν ὑπὸ C. E. HEIMBACH καὶ τῶν μεταϊουστινιανείων νεαρῶν ὑπὸ C. E. ZACHARIAE A LINGENTHAL. Διὰ τὰς λοιπὰς μὴ περιληφθείσας ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι πηγὰς καὶ βοηθήματα παρατίθενται ἐκάστοτε ἐν τῷ κειμένῳ πλήρη βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα.

* Τὰ δι' ἀστερίσκου σημειούμενα κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης.

- B. Ἰωάννου Ἐλεμ. = *H. D[elchaye]*, Une vie inédite de Saint Jean l'aumônier ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 5-74.
- B. Ἰωσήφ = Βίος Ἰωσήφ τοῦ ὁμολογίου ἐν PG τ. 24 σ. 939-975.
- B. Ἰσιδώρου = Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Βίος δύο οἰκουμένων πατριαρχῶν ΙΔ' αἰῶνος, ἁγίων Ἀθανασίου Α' καὶ Ἰσιδώρου Α', Πετρούπολις 1905 σ. 52-149.
- B. Μιχαὴλ συγκ. = Βίος καὶ πολιτεία... Μιχαὴλ πρεσβυτέρου καὶ συγκέλλου... Ἱεροσολύμων ἔκδ. Th. N. Schmidt, Καρχιέ-τζαμί (ρωσ.) ἐν Ἰζβέστια τ. 11 (1906) σ. 227-259, 260-279.
- B. Νικηφόρου = Βίος... Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως... συγγραφεῖς ὑπὸ Ἱγνατίου διακόνου καὶ σκευοφύλακος τῆς ἀγιοσύνης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Ἀγ. Σοφίας ἔκδ. C. de Boor, Nicephori archiepiscopi Constantinopolitani opuscula historica, Lipsiae 1880 σ. 139-217.
- BNJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher.
- B. Φιλαρέτου = M. H. Fourmy - M. Leroy, La vie de Saint Philarète ἐν Byzantion τ. 9 (1934) σ. 85-170.
- B. Συμεὼν νέου = Ir. Hausherr - G. Horn, Un grand mystique byzantin. Vie de Syméon le nouveau théologien (949-1022) par Nicetas Stehathos (Orientalia Christiana periodica τ. XII), Roma 1928.
- BURY, Adm. system = J. B. Bury, The imperial administrative system in the ninth century with a revised text of the Kletorologion of Philotheos, London 1911.
- BZ = Byzantinische Zeitschrift.
- Χοιροσφάκτης = G. Kolias, Léon Choerosphactes, magistre, proconsul et patrice, Athen 1939.
- Δημ. Χωματιανός = Δημητρίου... Χωματιανὸς ἔργα κατὰ τὴν ἔκδοσιν J. B. Pitra, Analecta sacra et classica Spicilegio Solesmensi parata τ. VI, Parisiis - Romae 1891.
- ΔΙΕΕ = Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.
- Δούκας = [Δούκα Ἱστορία].
- ΕΕΒΣ = Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.
- Ellissen = O. Ellissen, Der Senat im oströmischen Reiche. Diss Göttingen 1881.
- Ἐπιστολαὶ Βιεν. Κώδ. = Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ βιενναίου κώδικος phil. gr. 342 ἔκδ. Σπ. Λάμπρου ἐν Ν. Ἑλληνομνήμων τ. 19 (1925) σ. 12-33, 139-191, 269-296 καὶ τ. 20 (1926) σ. 31-46.
- Εὐάγριος = Εὐαγρίου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἔκδ. J. Bidez - L. Parmentier, The ecclesiastical history of Evagrius with the scholia, London 1898.
- Εὐσέβιος = Eusebius Werke τ. I ἔκδ. I. A. Heikel ἐν Die griechischen

- christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte ἀρ. 7 Leipzig 1902.
- Εὐστάθιος = Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης ἔργα ἐν PG τ. ΡΑΕ' στ. 729-1032 καὶ τ. ΡΑΓ' στ. 9 - 140, 1245 - 1334.
- FHG = Fragmenta historicorum graecorum ἔκδ. C. Müller τ. IV, Parisiis 1868.
- Ficker, Erlasse = G. Ficker, Erlasse des Patriarchen von Konstantinopel Alexios Studites, Kiel 1911.
- Γενεσ. = * Γενεσίου Βασιλείαι.
- Γεωρ. Κύριος = Γεωργίου Κυρίου ὡς πατριάρχου Γρηγορίου ἔργα ἐν PG τ. ΡΜΒ' στ. 19 - 30, 233 - 270, 345 - 418.
- Γεωρ. Μον. = Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφορῶν χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ ἔκδ. C. de Boor, Georgii Monachi Chronicon τ. I - II, Lipsiae 1904.
- Γρηγ. Ἀντίοχος = M. Bachmann - F. Dölger, Die Rede des μέγας δρουγγάριος Gregorios Antiochos auf den Sebastocrator Konstantinos Angelos ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 353 - 405.
- Ἰωαν. Ἀντιοχ. = Ἰωάννου Ἀντιοχέως Ἱστορία Χρονικὴ ἐν FHG τ. IV σ. 538 - 622.
- Ἰζβέστια = Izvestija Russkago Archeologičeskago Instituta v Konstantinopolě.
- Καντακ. = * Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἱστοριῶν βιβλία Δ'.
- Κινν. = * Ἰωάννου Κιννάμου Ἱστοριῶν βιβλία Ζ'.
- Κλητ. Φιλ. = Ἀκριβολογία τῆς τῶν βασιλικῶν κλητοριῶν καταστάσεως ... συνταχθεῖσα... ὑπὸ Φιλοθέου βασιλικῷ πρωτοσπαθαρίου καὶ ἀντικλίνου (ἔτ. 899) παρὰ J. B. Bury, The imperial administrative system κλπ. σ. 131 - 179. (Ἡ ἀρίθμησης τῶν σελίδων ἐν τῷ κειμένῳ κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βόννης).
- Κωνστ. Βυζ. Μολ. (1917) = K. Κωνσταντινοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, Ἐν Ἀθήναις 1917 ἀνατυπ. ἐκ τῆς Journal international d'archéologie numismatique τ. 3 (1900) σ. 178 - 193, τ. 5 (1902) σ. 149 - 164, 189 - 228, τ. 6 (1903) σ. 49 - 88, 333 - 364, τ. 7 (1904) σ. 161 - 176, 255 - 310, τ. 8 (1905) σ. 53 - 102, 195 - 222, τ. 9 (1906) σ. 61 - 146, τ. 10 (1907) σ. 47 - 112.
- Κωνστ. Μολ. (1930) = K. Κωνσταντινοπούλου, Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα (Συλλογὴ Σταμούλη), Ἀθήναι 1930.
- KÜBLER = B. Kübler, Geschichte des römischen Rechts, Leipzig - Erlangen 1925.
- Κυδώνη ἐπιστ. = Demetrius Cydones Correspondance ἔκδ. G. Camelli, Paris 1930.
- Laurent ἐν Byzantion = V. Laurent, Bulletin de sigillographie byzantine. Quinze années de decouvertes et d'étude (1915 - 1929) ἐν Byzantion

- τ. 5 (1929) σ. 571-654. Τοῦ αὐτοῦ, Bulletin de sigillographie byzantine 1930 αὐτόθι τ. 6 (1931) σ. 771-829.
- Laurent ἐν Ἐchos d'Orient = V. Laurent, Legendes sigillographiques et familles byzantines ἐν Ἐchos d'Orient τ. 30 (1931) σ. 466-484, τ. 31 (1932) σ. 177-187, 327-349.
- Laurent ἐν Ἑλληνικά = V. Laurent, Les bulles métriques dans la sigillographie byzantine ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) σ. 191-228, 321-360, τ. 5 (1932) σ. 137-174, 389-420, τ. 6 (1933) σ. 81-102, 205-230, τ. 7 (1934) σ. 63-71, 277-300, τ. 8 (1935) σ. 49-64, 319-343.
- Lécrivain = Ch. Lécrivain, Le sénat romain depuis Dioclétien à Rome et à Constantinople, Thèse Paris 1888.
- Λέων διακ. = * Λέοντος διακόνου Ἱστορίας βιβλία Γ'.
- Λέων Γραμμ. = * Λέοντος Γραμματικοῦ Χρονογραφία.
- Λυδός = Ἰωάννου Λυδοῦ Περί ἀρχῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Πολιτείας Λόγοι Γ' ἔκδ. R. Wuensch, Joannis Lydi de magistratibus populi romani libri tres, Lipsiae 1903.
- Μαλ. = * Ἰωάννου Μαλάλα Χρονογραφία.
- Μανασ. = * Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ Σύνοψις Χρονικὴ διὰ στίχων.
- Mansi = Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio ἔκδ. J. L. Mansi τ. I ἐπ., Florentiae 1759 ἐπ.
- Μάξιμος = Μαξίμου ὁμολογητοῦ ἐξήγησις τῆς κινήσεως μεταξὺ τοῦ κυροῦ ἀββᾶ Μαξίμου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ σεκρέτου ἐν PG τ. γ' στ. 109-129, ὡς καὶ αὐτόθι στ. 68-109, 135-172, 205-221.
- Μένανδρος = Μενάνδρου προτίκτορος Τὰ μετὰ Ἀγαθίαν ἐν FHG τ. IV σ. 201-269.
- Μιχ. Γλυκ. = * Μιχαήλ τοῦ Γλυκᾶ Βίβλος Χρονική.
- Μιχ. Χων. Σωζ. = Μιχαήλ Ἀχομινάτου τοῦ Χωνιάτου τὰ σωζόμενα ἔκδ. Σπ. Λάμπρου τ. Α' - Β', Ἐν Ἀθήναις 1879-1880.
- MOMMSEN, Ostg. Stud. = Th. Mommsen, Ostgothische Studien (1889) ἐν Gesammelte Schriften τ. VI, Berlin 1910 σ. 362-484.
- MOMMSEN, Staatsrecht = Th. Mommsen, Römisches Staatsrecht τ. I², II², III, Leipzig 1887-1888.
- MOMMSEN, Strafrecht = Th. Mommsen, Römisches Strafrecht, Leipzig 1899.
- Mouchmov = N. Mouchmov, Sceaux de plomb byzantins conservés dans la collection du Musée National à Sofia ἐν Bulletin de l'Institut archéologique bulgare τ. 8 (1934) σ. 331-349.
- NE = Νέος Ἑλληνομνήμων.
- Νικ. Βρυεν. = * Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου Ἱστοριῶν βιβλία Δ'.
- Νικ. Χων. = * Τοῦ μεγάλου λογοθέτου καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων γενικοῦ καὶ ἐφόρου κυροῦ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου Χρονικὴ διήγησις.
- Νικ. Γρηγ. = * Νικηφόρου τοῦ Γρηγοῦ Ρωμαϊκῆς Ἱστορίας Λόγοι ΚΔ'.
- Νικηφ. Ἰστ. = Νικηφόρου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱστορία σύντομος

ἀπὸ τῆς Μαυρικίου βασιλείας ἔκδ. *C. de Boor, Nicephori... opuscula historica*, Lipsiæ 1880.

Νικ. Μυστ. ἐπιστ. = Νικολάου μυστικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολαὶ ἐν PG τ. PIA' στ. 1 - 406.

O' BRIEN MOORE = O' Brien Moore ἄρθρον *Senatus* ἐν RE συμπληρ. τ. VI, Stuttgart 1935 στ. 660-800.

OSTROGORSKY = G. Ostrogorsky, *Geschichte des byzantinischen Staates*, München 1940.

Οὐσπένσκη δίκη Ἰταλοῦ = Θ. Οὐσπένσκη, Ἡ διαδικασία ἐπὶ τῆς κατηγορίας τοῦ Ἰωάννου Ἰταλοῦ δι' αἵρεσιν ἐν Ἰζβέστια τ. 2 (1897) σ. 1-66.

Παχυμ. = *Γεωργίου τοῦ Παχυμέρη Μιχαὴλ Παλαιολόγος καὶ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Πασχ. Χρον. = *Πασχάλιον Χρονικόν.

Παντσένκο = B. Παντσένκο, Κατάλογος μολυβδοβούλλων. Συλλογαὶ τοῦ ρωσ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Κωνσταντινουπόλεως τευχ. 1 (Σόφια 1908) (ρωσ.). Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἰζβέστια τ. 8 (1903) σ. 199-246, τ. 9 (1904) σ. 317-430.

PG = *Patrologiæ cursus completus, series græca* ἔκδ. J. M. Migne τ. 1-161, Lutetiae Parisiorum 1857-1866.

Πετρ. πατρ. = Πέτρου πατρικίου Ἱστορίαι ἐν FHG τ. IV σ. 184-191.

Φιλοστόργιος = Ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν Φιλοστοργίου ἐπιτομὴ ἀπὸ φωνῆς Φωτίου πατριάρχου ἔκδ. J. Bidez, *Philostorgios Kirchengeschichte* ἐν *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte* ἀρ. 21, Leipzig 1913.

Φραντζῆς = *Χρονικὸν Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ τοῦ πρωτοβεστιάριου.

Προκ. Ἀνεκδ. = Προκοπίου Καισαρέως Ἀνέκδοτα ἔκδ. J. Haury, *Procopii Caesariensis opera omnia* τ. III 1, Lipsiæ 1906.

Προκ. Κτισμ. = Προκοπίου Καισαρέως Περὶ τοῦ δεσπότην Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων λόγος ἔξ αὐτόθι τ. III 2, Lipsiæ 1906.

Προκ. Πολ. I - II = Προκοπίου Καισαρέως Ἱστορίαι αὐτόθι τ. I, Lipsiæ 1906, τ. II, Lipsiæ 1936.

Πρὸς υἱὸν Ρωμανόν = *Κωνσταντίνου τοῦ ἐν Χριστῷ βασιλεῖ πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν... βασιλέα (*De administrando imperio*).

Ψελλ. Χρον. I - II = Μιχαὴλ Ψελλοῦ Χρονογραφία ἔκδ. Em. Renauld, *Michel Psellos Chronographie* τ. I - II, Paris 1926-1928.

Ψελλ. Μεσ. Βιβλ. = Μιχαὴλ Ψελλοῦ, Ἐπιτάφιοι λόγοι ἐν K. Σάθα, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη* τ. IV, Ἀθήνησιν—Ἐν Παρισίοις 1874 σ. 302-462, Ἱστορικοὶ λόγοι, ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα αὐτόθι τ. V, Ἐν Παρισίοις 1876 σ. 1-523.

Ψελλ. Scr. Min. = Michaelis Pselli, *Scripta minora* ἔκδ. Ed. Kurtz - Fr. Drexel τ. I - II, Milano 1936-1941.

Ψευδο - Κωδινός = *Τοῦ σοφωτάτου κουροπαλάτου περὶ τῶν ὁρφικιαλίων τοῦ παλα-

- τίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὁφρικίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.
- ΨΣμ. Μαγ. = * Συμεὼν μαγίστρου καὶ λογοθέτου Χρονογραφία.
- RE = Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft ἔκδ. ὑπὸ Pauly - Wissowa - Kroll ἔτ. 1894 ἑπ.
- REISKE = J. J. Reiskii, Commentarii ad Constantinum Porphyrogenitum de cerimoniis aulae byzantinae τ. II, Bonnæ 1830.
- Ρωμανοῦ Α' ἐπιστ. = I. Σακελλίωρος, Ρωμανοῦ βασιλέως τοῦ Λακαπηνοῦ ἐπιστολαὶ ἐν ΔΙΕΕ τ. 1 (1883-1884) σ. 657-666, τ. 2 (1885-1889) σ. 38-48, 385-409.
- Schlumb. ἐν Revue numism. = G. Schlumberger, Sceaux byzantins inédits. Extrait de la Revue numismatique, Paris 1905.
- Schlumb. Sig. = G. Schlumberger, Sigillographie de l'empire byzant. Paris 1894.
- Scr. orig. Const. = Scriptores originum Constantinopolitanarum ἔκδ. Th. Preger τ. I-II, Lipsiæ 1901-1902.
- Σκυλ. - Κεδρ. = * Ἰωάννης Σκυλίτζης παρὰ Κεδρηνῶ. Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ Σύνοψις Ἱστοριῶν.
- Σωκράτης = Σωκράτους Σχολαστικοῦ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐν PG τ. ΕΖ' στ. 29-842.
- Σωζομενός = Ἐρμείου Σωζομενοῦ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐν PG τ. ΕΖ' στ. 843-1630.
- STEIN, Geschichte = E. Stein, Geschichte des spätrömischen Reiches τ. I, Wien 1928.
- Στρατηγικὸν Κεκαυμένον = Cecaumeni Strategicon ex incerti scriptoris de officiis regis libellus ἔκδ. ὑπὸ B. Wassiliewsky - V. Jernstedt, Petro-poli 1896.
- Συν. Γ. Μον. = * Συνεχιστοῦ Γεωργίου μοναχοῦ Βίοι τῶν νέων βασιλέων.
- Συν. Σάθα = Ἀωνόμου Σύνοψις χρονικὴ ἔκδ. Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιο-θήκη τ. VII, Ἐν Παρισίοις 1894 σ. 1-556 καὶ Ἀωνόμου Ἐκθεσις Χρονικὴ αὐτ. σ. 557-610.
- Σύνταγμα = Γ. Α. Πάλλη - Μ. Ποιτῆ, Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανό-νων, τ. Α' - Γ', Ἀθήνησιν 1852-1859.
- Θεοδ. Μελ. = Εἰς τὴν κοσμοποιίαν ἐκ τῆς γενέσεως καὶ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν ἐφεξῆς συναγωγὴ διαφόρων χρονικῶν Θεοδοσίου ἔκδ. Th. L. Fr. Tafel, Theodosii Meliteni qui fertur Chronographia, Mo-nachi 1859.
- Θεοδ. Σκουτ. = Theodori Scutariotæ additamenta ἐν G. Acropolitæ opera ἔκδ. G. Heisenberg τ. I, Lipsiæ 1903 σ. 277-302.
- Θεοφ. = Θεοφάνους Χρονογραφία ἔκδ. C. de Boor, Theophanis Chro-nographia τ. I, Lipsiæ 1883.
- Θεοφ. Σιμ. = Θεοφυλάκτου Ἱστορίαι ἔκδ. C. de Boor, Theophylacti Simo-cattæ Historiæ, Lipsiæ 1887.

- Θεοφ. Συν. =* Χρονογραφία συγγραφεῖσα ἐκ προστάγματος Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου καὶ πορφυρογεννήτου δεσπότου... ἀρχομένη ὅπου ἔληξε ὁ Θεοφάνης (Οἱ μετὰ Θεοφάνην).
- Θεοφυλάκτου ἐπιστ. = Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας ἐπιστολαὶ ἐν PG τ. PKT' στ. 307-558.
- Wagner = *W. Wagner*, *Carmina graeca medii aevi*, Lipsiae 1874.
- ZACHARIÄ, Geschichte = *K. E. Zachariä v. Lingenthal*, *Geschichte des griechisch-römischen Rechts*³, Berlin 1892.
- Ζέπος JGR = *Jus graecoromanum* ἐπιμελεία I. καὶ II. Ζέπου τ. I, Νεαραὶ καὶ χροσόβουλλα τῶν μετὰ Ἰουστινιανὸν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, Ἀθῆναι 1931.
- Ζωναρᾶς =* Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ Χρονικόν.
- Ζώσιμος =* Ζωσίμου κόμητος καὶ ἀπὸ φισκοσυνηγόρου Ἱστορίας νέας βιβλία ἔξ.

Παροράματα

Σελ. 13 σημ. 5 ἀντὶ 336 γρ. 366.

- » 14 σημ. 7 ἀντὶ 869 γρ. 806 - 815.
- » 14 σημ. 15 πρόσθεσ: Actes de l' Athos τ. III 38, V 318, AD τ. II 247, II 566.
- » 15 στ. 5 ἀντὶ (374) γρ. (435), οἱ τῆς συγκλήτου ἄρχοντες (374).
- » 17 στ. 9 ἀντὶ 216 γρ. 219.
- » 19 στ. 21 οἱ τῆς συγκλήτου πρόσθεσ βουλῆς.
- » 27 στ. 23 - 24 διαγρ. οἱ τῆς γερονσίας.
- » 27 σημ. 3 πρόσθεσ: Νικηφ. Ἰστ. 5· σημ. 7 πρόσθεσ: Νικηφ. Ἰστ. 6, 44.
- » 28 στ. 4 πρόσθεσ I 681.
- » 30 σημ. 8 πρόσθεσ τ. ΠΙΤ'.
- » 31 σημ. 3 ἀντὶ 148 γρ. 178 καὶ ἀντὶ στ. 504 γρ. 554.
- » 46 στ. 4 ἀντὶ ὑπ' αὐτοῦς γρ. ὑπ' αὐτοῦς).
- » 86 ἀρ. 23 ἀντὶ Ἀλεξιάς 134 γρ. Ἀλεξιάς I 121, 122.
- » 89 σημ. 7 ἀντὶ Πασχ. Χρον. 280 ἐπ. γρ. Πασχ. Χρον. 568.
- » 90 σημ. 3 ἀντὶ 161 γρ. 621.
- » 97 σημ. 4 στ. 14 ἀντὶ AD τ. V γρ. AD τ. I.
- » 121 σημ. 4 ἀντὶ 263 γρ. 236.
- » 126 σημ. 4 ἀντὶ Cod. Just. LXX 7. 6 γρ. Cod. Just. V 70. 7.

Πίναξ πηγών¹

Νόμοι καὶ κανόνες

Βασιλ. Β' 2. 229 (37), Β' 6. 8 (93), Β' 6. 13 (94), Στ' 1. 7 (37), Στ' 1. 8 (59), Στ' 1. 9 (37), Στ' 1. 11 (37), Στ' 1. 12 (35, 39), Στ' 1. 16 (37), Στ' 1. 21 (123), Στ' 1. 22 (123), Στ' 1. 24 (123), Στ' 1. 27 (125), Στ' 1. 35 (33), Στ' 1. 59 (12), Στ' 26. 4 (123), Ζ' 5. 35 (37), Ζ' 5. 87 (124), Ζ' 5. 90 (124), Ζ' 5. 91 (124), ΚΒ' 5. 15 (124), ΚΓ' 3. 34 (125), ΚΓ' 3. 74 (39), ΚΗ' 5. 6 (37, 126), ΚΗ' 5. 16 (59, 126), Α' 1. 3 (59), ΑΖ' 5. 29 (126), ΑΗ' 1. 42 (37), ΑΗ' 10. 23 (126), ΝΣτ' 17. 53 (39), Ξ' 7. 3 (37), Ξ' 50. 37 (125).

Cod. Just. I 14. 2 (94), I 14. 3 (93, 94), I 14. 8 (94), I 16. 1 (94), I 17. 2 (94), I 19. 7 (94), I 22. 5 (94), I 31. 3 (12), I 39. 1 (94, 95), I 39. 2 (95), I 55. 3 (94), II 44. 4 (94), III 22. 3 (124), III 24. 2 (94, 124), III 24. 3 (124), III 38. 12 (94), IV 32. 26 (39, 125), IV 40. 3 (94), IV 65. 35 (94), V 4. 18 (94), V 4. 23 (126), V 4. 24 (94), V 4. 28 (126), V 4. 29 (126), V 27. 1 (126), V 33. 1 (126), V 70. 7 (126, πρβλ. 134), VI 7. 3 (94), VI 25. 7 (94), VI 30. 18 (94), VI 30. 22 (94), VI 51. 1 (94), VI 55. 11 (94), VI 56. 5 (94), VI 60. 1 (94), VI 60. 3 (94), VI 61. 1 (94), VII 62. 63 (94), VIII 41. 8 (94), VIII 55. 9 (94), IX 1. 21 (94), IX 2. 17 (94), IX 15. 1 (94), IX 41. 16 (125), IX 43. 3 (94), IX 46. 10 (94), X 32. 63

(94), XI 23. 2 (94), XI 48. 21 (94), XII 1. 4 (123), XII 1. 5 (123), XII 1. 7 (94, 123), XII 1. 10 (125), XII 2. 2 (94), XII 3. 1 (94), XII 16. 1 (123), XII 16. 3 (46), XII 29. 1 (12), XII 60. 2 (39).

Cod. Theod. I 6. 11 (124), II 1. 12 (97, 124), IV 6. 3 (126), VI 2. 15 (?=10) (123), VI 2. 16 (?=11) (123), VI 2. 20 (?=15) (123), VI 2. 21 (?=16) (123), VI 2. 22 (?=17) (123), VI 2. 23 (?=18) (123), VI 2. 24 (?=19) (123), VI 2. 26 (?=21) (123), VI 4. 1 (123), VI 4. 5 (123), VI 4. 10 (123), VI 4. 13 (123), VI 4. 23 (123), VI 4. 27 (123), VI 4. 33 (123), VI 23. 1 (123), VI 23. 4 (46), VI 26. 12 (123), IX 1. 13 (97, 124), IX 2. 1 (124), IX 16. 10 (124), IX 35. 2 (125), IX 35. 3 (125), IX 40. 10 (124), τ. I 2 σ. 1-4 (89, 94).

Const. haec quae necessario (94).

Dig. I 9. 6 § 1 (37), I 9. 7 § 1 καὶ 2 (37), I 9. 8 (59), I 9. 9 (37), I 9. 11 (37), I 9. 12 § 1 (35, 39), I 18. 1 (33), V 1. 36 § 1 (37), XI 4. 3 (37), XII 2. 15 (124), XXIII 2. 16 (59, 126), XXIII 2. 42 § 1 (37, 126), XXIII 2. 44 (126), XXIV 1. 3 § 1 (59), XXVII 1. 43 (37), L 16. 238 (37).

Ἐπαναγ. Στ' 1 (33).

Καν. 28 Δ' Οἰκονομ. (34).

Νεαυαὶ Μαρκιανοῦ ἀρ. 4 (126), Ἰουστινιανοῦ ἀρ. 13 κ. 1 (14), 38 πρ. (14), 43 (123), 62

¹ Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ δηλοῦν τὰς σελίδας, ἐν αἷς (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑπ' αὐτάς σημειώσεων) γίνεται μνεία τῆς παραπλεύρως σημειουμένης πηγῆς.

κ. 1 (95, 101), 62 κ. 2 (35, 73, 76), 74 κ. 4 (38, 126), 81 (94), 117 κ. 4 (126), Τιβερίου άρ. 12 (94), Λέοντος Στ' άρ. 47 (95), 78 (8), Ρωμανού Α' άρ. 5 (14, 66, 125), Κωνσταντίνου Ζ' άρ. 6 κ. 1 (27), Κωνσταντίνου Θ' παρά Ζέπφ JGR τ. I App. άρ. 5 § 8, 9 (52), § 11 (36, 52), Κωνσταντίνου Ι' άρ. 2 (14, 37, 58), Μιχαήλ Ζ' άρ. 4 (86), 'Αλεξίου Α' παρά Ζέπφ JGR τ. I App. άρ. 23 (53, 81, 125), Μανουήλ Α' άρ. 64 (56, 125), 'Ανδρονίκου Β' Zachariae JGR τ. III σ. 660 άρ. 38 (99).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 13-14). *Σύγκλητος*: Βασιλ. Β' 1. 20, Β' 6. 8, Β' 6. 13, Στ' 1. 2, Στ' 1. 3, Στ' 1. 9, Στ' 1. 12, Στ' 1. 13, Στ' 6. 1, Στ' 7. 7, Στ' 29. 7, Ζ' 5. 12, Η' 1. 1, Θ' 1. 28, ΚΗ' 5. 36, ΑΗ' 9. 42, ΑΗ' 10. 23, ΜΒ' 3. 72, ΜΣτ' 2. 4, ΜΗ' 7. 35, ΜΘ' 1. 28, Ξ' 34. 27, Ξ' 43. 6, Ξ' 54. 14 Cod. Just. VI 4. 4 § 7 καν. 28 Δ' Οίκουμ. νεαρά 'Ιουστινιανού άρ. 13 κ. 1, Λέοντος Στ' άρ. 47, 78, Κωνσταντίνου Ι' άρ. 2, Μανουήλ Α' άρ. 64.

Ίερά (ίερωτάτη) σύγκλητος: νεαρά 'Ιουστινιανού άρ. 81, 124 κ. 1, Τιβερίου άρ. 12.

Συγκλητικοί: Βασιλ. Στ' 1. 5, Στ' 1. 8, Στ' 1. 10, Στ' 1. 11, Στ' 1. 12, Στ' 1. 14, Στ' 1. 19, Στ' 1. 21, Στ' 1. 22, Στ' 1. 24, Στ' 1. 25, Στ' 1. 26, Στ' 1. 27, Στ' 1. 28, Στ' 1. 31, Στ' 1. 32, Στ' 1. 33, Στ' 1. 34, Στ' 1. 35, (Στ' 1. 59: *οενατόρες*), Στ' 25. 5, Ζ' 5. 18, Ζ' 5. 87, Ζ' 5. 90, ΚΗ' 5. 16, ΚΗ' 5. 24, Α' 1. 3, ΑΖ' 5. 29, ΑΗ' 1. 20, ΑΗ' 1. 63, ΑΗ' 10. 5, ΑΗ' 10. 23, ΜΣτ' 2. 4, ΝΔ' 1. 7, Ξ' 18. 12 'Επαναγ. Στ' 1' νεαρά 'Ιουστινιανού άρ. 43 παρ. κ. 1, 74 κ. 4, Κωνσταντίνου Θ' παρά Ζέπφ JGR τ. I App. άρ. 5 § 11, 'Αλεξίου Α' άυτ. άρ. 23.

Ίδιωτικά νομικά έργα

'Αριστηνός έν Συντάγματι τ. Β' σ. 29 (109), 176 (34).

Βαλσαμών άυτ. τ. Α' σ. 50 (14), 80 (14), τ. Γ' σ. 324 (97, 102, 103, 106), τ. Δ' σ. 451-452 (39, 125), 523 (14, 119).

Ecl. Libr. I - X Basil. VII 5 παρά Zachariä, Geschichte σ. 355 σημ. 1245 (104, 124), άυτ. σ. 376 σημ. 1356 (124).

Ζωναράς έν Συντάγματι τ. Β' σ. 27 (109), 174 (34).

Λαυρεωτικός κώδιξ I 114 (κεφ. 72) έν Ρωμανός ό Μελωδός τ. 1 (1932) σ. 320 (14, 98, 102), I 114 (κεφ. 80) σ. 321 (14).

Πεῖρα ΚΕ' 17 (44), ΜΘ' 4 (14, 17, 51, 59).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 14). *Σύγκλητος*: 'Αριστηνός έν Συντάγματι τ. Β' σ. 174' Βαλσαμών άυτ. τ. Γ' σ. 324' Ζωναράς άυτ. τ. Β' σ. 174.

Συγκλητικοί: Βαλσαμών άυτόθι τ. Α' σ. 431, τ. Γ' σ. 604, τ. Δ' σ. 451' Ecl. libr. I - X Basil. VII 5 παρά Zachariä, Geschichte σ. 355 σημ. 1245, σ. 376 σημ. 1356' Ζωναράς έν Συντ. τ. Β' σ. 27' Πεῖρα ΚΕ' 17, ΜΘ' 4.

Έγγραφα

ACO τ. II 1. 1 σ. 55 (13, 14, 108, 109), 64, 65, 66, 67, 69 (108), 70 (8, 108), 111, 143, 195 (8), τ. II 1. 2 σ. 207 έπ. (109), 208 (14), 266 (13, 14, 108, 109), 280 (13, 14, 108), 310 (14, 109), 317 (108), 334 (13, 108), τ. II 1. 3 σ. 362 (108, 109), 366, 370, 375, 393, 412, 415, 422, 442, 445 (108), τ. II 2. 2 σ. 110, 112 (108), τ. II 2. 3 σ. 173 (108), τ. II 3. 1 σ. 27, 28, 39, 40 (108), τ. III σ. 85, 86 (8).

Actes de l' Athos τ. III σ. 37-40 (98), 38 (14, παρβλ. 134' 55), 40 (55), τ. V

- σ. 318 (14, πρβλ. 134· 55, 98), 336, 337 (14).
 Actes de Lavra τ. I σ. 110 (83), 110-111 (81), 140 (84).
 AD τ. I σ. 152-154 (97, 102, 106), 159 (92), 174 έπ. (54, 61, 98, 102, 105, 106), 203 (61, 97, πρβλ. 134· 100, 105, 106), 215 (101), 238 (61, 97, 100, 105, 106), 245 (32, 61, 97, 100, 101, 105, 106), 246 (97, 100, 105, 106), 247, (14, πρβλ. 134), 249-250 (61, 97, 104, 105, 106), 253 (97, 100, 105, 106), 259 (113), 321, 322 (52), 430-431 (14, 57, 75, 89, 92), 437 (34), τ. II σ. 172 (54), 173-174 (54, 57, 72, 124), 566 (14, πρβλ. 134· 122), τ. III σ. 143 (122), τ. IV σ. 276-277 (54, 97, 103, 106), 329 (87), τ. V σ. 1-2 (91), 96 (79), 246-248 (37, 54, 57, 59), 293 (52), 294 (14, 19, 60, 121), 322 (83), 376 (85), τ. VI σ. 4 (85), 26 (88), 45, 49, 50 (86), 51 (81), 53 (86), 54 (87), 96 (80, 82, 86).
 Archivio storico per la Calabria e la Lucania τ. 1 (1931) σ. 534-535 (13).
 Βυζαντινά Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479 έπ. (55, 97, 100, 101, 105-106), 487 έπ. (102).
 EEBΣ τ. 3 (1926) σ. 126 (85).
 Zachariæ JGR τ. III Coll. V άρ. 8 και 9 (37, 54, 57, 59), 49 (97, 100, 101, 104, 105, 106).
 Ζέπος JGR τ. I App. άρ. 27 (98, 100, 106).
 Mansi τ. XI στ. 209 (47, 107, 109), 217 (47, 107, 109), 221 (47, 107, 109), 229 (47, 107), 345 (8), 357 (97, 101), 520, 549, 584, 612, 621 (109), τ. XII στ. 256, 310 (110), 999, 1051, 1114 (108), 1154 (8), τ. XIII στ. 157, 501, 526, 548, 570 (108), τ. XIV στ. 33 (14, 110), τ. XVI στ. 37 (47, 49, 67, 107), 43 (8), 44 (47, 49, 67), 53, 74 (8), 75 (47, 49, 107), 81 (8, 47, 49, 67, 107), 96 (8, 44, 67, 107), 131 (49, 67, 107), 143 (49, 67, 107), 157 (8), 158 (49, 67, 107), 309 (49, 107), 312 (107, 110), 329 (14, 50, 109), 344 (67), 357 (14), 360 (109), 371 (107), 384 (14), 392 (110), 396 (14), τ. XVII στ. 460 (14, 77, 122).
 Ουσπένσκη δίκη 'Ιταλου σ. 42 και έπ. (14, 53, 86, 98, 100, 103, 106).
 PG τ. PM' στ. 949 (75).
 Σύνταγμα τ. Β' σ. 430-431 (98, 100, 106), τ. Ε' σ. 53 (98, 100, 106), 58 (80, 85, 86, 98, 100, 106), 62 έπ. (98, 100, 102, 103, 106), 66, 68 (109), 75 (100, 102, 106), 509, (121).
 Fr. Trinchera, Syllabus κλπ. σ. 56-57, 58, 141, 475 (13).
 Ficker, Erlasse σ. 11 και έπ. (51, 52, 55, 97, 100, 102, 104, 105, 106), 19, 20 (51), 21, 22, (52).
 Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 14). Σύγκλητος :
 ACO τ. II 1. 1 σ. 70, 111, 143, 195.
 τ. II 1. 2 σ. 207, 316, τ. III σ. 85, 86.
 AD τ. I σ. 159, 176, 177, 203, 238, 245, 249, 253, 256, 437, τ. V σ. 1-2, 247-248.
 Βυζαντινά Χρονικά τ. 11 (1904) σ. 479.
 Zachariæ JGR τ. III Coll. V άρ. 49.
 Mansi τ. VIII στ. 1086, 1119, 1122, τ. X στ. 740, τ. XI στ. 345, τ. XII στ. 1344, τ. XVI στ. 312, 317, 329, 340, 381.
 PG. τ. PM' στ. 949, 952, 956 Ficker, Erlasse σ. 20, 21.
 'Ιερὰ σύγκλητος : ACO τ. II 1. 1 σ. 66, τ. II 1. 2 σ. 207, 209, 210, 222 Mansi τ. XI στ. 345, 357, τ. XII στ. 193, 256, 1154, τ. XVI στ. 344, 385, 389, 392.
 Εδάγχιος σ. 75 Ficker, Erlasse σ. 11-12.
 Υπερφύης σύγκλητος : ACO τ. II 1. 1 σ. 64, 66, 67, 69, 70, 75, 77, 78, 84, 85, 87, 88, 94, 96, 97, 102, 103, 112, 113, 114, 117, 119, 120, 143, 181, 195, τ. II 1. 2 σ. 205, 208, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 288, 289, 305, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 317, 334.
 Συγκλητικοί άρχοντες : AD τ. I σ. 152, 153-154, 174-175, 178, τ. V σ. 247-248.

Σύνταγμα τ. Ε' σ. 53, 58, 62, 66.
 Συγκλητικοί: ΑCO τ. II 1. 1 σ. 65, 66 AD τ.
 II σ. 173-174, τ. IV σ. 355 Mansi τ.
 XVI σ. 308, 320, 321 Σύνταγμα τ. Ε'
 σ. 53, 63, 75, 509.
 Οί τῆς συγκλήτου βουλῆς: AD τ. V σ. 294
 Ζέπος JGR τ. I App. ἀρ. 27.

Σφραγίδες

BZ τ. 28 (1928) σ. 395 (81), τ. 30 (1929-1930)
 σ. 637 ἀρ. 12 (87).
 Bulletin de l'Institut archéol. bulg. τ. 8
 (1934) σ. 344 ἀρ. 37 (81), ἀρ. 41 (85).
 Βυζαντινά Χρονικά τ. 21 (1914) III σ. 196-
 197 (88).
 Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταν-
 τινουπόλεως. Παράρτημα τ. 17 (1886) σ.
 145 ἀρ. 5, 6 (81), ἀρ. 16 (88), ἀρ. 24 (83).
 Journal intern. d'archéol. numismatique
 τ. 13 (1911) σ. 4-6 ἀρ. 5 (88).
 Στ. Κυριακίδου, Βυζ. Μελέται σ. 93-94 (79, 86).
 Κωνστ. Βυζ. μολυβδ. (1917) ἀρ. 53, 55α (84),
 86 (88), 173 (80), 188α (84), 341 (82), 345
 (81), 372 (85), 396 (87), 407α (82), 415 (87),
 475, 476 (85), 477 (86), 478, 479 (84), 480
 (88), 481 (87), 482, 482α (82), 483, 483α
 (80), 483β (85), 483γ (83), 483δ (81), 647α
 (83), 697 (88).
 Κωνστ. μολυβδ. (1930) ἀρ. 65 (84), 69 (81),
 73 (86), 95 (81).
 Laurent ἐν Byzantion τ. 5 (1929) σ. 588
 ἀρ. 1 (82), σ. 589 ἀρ. 1 (85), σ. 589 ἀρ. 2
 (83, 86), σ. 589 ἀρ. 3 (83), σ. 589 ἀρ. 4
 (84), σ. 590 ἀρ. 4 (87), σ. 590-591 ἀρ. 5
 (87), σ. 592 ἀρ. 6 (87), τ. 6 (1931) σ. 781
 ἀρ. 1 (81), σ. 781 ἀρ. 2 (84), σ. 782 ἀρ. 3
 (81), σ. 782 (86).
 Laurent ἐν Échos d'Orient τ. 30 (1931) σ.
 473-477 (80), τ. 31 (1932) σ. 331 (85), τ.
 32 (1933) σ. 49 (38).
 Laurent ἐν Ἑλληνικά τ. 4 (1931) ἀρ. 26, 94
 (83), 97 (87), 156 (85), 214 (83), τ. 5 (1932)

ἀρ. 317, 332 (84), τ. 6 (1933) ἀρ. 434 (83),
 494 (88).

Πανισέβνο ἀρ. 5 (87), 51 <52> (82), 92 <93>
 (81), 94 <95> (81), 128 <130> (83), 135
 <139> (85), 148 <152> (81), 162 <166> (82),
 182 <186> (81), 230 <235> (84), 241 <246>
 (87).

Revue des études grecques τ. 13 (1900)
 ἀρ. 155 (84).

Revue numismatique 1905 σ. 32 ἀρ. 286
 (83).

G. Schlumberger, Mélanges d'arch. byz.
 Ser. 1ère σ. 204 ἀρ. 10 (88).

Schlumb. Sig. σ. 149 ἀρ. 1, 2 (88), σ. 335
 ἀρ. 4 (85), σ. 408 (88), σ. 572 ἀρ. 1 (83),
 2 (86), σ. 573 ἀρ. 3 (80), 5 (87), 6 (84),
 σ. 574 ἀρ. 7 (87), 8 (83), 9 (86), 10 (80), 11
 (85), 12 (83), 13 (82), 14 (85), 15 (83), 16
 (82), 17 (87), 18 (87), σ. 575 ἀρ. 19 (86),
 20 (87), 21 (83), 22 (81), 23, 24, 25 (86),
 26 (84), 27 (85), 28 (84), 29 (85), σ. 617
 ἀρ. 5, 7 (85), σ. 624 (88), σ. 632-633 ἀρ.
 2 (87), σ. 671 ἀρ. 2 (82), σ. 681 ἀρ. 1 (87),
 σ. 693 ἀρ. 2 (83), σ. 697 ἀρ. 5 (80), σ. 701
 ἀρ. 1 (82), σ. 705 ἀρ. 4 (85), σ. 715 ἀρ. 1
 (80).

Ἐπιγραφαί

Archaeologisch-Epigraphische Mitteilun-
 gen aus Oesterreich τ. 7 (1883) σ. 178
 ἀρ. 28 (12).

CIG τ. IV ἀρ. 8695 (80), 9540 (38).

CIL τ. V 8760 (12), τ. VIII 17414 (12).

H. Dessau, Inscriptiones lat. selectae τ.
 II 2 ἀρ. 8883 (13).

Hermes τ. 20 (1885) σ. 311-312, 313 (12).

H. Omont, Miniatures des plus anciens
 manuscrits κλπ. pl. n. 63 (88).

Βασίλειος Τάξις

5 (15), 11 (12, 64), 15 (64), 18 (15, 67), 27
 ἐπ. (115), 31-32 (65), 33, 34 (118), 61 καὶ

ἐπ. (40, 115), 73 ἐπ., 86 ἐπ. (115), 87 (63), 97, 99 ἐπ., 109 ἐπ. (115), 114 ἐπ. (115, 118), 119 ἐπ., 121 ἐπ. (115), 124 (117), 125 ἐπ. (115), 129 ἐπ. 137 ἐπ. (114), 138 (118), 142 ἐπ., 149 ἐπ., (114), 150 (40, 63), 157 ἐπ., 162 ἐπ. (115), 164 (40), 165, 169 (90), 170 ἐπ. (115, 118), 174 καὶ ἐπ. (40, 115), 180 ἐπ. (115), 182 (118), 191 - 192 (112), 193 (40), 194 - 196, 196 - 202 (112), 202 ἐπ. (40, 112), 207 ἐπ. (112), 209 ἐπ. (78), 210 (15, 68, 112), 211 (112), 215 (116), 216 (8), 217 - 220 (112), 223 (8), 225 ἐπ. (112), 229 ἐπ. (38, 112, 118), 232 ἐπ. (112), 234 ἐπ. (118), 235 (40), 236 ἐπ. (112), 242, 243 (56), 244 ἐπ. (112), 258 ἐπ. (40, 112, 118), 262 ἐπ., 263 ἐπ. (113), 276 (114), 277 (116), 278 ἐπ., 284 ἐπ. (113), 295 (8), 306 ἐπ., 308 ἐπ. (113), 321 (8), 343, 346 ἐπ., 360 ἐπ., 365 ἐπ. (113), 373 ἐπ. (116), 374 (15, πρβλ. 134 - 118), 405 (15), 410 (8), 414 (15, 68, 76), 424 (15), 435 (15, πρβλ. 134), 439 (8), 440 καὶ ἐπ. (39, 78, 79, 113), 443 (8), 495 ἐπ. (114), 496 ἐπ. (118), 502 (119), 504 (15, 59), 516 (15), 525 ἐπ. (38), 528 ἐπ. (113), 532 ἐπ. (115), 534 ἐπ. (117), 538 ἐπ. (115), 542 (40, 115), 545 ἐπ. (114), 549 ἐπ. (115), 551 ἐπ. (116), 560 ἐπ., 562 ἐπ. (115), 563 ἐπ. (111), 566 ἐπ. (114), 568 (118), 600 ἐπ. (116, 118), 607 ἐπ. (113), 609 (90), 614 ἐπ. (113), 615 (65, 116), 616 (15), 619 καὶ ἐπ. (63, 64, 65, 116), 622 ἐπ. (38), 626 (113), 630 (114), 651 (8), 683, 686 (15).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 14 - 15). Σύγκλητος : 16, 31, 63, 66, 69, 73, 81, 84, 87, 88, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111, 114, 115, 119, 122, 124, 126, 127, 130, 133, 136, 142, 149, 150, 154, 157, 159, 162, 163, 164, 168, 170, 174, 181, 185, 191, 205, 210, 211, 215, 216, 217, 221, 223, 225, 226, 228, 230, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 246, 258, 259, 260, 276, 278, 286,

288, 289, 290, 291, 295, 296, 306, 308, 321, 346, 360, 365, 375, 396, 410, 414, 422, 427, 431, 432, 433, 434, 439, 441, 443, 498, 499, 504, 528, 530, 539, 542, 544, 545, 550, 551, 552, 560, 562, 564, 565, 566, 605, 615, 619, 620, 626, 634, 681, 682.

Ἱερά σύγκλητος : 419, 421, 651.

Συγκλητικοί : 15, 28, 32, 61, 98, 119, 137, 138, 139, 170, 192, 193, 197, 202, 204, 207, 210, 213, 218, 229, 232, 233, 234, 236, 238, 242, 243, 258, 262, 277, 289, 303, 374, 414, 415, 416, 417, 418, 422, 423, 428, 431, 443, 495, 496, 497, 547, 561, 568, 569, 606, 615, 620, 621, 630, 679.

Οἱ τῆς συγκλήτου : 17, 22, 27, 29, 34, 84, 107, 117, 120, 167, 170, 175, 183, 194, 205, 222, 306, 318, 343, 437, 502, 503, 506, 512, 533, 548, 600, 607, 618, 621, 626, 628, 629.

Συγκλητικοί : 210, 211, 214, 618.

Κλητορολόγιον Φιλοθέου

707 (39), 712 (39, 44, 46, 119), 716 - 720 (40), 716 (37, 40, 42, 44), 717, 718 - 719 (44), 741 (15, 43, 93), 741 - 744 (114), 742 (15, 43, 45), 742 - 743 (44, 64, 74), 743, 744 (117), 744 - 757 (114), 746 (12), 751 - 752 (44), 752 (12, 15, 43, 45), 753 (64), 757 (15, 43, 45), 757 - 758 (43, 44), 759 (15, 43, 44, 45, 114), 760 (92, 118), 761 (15, 69, 115), 762 (15, 115), 762 - 763, 763 - 764 (115), 764 (44), 764 - 765 (115), 766 (15, 68, 115), 767 (12), 769 (43, 45), 773 (15, 115), 773 - 774 (115), 774 (15, 45, 115), 775, 776, 776 - 777 (115), 777, 779 (45), 779 - 780 (115), 780 (15, 45, 93), 780 - 781 (113), 781 (15, 45, 115), 782 (15), 789 (45), 790 (15).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 15). Σύγκλητος : 712, 736, 758, 760, 764, 781.

Συγκλητικοί : 707, 716, 720, 743, 752, 759, 779, 789.

Οἱ τῆς συγκλήτου : 765, 776.

Ἱστορικοὶ καὶ Χρονογράφοι**Ἀγαθίας**

170 (18), 170 - 171 (96, 102, 105), 206 καὶ ἐπ.
(96, 105), 284 (47, 121), 291, 294 (47).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 18). Σύγκλητος:
βουλὴ: 284, 294.

Ἀκροπολίτης

I 11, 36, 37, 66, 140 (22), 156 - 157, 159
(31), 188, 202, 225, 242 (22).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 22). Προύχοντες:
I 7, 106, 158, 159, 188, 198.

Ἐν τέλει: I 7, 99, 109, 156, 159, 177, 184, 188,
198.

Ἀλεξιάς

I 34 (113), 59 (71, 80), 64 (80), 71 (93), 109
(21, 53), 110 (67), 121, 122 (86, πρβλ.
134), 177 ἐπ. (103), 189 (21), 189 - 190 (90,
93), 203 (119), II 44, (21), 158 (21, 86,
121), 229 (21, 56, 92), 294 ἐπ., 295 ἐπ. (105),
296 (106), 297 (21, 56, 97, 105), 300 (97,
100, 105, 106), 301 (101).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 21). Σύγκλητος: I
34, 46, 71, 189, II 158.

Λογάδες τῆς συγκλήτου: I 191, 203, II 164,
300.

Ammian. Marcell.

XXII 2. 4 (34), XXVI 6 (12).

Apon. Vales.

6. 30 (34).

Ἀπταλειάτης

11 (119), 51 (77), 56 (91), 66 (82, 122), 69
(82), 71 (19), 87 (37, 60), 98 (19, 96, 101,
103, 105), 99, 100, 101 (19), 122 (19, 37,
119), 138 (87), 142 (79, 84), 143 (19), 167
(19, 122), 168 (84), 169 (80), 170 (81), 173
(80, 85), 192 (19, 90, 93), 199 (80), 242

(83), 247 (82), 269 - 270 (91), 270 (33), 275
(74), 286 (87), 293 (19), 298 (19, 87), 304
(19, 121), 308 (19, 62), 314 (19, 94), 317 -
318 (89, 94), 319 (19).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 19). Σύγκλητος: 11,
142, 256 - 257, 275.

Οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς: 169, 186, 317 - 318
(πρβλ. ἔνθ' ἀνωτ. σ. 134).

Γενέσιος

6 (19, 91), 51 - 52 (19, 93), 83 (48, 96, 103,
104, 106), 83 - 84 (101), 90 (93), 100 (19).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 19). Σύγκλητος: 6,
51 - 52, 73, 90.

Συγκλητικοί: 18, 83, 98 - 99.

Γεώργιος Μοναχός

II 518, 562, 563, 575, 624, 645 (27), 659 (7),
667 - 668 (91), 768 (122), 776 (33, 91), 778,
(27).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 27). Σύγκλητος: 609,
610, 658 - 659, 667 - 668, 768, 776, 778.

Δούκας

20 (25), 21 (25, 66), 103 (113, 114), 212 (33),
213 - 214 (55, 110), 253 (115), 264 (55, 121),
280 (92).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 25). Σύγκλητος: 25,
103, 213 - 214, 253, 264, 280.

Ἐνθυμήσεις

ἐν NE τ. 7 (1910) σ. 130 - 131 (80, 82), Ἑλ-
ληνικά τ. 3 (1930) σ. 458 - 469 (80, 82).

Εὐάγγελος

42 (18, 69, 109), 44 (18, 109), 54 - 55 (18), 67
(18, 69), 68, 72 (109), 73, 124 (18), 125,
(46), 144, 146, 197 (18), 208 (18, 121),
208 - 209 (18, 32, 91), 226 (18, 97, 103,
104, 106).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 18). Σύγκλητος: 68,
72, 86, 79, 144.

Γερουσία: 38, 42, 67, 125, 137.

Εὐνάπιος

FHG τ. IV σ. 55 ἀπ. ἀρ. 106 (16).

Εὐσέβιος

Βίος Κωνσταντίνου IV 67 (34).

Εὐστάθιος

FHG τ. IV σ. 141 ἀπ. ἀρ. 5 (17, 46).

Ζωναῖς

III 10, 113 (28), 124-125 (90), 164 (65, 113), 182 (19, 91), 175 (113), 178, 202 (32), 212 (65, 113), 217 (96, 110), 275 (32), 288-289 (122), 291 (73), 310 (31), 312 (91), 315 (7), 349 (28), 352-353 (93), 353 (90), 356-357 (117), 385 (28, 103), 385-386 (96, 104, 106), 386 (101), 392-393 (28, 93), 418 (28), 438-439 (28, 92), 448-449 (95, 100, 101, 103, 105), 455 (114), 457-458 (28, 50, 60), 504 (119), 506 (28, 94), 520 (78, 80), 535 (113), 597-598 (32), 600, 611 (28), 613 (28, 69), 613-614 (28, 33, 68), 645 (28, 60, 77), 649 (28, 77), 649-650 (52, 59, 77), 651 (28, 91), 653 (65), 655, 660 (81), 661 (28, 52, 82, 83), 663-664 (91), 667 (119), 670 (82, 122), 680 (28, 122), 685 (101), 694 (87), 695 (79, 84), 704 (82), 705, 712 (80), 715 (83), 719 (33, 91), 723 (87), 725 (32, 69), 733, 766 (119).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 28). *Γερουσία*: III 6, 15, 56, 125, 129, 133, 164, 212, 217, 244, 265, 352-353, 504, 535, 597, 607-608, 628.

Σύγκλητος: III 6, 59, 60, 122-123, 129, 178, 202, 207, 217, 244, 288-289, 291, 349, 353-354, 380, 448-449, 455.

Σύγκλητος βουλή: III 182, 244, 275, 283, 291, 312, 668.

Συγκλητικοί: III 42, 91, 148, 176, 288, 458-459, 663-664, 733.

Οἱ τῆς συγκλήτου: III 128, 328-329, 356-357, 704.

Οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς: III 663-664, 674, 682, 686, 716, 736, 762, 766.

Οἱ τῆς γερουσίας: III 653-654, 667, 729.

Ζώσιμος

115 (17), 139 (34), 140, 224, 261-262 (17), 280 ἐπ. (89).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 17). *Γερουσία*: 139, 204, 224, 245, 260, 268, 273, 278, 280-281, 281, 287, 288, 301, 304, 305, 308, 310, 323, 325, 327.

Οἱ ἀπὸ (ἐκ) τῆς γερουσίας: 97, 227, 245, 306.

Ἡσύχιος Μιλήσιος

FHG τ. IV σ. 154 ἀπ. ἀρ. 4 = Scr. orig. Const. I 17 (17).

Θεοδόσιος Μελιτηνός

93 (113), 102 (91), 108 (119), 118 (27), 142 (91, 119), 147 (119), 149 (100), 152 (122), 180 (90), 182 (33), 183 (27, 114), 191 (32), 194 (95, 101, 103, 105), 195 (32, 69, 116), 199 (114), 219-220 (50, 122), 221 (27, 32), 225, 235 (116).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 27). *Σύγκλητος*: 94, 102, 108, 142, 144, 147, 150, 152, 160, 164-165, 169, 194, 225, 235.

Θεόδωρος Σκουταριώτης

παρὰ Ἀκροπ. I 278 (96, 103, 105). Πεβλ. κατωτέρω Συν. Σάθα.

Θεοφάνης

104, 105 (26), 119 (6), 135-136 (26), 160 (33), 175 (6), 184 (90), 188 (47), 216 (6), 234 (76), 237-238 (96, 104, 105), 246 (48), 248-249 (26, 32), 252 (19, 91), 264 (6), 268 (7, 92), 279 (7, 92), 280 (96, 103, 105), 284 (116), 289 (91), 297 (32),

309 (33), 330-331 (96), 342 (119), 384 - 385 (26, 110), 400 (116), 443 (31), 454 (32, 48), 457 (40, 119, 122), 474 (33), 493 (91, 119), 494 (40, 119), 498 (7).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 26). *Σύγκλητος* : 28, 44, 80, 103, 105, 106, 114, 136, 160, 161, 164, 168, 173, 185, 188, 234, 244, 246, 248-249, 252, 264, 268, 279, 284, 289, 297, 330-331, 341, 342, 352, 390, 449, 457, 480, 493, 494.

Σύγκλητος βουλή : 124, 136.

Συγκλητικοί : 76, 114, 128, 138, 142-143, 144, 167, 175, 216, 377, 494.

Οἱ τῆς συγκλήτου : 95, 120, 122, 155, 160, 234.

Θεοφάνους Συνεχισταὶ

12-13 (7, 92), 18 (91), 79 (26), 85-86 (93), 88-89 (117), 138 (90), 149 (32), 171-172 (93), 173 (72), 199 (26, 117), 229 (26, 69, 117), 233 (117), 254 (32), 255, 255-256 (26), 350 (26, 69), 350-351 (26, 32, 69, 92, 117), 353 (114), 354 ἐπ. (104, 105), 355-356 (50, 96, 102), 364 (32), 369-370 (95, 100, 101, 103, 105), 370 (32, 69, 116), 377 (114), 378 (98, 100, 104), 384 (32), 387-388 (75), 407 (32), 414, 432 (116), 442 (50, 77), 444 (50), 447 (27), 467 (114), 469-470 (26, 51, 77), 473 (117), 474-475 (7, 92).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 26-27). *Σύγκλητος* : 18, 78, 88-89, 171, 172, 173, 207, 208, 208-209, 229, 233, 250-251, 369-370, 414, 432, 442, 444, 457, 467, 473, 474-475.

Σύγκλητος βουλή : 12-13, 173, 210, 238, 239, 248, 254, 350, 407.

Συγκλητικοί : 51, 149, 253.

Θεοφύλακτος Σιμοκάττης

39 (19, 37), 47 (48, 121), 51 (121), 126 (19, 122), 132-133 (32), 141 (36, 48, 121),

173-174 (19), 178 (7, 19, 92), 218 (7, 19, 69, 92), 224 (7, 76), 272 (7, 92), 291 (121), 296 (19), 300 (48), 302-303 (91).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 19). *Σύγκλητος* : 171-172, 224, 272, 302-303.

Σύγκλητος βουλή : 47, 132, 141, 218, 291, 300.

Ἰωάννης Ἀντιοχεύς

FHG τ. IV σ. 605 ἀπ. ἀρ. 179 (26), σ. 608 ἀπ. ἀρ. 186 (26), σ. 610 ἀπ. ἀρ. 189 (26), σ. 611 ἀπ. ἀρ. 190 (26), σ. 614 ἀπ. ἀρ. 200 (26), σ. 615 ἀπ. ἀρ. 201 (26), σ. 616-617 ἀπ. ἀρ. 206 (26).

Ἰωάννης Ἐπιφανεύς

FHG τ. IV σ. 274 § 2 (19, 121), § 3 (19, 48, 122), σ. 276 § 5 (19, 48, 122).

Κάνδιδος

FHG τ. IV σ. 136 (17).

Καντακουζηνός

I 28 (110), 42-43, 53-54 (33), 67 καὶ ἐπ. (54, 100, 103, 105, 106), 71-72 (54, 106), 90-91 (60, 121), 91 (54), 97 (31), 99 (56), 100 (33), 110, 113 (31), 126-128, 130-131 (32), 133 (32, 56), 154 (32), 156 (24), 157-158 (32, 56), 162-163 (24), 166 (24), 169 (122), 171 (96, 100, 101, 103, 105), 181-182 (25, 92), 182 ἐπ. (75), 196-204 (112), 225-226 (54, 122), 232, 240 (54), 243-244, 250 (122), 357 (24), 375 (122), 387 (60), 392-393 (24), 430-431 (25), 437 (103), 448-449 (96, 100, 105), 451, 457 (54), 551 (33, 61, 97, 100, 105, 106), 556 (97, 100, 102, 105, 106), τ. II 14 (56, 117), 20 ἐπ. (24, 54, 57, 75, 89, 90, 93), 25, 63-64, 79 (25), 82-83 (114), 145 (24), 165-167 (112), 173 (25), 211 (24, 75), 218 καὶ ἐπ. (24, 54, 62, 75, 112), 237 (25), 420-421 (25,

54), 470-471 (93), 546 (24), τ. III 23-24 (24, 61, 97, 100, 104, 105, 106), 34, 80 (25), 168 έπ. (97, 100, 101, 105, 106), 256 έπ., 260 (25), 295 (25, 91, 92).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 24-25). *Σύγκλητος* : I 28, 93, 149, II 20-21, 30, 58, 210, 218, 444-445, 514-515.

Σύγκλητος βουλή : II 219, 307, 308.

Συγκλητικοί : I 26, 90, 90-91, 93, 130-131, 133, 169, 196, 202, 203, 225-226, 243, 244-245, 250, 287, 292, 375, 387, 396, 399, 448, 451, 454, 551, 556, II 14, 19, 63-64, 68-69, 82-83, 142, 144, 152, 165-166, 173, 420-421, 432, 515, 523, 537, III 9-10, 42, 258, 260, 295, 357, 363.

Οί τής συγκλήτου : I 27, 40, 42-43, 53-54, 67, 72, 75-76, 100, 128, 157-158, 181-182, 184, 225, 395-396, II 167, 218, 521.

Κίνναμος

18, 19 (21), 31 (21, 65, 114), 82-83 (114), 99, 100 (21), 135 (21, 53, 122), 136-137 (21, 53, 122), 184 (21), 185 (21, 114), 210 (21, 53, 122), 227 (21), 242 έπ. (22, 122), 269 (21), 277-278 (66, 116), 278, 287 (21).

Λέων Γραμματικός

128-129 (27), 135-136 (32), 147 (91), 157 (119), 171 (27, 110), 192 (32), 196 (31), 205 (91), 206 (119), 217 (27), 220-221 (122), 241 (93), 257 (90), 260 (92), 261 (33, 50), 262-263 (114), 263 έπ. (104, 105), 264-265 (50, 96, 102), 273 (32), 278-279 (31, 95, 100, 101, 103, 105), 279 (32, 69, 116), 285-286 (98, 100, 104, 114), 298 (75), 311-312 (27, 32), 317 (116), 322 (77), 326 (116).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 27 καί σημ. 5). *Σύγκλητος* : 84, 106, 109, 113, 116, 135-136, 147, 148, 156, 157, 205, 206, 209, 213, 214-215, 217, 220-221, 230, 237, 242, 278, 317, 326.

Συγκλητικοί : 96-97, 113, 128-129, 261, 262-263.

Λέων διάκονος

31 (19), 32 (113), 33-34 (7, 19, 51, 57, 59, 75, 90), 48 (112), 49 (59, 80), 94 (78, 80), 100 (119), 176 (121).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 19). *Σύγκλητος* : 32, 33-34, 41, 44-45, 47, 100, 101.

Λυδός

21-22 (45), 63-64 (18, 90), 115, 135, 138, 153 (18), 162 (90), 164-165, 166 (18).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 18). *Βουλή* : 63-64, 96, 115, 160-161.

Μαλάλας

321 (89), 361 (40), 371 (25, 76), 384 (25), 438-439 (96, 103, 105), 442 (47, 122), 472 (6), 493-495 (96, 104, 105).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 25). *Σύγκλητος* : 330, 337, 340, 341, 342, 344, 356, 358, 363-364, 367, 369, 370, 373, 375, 379, 383, 438-439.

Συγκλητικοί : 327, 331, 332, 334, 335, 336, 339, 348, 349, 350, 358, 360, 361, 366, 367, 371, 386, 388, 411, 421, 423, 427-428, 434, 442, 459, 472, 475, 476.

Μάλχος

FHG τ. IV σ. 113 άπ. άρ. 1 (17), σ. 114 άπ. άρ. 3 (17), σ. 119 άπ. άρ. 10 (17), σ. 122 άπ. άρ. 15 (17).

Μανασσής

110, 111 (28), 127 (48), 129, 167 (28), 194 (28, 48), 257 (28, 52), 271 (28).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 28) *Σύγκλητος* : 124, 129, 149, 156, 176.

Μένανδρος

FHG τ. IV σ. 203 άπ. άρ. 5 (18), σ. 204 άπ. άρ. 8 (18), σ. 222-223 άπ. άρ. 17

(18), σ. 241 άπ. άρ. 39 (18), σ. 253 άπ.
άρ. 49 (18).

Μιχαήλ Γλυκάς

501 (27), 511 (32), 530 (48), 545, 547 (28),
551 (32, 69), 573 (78, 80), 574 - 575 (121),
580 (28, 52), 585 (119), 588 (83), 599 (77),
602 (82, 122), 604 (82, 119), 608 (119),
619 (119), 622 (28).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 28). Σύγκλητος :
491, 530, 534, 590, 592, 599 - 600, 604,
607, 608.

Συγκλητικοί : 476, 585, 619.

Νεόφυτος Ξγκλειστος

3 (22).

Νικ. Βρυέννιος

41 (80), 48 (21), 96 (86), 101 (53), 107 (85),
122 - 123 (21, 76), 130 (82), 146 (85).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 21). Οί της συγκλή-
του βουλής : 101 - 102, 118, 120, 121,
128 - 129.

Νικ. Γρηγοράς

I 53, 60 (24), 62, 64 (75), 70 (24), 72 (24),
54, 122), 79 (58), 167 (114), 169 - 170
(90, 97, 100, 104, 106), 186 (31), 220
(54), 263 (24, 54), 291 (24, 122), 303
(103), 312 έπ. (98, 105), 397 - 398 (122),
405 (24), 497 (54), 530 έπ. (103), 531 και
έπ. (98, 100, 101, 105), 557 - 558 (24, 61,
97, 100, 105, 106), τ. II 578 (24), 598
(24, 93), 604 (24, 114), 606 (24), 606 -
607 (24, 38), 607, 613, 614 (24), 680
(6, 121), 682 (6), 696 - 697 (24, 62, 93),
701 - 702 (24), 761 - 762 (62), 846 (75,
92), 1038 (24, 97, 100, 102, 105, 106,
122), τ. III 64, 242, 507 (24).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 24). Σύγκλητος :
I 97, 158 - 159, 167, 303, 531 - 532, II
761 - 762.

Συγκλητικοί : I 395 - 396, 403, 411, II 680,
682 - 683, 846, 1038, 1144, III 188.

Οί της συγκλήτου : I 68, 79, 169, 397,
398, 497.

Νικηφόρου Ίστορία

30 (96), 48 (27), 52 (33), 72 - 73 (31).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 27, πρβλ. 134).

Νικ. Χωνιάτης

56 (22), 70 (110), 82 (33), 120 (113), 151 (21,
53, 122), 206, 279 (22), 280 (22, 62), 337
έπ. (96, 106), 338 (98), 349 (22), 350 -
351 (53, 72), 351 (22), 424 έπ. (22, 94),
429 (22, 96), 508 (22), 538 (122), 551
(22), 574 (22, 66, 117), 593 (22), 594 (22,
38), 600 (22, 112), 631 (22, 66, 93), 648
έπ. (53), 749 (22, 36, 54, 73), 850 (73).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 22). Σύγκλητος :
120, 338, 406, 743 - 744.

Γερουσία : 82, 425, 439, 598.

Οί της συγκλήτου βουλής : 70, 315, 338 -
339, 850.

Όλυμπιόδωρος

FHG τ. IV σ. 67 - 68 άπ. άρ. 44 (16).

Πασχάλιον Χρονικόν

521 (26), 528 - 529 (87), 529 (34), 568
(89, πρβλ. 134), 571, 573 (90), 587 (26,
76), 596 (26, 76), 604 (26), 621 (90,
πρβλ. 134), 703 - 704 (112).

Όρολογικά (βλ. άνωτ. σ. 26). Σύγκλητος :
522, 529, 552, 553, 555, 559, 569,
571, 572, 573, 574, 584, 589, 594,
595, 601.

Συγκλητικοί : 552, 553, 557, 590, 595, 596,
703.

Παχυμέρης

I 40 - 41 (23, 75), 41 (23, 66), 48, 53,
(23), 66 (24), 97 (66), 135 - 136 (23, 33,

122), 136, 158 (23), 160 (23, 105), 210 (23), 260 (23, 97, 100, 104, 106), 306 (114), 312-313 (103), 377 (23, 33, 54, 98, 103, 104, 106), 384 (54, 122), 461 (116), τ. II 68, 69, 70 (23), 84-85, 86 (114), 89-90 (97, 104, 106), 90 (23, 100, 106), 127 καὶ ἐπ. (97, 104, 106), 129-130 (30, 97, 100, 104, 106), 154 (23, 115), 160 (62, 100, 106), 160-161 (95, 103), 162 (23), 181 (101), 188 (23, 98, 100, 101, 103, 105, 106), 195-196 (112), 197 (23), 236 (99), 267, 290-291, 366 (23), 378 (23, 117), 381 (24, 97, 100, 104), 405 (23), 408-409 (98, 100, 103, 105), 432 (23), 498 (23, 54, 60, 113), 499 (23), 504 (23, 114), 521, 533 (23).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 22-24). *Σύγκλητος* : I 299, 306, II 84, 86, 127, 129, 160, 237, 381, 462, 474, 498.

Συγκλητικοί : I 384, 461, II 236.

Οἱ τῆς συγκλήτου : I 307, II 408, 486.

Οἱ τῆς γερονσίας : I 96, 97, 101, II 498.

Πέτρος πατρίκιος

FHG τ. IV σ. 190 ἀπ. ἀρ. 16 (18).

Πρίσκο

FHG τ. IV σ. 72 ἀπ. ἀρ. 1 (16), σ. 74 ἀπ. ἀρ. 4 (17), σ. 75 ἀπ. ἀρ. 5 (17), σ. 77 ἀπ. ἀρ. 7 (16).

Προκόπιος

Ἀνεκδ. 11 (17), 21 (38), 65 (38, 126), 73 (91), 77 καὶ ἐπ. (18, 47, 121), 78 (17), 91 (7), 106-107 (121), 167 (38, 59), 170-171 (38, 47, 59, 96, 101, 103, 105), 174-176 (95, 101, 103, 105).

Κτισμ. 21 (12), 39 (17, 90), 41 (17, 114).

Πολ. I 123 (17), 125 (18), 140-141 (103, 125), 141 (96, 103, 105), 315 (17), 327 (18), 332 (17), 336 (18), 446 (36), 458 (59), 497, 529-530 (47), τ. II 15 (38), 16 ἐπ. (121).

28 (36, 38), 102 (18, 122), 282-283 (121), 298 (113), 440-441 (90, 95, 101, 102, 103, 105, 106), 526 (121), 618 (121), 625 (122), 666-667 (17, 18).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 17-18). *Σύγκλητος βουλή* : Ἀνεκδ. 73, 91, 106-107, 176, 184-185, Πολ. II 440-441, 526.

Ἀνὴρ ἐκ βουλῆς : Πολ. I 141, 446, 497, 529-530, II 16, 22, 282, 618.

Ἀνὴρ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς : Ἀνεκδ. 66-67, 77, 79, 158, 160, Πολ. II 625.

Οἱ ἐκ βουλῆς : Ἀνεκδ. 77, 122, Πολ. I 128, 133, 313, 314, II 294.

Βουλῆς ἀξίωμα λαβεῖν, ἄγειν, αἰρεῖν κ.λ.π. Ἀνεκδ. 21, 65, 167, 170-171, Πολ. II 5, 15, 28.

Scr. orig. Const.

I 17-18 (17, 89), 42 (89), 49 (91), 258 (90), τ. II 139, 172-173 (89).

Σκυλίτης (παρὰ Κεδρηνῶ)

I 563 (27), 565 (90), 604 (26), 610 (27, 90), 643 (6), 645-646 (27), 650 (6), 681-682 (28, πρβλ. 134-113), 685-686 (32), 691 (19), 700 (96, 103, 105), 706 (91), 792 (116), τ. II 13-14 (119), 20 (32, 48), 22 (110), 24 (31), 43 (91), 48-49 (48, 91), 100-101 (93), 138 (90), 147 καὶ ἐπ. (96, 101, 103, 104, 106), 158-159 (93), 176 (117), 202 (93), 246-247 (92), 247 (27, 32, 69, 117), 249 (114), 259 (32), 264 (95, 100, 101, 103, 105), 265 (28, 32, 69, 116), 273-274 (114), 274 (98, 104), 281 (32, 50), 290 (75), 303-304 (122), 304 (31, 50, 77), 305 (32), 309-310 (116), 335 (28, 116), 352-353 (98, 106), 368 (94, 119), 379 (78, 80), 404-405 (121), 412-413 (113), 414-415 (121), 440 (6), 480-481 (83, 84), 505 (119), 514 (83), 535 (119), 536 (115), 539-540 (90), 541, 558 (84), 563 (27), 610 (52, 77), 612 (81), 614-615 (53, 119, 122), 622 (84),

628 (80), 632 (82, 83), 685 (91), 644 (82, 122), 648 (82), 649 (119), 651 (82, 114), 656-657 (28, 37, 60), 665 (103), 678 (119), 685 (87), 688-689 (119), 702 (82), 703 (80), 726 (27), 727 *ἐπ.* (83, 84), 728 (82), 731 (122), 733 (91), 735 (87), 738 (121), 739 (87), 743 (28, 32, 69).

Ὁρολογικά (βλ. *ἀνωτ. σ.* 27-28). *Σύγκλητος* : I 586, 602, 603, 616, 625, 632, 636, 650, 680, 681, 685, 691, 706, 713, 753, 754, τ. II 18, 20, 22, 40, 43, 48, 95, 101, 138, 140, 142, 158, 159, 160, 181, 199, 247, 259, 264, 274, 278, 284, 310, 352, 507, 535, 536, 537, 539, 541, 556, 615, 649, 651, 665, 666, 688, 733.

Σύγκλητος βουλή : II 202, 246, 273, 368.

Γερουσία : I 521, II 120, 127, 202, 440, 665.

Συνκλητικοί : I 541, 607, 643, 645, 646, 650, τ. II 59, 74, 142, 176, 249, 281, 304, 404, 505, 542, 605, 614, 634, 635, 678, 738.

Οἱ τῆς συγκλήτου : II 651, 702, 731.

Πρόχοντες τῆς συγκλήτου : I 792, II 95, 507.

Οἱ τῆς συγκλήτου λογάδες : II 290, 352-353, 614.

Συνεχιστῆς Γεωργίου Μοναχοῦ

766 (27), 791 (93), 798 (122), 847 (27), 849 (114), 850-851 (50, 96, 102, 104, 105), 864 (31, 95, 100, 101, 103, 105), 871 (98, 100, 104), 879, 900 (27), 919 (116).

Ὁρολογικά (βλ. *ἀνωτ. σ.* 27). *Σύγκλητος* : 766, 791, 795, 798, 823, 827, 864, 905, 919.

Σύνοψις Σάθα

46 (33), 48 (89), 53 (29, 33), 64 (28), 79-80, 80 (26), 92, 117 (28), 136 (33), 137 (115), 139-140 (49), 153 (51, 116), 153-154 (51, 59, 77), 154 (57), 159 (52), 160-161 (52, 57, 59), 164 (81), 165 (52, 59, 82, 122), 167 (101), 171 (28, 36, 60), 171-172 (74), 172 (53), 181, 212 (29), 218 (28),

232 καὶ *ἐπ.* (29, 98, 100, 104, 106), 237 (113), 248 (29), 326-327 (96, 98, 106), 327 (28), 332 (53, 72), 333 (28), 351, 382 (29), 413 (28, 38), 457 (96, 103, 105), 538-539 (31).

Ὁρολογικά (βλ. *ἀνωτ. σ.* 28-29). *Σύγκλητος* : 49, 59, 75, 79, 84, 85, 101, 102, 103, 110, 137, 153, 154, 155, 161, 165, 167, 171, 172, 181, 237, 414, 443, 452, 467· *πρβλ.* Θεοδ. Σκουτ. *παρά Ἀκρ.* I 282.

Συνκλητικοί : 54, 68, 69, 83, 87, 89, 119, 139, 143, 164, 171.

Οἱ τῆς συγκλήτου : 46, 62, 159, 169, 170, 317, 326, 457· *πρβλ.* Θεοδ. Σκουτ. *παρά Ἀκρ.* I 278.

Σωζομενός

στ. 877 (17), 937-940 (17, 34, 89), 1032 (17, 34), 1124, 1185, 1324, 1433, 1568, 1612 (17).

Ὁρολογικά (βλ. *ἀνωτ. σ.* 17). *Σύγκλητος* : *στ.* 937-940, 1612, 1613.

Σωκράτης

στ. 293, 348, 380, 457, 577, 601, 676-677 (17), 721 (17, 89), 756, 840 (17).

Φιλοστόργιος

22 (17, 34, 89), 31 (17, 89), 82, 153 (17), 206 (17, 34), 219 (17, *πρβλ.* 134), 233 (17).

Φραντζῆς

12-13 (25, 75), 16 (25, 57), 32 (25), 67 (25, 62, 93), 108 (114), 111 (25, 93), 176-177 (25, 33, 110), 206 (25), 233 (58), 291 (121), 305 (113).

Ὁρολογικά (βλ. *ἀνωτ. σ.* 25). *Σύγκλητος* : 12, 13-14, 19-20, 53, 67, 108.

Οἱ τῆς συγκλήτου : 7, 16, 20, 233.

Ψελλός

Μεσ. Βιβλ. τ. IV σ. 393 (20, 52), 430-431 (20, 60), τ. V σ. 122 (121), 124, 204 (52),

205 (37, 52), 209 (37, 52), 219 (86),
272 (83), 309 (82), 388 (20), 406 (84),
423 (83), 467 (86), 521 (121).

Scr. Min. τ. I σ. 22 καὶ ἐπ. (20, 60, 73, 103),
33 (79), 110-111 (50), 111, 153 (20),
242 ἐπ. (105), 243 καὶ ἐπ. (102, 105),
244 (20, 68, 74, 102), 246-247 (20, 98),
247 (98, 102), 251 (20, 98, 102), 276 (20),
357 (86), τ. II 46 (82), 60 (84), 152 (71).

Χρον. τ. I (Κωνσταντῖνος Η΄) κ. 9 (20)
(Ρωμανὸς Δ΄) κ. 9, 10 (121) (Μιχαήλ Δ΄)
κ. 2 (59), κ. 3 (20, 91, 114), κ. 10 (119),
κ. 14 (57), κ. 23 (32), κ. 42 (92), κ. 46
(20) (Μιχαήλ Ε΄) κ. 2 (59), κ. 10 (20),
κ. 23 (95, 100, 103) Θεοδώρα κ. 47
(20), κ. 51 (69) (Ζωή-Θεοδώρα) κ. 3
(20, 68), κ. 11 (20, 56), κ. 18 (20), κ. 22
(33) (Κωνσταντῖνος Θ΄) κ. 10, 22 (20),
κ. 29 (36, 60, 65), τ. II κ. 93 (20), κ. 104
(20, 33), κ. 136-137 (60, 125), κ. 137
(73), κ. 177 (20, 52, 59) (Μιχαήλ Στ΄)
κ. 14 (59, 81), κ. 18 (20, 52, 77), κ. 22,
36 (20), κ. 42 (83) (Θεοδώρα) κ. 6 (20)
(Κωνσταντῖνος Ι΄) κ. 11 (20, 33), κ. 14
(56), κ. 15 (20, 60), κ. 36 (91), κ. 47 (20).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 20). Σύγκλητος:
Μεσ. Βιβλ. τ. IV σ. 323, Scr. Min. I σ.
111, 197, 251-252, Χρον. I κ. 58, II
κ. 134, 136 (Κωνσταντῖνος Θ΄), κ. 7
(Κωνσταντῖνος Ι΄).

Σύγκλητος βουλὴ: Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 124,
204, Scr. Min. I σ. 246-247, 318,
Χρον. I κ. 12, 23 (Μιχαήλ Ε΄), II κ. 42
(Μιχαήλ Στ΄).

Γερουσία: Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 115, Scr. Min.
I σ. 197, 244, 318, Χρον. I κ. 29 (Κων-
σταντῖνος Θ΄), II κ. 14 (Κωνσταντῖνος Ι΄).

Συγκλητικοί: Μεσ. Βιβλ. τ. V σ. 133, 209,
Scr. Min. II σ. 152.

* Οἱ τῆς πρώτης βουλῆς: Μεσ. Βιβλ. τ. IV
σ. 364, Scr. Min. I σ. 279, Χρον. I

κ. 42 (Μιχαήλ Δ΄), κ. 51 (Μιχαήλ Ε΄),
II κ. 17 (Μιχαήλ Στ΄).

Συγκλητικὴ τάξις: Scr. Min. I σ. 23-24,
Χρον. τ. II κ. 1, 30, 33, 35, 40
(Μιχαήλ Στ΄), κ. 47 (Ἰσαάκιος Α΄).

Ψευδο-Συμεὼν μάγιστρος

612 (27), 625 (93, 119), 634 (122), 659 (72),
691 (90), 697 ἐπ. (27, 92), 698 (27, 32, 69,
117), 700 (27, 114), 701 (50, 96, 102, 104,
105), 708 (95, 100, 101, 103, 105), 715 καὶ
ἐπ. (98, 100, 104), 737 (27, 32), 749 (116),
754 (50, 77), 757 (27, 51, 77), 760 (59).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 27). Σύγκλητος: 607,
625, 631, 634, 658, 701, 708, 749, 754, 760.

Ψευδο-Κωδινὸς

3-4 (100), 5 (37), 88 (112), 98 (29, 112), 99
(112), 107 (29, 59, 112), 216 (29, 55).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 29). Συγκλητικοί:
88, 98, 99.

Ἐπιστολαί,

παραινετικά καὶ ρητορικά ἔργα

Γεωργίου Βαρδάνη ἐπιστ. (30).

Γεώργιος Κύπριος ἐν PG τ. PMB' στ. 364
(29).

Γρηγ. Ἀντίοχος ἐν BZ τ. 40 (1940) σ. 354
(53), 382 (29, 53), 393 (72).

Δημ. Χωματιανὸς στ. 488-490 (29).

Ἐπιστ. Βιεν. κωδ. ἐν NE τ. 19 (1925) σ.
277 (37, 44, 51).

Εὐστάθιος ἐν PG τ. PA7' στ. 28, 33, 44
45 (29).

Θεμιστοῦ IV 66. 4 (34), XXXIV (73).

Θεοδώρου Στουδίτου ἐπιστ. ἐν PG τ. 7Θ'
στ. 1313, 1316 (49, 77).

Θεόδωρος Ὑδακηνὸς παρὰ Fr. Boissonade,
Anecd. gr. I 290 (29, 54).

Θεοφυλάκτου ἐπιστ. ἐν PG τ. PK7' στ.
364 (80), 377, 497 (84).

Ἰωάννης Δοκσιανὸς παρὰ Ch. Hopf, Chron. gr. rom. σ. 250-251 (30).

Κυδωνή ἐπιστ. σ. 84 (29, 61, 66).

Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α' σ. 157, 162 (53), 314 (30, 53), 322 (53), 356 (30), τ. Β' σ. 117 (53, 57), 307 (57).

Νικ. Μυστ. ἐπιστ. ἐν PG τ. PIA' στ. 53, 72 (29), 148, 149, 176 (92), 192, 193 (7, 92).

Νικ. Χων. ἐν Μεσ. Βιβλ. τ. Ι σ. 85 (30).

Πρὸς υἱὸν Ρωμανὸν σ. 112 (29), 234 (29, 33).

Ρωμανοῦ Α' ἐπιστ. ἐν ΔΙΕΕ τ. 2 (1885-1889) σ. 398-399 (29, 50).

Ρωμανοῦ Β' μονοδιά ἐν BCH τ. 2 (1878) σ. 271 (30, 114).

Στρατηγικὸν Κεκαυμένου σ. 98 (29, 120).

Symm. Ep. II 57, X 50 (123).

Χοιροσφάκτης σ. 129 (29, 73).

Ὁρολογικὰ (βλ. ἀνωτ. σ. 29-30). Σύγκλητος :

Ἀλεξίου Μακρεμβολίτου λόγος ἱστορικὸς

κλπ. παρὰ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμεῖ,

Ἀναλ. Ἱεροσολ. Σταχυολογίας τ. Α' (1891)

σ. 145· BZ τ. 8 (1899) σ. 25· Ἐπιστ. Βιεν.

κωδ. ἐν NE τ. 19 (1925) σ. 277· Εὐστάθιος

ἐν PG τ. PAE' στ. 729, τ. PAΓ' στ. 40,

45· Θεοδώρου Στουδίτου ἐπιστ. ἐν PG

τ. ἡΘ' στ. 1313· Ἰωάννου Δοκσιανοῦ

ἐγκώμιον κλπ. παρὰ Ch. Hopf, Chr.

gr.-rom. (1873) σ. 255· Ἰωάννης Μανρό-

πους ἔκδ. P. de Lagarde ἐν Abhandl.

d. Gött. Ges. d. Wiss. Hist.-phil. Cl.

τ. 28 (1881) σ. 91· Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α'

σ. 162, 231, 355, τ. Β' σ. 117, 307· Νικ.

Μυστ. ἐπιστ. ἐν PG τ. PIA' στ. 148, 149,

176, 180, 192, 193· Πρὸς υἱὸν Ρωμανὸν 83.

Σύγκλητος βουλὴ: Δημ. Χωματιανὸς στ. 488,

490· Κυδωνή ἐπιστ. σ. 84· Μιχ. Χων. Σωζ.

τ. Α' σ. 322· Πρὸς υἱὸν Ρωμανὸν σ. 89.

Γερουσία: Γεωργίου Κυπρίου ἐγκώμιον κλπ.

ἐν PG τ. PMB' στ. 353· Θεόδωρος Ὑρ-

τακηνὸς παρὰ Fr. Boissonade, Anecd.

gr. I (1829) σ. 290· Μιχ. Χων. Σωζ. τ. Α'

σ. 355· Χοιροσφάκτης σ. 125.

Βιοὶ ἁγίων

Β. Ἀνδρέου... σαλοῦ ἐν PG τ. PIA' στ. 748 (90).

Β. Ἀντωνίου Α' παρὰ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμεῖ, Monumenta gr. et lat. ad hist. Photii patr. pertinentia τ. I (1899) σ. 12 (110).

Β. Γρηγ. Ἀκραγ. ἐν PG τ. ἡΗ' στ. 612-613 (30, 90, 92, 107), τ. ΠΙΓ' στ. 220-221 (30, πρβλ. 134· 92, 107-108).

Β. Δανὺδ, Συμεὼν Γεωργίου κλπ. ἐν Anal. Boll. τ. 18 (1899) σ. 236 (121, πρβλ. 134).

Β. Εὐαρέστου ἐν Anal. Boll. τ. 41 (1923) σ. 316 (48).

Β. Εὐθυμίου σ. 1 (117), 9 (115), 11 (50, 57, 116), 33, 34 (114), 35 (115), 39-40, 40, 44-45 (114), 48 ἐπ. (104), 56 ἐπ. (97), 57 ἐπ. (100, 105), 58 (50), 63-64 (98, 100, 104, 106), 74 (110).

Ἐγκώμιον εἰς Θεόδωρον Συκεώτην ἐν Anal. Boll. τ. 20 (1901) σ. 269 (116).

Β. Ἰγνατίου ἐν PG τ. PE' στ. 517-520 (48), 544-545 (107).

Β. Ἰσιδώρου 86 (105), 130 (30).

Β. Ἰωάννου ἐλεημ. ἔκδ. H. Gelzer σ. 36 (112), ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 43 (112), 48-50, 56 (48).

Β. Ἰωσήφ ἐν PG τ. PE' στ. 968-969 (30, 77, 122).

Μάξιμος ἐν PG τ. ἡ' στ. 81 (96), 88 (48, 97, 101, 103, 105, 106), 109 καὶ ἐπ. (48, 97, 103, 105, 106), 112 (97), 113 (48), 116 (97), 120 (48), 125 (106), 128 (48), 129 (101), 137 (48, 122), 140 (48, 122), 169 (97, 105), 209 (97, 101, 105).

Β. Μιχαὴλ Μαλεΐνου ἐν Revue de l' Orient chretien τ. 7 (1902) σελ. 551 (36, 50).

Β. Μιχαὴλ συγκ. 234 (90, 116), 241 (30, 90), 248-249 (90).

Β. Νικηφόρου 137 (115), 154 (30, 110), 157 (113).

Β. Νίκωνος Μεταν. ἐν ΝΕ τ. 3 (1906) σ. 178 (30, 77).

Β. Συμεών νέου σ. 4 (κ. 3) (37, 51), σ. 6 (κ. 4) 70, σ. 144 (κ. 104) (30).

Β. Φιλαρέτου σ. 149 (30), 161 (117).

Ὁρολογικά (βλ. ἀνωτ. σ. 30). *Σύγκλητος* : Δωροθέου Διδασκαλίας ψυχοφελείς ἐν PG τ. ΠΗ' στ. 1836· Βίος Εὐθυμίου σ. 9, 12, 21, 33, 35, 59· Εὐτυχίου ἐν PG τ. ΠΓ' β στ. 2377· Θεοδώρου Συκεών ἔκδ. Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά (1884) σ. 437, ἐγκώμιον τοῦ αὐτοῦ ἐν Anal. Boll. τ. 20 (1901) σ. 269· Ἰγνατίου στ. 489, 541, 545· Ἰσιδώρου σ. 86, 116-117· Ἰωάννου Βατάτζη ἐν BZ τ. 14 (1905) σ. 214· Ἰωάννου ἔλεμ. ἔκδ. H. Gelzer (1893) σ. 36, ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 49-50, 56· Μάξιμος ἐν PG τ. 4' στ. 81, 88, 109, 112, 116, 125, 140, 209, τ. 4Α' στ. 328· Μάρκου Εὐγενικοῦ ἐν BZ' τ. 11 (1902) σ. 57· Μιχαὴλ συγκ. σ. 234, 248-249· Νικήτα ἡγ. Μηδικίου ἔκδ. Τρ. Εὐαγγελίδου, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων (1895) σ. 300· Νικηφόρου σ. 157· Παρασκευῆς νέας παρὰ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμεῖ, Ἀναλ. Ἱεροσ. Σταχυολ. τ. Α' (1891) σ. 448-449· Φιλαρέτου ἐν Byzantion τ. 9 (1934) σ. 145.

Σύγκλητος βουλή : Βίος Ἀντωνίου παρὰ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμεῖ, Monum. gr. et lat. κλπ. τ. I (1899) σ. 12· Δαυὶδ, Συμεών κλπ. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 236, 245· Εὐθυμίου σ. 4, 40, 71, 74· Ἰσιδώρου σ. 55· Ἰωάννου ἔλεμ. σ. 43, ἐν Anal. Boll. τ. 45 (1927) σ. 43· Μιχαὴλ Μαλεῖνου ἐν Revue de l'Or. chr. σ. 7 (1902) σ. 551· Νικηφόρου σ. 154· Συμεών νέου σ. 4 (κ. 3).

Ἰερὰ σύγκλητος : Βίος Εὐδοκίμου ἐν Ἰζ-

βέστια τ. 13 (1908) σ. 218-219· Εὐθυμίου σ. 11, 34, 35, 39, 40, 42, 44-45, 48, 57· Εὐτυχίου ἐν PG τ. ΠΓ' β στ. 2301· Ἰγνατίου στ. 544· Μάξιμος τ. 4' στ. 169.

Συγκλητικοί : Βίος Εὐαρέστου ἐν Anal. Bolland. τ. 41 (1923) σ. 316· Εὐθυμίου σ. 41· Ἰγνατίου στ. 517, 520, 532, Ἰωάννου ἔλεμ. σ. 49-50· Θεοδώρου Συκεών ἔκδ. Θ. Ἰωάννου ἐνθ' ἀνωτ. σ. 458-459 (=συγκλητικοί), Δαυὶδ, Συμεών κλπ. ἐν Anal. Boll. τ. 18 (1899) σ. 236 (=συγκλητικὸν αἷμα).

Οἱ τῆς συγκλήτου : Βίος Ἀθανασίου ἔκδ. Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμεῖ, Βίος δύο οἰκον. πατρ. κλπ. (1905) σ. 27-28· Δαυὶδ, Συμεών κλπ. ἐν Anal. Boll. τ. 18 (1899) σ. 253· Ἰσιδώρου σ. 125, 135· Μιχαὴλ συγκ. σ. 275-276· Νικήτα ἐνθ' ἀνωτ. σ. 302· Νικολάου Στουδίτου ἐν PG τ. PE' στ. 900· Συμεών νέου σ. 32 (κ. 22).

Οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου : Βίος Εὐθυμίου σ. 1, 46, 58-59, 63-64.

Ποιήματα καὶ λοιπὰ

Διήγησις παιδιόφραστος κλπ. παρὰ Wagner σ. 141-178 στιχ. 21, 78, 109, 111 (31), στιχ. 554 (31, πρβλ. 134), σελ. 141-178 (89). Ἰωάννης Μαυρόπουλος ἔκδ. P. de Lagarde ἐν Abh. d. gött. Ges. d. Wiss. Hist.-phil. Cl. τ. 28 (1891) σ. 15 (31).

Πουλολόγος παρὰ Wagner σ. 179 στ. 259 (31).

Πωρικολόγος παρὰ Wagner σ. 199-202 (56, 89, 105), σ. 201 (89, 102).

Συμεών λογοθέτης ἐν Βυζαντινὰ Χρονικά τ. 3 (1896) σ. 578 (30, 50).

Χριστόφορος Μυτιληναῖος ἔκδ. Ed. Kurtz σ. 15 (31).

Ἀλφαιτικὸς πίναξ

Ἀποβολὴ συγκλητικῆς ιδιότητος	72 ἐπ.	νομοθετικά καθήκοντα συγκλήτου	8, 93 ἐπ.
ἀριθμὸς συγκλητικῶν	73 ἐπ.	<i>παρὰδυναστεύων</i>	77 ἐπ.
<i>ἄρχοντες</i>	31 ἐπ.	πατριάρχης	57
αὐλικά καθήκοντα συγκλήτου	111 ἐπ.	prior senatus	76
αὐτοκράτορος ἀναγόμενους	120	προεδρία συγκλήτου	76 ἐπ.
caput senatus	76	πρόεδρος	78 ἐπ., 80 ἐπ.
γυναῖκες	59	<i>πρόκριτοι τῆς συγκλήτου</i>	67 ἐπ.
δεσποτικοὶ ἄρχοντες	99 ἐπ.	προνόμια συγκλητικῶν	123 ἐπ.
διάθροσιν συγκλήτου	60 ἐπ.	<i>πρόχροντες τῆς συγκλήτου</i>	67 ἐπ.
δικαστικά καθήκοντα συγκλήτου	94 ἐπ.	<i>πρώτη τῶν συγκλητικῶν</i>	78 ἐπ.
διοικητικά καθήκοντα συγκλήτου	121 ἐπ.	<i>πρωτοπρόεδρος</i>	79 ἐπ., 85 ἐπ.
ἐνδυμασία συγκλητικῶν	71 ἐπ.	<i>πρωτος συγκλητικὸς</i>	68, 76 ἐπ.
<i>ἐν τέλει</i>	31 ἐπ.	<i>σενάτωρ</i>	12
ἐπευφημίαι δῆμων	8	<i>σινάτωρ</i>	12 ἐπ.
εὐνοῦχοι	59	σημασία συγκλήτου	6 ἐπ.
ἡλικία εἰσόδου εἰς σύγκλητον	69 ἐπ.	στρατιωτικοὶ	56
(ὑπὸ) <i>καμπάγιν συγκλητικοὶ</i>	45	σύγκλησις συγκλήτου	75 ἐπ.
κληρικοὶ	57 ἐπ.	συμβουλευτικά καθήκοντα συγκλήτου	92 ἐπ.
κοινωνικὴ θέσις συγκλητικῶν	121 ἐπ.	σύνοδοι	107 ἐπ.
κοινωνικὴ προέλευσις συγκλητικῶν	60	ταμεῖον συγκλήτου	91 ἐπ.
κόμιμα συγκλητικόν	8	τόπος συνεδριῶν συγκλήτου	89 ἐπ.
μεγιστᾶνες	23, 27		

Πίναξ περιεχομένων

Εἰσαγωγή	σελ.	5
I. Ὀρολογικά	»	11
II. Συγκρότησις τῆς συγκλήτου	»	34
III. Λειτουργία τῆς συγκλήτου	»	75
IV. Καθήκοντα τῆς συγκλήτου	»	92
V. Ἡ θέσις τῶν συγκλητικῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταῖς κρατικαῖς ὑπηρεσίαις καὶ τῇ νομοθεσίᾳ	»	121
Βραχυγραφίαι	»	127
Παροράματα	»	134
Πίναξ πηγῶν	»	135
Ἀλφαβητικὸς πίναξ	»	150